

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת ויצא תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

וחד אמר שבעה. גמירי זה חזקיהו סלף והודה. לישנא דרשיס הוא ולא לאשמעוניה דהוה חזקיהו דהאי קרא בחזקיהו כתיב אלא אבא אורייה דמפרש מאי פבור עשו לו במוותו נקטי ואמר הכי חלוצי ביה. כמו הלוצה נעלו (ברביס כה) שקרעו בגדיהם עד שגראו בתפוחים: **והאידיגא מפקינן**. ספר תורה קמא גברא רבה: **אנוחי**. על משנתו לא מנחנין: **כי**. הנה עייל לבית הכסא. כלומר זמנא קרא בי הנה עייל לבית הכסא אמר לן הכי קיים אמרינן לימוד לא אמרינן ולימוד אמרו בחזקיהו והאידיגא לא משהו כבודו ודחוקיה דלימוד עדיף מקיים: **מביא שני מעשה**. אלמא מעשה עדיף: **למיגמר**. לעצמו מעשה עדיף אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה הלכך לימוד לא אמרינן: **וורעי**. היינו צדקה וחסד בדמפרש לביבא: **לנחלת שני שבטים**. דהכי משמע רגליים ישולחו בנחלת השור והתמור יוסף ויששכר: **בנות צעדה עלי שור**. היינו כילות. **חמור גרם**. מתרגמא עתיד בכינסין: **יוסף אחריו שור כבוד שורו הקרו לו** (ברביס לג):

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. כלומר במה הרגל מועדת לשבר בדרך הלוקה. כלומר בכך היא מועדת שמשברת דרך הלוקה: **הבהמה מועדת ב'**. קפריח בגמי היינו רגל היינו בהמה הא תקא ליה לשבר דרך הלוקה: **היתה מבעטת**. שינוי הוא זה ותולדה דקרו הלכך חצי נוק ותו לא: **או שהיו צוררות מנתוין ב'**. אע"ג דלאו שנינו הוא אלא אורייתא הוא אפיה ח"נ קמו לא דהלקתא גמירי לוח וברשות הניקן חמור דבריה ר' פטור כדאוקמנא ברש פ"ק (דף ג) דצוררות תולדה דרגל לפוטרו בריה: **ונפל על כלי**. אחרי ראשו: **נזקי רגל הן ומשלמת כולה ואחרון ע"י צוררות נשבר הלכך חצי נוק**: **דליל קשור** פירול. כל דבר הנקשר כרגל התרגול קרי דליל ואית דגרסי דליל מנהם. מרקה: **חשיל חצי נוק**. דדליל היינו צוררות כדמפרש בגמ' דאדייה אחייני הידוס גמי כגון שהיו והציצרות שברו את הכלים: **גמ'**

שלישים וששה אלף. לו בגימטריא הכי הוי: **והלא לפני** אחאב עשו כן. שעשו לו הספד גדול כדאמרינן במגילה (דף ג. ושמ) במספר הדריומן בן טבירמן כדמתרגמינן במספד אחאב בן עמרי דקטיל יתיה הדריומן בן טבירמן ובמלחמה היה שהיו שני עם עב וכולן ספורו עליו ואע"ג דכתיב (מלכים א) ויחנן לפני עמרי

וחד אמר שבעה ואמרי לה שלישים ת"ר וכבוד עשו לו כמותו זה חזקיהו סלף והודה שפיצאו לפניו שלישים וששה אלף חלוצי בתפא דבבר ר' והויה אל"ר' נחמיה והלא לפני אחאב עשו כן אלא שהניחו ס"ת על מפתחו ואמרו קיים זה מה שכתוב ביה והאידיגא נמי עבדינן הכי אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחנין ואיבעית אימא אנוחי נמי מנחנין קיים לא אמרינן אמר רבה בר בר חנה הוה אוילקא בההיה דר' ויחנן למשאל **מבעטתא** פ' הנה עייל לבית הכסא והוה בעינא מיניה **מולתא** לא פשט טל עד דמישי ידיה וימנח תפילין ומברך והדר אמר לן אפילו קיים אמרינן לימוד לא אמרינן והאמור כו' גדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי מעשה ל"ק הא למיגמר הא לאגמורי א"ר ויחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב אשריכם וזרעי על כל מיים משלחי רגל השור והחמור כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וזכה לנחלת שני שבטים שצאמר **אשריכם וזרעי ואין ורעה אלא צדקה שצאמר וזרעי לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין מיים אלא תורה שצאמר הוי כל צמא לכי לפימים וזכה לנחלת שני שבטים וזכה לכילה כיוסף דכתיב בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור וזכה לנחלת יששכר דכתיב יששכר חמור גרם אית דאמרי אויביו נופלין לפניו כיוסף דכתיב בהם עמים וננח יחדו אפסי ארץ וזכה לבניה כיששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל:**

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמתניתין דפ"ק (דף טו) קאי ותימא אי ארפתח לייתי ביצד חשו ברישא ואי ארסילקי הא תקנא ושור המיוק ברשות הניקן והאדם בסוף ואומר ר"י דא ארפתח ביה קאי וכן ורגל כחד חשיבי משום דשיון בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתקנא רגל בחד שן נקט הכא רגל ברישא דסליק מיניה **הבהמה** מועדת. אית דגרסי והבהמה ברי' ויהי ביצד העקרא דרגל לשבר

26 **ביצד הרגל** מועדת לשבר בדרך הלוקה הבהמה מועדת לחלף בדרךה ולשבר 27 היתה מבעטת או שהיו צוררות מנתוין ורגליה ושברה את הכלים 28 משלם חצי נוק דרסה על הכלי ושברתו ונפל על כלי ושברו על הראשון משלם 29 נוק שלם ועל האחרון משלם חצי נוק התרגולין מועדין לחלף בדרךן ולשבר 30 הוה דליל קשור ברוליו או שהיה מהרס ומשבר את הכלים משלם חצי נוק: **גמ'**

דרך הלוקה פ"י דר' הלוקה היא העקאת וכן בסיפא גבי שן אכל קשה לר"י מה חדש כאן שלא שפאח בפרק קמא ונראה לר"י דל"ג ברי' ודפ"י ביצד הרגל מועדת לשבר דרך הלוקה שאמר בפרק קמא (דף טו) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו בהמה דהרגל מועדת והבהמה מועדת הכל אחד: **היתה** מבעטת. אבא דשור לצוררות נקט לא הכא: **דרקסא** על הכלי. אור"י דאיציירוף לאשמעוניה וסד"א דמשונה הוא בין דדרסה כיב בחזק שינימו השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא לחזיק נתקונו:

אף שהניחו שני על מפתחו ואע"ג דכפ בתרא דמ"ק (כה) גבי רב הונא משמע דאסור לעשות כן משום דאסור לישב ע"ג מוקד שסת' מונחת עליה ובתקומן רבה (מנחות דף לב) איבא פלוניגא דאמוראי לבית המדרש גדול א נחמיה דהכא דשאני חזקיה דהנה גדול בתורה ובמעשים טובים ביותר: **והאמר** מר גדול למוד תורה שמביא לידי מעשה. ופי' כדנקטרס אלמא מעשה עדיף וקשה לרית דאדבריה מחקא דייק ספיק דקדושין (דף מג. ושמ) למוד גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין בעליית בית נהנה כלוד ונשאלה שאילתא זו כפיניה למוד גדול א מעשה גדול ומנמו כולמם ואמרו למוד גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת הדר"פ והאמר מר שלמד מביא לידי מעשה ויכון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד דאי לא שמרתי היאך קיים שהלמוד מביא לידי מעשה ולא מסיק אדעתיה השקא לחלק בין למד לימוד ומשני הא לאגמורי ודלמודו דדאי לא אמרינן דהא דאי עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה כשומלמדם ובשאלות דרב אחאי גאון ל"ג קיים אמרינן לימוד לא אמרינן אלא גרס ומנח תפילין והדר אמר לו ותו לא ופרקי גמרא ותיאך הוה מנח תפילין תחלה קודם שהיה אומר להם השמעתתא והלא גדול ממעשה ומשני הא למנמח הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי לאחריים לא עדיף ולפיכך הוי מניח תפילין תחלה:

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמתניתין דפ"ק (דף טו) קאי ותימא אי ארפתח לייתי ביצד חשו ברישא ואי ארסילקי הא תקנא ושור המיוק ברשות הניקן והאדם בסוף ואומר ר"י דא ארפתח ביה קאי וכן ורגל כחד חשיבי משום דשיון בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתקנא רגל בחד שן נקט הכא רגל ברישא דסליק מיניה **הבהמה** מועדת. אית דגרסי והבהמה ברי' ויהי ביצד העקרא דרגל לשבר

ס"ד"א ושלח את בעירה פתיו. א"ע דכבר אשמועינן ברישא דאפי' תרנגולין מועדינן מימ' ניחא ליה לאשמועינן גבי שן וקשה קצת אמאי לא תנא נמי תולדה בשן כמו ברנל; קמ"ל

מועדת אלא ולפינן בהמה משבת כדארמיןן בס"פ הפרק (לקמן דף נ"ו) דבעירה ובהמה הכול אחר דמרמגיןן בהמה בעירה.

והחומר במשא. א"ע ד' השיר בו בקש"ף שעליה אצטרף לאשמועינן לפי שאין משאוי של חומר מהודק ומחורב בו בכשאר בהמה וס"ד דלא חזי כחומר.

נובר באשפה. ירקסנתן חזיר מיצר (תהלים פ) מתרמגיןן גיבוינדיה וא"ע ד' דהנא צורות דרנל אשמועינן צורות ודשן דלמנאנון קעדיה: **כל** שבוב שחור. אין זה הכלל דוקא דתא קנה במקוטטו של זב והסב בו השחור טהור ולענן למעט זורק; **בית** מעשקרא אולין בו. ומדחן דרסה על הכלי ושברתו דמשמע היא נתגלגל למקום אחר ונשבר שם חזיב אין ליכא למידק דארורק מהמפליג בין ראשון לשני ולא מפלגי בראשון גופיה איכא למידק איכא:

זרק כלי מראש הג בו. ראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי יצא אחר וקדם ושבר דפשיטא ודחייב ולא עשיר באן קמא תבריא אחר דאי אולין נמי הכא בטר מעשקרא לא משבחת בצורות ח"ו וסבא שפוטא היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו.

דבר שמוהו חסורי מחסרה והכי קתני צורות פי אורחיהו חצי גוק וחזיר שהיה נובר באשפה והתיו והזיק משלם חצי גוק סומכוס אמר צורות וחזיר שהיה נובר והתיו והזיק משלם גוק שלם: ת"ר תרנגולין שהיו מפרחיון ממקום למקום ושברו פלים בכנפיהן משלם גוק שלם ברוח שבכנפיהן משלמין חצי גוק סומכוס אמר גוק שלם תניא איךד תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיפה ועל גבי פירות ומינפו או יקרו מישלם גוק שלם העלו עפר או צורות משלמין חצי גוק סומכוס אמר גוק שלם תניא איךד תרנגול מפרח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הפלים משלם חצי גוק סתמא פרבגן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא פרבגן אי כגופו דמי פוליה גוק בעי לישלם ואי לא כגופו דמי חצי גוק נמי לא לישלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי וחצי גוק צורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבוב טמא בנזקין משלם גוק שלם כל שבוב טהור בנזקין משלם חצי גוק ורבא צורות אהא לאשמועינן לא רבא עגלה מושבת בקרון קא משמע לן תניא פותיה דרבא בהמה מועדת לישבר בדרך הלוכה בהמה שבכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באופה שעליה ובשליף שעליה ובפרומקיא שפפיה ובווג שבצוארה וחמור במשא ועגלה בהמה בקרון משלם גוק שלם תנו רבנן תרנגולים שהיו ממשטין בחבל דלי ונפסק מהו ונשבר הוליו משלמין גוק שלם בעי רבא דרסה על כלי ולא ונתגלגל למקום אחר ונשבר שם חזיב אין ליכא למידק דארורק מהמפליג בין ראשון לשני ולא מפלגי בראשון גופיה איכא למידק איכא:

הוא או דלמא בטר תבר מנא אולינא וצורות ניהו תפשוט ליה מדרבא דאמר רבה וזק כלי מראש הגנ רבא אחר ושברו כמקל פטור דארמיןן ליה מנא תבריא חבר לרבא פשיטא ליה לרבא מבעיא ליה ת"ש הידום אינו מועד ו"א הי"ז מועד הידום ס"ד אלא לאו הידום והתיו ובהא קמפלגי דמר סבר בטר מעשקרא אולין ומר סבר בטר תבר מנא אוליןן לא בהתיו

גמ' א"ל רבינא לרבא היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני השן מועדת בהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הנה קמהדר ליה בכדיוותא וא"ל אנא שניא הדר ואת שני הדר וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דתניה וקתני שן דבהמה ס"ד אמיןא ושלח את בעירה פתיו בהמה אין חיה לא קמ"ל דתיה בכלל בהמה אי הכי יא מבעי ליה למיתני ברישא האי דאתיא ליה דלא פתיבא ברישא הכי הרישא התם אידי ואידי אבות ניהו דף דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה תנא ויתני תולדה איבעית איכא אידי דלמיק מרגל פתח ברנל תנו רבנן בהמה מועדת לחלף בדרפה ולשבר כיצד בהמה שבכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באופה שעליה ובשליף שעליה ובפרומקיא שפפיה ובווג שבצוארה וחמור במשא משלם גוק שלם סומכוס אמר צורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם גוק שלם הזיק פשיטא אלא אימא התיו והזיק משלם גוק שלם צורות מאן

הינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא קדא היא ואמאי הדר תני בהמה מועדת: תנא אבות רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות בהמה הלחף בדרפה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה ותולדות דרגל גן דהזיקה מצוי ואין בוקנה לחזיק כמאי אבות ומאי תולדות איכא. (והא ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות ורקות חזי ליה תולדה דהיינו שן ממש ותולדות דשן היינו בתחבוב כותלם בלאתא: הנה קמהדר ליה. רבא לרבאינא: בכדיוותא. שבחוקא וא"ל אנא שניא הדר. רישא את שני סיפא: וטעמא מאי. איסיפא קאי בעירה. היינו תרומה של בהמה קמ"ל. מתני' דאשן דרסה נמי מיתייב: דתיה בכלל בהמה. דתני (ורבינ' די) זאת בהמה אשר אתאבלו ומפיש בתריה איל עזי ותמורה: אי הכי יא שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא והדר שן חזיה: רישא נמי ליתני. בהמה דתני תולדה ברישא דלא בתמא: אידי ואידי. שן דרסה ודשן דבהמה: קמא. גבי רגל: שבוב אב ותני תולדה. בתמיה: דלמיק מרגל. בפ"ק (דף ט"ו) תנו רבנן מועדת ולא תנו בהמה: אופה. שול"א בלע"ז: שליף. משאוי שבאמתחת ובמרצופין. התיו. דתנה צורותיו סומכוס. לית ליה הלכתא דחצי גוק צורות אלא גוק שלם ס"ל. נובר. בחוטמו ובלע"ז פתיו: צורות כי ארמיןיהו. כלומר א"ע ד' דארחיהו להתיו צורות משלם חצי גוק דמרפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיו צורות בחוטמו חזי נמי בצורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי צורות: בכנפיהם. שגשג בכנפיהם ככלי רוח שבכנפיהם. היינו צורות דכחו הוא: מהדסין. מהקרו ונקרו. בתרסום שלחם שקרון בריש: העלו עפי'. דא ארץ לעיסה: חצי גוק נמי לא. דלא אשבחן חצי גוק אלא במשנה אכל במידי דארחיהו לא: שבוב טמא. משמע נגידה ממש: שבוב טהור. בגן שורק פחץ על גופו חזי טהור ובגוקן כעין צורות חצי גוק: צורות אהא לאשמועינן. בתמיה עגלה מושבת בקרון. אהא לאשמועינן דבוב טמא אם הלכה קרון שהוב עליה על גבי פלים סומכוס משום מדרס חזב ובגוקן נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג פלים כגופה חזי ולא כצורות ואם התיו צורות מתחת הקרון דבוב טהור בגוקן נמי צורות ניהו בפרימקיא. רסן. וזו אשקלטיא: מהשטין. מנקרין בחרטומיהן: בטר מעשקרא שרתפתו ובגופה תבר מנא: ושברו כמקל. קודם שנת פטור. המשברו והחייב הזורק אלמא בטר מעשקרא אולין והואיל כמקל לישבר לכשינתח כמי ששברו הוא דמי הידום. רקידת התרנגולים: הידום ס"ד. אמאי לא ליקחו מועד קא ארמיהו הוא: הידום. התיו. שגלגל הכלי ברכיקו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לזק שלם סבר בטר מעשקרא אוליןן בהתיו

הינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא קדא היא ואמאי הדר תני בהמה מועדת: תנא אבות רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות בהמה הלחף בדרפה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה ותולדות דרגל גן דהזיקה מצוי ואין בוקנה לחזיק כמאי אבות ומאי תולדות איכא. (והא ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות ורקות חזי ליה תולדה דהיינו שן ממש ותולדות דשן היינו בתחבוב כותלם בלאתא: הנה קמהדר ליה. רבא לרבאינא: בכדיוותא. שבחוקא וא"ל אנא שניא הדר. רישא את שני סיפא: וטעמא מאי. איסיפא קאי בעירה. היינו תרומה של בהמה קמ"ל. מתני' דאשן דרסה נמי מיתייב: דתיה בכלל בהמה. דתני (ורבינ' די) זאת בהמה אשר אתאבלו ומפיש בתריה איל עזי ותמורה: אי הכי יא שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא והדר שן חזיה: רישא נמי ליתני. בהמה דתני תולדה ברישא דלא בתמא: אידי ואידי. שן דרסה ודשן דבהמה: קמא. גבי רגל: שבוב אב ותני תולדה. בתמיה: דלמיק מרגל. בפ"ק (דף ט"ו) תנו רבנן מועדת ולא תנו בהמה: אופה. שול"א בלע"ז: שליף. משאוי שבאמתחת ובמרצופין. התיו. דתנה צורותיו סומכוס. לית ליה הלכתא דחצי גוק צורות אלא גוק שלם ס"ל. נובר. בחוטמו ובלע"ז פתיו: צורות כי ארמיןיהו. כלומר א"ע ד' דארחיהו להתיו צורות משלם חצי גוק דמרפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיו צורות בחוטמו חזי נמי בצורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי צורות: בכנפיהם. שגשג בכנפיהם ככלי רוח שבכנפיהם. היינו צורות דכחו הוא: מהדסין. מהקרו ונקרו. בתרסום שלחם שקרון בריש: העלו עפי'. דא ארץ לעיסה: חצי גוק נמי לא. דלא אשבחן חצי גוק אלא במשנה אכל במידי דארחיהו לא: שבוב טמא. משמע נגידה ממש: שבוב טהור. בגן שורק פחץ על גופו חזי טהור ובגוקן כעין צורות חצי גוק: צורות אהא לאשמועינן. בתמיה עגלה מושבת בקרון. אהא לאשמועינן דבוב טמא אם הלכה קרון שהוב עליה על גבי פלים סומכוס משום מדרס חזב ובגוקן נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג פלים כגופה חזי ולא כצורות ואם התיו צורות מתחת הקרון דבוב טהור בגוקן נמי צורות ניהו בפרימקיא. רסן. וזו אשקלטיא: מהשטין. מנקרין בחרטומיהן: בטר מעשקרא שרתפתו ובגופה תבר מנא: ושברו כמקל. קודם שנת פטור. המשברו והחייב הזורק אלמא בטר מעשקרא אולין והואיל כמקל לישבר לכשינתח כמי ששברו הוא דמי הידום. רקידת התרנגולים: הידום ס"ד. אמאי לא ליקחו מועד קא ארמיהו הוא: הידום. התיו. שגלגל הכלי ברכיקו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לזק שלם סבר בטר מעשקרא אוליןן בהתיו

הינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא קדא היא ואמאי הדר תני בהמה מועדת: תנא אבות רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות בהמה הלחף בדרפה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה ותולדות דרגל גן דהזיקה מצוי ואין בוקנה לחזיק כמאי אבות ומאי תולדות איכא. (והא ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות ורקות חזי ליה תולדה דהיינו שן ממש ותולדות דשן היינו בתחבוב כותלם בלאתא: הנה קמהדר ליה. רבא לרבאינא: בכדיוותא. שבחוקא וא"ל אנא שניא הדר. רישא את שני סיפא: וטעמא מאי. איסיפא קאי בעירה. היינו תרומה של בהמה קמ"ל. מתני' דאשן דרסה נמי מיתייב: דתיה בכלל בהמה. דתני (ורבינ' די) זאת בהמה אשר אתאבלו ומפיש בתריה איל עזי ותמורה: אי הכי יא שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא והדר שן חזיה: רישא נמי ליתני. בהמה דתני תולדה ברישא דלא בתמא: אידי ואידי. שן דרסה ודשן דבהמה: קמא. גבי רגל: שבוב אב ותני תולדה. בתמיה: דלמיק מרגל. בפ"ק (דף ט"ו) תנו רבנן מועדת ולא תנו בהמה: אופה. שול"א בלע"ז: שליף. משאוי שבאמתחת ובמרצופין. התיו. דתנה צורותיו סומכוס. לית ליה הלכתא דחצי גוק צורות אלא גוק שלם ס"ל. נובר. בחוטמו ובלע"ז פתיו: צורות כי ארמיןיהו. כלומר א"ע ד' דארחיהו להתיו צורות משלם חצי גוק דמרפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיו צורות בחוטמו חזי נמי בצורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי צורות: בכנפיהם. שגשג בכנפיהם ככלי רוח שבכנפיהם. היינו צורות דכחו הוא: מהדסין. מהקרו ונקרו. בתרסום שלחם שקרון בריש: העלו עפי'. דא ארץ לעיסה: חצי גוק נמי לא. דלא אשבחן חצי גוק אלא במשנה אכל במידי דארחיהו לא: שבוב טמא. משמע נגידה ממש: שבוב טהור. בגן שורק פחץ על גופו חזי טהור ובגוקן כעין צורות חצי גוק: צורות אהא לאשמועינן. בתמיה עגלה מושבת בקרון. אהא לאשמועינן דבוב טמא אם הלכה קרון שהוב עליה על גבי פלים סומכוס משום מדרס חזב ובגוקן נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג פלים כגופה חזי ולא כצורות ואם התיו צורות מתחת הקרון דבוב טהור בגוקן נמי צורות ניהו בפרימקיא. רסן. וזו אשקלטיא: מהשטין. מנקרין בחרטומיהן: בטר מעשקרא שרתפתו ובגופה תבר מנא: ושברו כמקל. קודם שנת פטור. המשברו והחייב הזורק אלמא בטר מעשקרא אולין והואיל כמקל לישבר לכשינתח כמי ששברו הוא דמי הידום. רקידת התרנגולים: הידום ס"ד. אמאי לא ליקחו מועד קא ארמיהו הוא: הידום. התיו. שגלגל הכלי ברכיקו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לזק שלם סבר בטר מעשקרא אוליןן בהתיו

דבר שמוהו חסורי מחסרה והכי קתני צורות פי אורחיהו חצי גוק וחזיר שהיה נובר באשפה והתיו והזיק משלם חצי גוק סומכוס אמר צורות וחזיר שהיה נובר והתיו והזיק משלם גוק שלם: ת"ר תרנגולין שהיו מפרחיון ממקום למקום ושברו פלים בכנפיהן משלם גוק שלם ברוח שבכנפיהן משלמין חצי גוק סומכוס אמר גוק שלם תניא איךד תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיפה ועל גבי פירות ומינפו או יקרו מישלם גוק שלם העלו עפר או צורות משלמין חצי גוק סומכוס אמר גוק שלם תניא איךד תרנגול מפרח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הפלים משלם חצי גוק סתמא פרבגן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא פרבגן אי כגופו דמי פוליה גוק בעי לישלם ואי לא כגופו דמי חצי גוק נמי לא לישלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי וחצי גוק צורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבוב טמא בנזקין משלם גוק שלם כל שבוב טהור בנזקין משלם חצי גוק ורבא צורות אהא לאשמועינן לא רבא עגלה מושבת בקרון קא משמע לן תניא פותיה דרבא בהמה מועדת לישבר בדרך הלוכה בהמה שבכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באופה שעליה ובשליף שעליה ובפרומקיא שפפיה ובווג שבצוארה וחמור במשא ועגלה בהמה בקרון משלם גוק שלם תנו רבנן תרנגולים שהיו ממשטין בחבל דלי ונפסק מהו ונשבר הוליו משלמין גוק שלם בעי רבא דרסה על כלי ולא ונתגלגל למקום אחר ונשבר שם חזיב אין ליכא למידק דארורק מהמפליג בין ראשון לשני ולא מפלגי בראשון גופיה איכא למידק איכא:

הוא או דלמא בטר תבר מנא אולינא וצורות ניהו תפשוט ליה מדרבא דאמר רבה וזק כלי מראש הגנ רבא אחר ושברו כמקל פטור דארמיןן ליה מנא תבריא חבר לרבא פשיטא ליה לרבא מבעיא ליה ת"ש הידום אינו מועד ו"א הי"ז מועד הידום ס"ד אלא לאו הידום והתיו ובהא קמפלגי דמר סבר בטר מעשקרא אולין ומר סבר בטר תבר מנא אוליןן לא בהתיו

בהתיו ציריות. והצורות שברו הבלים והוא לא נגע בכלי מאן דאמר מועד סבר לה כסומכוס ומאן דאמר אינו מועד סבר לה כרנן. ונשבר הילי. קסיד דעל ידי שהיה התרגול נמקד את החבל נתגלגל הדלי ונשבר. תרגמא אהבל. הא דקתני נוק שלם אהבל: משנה הוא. שאין דרך של אהבל לא שאין ראוי לה וחיצי נוק שלם. קמאום בלישה. שמדובקת בו עיסה דמאוס לשון לכוור: אלא סומכוס בו ועיסה ברת תבר

והא חבל משונה הוא. בשלמא אי אדלי קאי איבא לאוקמי בחבל רדע וקסן ובלדי דארזחיה הוא ליפסק בחטישה מועטת שמחטשין למצוין תמיש שחבל אכל השתא דקאי אהבל ע"כ איירי בחבל חוק ושייבא בזה השלום אי נמי אי אדלי קאי מצינו לפרש בדפוסק היינו שהותנו הקשר שהיה ביה הדלי קשוי חבל.

תפשוט דלאו בכחו דמי. הנה מצי למימר דויל הבא קמאודי ליה ויל הבא

קמאודי ליה אלא דבאלו הכי משבו ספיר: ועל הגדוש משלם ח"ו. לקמן (דף ס"ב) מפרש למדי אשו משום חצי על כל הגדיש

משלם חצי נוק חציין דכלהו דזו וחי ציריות לחד ממקום חגלת ולמדי אשו משום ממונו על כל הגדיש פטר ועל מקום חגלת חצי נוק בדאריהה אריה:

נוק שלם מגופו מי ששקן. פירוש כפי ארזחיה: **במועד** מתחילתו מי משעת ליה אלא כגון דרשני וצניעה. זו גורסת בקובץ

ומפרש כיון דאייעד הדר היל בי ארזחיה וכי דבי דבצורות בי ארזחיהו שהעדים מתחילתו ח"ו ותו לא קא נמי דשינו ואייעד לא תמוז ממועד מתחילתו ואין תעבא דצירות ששקה כן ומקתני משלם מגופו אלמא דצורות בי ארזחיה נמי מגופו ותפשוט דרבא וקשה דהיכי פשטי הא דרבא דלמא צורות בי ארזחיה מעליה אכל הכא דשני אע"ג דאייעד משלם מגופו דצד פחות במקומה עמדת ואין לומר דאין הכי נמי דלא אתי למפשט בעיא דרבא אלא בא לומר שיש ליישב בהריותא בע"א דאין זה סוגית הש"ס ונראה בקרא דגרס אלא כגון דאייעד ולעולם מצי למפשט בעינין ולא תקשה מידי דרבי אלעזר דלא פליגי בפלוגתא דסומכוס ורבנן ולא

דשינו בקמאומין ובפלוגתא דרבי טרפון ורבנן אלא מרזייהו כרנן דסומכוס ורבא בצורות בי ארזחיהו ובדאייעד והשתא פשיטא דרבא דיש תעבא לצורות דאיירי בצורות בי ארזחיהו וכן משמע מדקמא או דלמא תולדה דרגל היא משמע דאיירי בלא שינוי וכן מדמייהו עלה הידוס אטו מועד דאבי ארזחיה מייתי לה לעיל ותימה דלקמן (דף ט"ט) מוכח דמייתי על ידי שינוי גבי האי דבעי רב אשי ש שינוי בצורות וקאמר ותפשוט מודעי רבא: יש תעבא מפלי דאין שינוי פירוש דאי יש שינוי היכי אתי מרביע נוק לנזק שלם וכן לקמן פריי והא משונה הוא משמע דאי הנה מוקמא פלוגתיהו בהעבא ניהא משמע דבדעא דרבא על ידי שינוי איירי ונראה דבתרתייהו מבעיא ליה אם יש תעבא או לאו דאי יש תעבא בצורות בי ארזחיהו גם על ידי שינוי יש תעבא דעיקר תעבא כקרו כתיבה ואי אין תעבא כפי ארזחיהו גם ע"י שינוי אין תעבא דע"י תעבא לא ליה טפי

מועד ויש אומרים הרי זה מועד הידוס סלקא דעתך אלא לאו הידוס והתיו ובהא קמפילגי מאן דאמר אינו מועד קסבר מגופו משלם ומאן דאמר מועד קסבר מעליה משלם לא בפלוגתא דסומכוס ורבנן קמפילגי ת"ש התלב שנגמל חררה והלך לגדיש ואכל החררה והדליק את הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק מאי טעמא לאו משום הניוהו להו צורות ותני עלה משלם חצי נזק מגופו ותסברא לר' אלעזר נזק שלם מגופיה מי אשפקון אלא כגון דאמר משונה קרו בהצר הניזק נזק שלם משלם ולא היא מאי טעמא מוקמת לה פרבי טרפון משום ג"ש רבי אלעזר סבר כסומכוס דאמר צורות נוק שלם משלם וסבר לה פרבי יהודה דאמר צד תמות

במקומה עומדת וכי קתני מגופו אצד תמות אמר ליה רב ספא ארזחיה דרב אשי לרבינא אימור דשמעת ליה לרבי יהודה ביה ונעשה מועד במועד מתחילתו

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

מכאן ארזחיה ומה שפ"ה דבעי דיש תעבא לא שייך לאוקמא כפי ארזחיהו ותפשוט דצורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דארזחיה לא אשפקון מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: וס"ל ב"ר דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה) והלך גבי צורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם חציני מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות: במועד מתחילתו.

אָלָא

הא דבְּעֵי רַבָּא יֵשׁ הַעֲדָאָה כּוּר, וְאֵינָא דְרָבָא לֹא הָיָה יָדַע הַבְּרִייתָא מִדְּבֵי מִגּוּפֵי מִשְׁלֵם מִן דִּימִי גְּמָרָא דְנִפְשׁוּט מִתּוֹת הַתְּרִיחוּהוּ וְדָחִי לֹא נִפְשׁוּט מִתּוֹת לֵהּ הִיא וְלֹא הָיָה:

בֵּין לרַבְּנָן בֵּין לרַבִּי אֱלֶעָזֶר כְּסוּמְכוּס ס"ל, וְהִינּוּ דִּיחִי וְדִלְעָלָה וְתִסְבְּרָא וְאֱלָא שְׂלֵא הַאֲרִיךְ

למעלה כל פרו ואית ולמה דחק לומר כסומכוס ס' וי'ל משום דאי ברבנן א"כ תפשוט דאין שניו לצורות לרביע נוק ועוד דאי בצורות כי אורחיהו יסבור רבי אלעזר ח"נ ברבנן בצורות ע"י שניו לא יתחייב נוק שלם אע"ג דסבר רבמי שרפון דליבא ק"ו דכיון דבצורות שן ורגל בחצר הניקן אין משלם אלא ח"נ עם צורות דקרו לא ישלם כ"א ח"נ ולא רצה להעמיד ברבנן ובמקום גחלת כגון דאחאה אגהיש על הגדיש בשינוי דגימא ליה לממאר דמשלם ח"נ על כל הגדיש כרבי יוחנן:

הִיכָא דלא מפרקי' ק"ו אית ליה ד"ו, ואית' ותימא איפכא ק"ו לשלם מן העלייה ד"ו לח"נ וי'ל דהכי שפורי טפי דכי אמר ודו לענן מגופו לא משינן מ"ד"ג כ"לל מבחו שיהי אלא שאנן מוסיפו עלין עוד ח"נ אחא אכל אי אמרת ד"ו לח"נ עקרת ליה לגמרי מ"ד"ג קמא דמפקא ליה מתשלומי גופו ומתוקמין אתשלומי עלייה ובכל צד שאנו יבולין לעמוד קל וחומר וליקיים ד"ו יש לנו לקיים:

ובהא

1 **כּוּי שְׁמַעְתָּ לִיה אֱלָא כּוּי קְאָמֵר רַבִּי אֱלֶעָזֶר נֹקֵשׁ שְׁלֵם**
2 **בְּגוֹן דְּבִיאִיעֵד וּבְהָא קְמִיפְלֵי מִר סָבֵר יֵשׁ הַעֲדָאָה**
3 **לְצֻרוֹת וּמִר סָבֵר אִין הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת אֱלָא הָא**
4 **דְּבִיעֵי רַבָּא יֵשׁ הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת אוּ אִין הַעֲדָאָה**
5 **לְצֻרוֹת אִי לְרַבְּנָן אִין הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת אִי לְרַבִּי**
6 **אֱלֶעָזֶר יֵשׁ הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת אִמֵּר לָךְ רַבָּא יֵשׁ מִיבְעִיא**
7 **לִי לְדִידִי אֱלִיפָא דְרַבְּנָן דְּפִלְגֵי עֲלֵיהּ דְּסוּמְכוּס אֲבָל**
8 **הִכָּא בֵּין לְרַבְּנָן בֵּין לְרַבִּי אֱלֶעָזֶר כְּסוּמְכוּס סְבִירָא**
9 **לְהוּ דְאִמֵּר צֻרוֹת נֹקֵשׁ שְׁלֵם שְׁלֵם וּבְשִׁמְטָא מֵאִי**
10 **אִמֵּר רַבְּנָן חֲצִי נֹקֵשׁ וְלֹא אִיעֵד וּבְפִלּוּתָא דְרַבִּי**
11 **מִרְפוּן וְרַבְּנָן קְמִיפְלֵי אִמֵּר דְּשִׁמְעַת לִיה ל' מִרְפוּן**
12 **נֹקֵשׁ שְׁלֵם מִגּוּפֵי כּוּי שְׁמַעְתָּ לִיה אִין מְהִיבָא מִייתִי**
13 **לָה מִקְרָן מִרְשׁוֹת הַרְבִּים דִּי לָבָא מִן הַדִּין לְהִוִּית**
14 **בְּגוֹדוֹן וְהָא רַבִּי מִרְפוּן לִית לִיה דִּי כּוּי לִית לִיה דִּי**
15 **הִיכָא דְמִפְרִיךְ קַל וְחוֹמֵר הִיכָא דְלֵא מִפְרִיךְ ק"ו אִית**
16 **לִיה דִּי גּוּפָא בְּעֵי רַבָּא יֵשׁ הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת אוּ אִין**
17 **הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת לְקָרוּ מִדְּמִינִן לִיה אוּ דְלִמָּא תוֹלְדָה**

1 **כּוּי שְׁמַעְתָּ לִיה**, הָא לֹא הָיָה לֵה תְמוֹת מְעוּלֵם וְאִי בְצֻרוֹת כִּי אִוְרְחִיהּ מִמוּקַת לֵה וּלְמַפְשֵׁט
2 **צֻרוֹת מִגּוּפֵי מִשְׁלֵם ד'ר' אֱלֶעָזֶר תִּקְשֵׁי אֱלָא**, אִי בְעִית לְאִוּקָא בְצֻרוֹת כִּי אִוְרְחִיהּ
3 **וּלְמַפְשֵׁט בְּעָזָא דְרָבָא דְמִגּוּפֵי מִשְׁלֵם לֹא וְתוּקָא בְצֻרוֹת דְּחַד זִימָנָא וְכִי אִוְרְחִיהּ דָּאם**
4 **כּוּי ד'ר' אֱלֶעָזֶר לֹא מִשְׁכַּחַת לֵה אֱלָא בְדִשְׁנֵי בְצֻרוֹת וְאִיעֵד שְׁלֵשָׁה זִימְנֵי דְחַד דְּהִיב**
5 **הָיָה לִיה כִּי אִוְרְחִיהּ וְאִמֵּר רַבְּנָן חֲצִי נֹקֵשׁ כְּשִׂאָר**
6 **צֻרוֹת דְּמִוְרְדָן מִתּוֹלְדָתוֹן וְאִפִּי' חֲצִי נֹקֵשׁ וְחַד**
7 **לֹא הָיָה נִמִּי דְשֵׁנִי וְאִיעֵד לֹא הָמִוּר מִמוּעַד**
8 **מִתּוֹלְדָתוֹ וְאִין הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת שְׁבִיבָה בְּתָן**
9 **וּמְדַקְתֵּי מִגּוּפֵי אֱלָמָא צֻרוֹת כִּי אִוְרְחִיהּ נִמִּי**
10 **מִגּוּפֵי וְכִי אֱלֶעָזֶר סָבֵר דְצֻרוֹת כִּי אִוְרְחִיהּ**
11 **כְּרַבְּנָן דְּפִלְגֵי אֶסְמוּכוּס וְשֵׁנִי וְאִיעֵד נִפְקָא**
12 **מִתּוֹלְדָתוֹ דְרַבְּנָן שְׁבִיבָה וְיִטְרָךְ אֲבָל קִשְׁה לִי כִין**
13 **הַעֲדָאָה לְשֵׁלֵם גִּישׁ חֲצִי מִגּוּפֵי דְצַד תְּמוֹת**
14 **בְּמִקּוּמָה עֹמְדוֹת וְחֲצִי מִן הַעֲלִיָּה לִישְׁנָא**
15 **אֶחָרִיאָא אֱלָא בְדִאִיעֵד בְצֻרוֹת כִּי אִוְרְחִיהּ**
16 **לְתַלְתָּא זִימְנֵי וְשִׁמְטָא פִּלְגֵי רַבִּי אֱלֶעָזֶר כִּי בִין**
17 **הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת כְּשִׂאָר חֲצִי נֹקֵשׁ שְׂבָאִין**
18 **דִּי הַעֲדָאָה כְּלָכֵל גִּישׁ הָאִי נִמִּי שְׁתַּחֲלִיתוּ ח"נ**
19 **כִּי אִיעֵד תַּלְתָּא זִימְנֵי מִשְׁלֵם נֹקֵשׁ שְׁלֵם וּמִגּוּפֵי**
20 **אִצַּד מִתּוֹת כִּי שְׁמַעְתִּי וְיִטְרָךְ אֲבָל קִשְׁה לִי כִין**
21 **דְּמַעֲשִׂקָא הִי אִוְרְחִיהּ וְאִפִּי' הִי ח"נ מִשְׁלֵם מֵה**
22 **לִי חַד זִימָנָא מֵה לִי מֵאָה זִימְנֵי אֱלָא הָא דְבִיעֵי**
23 **רַבָּא יֵשׁ הַעֲדָאָה לְצֻרוֹת**, כִּי אִוְרְחִיהּ אִם
24 **שְׁעָזָא זִימְנֵי וְזִימָנָא פְּעֻמָּים מִן מִרְפוּן כִּי בְּדִימָא**
25 **קְפִייתָא מִשְׁלֵם חֲצִי נֹקֵשׁ כִּי כָּרֵן לְקָרוּ מִדְּמִינִן לִיה**
26 **(וּלְגִיד' קְפִייתִי' אֱלָא הָא דְבִיעֵי רַבָּא יֵשׁ הַעֲדָאָה**
27 **לְצֻרוֹת אִם שִׁיבָה בְּתָן וְעִשָׂה ע"י שְׁנֵי ג'**
28 **פְּעֻמָּים מִן מִרְפוּן כִּי בְּדִימָא הָאִי נִפְקָא מִזִּין**
29 **צֻרוֹת דְרַבְּנָן וְחַל עֲלֵיהּ דִין כָּרֵן וְכִי אִיעֵד**
30 **מִשְׁלֵם נֹקֵשׁ שְׁלֵם וְכִי גְמִיר הִלְכָתָא אִצֻּרוֹת כִּי**
31 **אִוְרְחִיהּ שְׁתֵּן תוֹלְדָתוֹ דְרַבְּנָן (מִמֵּר) א"ד כִין**
32 **דְּתוֹלְדָתוֹ דְרַבְּנָן הָאִי דָּא אִוְרְחִיהּ הָאִי אִין לִסְם**
33 **הַעֲדָאָה דְרָתָא זִימְנָא קְפִייתָא אִיעֵד לִיה וְאִפִּי'**
34 **הִי אִינוּ מִשְׁלֵם אֱלָא חֲצִי נֹקֵשׁ אִמֵּר לָךְ רַבָּא יֵשׁ**
35 **קְפִייתָא לִי אֱלִיפָא דְרַבְּנָן דְּפִלְגֵי עֲלֵיהּ דְּסוּמְכוּס**
36 **וּבְדִפְרִישׁוֹ וְהָא ס"ל דְּכִין רַבְּנָן וְכִין רַבִּי אֱלֶעָזֶר**
37 **כְּסוּמְכוּס וְהָאִי מִשְׁלֵם אֱלָא פְּעֻמָּים קְמִיפְלֵי דְקָאֵמֵר רַבִּי**
38 **אֱלֶעָזֶר גִּישׁ וְרַבְּנָן אִמֵּר חֲצִי נֹקֵשׁ וּבְדִשְׁנֵי**
39 **בְצֻרוֹת כְּגוֹן שְׂרֻק הַפְּכֵל הַתַּחֲלֵת כִּידוּ עַל**
40 **הַגְּדִישׁ כְּכִין דְלֵא הִי צֻרוֹת כִּי אִוְרְחִיהּ הָוֵה**
41 **תוֹלְדָה דְקָרוּ הִלְכָף לְרַבְּנָן ח"נ מִגּוּפֵי ור"א כְּרַבִּי**

18 **דְרַבְּנָל הוּא ת"ש הַיְדוּס אִינוּ מוּעַד וְיֵשׁ אוֹמְרִים הַרִי זֶה מוּעַד הַיְדוּס ס"ד אֱלָא הַיְדוּס**
19 **וְהַתִּיזוּ מֵאִי לֹאוּ בְּגוֹן דְּעֵבֵד תְּלַתָּא זִימְנֵי וּבְהָא קְמִיפְלֵי מִר סָבֵר יֵשׁ הַעֲדָאָה וּמִר סָבֵר אִין**
20 **הַעֲדָאָה לֹא בְּחַד זִימְנָא וּבְפִלּוּתָא דְּסוּמְכוּס וְרַבְּנָן קְמִיפְלֵי ת"ש בְּהִמָּה שְׁהִמְלִיָּה גְּלִילִים**
21 **לְעִיפָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁלֵם נֹקֵשׁ שְׁלֵם וְרַבִּי אֱלֶעָזֶר אוֹמֵר חֲצִי נֹקֵשׁ מֵאִי לֹאוּ בְּגוֹן דְּעֵבֵד**
22 **תְּלַתָּא זִימְנֵי וּבְהָא קְמִיפְלֵי מִר סָבֵר יֵשׁ הַעֲדָאָה וּמִר סָבֵר אִין הַעֲדָאָה לֹא בְּחַד זִימְנָא**
23 **וּבְפִלּוּתָא דְּסוּמְכוּס וְרַבְּנָן קְמִיפְלֵי וְהָא מְשׁוּנָה הוּא דְדַחִיק לִיה עֲלִמָּא וְלִימָא רַבִּי יְהוּדָה**
24 **הִלְכָה כְּסוּמְכוּס וְלִימָא רַבִּי אֱלֶעָזֶר הִלְכָה כְּרַבְּנָן גְּלִילִים אֶצְטְרִיבָא לִיה ס"ה אִמְיָנָא הוּאֵל**
25 **וּבְחַד גּוּפִיה גְּרִירִין כְּגוּפִיה דְּמִי קמ"ל הָא שְׁמַע דְּתַנִּי רַמְי רַבִּי הִיָּקְאֵל תְּרַנְגוּל שְׁהוּשִׁט**
26 **רֵאשׁוּ לְאוּרִי כְּלִי זְכוּיָת וְתַקַּע בּוֹ וְשִׁבְרוּ מִשְׁלֵם נֹקֵשׁ שְׁלֵם וְאִמֵּר רַב יוֹסֵף אִמֵּרִי בִי רַב סוּס**
27 **שְׂצַנְפָּה וְחוֹמֵר שְׂצַנְפָּה וְשִׁיבֵר אֵת הַפְּכִילִים מִשְׁלֵם חֲצִי נֹקֵשׁ מֵאִי לֹאוּ בְּגוֹן דְּעֵבֵד תְּלַתָּא זִימְנֵי**
28 **וְהָא**

1 **טְרַפּוֹן דְּמִשְׁוֵת בְּחַצֵר הַנִּיקָן מִשְׁלֵם גִּישׁ וְנִיקָא לִיה לְרַבָּא לְאִוּקָמִינְהוּ לְרַבְּנָן וְכִי אֱלֶעָזֶר כְּסוּמְכוּס דְאִילוּ לְרַבְּנָן לֹא פְסִיקָא לִיה לְאִוּקָמֵי לֵהָא בְצֻרוֹת ע"י שְׁנֵי דְכִין דְּכִי אִוְרְחִיהּ**
2 **סְבִירָא לְהוּ לְרַבְּנָן דְּפִלְגֵי עֲלֵיהּ דְּסוּמְכוּס ח"נ' הוּא דְּמִשְׁלֵם וְחַד לֹא דְלִמָּא בְצֻרוֹת ע"י שְׁנֵי סְבִירָא לְהוּ דִּישׁ שְׁנֵי לְרִבְעֵי נֹקֵשׁ וּבְדַבְעֵי רַב אִישׁ לִקְמֵן יֵשׁ שְׁנֵי לְרִבְעֵי נֹקֵשׁ כּוּי: בְּמִיָּבָא**
3 **קְפִייתִי לִיה**, רַבִּי טְרַפּוֹן לְמַשְׁוֵת בְּחַצֵר הַנִּיקָן: מְקָרֵן בְּרַח"ו, כְּדַמְפְּרֵשׁ בְּמַתְנֵינִן הִלְכָף דִּי לָבָא מִן הַדִּין לְהִוִּית בְּגוֹדוֹן וְזִמְנֵי לְהֵלֵן מִגּוּפֵי אַף כַּאן מִגּוּפֵי וְאִתָּא רַבִּי מִרְפוּן לִית לִי דִי, דְּבִיא
4 **אִית לִי דִי לֹא שְׁלֵם אֱלָא חֲצִי נֹקֵשׁ כְּרַבְּנָן בְּרַח"ו כִּי לִית דִּי הִיכָא דְמִפְרִיךְ ק"ו ב"י, בְּגוֹן אִי הָיָה מִמְּיָדִין דִּי לֹא דְלֵא מִשְׁלֵם אֱלָא פְּלִגָּא מֵאִי ק"ו אִין מְקָרָא נִמִּי שְׁבִיבָתִין**
5 **דְּכַרְשׁוֹת הַנִּיקָן לֹא גָרַע דְהָא בְּקָרָא דְגִינִיחַת תַּם לֹא כְּתִיב רַח"ו אֲבָל הִיכָא דְלֵא מִפְרִיךְ ק"ו אִית לִי דִי בִי הִכָּא דְאִתִּי ק"ו לְנֹקֵשׁ שְׁלֵם וְאִתִּי דִי לִיה לְמִגּוּפֵי: לְקָרוּ מִדְּמִינֵי לִיה, הוּאֵל**
6 **(וּמְשׁוּנָה הוּא) חֲצִי נֹקֵשׁ הוּא דְּמִשְׁלֵם כִּי כָּרֵן: אוּ דְלִמָּא, מַעֲשִׂקָא כִּי בְּעָדָא כִּי אִוְרְחִיהּ תוֹלְדָתוֹ דְרַבְּנָן הִיא דְהָא אִוְרְחִיהּ הוּא הַיְדוּקָא מְצִי וְאִפִּי' ח"נ הוּא דְּמִשְׁלֵמַת הִלְכָף זוּ וְהִיא הַעֲדָאָה**
7 **וְאִין לִי הַעֲדָאָה אַחֲרֵי: גְּלִילִים, הֵינּוּ צֻרוֹת: וְהָא מְשׁוּנָה הוּא, דְאִין דְרַבָּה לְתַשְׁלֵי גְּלִילִים לְעִיפָה וְתוֹלְדָתוֹ דְקָרוּ הִיא: דְדַחִיק לֵה עֲלִמָּא, שְׁעוּמַדַּת בְּמִקּוּם צַר וְאִין לִי מִקּוּם לֹחוּ מִשְׁם**
8 **וּבִשְׂוֵאל לְהִנְתָּה עֲסִיקִין בְּגוֹן בְּמִשְׁלֵלֵת דְאִי לְהִנְתָּה תוֹלְדָתוֹ: הִיא וְנָרָא בְעֵינֵי דְכָל גְּלִילִים לְהִנְתָּה הוּא וְאִפִּי' לֹא תוֹלְדָתוֹ דִּישׁ נִינְהוּ דִישׁ הַיְדוּקָא דְפִשְׁה וְהִיא וְהִי צֻרוֹת**
9 **נִינְהוּ וְהָא דְמִרְמִינִן בְּפ"ק (דף ג.) טַפְּה פִירוֹת לְהִנְתָּה הִי תוֹלְדָתוֹ דִּישׁ הֵינּוּ בְּגוֹן שְׁתַּנְגַּלְגַּלָּה עֲלֵיהֶן כְּדָרְךְ סוּסִים וְחַמּוּרִים שְׂקוּרִים בּוּלְטֵר וְכֵן עֲקָר וְאִי קִשְׂיָא דְר"א אֶרֶךְ אֱלֶעָזֶר דְלַעֲלֵי**
10 **אִמֵּר נֹקֵשׁ שְׁלֵם בְצֻרוֹת גְּבִי כִלְב שְׁנַטְל חָרְרָה וְהָבָא חֲנִי ח"נ בַּעַל כּוּרְחִיהּ הִתִּיא דְלַעֲלֵי מוּקְמִי" בְּדִאוּקְמָנָא בְּרִישָׁא דְשֵׁנִי בְּנַחֲלַת וּבְפִלּוּתָא דְרַבִּי טְרַפּוֹן וְרַבְּנָן וּבְמִקּוּם גַּחֲלַת לֹא**
11 **בְּשִׂאָר הַגְּדִישׁ וְהָא דְשֵׁנִי רַבָּא בִין ר"א בִין כְּרַבְּנָן כְּסוּמְכוּס סְבִירִי לְהוּ דְחִוִּי: הָא דְהָא מְדַשׁ מִפִּי מוּרִי וּבְעֵינֵי נָרָא בְּהָךְ מִילְתָא בְּהִמָּה שְׁהִמְלִיָּה גְּלִילִים אִמְרוּיָא נִינְהוּ וְרַב יְהוּדָה גְּרַסִין**
12 **וְר"א הֵינּוּ ר"א בן פְּדַת וְלֹא תַקְשִׁי דְר"א אִוְרְבִי אֱלֶעָזֶר וְנָרָאִין מְדַרְבִּירִים דְהָא פְּרִכִּינֵן וְלִימָא רַב יְהוּדָה הִלְכָה כְּסוּמְכוּס וְר"א הִלְכָה כְּרַבְּנָן וְאִי תַנְאִי נִינְהוּ הִיכִי נִינְהוּ הִיכִי הָא הָא אִין דְרָךְ**
13 **תַּנְאִים לְחִלּוֹק בְּלִשׁוֹן זֶה וְעוֹד דְלַעֲלֵי גְבִי הַיְדוּס מוּעַד אִמָּאִי לֹא פְרִכִּינֵן הִכִּי וְתַרְיָ גּוּפָה גְּרִירִין, דְּבַגּוּפָה טַעֲנָה לְהוּ כְּגוּפָה דְמִינִן קְמִיל: וְתַקַּע בּוֹ וְשִׁבְרוּ, שְׂבַבְעָה הַכִּלִּי מִחֲמַת הַקּוּל: סוּס**

18 **דְרַבְּנָל הוּא ת"ש הַיְדוּס אִינוּ מוּעַד וְיֵשׁ אוֹמְרִים הַרִי זֶה מוּעַד הַיְדוּס ס"ד אֱלָא הַיְדוּס**
19 **וְהַתִּיזוּ מֵאִי לֹאוּ בְּגוֹן דְּעֵבֵד תְּלַתָּא זִימְנֵי וּבְהָא קְמִיפְלֵי מִר סָבֵר יֵשׁ הַעֲדָאָה וּמִר סָבֵר אִין**
20 **הַעֲדָאָה לֹא בְּחַד זִימְנָא וּבְפִלּוּתָא דְּסוּמְכוּס וְרַבְּנָן קְמִיפְלֵי ת"ש בְּהִמָּה שְׁהִמְלִיָּה גְּלִילִים**
21 **לְעִיפָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁלֵם נֹקֵשׁ שְׁלֵם וְרַבִּי אֱלֶעָזֶר אוֹמֵר חֲצִי נֹקֵשׁ מֵאִי לֹאוּ בְּגוֹן דְּעֵבֵד**
22 **תְּלַתָּא זִימְנֵי וּבְהָא קְמִיפְלֵי מִר סָבֵר יֵשׁ הַעֲדָאָה וּמִר סָבֵר אִין הַעֲדָאָה לֹא בְּחַד זִימְנָא**
23 **וּבְפִלּוּתָא דְּסוּמְכוּס וְרַבְּנָן קְמִיפְלֵי וְהָא מְשׁוּנָה הוּא דְדַחִיק לִיה עֲלִמָּא וְלִימָא רַבִּי יְהוּדָה**
24 **הִלְכָה כְּסוּמְכוּס וְלִימָא רַבִּי אֱלֶעָזֶר הִלְכָה כְּרַבְּנָן גְּלִילִים אֶצְטְרִיבָא לִיה ס"ה אִמְיָנָא הוּאֵל**
25 **וּבְחַד גּוּפִיה גְּרִירִין כְּגוּפִיה דְּמִי קמ"ל הָא שְׁמַע דְּתַנִּי רַמְי רַבִּי הִיָּקְאֵל תְּרַנְגוּל שְׁהוּשִׁט**
26 **רֵאשׁוּ לְאוּרִי כְּלִי זְכוּיָת וְתַקַּע בּוֹ וְשִׁבְרוּ מִשְׁלֵם נֹקֵשׁ שְׁלֵם וְאִמֵּר רַב יוֹסֵף אִמֵּרִי בִי רַב סוּס**
27 **שְׂצַנְפָּה וְחוֹמֵר שְׂצַנְפָּה וְשִׁיבֵר אֵת הַפְּכִילִים מִשְׁלֵם חֲצִי נֹקֵשׁ מֵאִי לֹאוּ בְּגוֹן דְּעֵבֵד תְּלַתָּא זִימְנֵי**
28 **וְהָא**

1 **טְרַפּוֹן דְּמִשְׁוֵת בְּחַצֵר הַנִּיקָן מִשְׁלֵם גִּישׁ וְנִיקָא לִיה לְרַבָּא לְאִוּקָמִינְהוּ לְרַבְּנָן וְכִי אֱלֶעָזֶר כְּסוּמְכוּס דְאִילוּ לְרַבְּנָן לֹא פְסִיקָא לִיה לְאִוּקָמֵי לֵהָא בְצֻרוֹת ע"י שְׁנֵי דְכִין דְּכִי אִוְרְחִיהּ**
2 **סְבִירָא לְהוּ לְרַבְּנָן דְּפִלְגֵי עֲלֵיהּ דְּסוּמְכוּס ח"נ' הוּא דְּמִשְׁלֵם וְחַד לֹא דְלִמָּא בְצֻרוֹת ע"י שְׁנֵי סְבִירָא לְהוּ דִּישׁ שְׁנֵי לְרִבְעֵי נֹקֵשׁ וּבְדַבְעֵי רַב אִישׁ לִקְמֵן יֵשׁ שְׁנֵי לְרִבְעֵי נֹקֵשׁ כּוּי: בְּמִיָּבָא**
3 **קְפִייתִי לִיה**, רַבִּי טְרַפּוֹן לְמַשְׁוֵת בְּחַצֵר הַנִּיקָן: מְקָרֵן בְּרַח"ו, כְּדַמְפְּרֵשׁ בְּמַתְנֵינִן הִלְכָף דִּי לָבָא מִן הַדִּין לְהִוִּית בְּגוֹדוֹן וְזִמְנֵי לְהֵלֵן מִגּוּפֵי אַף כַּאן מִגּוּפֵי וְאִתָּא רַבִּי מִרְפוּן לִית לִי דִי, דְּבִיא
4 **אִית לִי דִי לֹא שְׁלֵם אֱלָא חֲצִי נֹקֵשׁ כְּרַבְּנָן בְּרַח"ו כִּי לִית דִּי הִיכָא דְמִפְרִיךְ ק"ו ב"י, בְּגוֹן**

אין צריך להעלות לו שכר. ועוד אמר אבא מרי שהשוכר בית מראובן בו ונמצא בית של שמעון והוא שכרה מראובן מעלה שכר לשמעון. תרתי. בתמיה כלומר תרתי מילי קאמר דסתרו אהודי דהאי דשכר בית שמעון מראובן הוה ליה דר בחצר שמעון שלא מדעת שמעון וקאמר צריך להעלות לו שכר ורישא קאמר אין צריך. תא דקיימא לאגרא.

מעלה שכר לשמעון דהוה ליה זה נהנה וזה חסר: תרי: פהצי חבירו. דלא קיימא לאגרא שלא מדעת אין צריך להעלות שכר: שפטר ושאיה יבת שער. ששמו שאיה כמתת שם בית שאין בני אדם דרין בו והלכך זה שעמד בו התנהו לישאן אחרקא בית שהוא שאין וחדד מאין אדם יובת שער מייקין מכתתין אותה: בימא מיהבא ותיב. בית שהוא מיושב באיה בדרת בני אדם תיב ישבו קיים לפי שהדרין בתוכו רואין מה שהוא צריך ומתקנין אותה: דקמשמש בו. בעל הבית בציביו ותבאנא שהיו עוצו ותבנו בתוכו וזה הלך ודר בו משום שאהא לביבא חזאל ומשתדלן בו משום ביתא מיהבא איבא דאין זה ישבו וזה שדר בו: יפה עשה והתנהו אפולקלתא. אשפה מדתרגמין אפולקלתא משפוחת דרים אביון (תהלים קיג): קרמנאי. שם אומה לא קרמנאי קרמנים היו וישבין מה ומעלים שכר ליתומים והוה ליה קיימא לאגרא: אמר רב ובמחורת. ראשה מרתבה רבדיה של רתקה ואבלה פירות קשה מתניתין דמשלמת מה שהזיקא איניג דבולקא מיתתא ברתבה: פטורה. חזאל וגוף התבמה קאי ברתבה דארתקה הוא להחזיר ראשה וישן בחדרי היא: וקשה בצדיי רתבה. שאין דרך שוורים ללכת שם הלכך לאו כרמי דמי: פהצי חבירי נפשאי. לאו אמנתיה: מחורת. שהחזרה ראשה ואבלה בצדיי רתבה: פשיטא במחורת. דתא פתח חנות בתוך הרתבה ליבא אלא. מה שבתחיל אלא במחורת קתמי מה שגזלתי בו: קרמנאי. חנות בקרו וזית כגון מביי קטן הבלה מבבי גדול וקיימא חנות בראש מביי קטן ומשור קצת כלפי פניו וכשנבנסה בהמה מבביי גדול לקטן קושה במירוח מדי דרך התיבה ולא מתניתין היא: לא פליגי דתיבי. דלא הוה לה להחזיר ראשה לצדיי רתבה: כמקצה מקום. שכנס לתוך שלו ובה והניח מלתקו רהרי וישתת שם פירות ונבנסה שם בהמה דרך התיבה ואבלה: ליבא. רב ושמואל בחופר בור ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורו כמפלגי ובפלוגתא דרבי ושמואל ור"ע פליגי רב לקמן פריק שור שגח את הפרה (דף מט) דרב סבר רב תיב מותר בעצת פטורה הך בהמה דוז שפשת שם פירותיו הוה ליה כמו בור שאם והלכך קרו בהמה תיב שהרי הפקיר רשותו והלכך לא היה לו לעשות כן וקילי בהמניח את הבור (לקמן דף ל) כל המקלקלן ברשות הרבים שהזיק חייבין לשלם וכל המזחיק בתן וזהו ושמואל סביר פטור. הלכך בהמה שאכלתן חייבת שהרי ברשות עשה ורשות הרבים נמי לא הוה שאין אין דרך הילוכה בעלמא

בְּהַדְיוֹט מדעת דמי. פ"ה דעת שכינה איבא וקשה דשלא מדעתו לאו דוקא אלא אורחיה דמילתא נקט וד"ה מדעתו אלא נראה כהדיוט מדעת דמי כלומר דעת שכינה איבא שלא וזנה אדם בלא מעילה: **וְיָחֵב** זהו ליתמי דר מוטע. ומחמת כן חייב לשלם מה שנהנה א"ע שלא חסר כל כך וכן נהנה בולקא שמעון כדאמרין לעיל משום שהחזירא דאשיחא:

ובבמחורת. פי' כהונסו דדוקא במחורת אבל אבקה בלא חזירו כפי שצדי הרחבה בולטין ובלה מאותה בליטה משלמת מה שנהנית פפי' אחר של רש"י פירש המחורת חייבת משום קרו ומשונה הוא וקשה לפירושו דלעיל אמרין בין אורחיה למיכל ליפתא אורחיה נמי לרסוכי ולמקסי תבא נמי אורחיה לחזרו ואפילו עליות בצדיי רתבה ועוד דמשלמת מה שהזיקא משמע ד"ש ועוד דמשמע כמסור דחייבא דמקצה מקום לרהרי בחיוב מחורת ונראה לר"י דצדיי רתבה חשיבו חצר הנזק שקבל אחר זו לו רשות לתיב פירותיו כנגד פתח ביתו בצדיי רתבה ולרב אפילו במקום שיכול לאכול בחזירו חשיבו חצר הנזק ותיבת גזק שלם מטעם שן לרשותא מקום שיכולה לאכול בחזרה חשיבו למה להו כרש"י דרבי:

מפתח. החנות. הן חרטי החניות שמניחין לפני החניות כשפתוחות אותן ונתחין שם פירותיה: **בול** לא רצה להחמיצו כגון שפתח החנות בולח לתוך הרתבה ויכול לאכול בלא חזירו דמודה רב דפטור לפי שאין דרך החנות לחיות בולח כל כך.

דקיימא בקרו וזית. כגון מביי קטן וכשנבנסה לעקממיהתא קודם שהפנה לצד אחר אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חזירו ובתוך החנות משלמת מה שהזיקא איניג שאוכלתן בלא חזירו ודער הנזק ממש וזי' וירושלמי משני דהו' פירקא דמפתח החנות ויכול לאכול כגון שהיה חמור טעון גדיים ובשעת עמידתו פשט צואותיו ואכלו לפ"ה אתי שפיר דלגיבי חמור שאכל בחזירו חשיב קרו ולגיבי גדיים דאכלי בו אורחיהו חשיב שן ולפי"ה צ"ל דכל מה שהגדיים יכולין להגיע ולאכול חשיב דהרי אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חזירו כי זה דוחק לומר דגבי חמור חשיב חצר הנזק ולגיבי גדיים שעל בני חשיב רשות חשיב חצר הנזק פליגי במקצה מקום בו. שכנס לתוך שלו והניח משרקעו לבני הר"י ולא שהפקיר רשותו דאיני הוי רהרי גמור אלא הניח לשטוח שם פירותיו אבל בני שאין פירות שם יש רשות לבני הר"י לחלק שן ומסקנן פלוגתא דרב דאמר דחשיב שן ברהרי אפילו אין יכול לאכול בלא חזירו דלא דמי למחורת בצדיי רתבה דתיב דצדיי רתבה הם גבולות חרטי הרבים מבטלים ממנו חטובים חצר הנזק אבל מקצה מקום שוה הוא לרשות הרבים ושמואל אמר חייבת משום שהפירות מנתחין ברשותו וזו חצר הנזק אף על פי שיש רשות למהנות לרדיו אצלה: **דרב סבר** בור ברשותו חייב. ולכך פטור דחשיב כמו בורה בור שאם והלכך בהמה באותם חייב הלכך כל הקודם וזה כרין תכלה ברשות הרבים שדריש כהונסו רשותו אלא שפטר פטורה רב כלשמינה דאמר דבהמה המניח (לקמן דף ל) וזה בין גנבון בין בשבטן ואין לחמותה איך מפטר מפירות פנימיים

בְּהַדְיוֹט מדעת דמי. פ"ה דעת שכינה איבא וקשה דשלא מדעתו לאו דוקא אלא אורחיה דמילתא נקט וד"ה מדעתו אלא נראה כהדיוט מדעת דמי כלומר דעת שכינה איבא שלא וזנה אדם בלא מעילה: **וְיָחֵב** זהו ליתמי דר מוטע. ומחמת כן חייב לשלם מה שנהנה א"ע שלא חסר כל כך וכן נהנה בולקא שמעון כדאמרין לעיל משום שהחזירא דאשיחא:

ובבמחורת. פי' כהונסו דדוקא במחורת אבל אבקה בלא חזירו כפי שצדי הרחבה בולטין ובלה מאותה בליטה משלמת מה שנהנית פפי' אחר של רש"י פירש המחורת חייבת משום קרו ומשונה הוא וקשה לפירושו דלעיל אמרין בין אורחיה למיכל ליפתא אורחיה נמי לרסוכי ולמקסי תבא נמי אורחיה לחזרו ואפילו עליות בצדיי רתבה ועוד דמשלמת מה שהזיקא משמע ד"ש ועוד דמשמע כמסור דחייבא דמקצה מקום לרהרי בחיוב מחורת ונראה לר"י דצדיי רתבה חשיבו חצר הנזק שקבל אחר זו לו רשות לתיב פירותיו כנגד פתח ביתו בצדיי רתבה ולרב אפילו במקום שיכול לאכול בחזירו חשיבו חצר הנזק ותיבת גזק שלם מטעם שן לרשותא מקום שיכולה לאכול בחזרה חשיבו למה להו כרש"י דרבי:

מפתח. החנות. הן חרטי החניות שמניחין לפני החניות כשפתוחות אותן ונתחין שם פירותיה: **בול** לא רצה להחמיצו כגון שפתח החנות בולח לתוך הרתבה ויכול לאכול בלא חזירו דמודה רב דפטור לפי שאין דרך החנות לחיות בולח כל כך.

דקיימא בקרו וזית. כגון מביי קטן וכשנבנסה לעקממיהתא קודם שהפנה לצד אחר אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חזירו ובתוך החנות משלמת מה שהזיקא איניג שאוכלתן בלא חזירו ודער הנזק ממש וזי' וירושלמי משני דהו' פירקא דמפתח החנות ויכול לאכול כגון שהיה חמור טעון גדיים ובשעת עמידתו פשט צואותיו ואכלו לפ"ה אתי שפיר דלגיבי חמור שאכל בחזירו חשיב קרו ולגיבי גדיים דאכלי בו אורחיהו חשיב שן ולפי"ה צ"ל דכל מה שהגדיים יכולין להגיע ולאכול חשיב דהרי אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חזירו כי זה דוחק לומר דגבי חמור חשיב חצר הנזק ולגיבי גדיים שעל בני חשיב רשות חשיב חצר הנזק פליגי במקצה מקום בו. שכנס לתוך שלו והניח משרקעו לבני הר"י ולא שהפקיר רשותו דאיני הוי רהרי גמור אלא הניח לשטוח שם פירותיו אבל בני שאין פירות שם יש רשות לבני הר"י לחלק שן ומסקנן פלוגתא דרב דאמר דחשיב שן ברהרי אפילו אין יכול לאכול בלא חזירו דלא דמי למחורת בצדיי רתבה דתיב דצדיי רתבה הם גבולות חרטי הרבים מבטלים ממנו חטובים חצר הנזק אבל מקצה מקום שוה הוא לרשות הרבים ושמואל אמר חייבת משום שהפירות מנתחין ברשותו וזו חצר הנזק אף על פי שיש רשות למהנות לרדיו אצלה: **דרב סבר** בור ברשותו חייב. ולכך פטור דחשיב כמו בורה בור שאם והלכך בהמה באותם חייב הלכך כל הקודם וזה כרין תכלה ברשות הרבים שדריש כהונסו רשותו אלא שפטר פטורה רב כלשמינה דאמר דבהמה המניח (לקמן דף ל) וזה בין גנבון בין בשבטן ואין לחמותה איך מפטר מפירות פנימיים

פנימים דלא הוו תהלה דתבין דש רשות לכני הריר' ולכת שם כשאין שם פירות איכ' כששילוי חיצונים מנאץ פנימים סמוכים להריר' לפיכך כל המחזיק בכלול נזה והא דתמן מתוך הרקבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה משמע דכל הקודם נזה מיירי שלא נהנה בהריר' כדי להשיבוי דלא קטסו גופו בדמשעה בהמניה (למקן דף לו) וקשה לר"י על פי' זה דהא רב אמינותין קאי ואמר לא שנו אלא במחזיקין איכ' רב נמי איירי בשלא נהנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קהוי' ליה ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י לפשר דרב סבר בור ברשותו חיוב דבשפתקרי פירותיו לאו הפקר הוור' ונראה שיש לא מצי' אל' תורא בביראי מאי בעי דאין אדם יכול לצמצם כל כך בשעבוד בהריר' שלא יבנס ברשות אחריו ולפיכך לא היה לו לקרב בורו משל אחרים וקאן נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש להריר' שאין בני הריר' יבולין לצמצם עצמן ושמאולי מתייב דמטום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשותו הריבס אין לפטור שילוב בעל הפירות הריבס נגמ' ובעל הבור יכול לסמוך ודחי דבעלמא פטר רב והקא אמר ליה נהי דכי מתוקה אל' תורא בביראי מאי בעי מקבל מקום סבר לאו כל במניה לחיובי' לו במאי דמקרבתי פירותו ברשות הריבס ושמאולי דמקרבתי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הקא לא מצי' למיטר הכי לפטור בהמיה שבכוונה אכלתו; אי' כרב אי' כשמואל. רבי יוסי לא מצי' סבר כשמואל דהא מתייב הרקבה אלא בלומי' אי' כרב דחשיב חצר הניזק אי' כשמואל דחשיב ליה הריר' אנ"ג דלר' יוסי אין נפקתא וכו' פקתונטרס ניקא טפי אי' כרב דחשיב ליה קרן אי' כשמואל דחשיב ליה שם;

ומר סבר. פי' ר' אבי' ובער בשדה אחר ולא בשדה הפועל אכל בהריר' חייב ואית' דהא לעיל (ית) אמר דר"א ס"ל כרבי טרפון ועל כרחיך מרן בהריר' מייחיי' ליה ואי' כן ורובל פטור בהריר' וי"ל לדליל' למיירי ליה בהספקא ודקא:

דאי' לפא ורבי אושעיא. לאו מענן אחר דרבי אושעיא מתייב בקופצת דהוי' קרן ואלפא איירי על גבי חייבת דחשיב שם ואל' נפלו פטורין אלמא קסבר. ב' ואית' דלר' דמי' אי' מקרבי בלי' לגבי' כותל דהכי מיהברי' בקפיצה והא אמרין כסמוך דכי קפצי מאבראי קפצי ואי מרחקי וחותא ותי מקרבות זמימברי' בין בנפילא בין קפיצה אי' נמי בכלי ארוך דאי נפלי' לצד הסמוך כותל מיהבר' ואי קפצי מיהבר' לצד המרוק; **אדם** ותרגול בו. ואית' ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנקא מיהא אדם הפקר ביהו' ובחבירו לחייב ויש שם חשוי' שיש לו ליהרר' שלא ידלגו מלמטה למעלה וישברו בלי' ואומר ר"י מתוך כך נראה לקשר דהא דקתי' הכלב והגדי שדלגו מלמטה למעלה דהיינו לגמרי דחשיב אונס להכי איצטרקי' לאשמעינן באדם דחייב דאי פטורין מני' והחייב ח"נ ואינו אלא משנה בעלמא אמאי אצטרקי' לאשמעינן באדם דחייב ואני' שפיר הא דמיסקי ומאי פטורין ואית' דגרסי' אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניקא ליה פטורין דסיד' פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפצי כלל אבל בין ומגורי' בדאפיך מיפך דאינו אלא משנה בעלמא אמאי פטורין ונראה דפי' לגבי' ההספקא מלמטה למעלה פטורין לחייב דלמא יחזור מסקרי' ראשונה;

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא חייבה תורה אלא על בור הריר' וכדלפי' רבי ישמעאל טעמיה התיב: בעלמא בור ברשותו חייב. הואיל והפקדו והקא מ"ש בהמה שאכלתו חייבת דבעלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה. דשור לנטורי נפשיה מבור וכיון דברשות נכנס דהא הפקיר רשותו חייב בעל הבור אלא פקיר רשותו חייב בור. תא קא תני' ליהו. ואפילו החליקה בקו פטור ואע"ג דכל תהלה בור הוא חייב בהריר' דאין לו רשות לתת שם קולתו ר' יוסי היינו ת"ק דסיד' דלאו אתוך הרקבה קאי רבי יוסי דלבעי לחיוביה דהא כתיב ובער בשדה אחר ולא בהריר' אלא אצידו רקבה קאי דאין דרבה לאכול אלא להלך וזו שאכלה חייבת הלכך היינו ת"ק; סוקרת איכא בנייהו. דשמעון לר"מ דאמר בעידי הרקבה משלמת מה שהיהק ובען דאולה לקמה בעידי רקבה אבל מתורתו לא קאמר רבי יוסי אין דרבה לחיורי' ראשה ולאכול אלא להלך וזו שהחזירה ואכלה חייבת: והקא בעער בשדה אחר פליגי'. ואחוך הרקבה נמי מתייב ליה רבי יוסי: ולא ברשות הפוק. אלא בעניני פירותיו לחיצו' בעל תהלה שלא ברשות ואכלתו בהמתו של בעל הבית פטור: לימא ליה מאי בעית ברשותאי'. וקרא למה לך דאי' לפא ורבי אושעיא. דאמר אלפא לעיל בהמה שנקפצה וצארה ואכלה מעל גבי חביריה חייבת ודר' אושעיא דאמר בהמה הקופצת ונאכלה מתוך הקופצת חייבת: איכא בנייהו. ר"מ סבר מתוך הרקבה לעולם פטור אלא לפי' מאי שנהנית ואפילו בדאי' חייב דרבי אושעיא ואתא רבי יוסי למימר אין דרבה לפשט צארה על חביריה ואין דרבה לפשוך מדרך ולאכול אלא להלך ואית' ליה דאי' לפא ודרבי אושעיא: **מתני'** מפני שהן מוערי'. לפשוך וברשות הניזק קאמר תולד' דהג' אלא: על התורה משלם נזק שלם. דהיי' שן ברשות הניזק: ועל הגירוש חצי נזק. מפרש בגמ' **גמ'** תהלתו בפשיעה. דאיבעי לאסוקי אדעתיה קפצי דהא אורחיהו לפשוך: וסופו באונס. דהא נפלו ונפילה לא היה ליה לאסוקי אדעתיה: והניחא למ"ד בו'. אמוראי' פליגי' בה פסקי' והמסקנא מנא אונס הוא: שאפילו נפלו בוה"ל. כותב דליקא תחלתו ככותב' צ"י. שבעמך קפצי לקרא ממאני' הווי' קפצי וכי נפיל' להדי' כותל ואיבריר' מנא אונס הוא: שאפילו נפלו חייבין. ואפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור: משפחת לה ככותב' ריעוי'. בעמך הגג ריעוי' דאפילו לגבי' נפילה הוי' פשיעה דאיבעי' ליה לאסוקי'. בהמניה: לא נפל אחי' ונפלו אינתו בו'. כלומר פיון דסוף סוף לא נפל אחי' וכן סופו פשיעה ככותב' צ"י. שבעמך הגג צ"י ודחוק וכי הניזק בראש הגג היה ליה לאסוקי' אדעתיה דקפצי אמעמך כדרכו (ומן המעמך שהוא צ"י נפלי') לישנא אמעמך צ"י משפוע' מלפסחא למעלה פטורין. מנזק שלם ותייב בחצי' נזק דמשינוי' הוי' אדם ותרגול בו'. אדם אי' נמי לאו אורחיה לקפוזי מלמטה למעלה חייב דאין באדם צ"י תמות אלא בהמיה ותרגול דרבו דלג' אפילו מלמטה למעלה.

בוקרא
והחניא

וְהַתְּנִיחַ חבל. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטר עד דמיתין בריקא ופרין אמרויהו: **דְּאִפְרִי** מפרך. וא"ת למיד תחילתו בפשיעה וסופו באונס והייבן לחייב ניש תחילתו בפשיעה דארוחיה וסופו באונס ולא ארוחיה וי"ל דלא אמר משום תחילתו בפשיעה לגבי רגל לחייב ניש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענן קרן לא חייבת תורה אלא חצי נזק דאי לא הכי ארי שבכנס לחצר הניזק וקרף ואכל לחייב ניש תחילתו בפשיעה לענן דריסה וכן כל חברי הניזק תחילתו בפשיעה לענן שן ורגל: **דְּרִיבָא** סבירא. שנועץ צפרניו בארץ וקופץ כמו חבל ולא דמי לטריבו וסליק שנסרך בחבית עד שמגיע לפת: **וְעַל** הדיש ח"נ. וע"ג דלביב שולח בעירה לא מעביד עד דמסר לו שלחבת לר"ל ור"י יתקן עד דמסר לו נוקא פעמים שיש בחלת תרביח בחררה והוא כמו מטר ולא נוקא לר"י ושלחבת לר"ל: **אִשּׁוּ** משום האש של כשיביר בעצמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חציו ניהו:

אִשּׁוּ משום ממונו. כלומר חיוב ממונו יש בו ולא שקאה האש שלו דאפריה הדליק כאש של חריב חייב כדאמרינן בפי' הכנס (לקמן דף נו.) בבופס קמחו של חבירו כפיני הדליקה ומטאן בריח מצירה (גבי גין שניצא מתחת הפטיש א"ע.) דמתקמא מקורי ליה ועוד דאין לך אדם שיתחייב בדליקה שפיקור הנחלים ונדליק גריש של חבירו ולא כפי' דפי' דאיבא בינייהו דאדליק בגחלת שאין שלו: **רַבִּי** יוחנן מיט לא אמר בר"ל. א"ע.ג דררש טעמא דר' יוחנן מקראי תנה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחרתי דסבא בריש לקיש א"נ קס"ד השקא דמאן דאית ליה משום חציו לית ליה משום ממונו וקבעי דיבא דכלו לו חציו אמאי לא מחייב משום ממונו: **בְּמוֹנוֹ** אית ביה ממשא. א"ע.ג דבור לית ביה ממשא שתיבה תורה להכלו ולא להבטו מימ ממונו בעין חציו שדרבו לילך ולהויק אית ביה ממשות או"ב בור נמי חייב אית ביה ממשא אד"י חציו. תבור משתנה ממשות לא קרעו ונעשה קלל אָבֵל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף וא"ת ממונו נמי ליה ביה ממשא כגון צרורות ברה שבכנפיהם בריש פירקין דאיבא לסמוכוס ניש ר"ל דמי' גוף המנוון שפשע בו אית ביה ממשא

יש לו לשמור ממונו שלא יזיק ולא ברה ולא בשם דבר ואין שום ממן שלא יתא בו ממשא במה שפשע אבל יש חץ שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברה פיו ויש אש שאין בו ממשות כגון שלחבת אלא גחלת כדאמרינן בסוף ביצה (דף לו.) הילקיך דמו להדיך שאין בשניהם ממשות בהמויך שפשע בו רק בגחלת האדם.

דְּאִרְיִית אדווי. ה"מ לאמור באחא אנתו ע"י שינוי כדאמרינן בריש פירקין: **וְיָזְבֵן** יתקן כדאנחה אנתו. לא מצי למישר באדייה אדווי ועל כל תיבה ח"נ דלא כבחו דמי וזו על כל שאר הגדיש פטור- **לֹא** ממונו דבעל כלב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלב לא חייבתו תורה וא"ע.ג דלגבי בור אצטרך מיעוט איש בור ולא שור בור כדאמרינן בשור שנגח את הפרה (לקמן דף מה. טס) תרי איש כתיב מימ פשוט ליה לגפרא משום (איוח) דרשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יזחר:

בְּמַסְכֵּכַת כל הבידה כולה. דדתי כולה מקום גחלת: **וְאִי** במסככת אמאי חייב. תתנוי הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שעם הוא פושע בסכסוך אבל אי בלא במסככת ניקחא ליה דלא נתן ליה לאסוקי אדמתיה שקדא נר מבחוץ אָבֵל בין דאוקמיה במסככת אי אפשר שלא יקח תחילתו בין שדולקת כל כך שמתכסכת כל הבידה דרך הילוכה ונהי' לו להרחיק ולמונעה מהליות הולכת ומסככת אָבֵל אין לפרש אמאי חייב תתנוי בעל הגמל יתחייב הכל דתא לקמן (דף כג.) פריך וליחייב בעל הגחלת וא"ע"פ שבעל הכלב פשע עם בעל הגחלת יש לו לתתחייב שלא שמר גחלתו ומשני בשעמדה הולכת לאו במסככת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחר ותרבה כל כך במשאנו שמתכסכת כל הבידה בעמדה ופרין דכ"ש תתנוי פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של בעל הגמל דיותר ממסככת בעמדה משאילו יתנה הולכת ועוברת בלי עיכוב ומשני בשעמדה להטיל ממיכה דאנטו הוא בעמדה

בנקרא. קפיצה. סריבא. שנועץ צפרניו כבוחל שאין דרכו בכך ומשונים תו: אשו. השולה את הבערה: משום חציו. חייבו הכתוב דאיהו קעביד דתיי כוזק חץ: משום ממונו. כשורו ובורו ושיזיקו וקס"ד דאיבא בינייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו ודרכי יתקן חייב דחציו הן ור"ל פטור דלאו ממונו הוא: **האי לאו** מכוו. דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק הא לית ביה ממשא. דשלחבת היא

- המזקת דאין לה ממש הלכה כי חייביה רחמנא
- משום חציו הוא החייביה חציו דכלב הן. דתנין
- ליה צרורות הלכה משלם ח"נ ואדם המדליק
- משה חייב ניש שאין דין צרורות אָבֵלם: **לֹא**
- ממונו דבעל כלב הוא. אלא דבעל חררה
- דארייה אדווי. ועל מקום גחלת. מקום
- שנפלה גחלת שבו: משלם חצי נזק. דצרורות הן
- והכלב שנועץ צפרניו לישנא אדריבא דמשונה הוא: ועל
- גריש כוליה פטור. דאש משום ממונו תהי לאו
- ממונו הוא וצרות: ובעל כלב כגון מקום
- גחלת ואיקל דלקה אש מאליו ומשום הכי
- אוקמה כדארייה אדווי דאי אנתה עם הפרה כי
- אדרייה לא מצי למיתני ח"נ אמירי דאמקום
- גחלת חציו ועל שלם דארוחיה הוא לטול חררה
- עם הגחלת: ור' יוחנן. דאמר אשו משום חציו
- מקום לה כדאנחה כי ארוחיה דעל חררה ניש
- דשן היא ואמקום גחלת ניש דארוחיה היא
- ובדיקם עבד: ואגריש כוליה ח"נ. דחציו דכלב
- הוא תתנוי וצרות: בידה. בית גדול: כגון מניפה
- פטור. שמעודה להניחה ברה"ר לפרסומי ניסא.
- לֹא** ממונו דבעל גמל הוא. אלא דתתנוי:
- במסככת את כל הבידה. שהגמל עובר בפני
- כל הבידה ומסככת דתא ודאי תני כולו כמקום
- גחלת אָבֵל בעלמא שקאש הולכת מאליה לאו
- חציו הן: במסככת. מדלקת בשעמדה. עמד
- הגמל כמקומו וסכסך את כל הבידה שהיתה
- חבילתו בקולו כגון כל הבידה והגמלא לא
- שכב לאסוקי למילתיה ופרכייה כל שפן. שקנה
- לו למחר ולקנהגה שלא תסכסך: שעמדה להטיל
- מייסיה. דאנטו הוא מסככת:
- לאפוש**

חייב ואי במסככת אמאי חייב בשעמדה עמדה ומסככת כ"ש דתתנוי פטור ובעל גמל חייב אמר ר' אבי הונא בר מנחם משימיה דרב איקא וקא במאי עסקינן כגון שעמדה להטיל ממיכה

רישא

וזה הלשון לאו דוקא והדקא לא שיקי לשון זה שהפלב לקח מעצמו אלא כלומר כיון דגירסת הכתוב דבעי אביהא חצור הניקן ואי פי פרה חצור המזיק אפילו כי אבליה דבעל התרדה הוי אביהא חצור המזיק ואגב דשיקר לשון זה בנתן אחר לותר פיה קנט ליה גמייתי משפחה בו את הפלב דחשוו מקריי אפילו הכניס יד חבירו בפי הפלב או הנקש והשיק היינו

הדמב ודקח שניי הפלב ונקש בכשר חבירו
ואיכ אפוא חייב בעל הפלב וקבל הלא ידו בחצר
המוזיק ומתן וליקא ליה מאי בעי ידך בפתומא
דכלבאי והא דקאמך שן דחייב רחמנא היכי
משפחת לה אף על גב דמשפחת לה שפיר
כגון שהלקיחה היתה בחצר הניקן אלא משום
דפשיטא דקרא משמע שהביטוי היתה בחצר
הניקן קבעי היכי משפחת לה ובריש מסכת שבת
(דף ג) איכא נמי תפשוט ממונאי דשמעתין
דקאמך תפשוט מדעתי רב בימי רב אבוי תא
שמע עשה בו את הפלב ותימה דאזנאי לא
משני לעגן קטלא לא אמרין כדאמרין בסמוך
דקח בנתה היא רישא דהשיק בו את הנקש
דמייתי בנה רבי כפי אלו חז' הנשפרין (סנהדרין
דף ע"ג ושם) ושקא משמע ליה רישא בון לעגן
מיתה בין לעגן נקון ולקמן נמי מייתי לה
גבי בעניא משפח כלבו של חכרה: **דאפיקיה**
לגיביה וסרטייה. הר"ם לשוני כגון שלא הכניס
יד חבירו אלא עשה מעצמו לקחה במשפחה
אלא דמשני לפי מה שסבור דמריי כשהושיט
לו ידו.
ויבלי
למיער לגדור מר דגירא בארעיה. הנה
נשמע אבני שלא היה חפץ ליתך לשם
דחתן (לעיל דף ט) אכלה מתוך החנות משלמת
כו' ולא אמרין הנה לו לעגול חנותו וכן אכלה
מציד הרקבה ולעיל נמי לא פריך דליפטר בעל
הפלב מן התרדה ורב אפלטן אשכח כרב יוסף
ולתייה לדבאי דהדנאי בעלמא וסא: **תנהו**
עיוי דשוקא כו'. דוקא בהנהו דקיימי לשתיקה
ואעיג' ששילמו מה שהזיקו אל בעי למיעק
בהדידו לדינא ויחנני נמי לדינא סהדי אכל ע"ס
לחלקה ויחל לשתיקה: **יבול** ביבול בשנים שלם
כדאשפחו גבי עיוי דבי תרבו דאמר ליה ויל
אצבעיהו ולא אמר ליה ליל שחתינה: **איזהו**
מועד כו'. אומר ר' יהא דאמרין בתנא על
יבמות (יבמות דף סד) דקסם לן בהא דשור
המועד כרשב"ג דאמר בשלש זמנים הוי חוקה
לא משום דתייהו פלוניתיה בשור המועד
דמקראי דתייהו:

שיהו התינוקות כו'. אף על גב דאדם אית
ליה מולא מימי כיון שענשה שפל כל
כך שהתינוקות ממששין בו ודאי חור לקרבותו
לא קא רמ' למעט שלא תועיל חוקה שלשה
מימי אלא שהשמינו דאפילו ביום אחד פעמים
דיאכא חוקה כגון ע"י תינוקות וי פעמים ביום
אחד נראה דאין מועיל לדידה לחוקה אינ"פ
שמועיל להעניא דהני אשכחן לר"ש דבשלשה
פעמים הוי מועד בחוקה בעי ג' ימים:

ולא ישמרוה האידיאן פיי' פי' כפונטרס בעי' ר' אשונה דלרנא בפעם ג' חייב ניש ציל לפי' הא דקאמר לקמן דאתו ג' בימי סהדי בחד ויקא דלמדי ליעידוי תורא אייעד
ומשלמין בעלים ניש אינ"פ שלא דעו תחלה ואינו נראה דהוהו כבעלי חיה ואח"כ אם לא ישמרו משלם ניש ובכריתא דלקמן קאני דאין השור נעשה מועד עד
שיעידו ביום בעלים אלא אפילו למדי ליעידוי תורא פרוי שדעו הבעלים תחלה ובי אתרו ג' בימי סהדי בחד ויקא ויעידו כבעלים לא ישלמו בעלים ניש עד גיהוק ד' ורש"י
עצמו בחד בו משום דבריש חוקת הפתים כ"ב דף כה. ושם) קאמר תקמא דנקרא א' מה שור המועד עד גיהוק ד' לא מייחבי בו ופי' דמשמעוהו ארינא איכא בעידיה
והד"ר

חצור הניקן דקיא. ושדה אחר קרינא ביה ואי אמרת כו'. וקרא קמחד כלומר אמאי
מסקפא לך פשיטא דכחצר הניקן דמי דאי חצור המזיק דמי א"כ שן דחייב רחמנא היכי
משפחת לה: נתחקה בכו"ל. ותולקן דשה אי אכל שן מושק לא דאמר ליה פי פרתו
רשותי היא: וטובה פירות. ע"י גלגול בעין שעושין קוסים וממרים ובלעו וולטר: ונתן

בענין עד תימו. דמכליא קרא דקא ובער זה
השן ומכר הגלגל עד תימו נפקא לן בפי קמא
נדף (ב) תיבא ליבא תימו שעדיה האבנים
והפירות בעין: דשף צלמי' כשנתחבדין בוחל
מחקה צורה שעליו דאיכא תימו: דפסעי' פסועי'.
כשנתגלגלה על הפירות התחבדו מטיט ואי
אפשר ללקטן. לישא אחרנא דפסאי פסואי
כמו פשוט אמונים ותחלים ים' כלומר שפכה
משקה בגלגולה דכלאי ופסאי קרא: פטור
מחשה. דקרא נקוזן פטור: דאפיקיה לגיביה.
שדוראי שניו וסרטי דלא הכניס ידו לחור פיה
השיק בו את הנקש שנטל את הנקש וידו והגיע
פיו ליד חבירו עד ששכסה לחובו ונשכו ומת
מתים: מיתה: בין שיניו עופי. ובלא כוונת
הנקש וצא הארס: לפיקב מביש כפירה. הנה
ליה כאילו הרגו סיפקי שדורג ממש הוא ולא
גורם: נקש בסקליה. כדון שור חורג אדם דכתיב
השור יסקל (שמות כא): לעגן קטלא. הרינת
נקש: לא אמרין. מאי בעי ידך כפי ואפילו חצור
המוזיק דמקא ימי פטור אלא שאלא לעגן
נקוזן אמרין מאי בעית ברשותי כדנתן בפי' נדף
טו' חזן מרשות המזיקת למזיק ומביעא לן פי
פרה אי חצור המזיק דמי או לא עד דפשיטא
לה מכלב שנטל חרדה: פי תרבו. שם משפחה
דסקון לעיא. מכלב לארץ ישראל: ונתחמו
לחמא. מארץ ישראל לכלב חזו בקיאי בדין
הד' עיוי דשוקא. דקציב דקיימי לשתיקה אלא
דמשהו להו עד זיקא דשוקא פתמינין כפרייהו.
אי מספון אפילו בישות הרבים: תיב אפסחא.
מקום מעמד הקצבים: וקביל וזה. אפילו ביומא
דלא דשוקא שדח' חלו הוואיל ולשתיקה סיקן
מתני' משחזור בו פלשה ימים. שרואה
שורים ואינו נוגח חזר לתמונה שלשה פעמים.
ואפילו ביום אחד: **גמ'** אהאן לגיביה רביעית.
שאם לא שמרו ונזח גיביה רביעית משלם
מעליה ניש אכל אשלישת פלגא נקא הוא
דמשלם: ולא ישמרוה האידיאן. פנגייה שלישית
חייב עליה נוק שלם:

רוק
דמפסדי מתירין כפרייהו תרי ותלתא זמנין אי ציית ציית ואי לא אמרין ליה תיב אפסחא
וקבל וזהו: **מתני'** איהו תם ואיזו מועד מועד כל שהעידו בו שלשה ימים ותם משחזור
בו שלשה ימים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר מועד שהעידו בו שלשה פעמים ותם
כל שיהו התינוקות ממוששין בו ואינו נוגח: **גמ'** מאי טעמא דר' יהודה אמר אבני
המול חד מתמול תרי שלשום תלתא ולא ישמרוה בעליהן אהאן לגיביה רביעית רבא אמר
המול מתמול חד שלשום תרי ולא ישמרוה האידיאן חייב ור"מ מ"ט דתנא א"ר מאיר
רוק

ישמרוה האידיאן פיי' פי' כפונטרס בעי' ר' אשונה דלרנא בפעם ג' חייב ניש ציל לפי' הא דקאמר לקמן דאתו ג' בימי סהדי בחד ויקא דלמדי ליעידוי תורא אייעד
ומשלמין בעלים ניש אינ"פ שלא דעו תחלה ואינו נראה דהוהו כבעלי חיה ואח"כ אם לא ישמרו משלם ניש ובכריתא דלקמן קאני דאין השור נעשה מועד עד
שיעידו ביום בעלים אלא אפילו למדי ליעידוי תורא פרוי שדעו הבעלים תחלה ובי אתרו ג' בימי סהדי בחד ויקא ויעידו כבעלים לא ישלמו בעלים ניש עד גיהוק ד' ורש"י
עצמו בחד בו משום דבריש חוקת הפתים כ"ב דף כה. ושם) קאמר תקמא דנקרא א' מה שור המועד עד גיהוק ד' לא מייחבי בו ופי' דמשמעוהו ארינא איכא בעידיה
והד"ר

ביצת הקדוש שנעשית אפרוח. אמר רבי יסא: פליגי בה בהנא ורבי יוחנן. בהנא אמר: אסורה. ורבי יוחנן אמר: מותרת. אמר רבי זעירא לרבי יוסי: הא רבי יוחנן אמר: מותרת, אוף היא פודה אותה בזמן זרעה. רבי חנינא ורבי יונה ורבי לעזר בשם בהנא: פודה אותה בזמן זרעה. ורבי חנינא בשם רבי פנחס, מתקנתה. בהנא אמר: אסורה ופודה אותה פמות שהיא. ורבי יוחנן אמר: מותרת ופודה אותה בזמן זרעה.

הדרן עלה הנוטע לפיג

פרק שני

הלכה א' מתני' התרומה, ותרומת מעשר של דמאי, החלה, והבכורים – עולים באחד ומאה [דף ח' ע"ב] ומצטרפין זה עם זה, וצריך להרים.

הערלה וכלאי הכרם – עולים באחד ומאתים, ומצטרפין זה עם זה, ואינו צריך להרים. רבי שמעון אמר: אינן מצטרפין. רבי לעזר אמר: מצטרפין בנותן טעם, אבל לא לאסור.

גמרא התרומה ותרומת מעשר בוי. למי נצרכה? לרבי שמעון. אף על גב דרבי שמעון אמר: אינן שתי שמות מצטרפין, מודי שפולחן לשם תרומה – מצטרפין.

מאן תנא תרומת מעשר של דמאי? רבי מאיר. דרבי מאיר מחמיר בדבריהן בדברי תורה.

והא אשכחן דרבי מאיר מחמיר בדבריהן בדברי תורה? אמר רבי חנינה: תהיא דתנינן תמן: הרוואה פתם – הרי זו מקולקלת, והושששת משום זוב; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: אין בכתמים משום זוב.

רבי יונה בעי: ולמה לא תנינן חלת דמאי? בגין דתנינן חלה ודאי לא תני חלת דמאי. והתנינן: תרומת מעשר של דמאי רבי חנינא בשם שמואל: דמאי – צריך חלה. אמר ליה רבי חייה בר

[דף ט' ע"א]

לוליאבא: נוטל הוא דמיו מן השבט? אמר ליה: בן אמר שמואל, שהוא נוטל דמיו מן השבט.

רבי מנא בשם רבי יוסי: אינו נוטל דמיו מן השבט. למחר הוא מכיא ודאי ואומר: "דמאי הוא" כדי ליטול ממונו דמיו!

רבי יוחנן שאל לגמליאל זוגא: נהיגין אתון מפקין חלה מן הדמאי? אמר ליה: לא. בן אמר רבי שמואל אחוה דרב ברביה, בשעה שגזרו על הדמאי, רוב העם מפרישין אותו לתוך בתיהן.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: תניי בית דין, שתהא חלתו בצפון צפון.

ועולין באחד ומאה. מה את עבד לה? בתחילת הפרשה או בסוף הפרשה? אין תימר בתחילת הפרשה – אין קטן מעלה, ואין אחר מעלה, ואינו דוחה את השבת. ואין תעבדיניה בסוף הפרשה – קטן מעלה, ואחר מעלה, ודוחה את השבת.

תמן תנינן: רבי יהודה אומר: אף מעלין את המדומע באחד ומאה. ותני עלה: רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם רצה – נותן עיניו במקצתו ואוכל את השאר. אמר רבי יונה: רבי יודה עבד לה בסוף הפרשה. ורבי שמעון בן אלעזר עבד לה בתחילת הפרשה. אמר רבי יוסי: אף רבי שמעון בן אלעזר עבד לה בסוף הפרשה. ולא מודי רבי שמעון בן אלעזר שאסור לעשות בן בודאי? מאי בודון?

[דף ט' ע"ב] ובלבד שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול.

תמן תנינן: רבי ליעזר אומר: תרומה – עולה באחד ומאה. רבי יהושע אומר: במאה ועוד. תמן אמר חזקיה, רבי אבהו בשם רבי לעזר: כל מקום שישנה רבי מחלוקת, ואחר כך חזר ושנה סתם – הלכה בסתם.

מז מה דתנינן: סאה תרומה שגפלה למאה. ואמר רבי לעזר: לית פאן לומר לתוך מאה, אלא לתוך תשעים ותשעה. כמה דתנינן רבי ליעזר ורבי יהושע.

מניין שהן עולין? אמר רבי יונה: פתיב (במדבר יח) **מבל חלבו את מקדשו ממנו**. דבר שאף מרים ממנו, שאם יפול לתוכו הוא מקדשו. וכמה הוא? אחד ממאה. רבי ליעזר אומר: מוסף סאה ומעלה. רבי יהושע אומר: מוסף כל שהוא ומעלה. רבי יוסי בן מישולם אומר: ועוד קב למאה סאה, שתות למדומע.

תני רבי שמעון אומר: תרומה – עולה במאה מקל וחומר. אם איסור מתוך איסור – עולה. איסור מתוך היתר – לא כל שכן.

תרומה, אית תניי תני: איסור מתוך היתר. ואית תניי תני: היתר מתוך היתר. מאן דאמר איסור מתוך היתר – שכן תרומה אסורה לזרים. מאן דאמר היתר מתוך היתר – שכן תרומה מותרת לכהנים.

אית דפתר לה בולא לכהנים. מאן דאמר איסור מתוך היתר – במדומע בתרומה טמאה. מאן דאמר היתר – במדומע בתרומה טהורה.

תני: פרוסה של לחם הפנים שנתערבה במאה פרוסות של חולין. וכן חתיכה של הפאת שנתערבה במאה חתיכות של

[דף י' ע"א]

חולין – לא יעלו. רבי יודה אומר: יעלו. מה טעמא דרבי יודה? (יחזקאל מה) וְשֶׁה אֶחָד מִן הַצֹּאן מִן הַמֵּאֲתָיִם מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל – מדבֵּר שֶׁהוּא מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל. וְקָשׁוּיָא, כְּתִיב מֵאֲתָיִם! וְרַבִּי יוֹדָה אֹמֵר: מֵאָה! כְּתִיב חַיִּים, וְרַבִּי יוֹדָה אֹמֵר: שְׁחוּטִין.

מה בין חיים לשחוטין? רבי היננא אומר: חיון – עשו אותן כְּדָבָר שֶׁדָּרְכוּ לְהִימָנוּת.

עד כְּדוֹן דְּבָר שֶׁהוּא מַעְלָה וּמַתִּיר לְהִדְיוּט. דְּבָר שֶׁהוּא מַעְלָה וּמַתִּיר לְגִבּוֹתָּהּ? נִישְׁמַעֵינָהּ מִן הַדָּא: (ויקרא כב) וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֹּדְשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא, יֵשׁ לָהּ קֹדְשִׁים שְׂאֵתָהּ אוֹכַל בְּהֵן, פְּרַט לְעִירוּבִין וּלְיֵתֵר. מֵמֵאָה.

אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה. מניין אוכלי תרומה באוכלי חולין, אוכלי חולין באוכלי תרומה? אוכלי תרומה באוכלי קֹדֶשׁ, אוכלי קֹדֶשׁ באוכלי תרומה? משקת תרומה כְּמִשְׁקָה חולין? משקת חולין כְּמִשְׁקָה תרומה? משקת תרומה כְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ? משקת קֹדֶשׁ כְּמִשְׁקָה תרומה? משקת קֹדֶשׁ כְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ מְנִיין? תלמוד לומר: מִן הַקֹּדְשִׁים, רִיבָה.

רבי אבין בשם רבי יוחנן: תיפתר בְּלוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרַע שֶׁנִּתְעַרַב בְּמוֹתֵר רִקְיָי מִנְּחַת גִּזֵּר. וְהִתְנִי: מִשְׁקֵי שְׁנַיִם! אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָה: הֲדָא אָמְרָה, עוֹלוֹת בְּעוֹלוֹת, אֲבָל חֲטָאוֹת בְּעוֹלוֹת – הֲרֵי יֵשׁ כָּאֵן וְדָא בְּלֵא תַעֲשֶׂה.

היאך סבר רבי יודה? כְּרַבִּי לִיעֶזֶר אוֹ כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? אִי כְּרַבִּי לִיעֶזֶר – מַעְלָה וְאוֹכַל. אִי כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ – מַעְלָה וְשׁוֹרֵף.

[דף י' ע"ב]

מאן תנא מצטרפין זה עם זה? רבי מאיר. דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: דבְּרֵי רַבִּי מֵאִיר, כֹּל הַאִסוּרִין מִצְטָרְפִין לְלִקּוֹת עֲלֵיהֶן בְּכַוִּיָּת, מִשּׁוּם לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה (דברים יד א).

הֲכָא אֶתְ אָמַר: צְרִיף לְהַרִים, וְהֲכָא אֶתְ אָמַר: אֵינּוּ צְרִיף לְהַרִים! רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זְבִדִי, רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי גִזְלַת הַשֶּׁבֶט. וְתַנִּי בֵּן: כֹּל תְּרוּמָה שֶׁאֵין הַכֹּהֲנִים מְקַפְּדִין עֲלֶיהָ, כְּגוֹן תְּרוּמַת הַכֶּלִיסִין, הַתְּרוּבִין, וְהַשְּׁעוּרִין שֶׁבְּאֶדוּם – אֵינּוּ צְרִיף לְהַרִים.

הַעֲרֵלָה וְכֵלָאֵי הַפְּרָם – עוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאֲתָיִם. מְנִיין שֶׁהֵן עוֹלִין? כְּתִיב מְלִיאָה (דברים כב, ט), מְלִיאָה (שמות כב, כח) מֵה מְלִיאָה שֶׁנֶּאֱמַר לְחֶלֶן – עוֹלָה, אֶף כָּאֵן – עוֹלָה. אִי מֵה כָּאֵן מֵאָה, אֶף כָּאֵן מֵאָה? לְפִי שְׁכַפַּל הַכְּתוּב אִסּוּרוֹ – שִׁינוּ חֲכָמִים חִיּוּבוֹ.

עד כְּדוֹן כֵּלָאֵי הַפְּרָם. עֲרֵלָה מְנִיין? מֵה זֶה אִסּוּר הַנִּינְיָה, אֶף זֶה אִסּוּר הַנִּינְיָה. מֵה זֶה – עוֹלָה, אֶף זֶה – עוֹלָה.

עד כדון ברבי עקיבה. ברבי ישמעאל? רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל: קל וחומר. מה אם תרומה שהיא
 אסורה לזרים – הרי זה עולה, ערלה שהיא מותרת לזרים – לא כל שבין! לא! אם אמרת בתרומה –
 שהננייתה מותרת, תאמר בערלה – שהננייתה אסורה!

רבי חיננא: פרי (ויקרא יט, כג), פרי (דברים כו, ב) – גזירה שוה.

מצטרפין זה עם זה בין לאסור בין להתיר כדי ליתן טעם דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: אינן
 מצטרפין. רבי לעזר אומר: מצטרפין בנותן טעם, לא לאסור. מה פליגינן? שנפלו שלש קבין ערלה,
 ושלש

[דף י"א ע"א]

קבין של בלאי הכרם. אבל אם נפלו שלש קבין ועוד ערלה ושלש קבין של בלאי הכרם – הותר
 הכרי. למה? ועוד בטל בשלש קבין, שלש קבין בטיילין במאה.

נפלו שלש קבין של ערלה, ושלש קבין של בלאי הכרם באחת מהו? כמו שנפלו שלש קבין ועוד
 ערלה ושלש קבין של בלאי הכרם, או כמו שנפלו שלש קבין של בלאי הכרם ואחר כך נפלו שלש
 קבין ערלה?

פשיטא, שידיעתו מתרתו. ידיעת הכירו מהו שתתירו? היאך עבידא? הוא לא ידע בה, הכירו ידע
 בה.

ידיעת ספק מהו שתתיר בידיעת ודאי? היאך עבידא? היו לפניו שתי קופות, אחת יש בה מאתים,
 ואחת אין בה מאתים. נפלה סאה ערלה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזה מהן נפלה, ואחר כך נפלה
 בשנייה, מדדה ומצא בה מאתים ושתיים, אין תימר ידיעת ספק בידיעת ודאי – עולה. אין תימר אין
 ידיעת ספק בידיעת ודאי – אינה עולה.

[דף י"א ע"ב]

היתה קופה אחת, ספק יש בה מאתים, ספק אין בה. נפלה סאה תרומה לתוכה, ואין ידוע אם נפלה
 אם לא נפלה, ואחר כך נפלה השנייה, אין תימר ידיעת ספק בידיעת ודאי – עולה. אין תימר אין
 ידיעת ספק בידיעת ודאי – אינה עולה.

הלכה ב' מתני' התרומה מעלה את הערלה, והערלה את התרומה. ביצד? סאה תרומה שנפלה
 למאה, ואחר כך נפלו שלש קבין ערלה, או שלש קבין של בלאי הכרם – זו היא שהתרומה מעלה
 את הערלה, והערלה את התרומה.

הערלה מעלה את הפלאים, והפלאים את הערלה, והערלה את הערלה. ביצד? סאה ערלה שנפלה למאיתים, ואחר כך נפלה סאה ועוד ערלה, או סאה ועוד של פלאי הכרם – זו היא שהערלה מעלה את הפלאים, והפלאים את הערלה, והערלה את הערלה.

[דף י"ב ע"א]

גמרא אמר רבי קורניי: לא שהתרומה מעלה את הערלה, אלא שהתרומה מצטרפת עם החולין להעלות את הערלה.

ניחא תרומה מעלה את הערלה, שבן טהורה מעלה את הטמאה. ערלה מעלה את התרומה? כלום טמאה מעלה את הטהורה?! לא אצל הזרים, שמוא אצל הכהנים? והתנינן: הערלה מעלה את הפלאים, והפלאים את הערלה, והערלה את הערלה! שנייא היא תמן בין אצל הזרים בין אצל

[דף י"ב ע"ב] הכהנים?

סאה תרומה שנפלה למאה. אמר רבי לעזר: לית כאן לתוך מאה, אלא לתוך תשעים ותשעה.

סאה ערלה שנפלה לתוך מאתים. אמר רבי לעזר: לית כאן לתוך מאתים, אלא לתוך מאה ותשעים ותשעה.

הלכה ג' מתני' כל המחמין והמתבל והמדמיע בתרומה ובערלה ובכלאי הכרם – אסור. בית שמאי אומרים: אף מטמא. ובית הלל אומרים: לעולם אינו מטמא, עד שיהא בו כביצה.

הוסתאי איש כפר יתמה הנה מתלמידי שמאי, ואמר: שאלתי את שמאי תוקן, ואמר: לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה.

ולמה אכרו כל המחמין והמתבל והמדמיע להחמיר? מין כמינו. להקל ולהחמיר? מין בשאינו מינו. ביצד? שאור של חיטים שנפל לתוך עיסת חיטים ויש בו כדי לחמין. בין שיש בו לעלות באחד ומאה, בין שאין בו לעלות באחד ומאה – אסור. אין בו לעלות באחד ומאה, בין שיש בו כדי לחמין, בין שאין בו כדי לחמין – אסור.

להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו ביצד? גריסים שנתבשלו עם עדשים ויש בהן בנותן טעם, בין שיש בהן כדי לעלות באחד ומאה ובין שאין בהן לעלות באחד ומאה – אסור.

אין בהן בנותן טעם, בין שיש בהן לעלות באחד ומאה ובין שאין בהן לעלות באחד ומאה – מותר.

גמרא רבי יוסי בשם רבי הילפיי, רבי יונה בשם רבי שמעון בן לקיש: בתפוח עושין אותו בית שמאי תמן תנינן: מי הצבע פוסלין אותו בשלשת לוגין, ואין פוסלין אותו בשינוי מראה.

אבא בריה דרב נחמן, דברי רבי מאיר, משום שאיבה ניכרת.

רבי חונא בשם רבי אבא: אתיין דרבי מאיר – בבית שמואי, במה דבית שמואי אמרי: משום הימוץ מחמיץ, בן רבי מאיר אמר: משום שאיבה ניכרת.

עד בדין דבר שיש בו איסור ומזמאה. יש בו מזמאה ואין בו איסור מהו? הימץ ממונו למקום אחר – נעשה זה איסור וזה איסור. ריבה על הראשון וביטלו – נעשה

[דף י"ג ע"א]

עקר טפלה, ומפלה עקר.

שאור של תרומה שנפל לתוך העסה והגביהו, ואחר כך נתחמצה העסה – הרי זו מותרת. ודכותה, תאנה של תרומה שנפלה לתוך מאה, והגביהה אחת מהן ואחר כך הכרה התרומה – תהא מתרת! תמן – לא הכר האסור, ברם הכא – הכר האסור:

רבי יונה בעי: ולמה (לא) תנינן גריסין שנתבשלו עם האורז? אלא מתניתן במאן דאמר: נותני טעם לפגם – (אסור) מתר. ואפילו במאן דאמר נותני טעם לפגם מתר, מודה הוא הכא שהוא אסור. גריסין של תרומה שנפלו עם עדשים של חלין ויש בהן נותן טעם, רבה עליהן עדשים של חלין מתר. עד כמה ירבה? תפלוגתא דרבי ודרבי ישמעאל בי רבי יוסי. על דעתיה דרבי, דו אמר: עד שירבו על כוליהן. על דעתיה דרבי ישמעאל בי רבי יוסי, דו אמר: עד שירבו על הנופלין.

גריסין שנתבשלו עם עדשין של חלין ואין בהן נותן טעם. רבה עליהן גריסין של חלין, מין מעורר את מינו לאסור. לא תהא גדולה מינו נסך. במה דתימר בינו נסך את רואה את ההיתר כמי שאינו, אותו האסור, אם יש בו בנותן טעם – אסור, ואם לאו – מתר. והכא את רואה את ההיתר כמי שאינו, אותו האסור, אם יש בו בנותן טעם – אסור, ואם לאו – מתר. הדיא אמרה רבה עליהן גריסין של תרומה – מתר:

הלכה ד' מתני' שאור של חלין שנפל לתוך עסה, ויש בו כדי לחמיץ, ואחר כך נפל שאור של תרומה או של בלאי הפרם, ויש בו כדי לחמיץ – אסור. שאור של חלין שנפל לתוך עסה וחימצה, ואחר כך נפל שאור של תרומה, או שאור של בלאי הפרם, ויש בו כדי לחמיץ – אסור. ורבי שמעון מתיר:

גמרא תני חנניה בשם רבי יוחנן: אף הראשונה במחלקת. אמר רבי יונה: הוינן

[דף י"ג ע"ב]

סברין מימר: מה פליגינן? בשחימץ זה כל כחו וזה כל כחו, ונפל שאור של חלין תחלה. אכל אם נפל שאור של תרומה תחלה – כבר נתחמצה העסה.

כל נותני טעמים בין לפגם בין לשבח – אסור; דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: לשבח – אסור, לפגם – מתיר. רבי שמעון בן לקיש אומר: מה פליגינן? בשלשביח ואחר כך פגם, אבל אם פגם ואחר כך השביח – אף רבי מאיר מודה. רבי יוחנן אומר: לא שנייא, היא השביח היא פגם, היא פגם היא השביח – היא המחלקת.

תמן תנינן: שעורין שנפלו לתוך הבור של מים, אף על פי שהבאישו מימיו – מימיו מותרים. והדא מתניתין מאי היא? רבי יוחנן אומר: במחלקת. רבי שמעון בן לקיש אומר: דברי הכל. רבי יוסי בי רבי בון אומר אילין שמועתא הדא, רבי יוחנן אומר במחלקת, רבי שמעון בן לקיש אומר דברי הכל.

אמר רבי יונה: צורכה להדא דרבי שמעון בן לקיש, לא בן סברנן מימר: מה פליגינן? בשחימין זה כל בחו וזה כל בחו, ונפל שאור של חלין תחלה. אבל אם נפל שאור של תרומה, כבר נתחמצה העסה. ואפילו נפל שאור של חלין תחלה, נעשה כמי שהשביח מעקרו ואחר כך פגם.

חזר רבי יונה ומר: האשה הזאת אינה מחמצת כל צורכה, משוירת היא כל שהוא. אותו כל שהוא יעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם. וקשיא אילו השביח ולא פגם שפוא כלום היא!

רבי יונה בעי: מה בין שבת מזה ומזה, ומה בין פגם מזה ומזה? שבת מזה ומזה – אסור, פגם מזה ומזה מתיר!

[דף י"ד ע"א]

אמר רבי מנא: שבת מזה ומזה – את רואה כמי שאינו, אותו האסור אם יש בו כדי לאסור. פגם מזה ומזה – את רואה את ההתר כמי שאינו, אותו האסור אין בו כדי לאסור:

הלכה ה' מתני' תבלין שנים שלשה שמות מפין אחד או משלשה – אסור ומצטרפין. רבי שמעון אומר: שנים או שלשה שמות מפין אחד, או שני מינין משם אחד – אין מצטרפין:

גמרא ניהא שני שמות מפין אחד, שני מינין משם אחד? רבי אבהו בשם רבי לעזר: במיני מתיקה שנו.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: שלשה נותני טעמים הן, כל שההדייט טועמו ואומר: "קדרה זו אינה חסרה" ונפל, זו היא נותן טעם לשבח מתיר. ואפילו אומר: "תבלין פלוני יש בקדרה זו" – זה הוא נותן טעם לפגם מתיר. וכל שהאמון טועמו ואומר: "תבלין פלוני יש בקדרה זו" – זה הוא נותן טעם לפגם אסור. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל האסורין משערין אותן בלז בצל בלז קפלוט.

עד כדון דבר שדרכו להשתער בכצל וקפלוט, דבר שאין דרכו להשתער בכצל וקפלוט כפוח אתה משערו. הכפוזן

[דף י"ד ע"ב]

במה אתה משער. אמר רבי יודן: לא בן אמר רבי אבהו בשם רבי לעזר: במיני מתיקה שנו. מיני מתיקה על ידי שדרבן להשתער בכצל וקפלוט – משערין אותו בלז בלז קפלוט. שאר כל האסורין על ידי שאין דרבן להשתער בכצל וקפלוט – משערין אותן במינן. הכפוזן – משערין אותו במינו.

רבי מנא לא אמר בן, אלא לא בן אמר רבי אבהו אמר רבי לעזר: במיני מתיקה שנו. מיני מתיקה על ידי שטעמן שנה – משערין אותן בלז בלז קפלוט. שאר כל האסורין, על ידי שאין טעמן שנה – אין משערין אותן בלז בלז קפלוט. הכפוזן – צריכה.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל נותני טעמים – אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של אסור. התיב רבי חמא בן רבי יוסי קומי רבי יוחנן: הרי בשר בחלב! הרי לא טעם ממשו של אסור ואת אמר לוקהו וקבלה. מהו וקבלה? באינש דשמע מיליה דבעל דיניה וקבלה.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל נותני טעמים אין לוקין עליהן חוץ מנותני טעם של גזיר. אמר רבי זעירא: כל נותן טעם אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של אסור, ובגזיר אפילו לא טעם טעם ממשו של אסור.

אמר רבי בא בר מר: כל נותני טעמים אין אסור והתר מצטרפין, ובגזיר אסור והתר מצטרפין. מתניתא מסייע לדין ומתניתא מסייע לדין. מתניתא מסייע לרבי זעירא, בזית וזן שנפל לקדרה, אבל מפנה בזית – פטור עד שיאכל את פלה. על דעתיה דרבי בא בר מר בין שאכל מפנה בזית חיב. מתניתין מסייע לרבי בא בר מר: ממשמע שנאמר (במדבר ו) וכל משרת ענבים לא ישתה. וכי מה הניח הכתוב שלא אמרו? אלא לפי שנאמר (שם) מכל אשר יעשה מגפן היין מתרצנים ועד זג לא יאכל מיין ושכר וזיר, מה תלמוד לומר וכל משרת ענבים לא ישתה? אלא שאם שרה ענבים ושרה פתו בהן ויש בהן כדי לצרף בהן בזית – חיב.

מפן אתה דן לכל אסורין שבתורה, ומה אם היוצא מן הגפן שאין אסורו אסור עולם, ואין אסורו אסור הנאה, ויש לו היתר לאחר אסורו – עשה בו טעם בעקר. שאר כל האסורין שבתורה, שאסורן אסור עולם, ואסורן אסור הננייה, ואין להן היתר אחר אסורן אינו דין שנעשה בהן את הטעם בעקר! מפאן למדו חכמים: כל נותני טעמים שיהו אסורין. וקשיא על דרבי זעירא, בכל אתר אמר עד שיטעום, וכא אמר אפילו לא טעם:

הלכה ו' מתני' שאור של חלין ושל תרומה שנפלו לתוך עסה, לא בזה כדי לחפון ולא בזה כדי לחפון, והצטרפו וחימיצו, רבי לעזר אומר: אחר האחרון אני בא. וחכמים אומרים: בין שנפל האסור בתחלה, בין בסוף – לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחפון. יועזר איש הבירה היה מתלמידי שמאי

ואמר: שאלתי את רבן גמליאל הנזקן עומד בשער המזרח, ואמר: לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמיו:

גמרא תמן תנינן: יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא. חזקיה אמר: כוס שמזוגו מן האסור ומן הטהור ונפל אסור בפסוף – אסור, היתר בפסוף – היתר. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: דרבי ליעזר היא, דרבי ליעזר אמר: אחר האחרון אני בא. אמר רבי ירמיה: חמר הוא ביין נסך.

רבי יוסי בעי: אם חמר הוא ביין נסך, אפילו נפל היתר בפסוף יהא אסור. רבי יבא בשם רבי יוחנן: כוס שמזוגו מאסור ומהתר, את רואה את ההתר כמי שאינו, אותו האסור אם יש בו בנותן טעם אסור ואם לאו מתר.

אמר רבי הושעיה: והוא שנפל ההתר בפסוף. רבי אימי בשם רבי יוחנן: לא שנייא, בין שנפל אסור בתחלה והתר בפסוף, להיתר בתחלה ואסור בפסוף. אפלו מים ויין, אפילו נמוג כל צורכו מן ההתר, את רואה את ההתר כמי שאינו, אותו האסור אם יש בו בנותן טעם – אסור, ואם לאו – מתר.

אמר רבי זעירא: הדיא דאת אמר וכולה תנייין היאך עבידא. רבי יוסי בי רבי בון, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: צלוהית של יין נסך שנפלה לתוך חבית של יין, וחזרה ונפלה לתוך הבור של מים את

[דף ט"ז ע"א]

רואה את ההתר כמי שאינו אותו האסור אם יש בו בנותן טעם אסור ואם לאו מתר:

עד כדון בשנפלו בזה אחר זה, נפלו שתיהן כאחת מה אמר בה רבי ליעזר? נשמעינה מן הדיא: אימתי חמיצן של כותיים מתר לאחר הפסח? של בעלי בתים – אחר שלש שבתות של אפיה. ושל נהתומים בכפרים – לאחר שלשה ימים. ושל נהתומים בכפרים – לאחר שלשה תנורים.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בשאמרו: של בעלי בתים – אחר שלש שבתות של אפיה, והוא שיהא אדם גדול, או שיהא משיא את בנו, ואפה שלשה תנורים בשבת אחת, זה אחר זה וזה אחר זה – מתר. ואף בשאמרו: של נהתומים בכפרים – לאחר שלשה ימים, והוא שנדחק ואפה שלשה תנורים ביום אחד זה אחר זה וזה אחר זה – מתר. תני רבי שמעון אומר: ואף בשאמרו של נהתומים בכפרים – לאחר שלשה תנורים עד שלשה ימים אסורין, שמשחרית הוא בודה לו שאזר לכל אותו היום:

אותה העפה השניה – לא מאסור ומהתר היא מתחמצת? ומר רבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש מאן תנא חמיצן של כותיים? רבי ליעזר.

ואמר רבי יוסי לרבי חנינא ענתונייא: נהירת דחיותון מסין את רבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש: מאן תנא חמיצן של כותיים? רבי ליעזר. ואנן לינן אמרין בן, אלא רבי הילא בשם רבי שמעון בן לקיש: ירדו לחמיצן של כותיים כרבי ליעזר. ועוד מן הדיא דאמר רבי חנינא, דרבי אבהו אבא תוח

ליה עובדא, שלח שאל לרבי הנייא ולרבי יסא ולרבי אימי, ואורון ליה ברבי ליעזר. מה ביחידויא מוריא? לא משום שירדו לחמיצן של פותיים ברבי ליעזר. אמר רבי מנא קומי רבי יסא: היך מה דתימר תמן הלכה ברבי ליעזר. וכא הלכה ברבי ליעזר. אמר ליה ולכל דבר:

הלכה ז' מתני' בלים שפכין בשמן טמא, והור וסכין בשמן טהור. או שפכין בשמן טהור, והור וסכין בשמן טמא, רבי ליעזר אומר: אחר הראשון אני בא, והכמים אומרים: אחר האחרון:

גמרא מה טעמא דרבי ליעזר? הראשון מוציא את האחרון. אמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי ליעזר שניהן אמרו דבר אחד. דתנינן תמן: צלוהית שפיה צר – מובל ומעלה בדרפו. רבי יודה אומר: הויה הראשונה. כמה דרבי יודה אומר: הראשון מוציא את האחרון, בן רבי ליעזר אומר אוף הכא: הראשון מוציא את האחרון. עד דדון בשפך מכן ומצא בצד השני. סך מכן ומצא מכן

[דף ט"ז ע"ב]

מה אמר בה רבי ליעזר. נשמענה מן הדא דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לא סוף דבר צלוהית, אלא אפילו ספל. ואמר רבי יוחנן: רבי יודה ורבי ליעזר שניהן אמרו דבר אחד. אית לה מימר תמן בשפך מכן ומצא בצד השני. לא בשפך מכן ומצא מכן! אוף הכא בשפך מכן ומצא מכן:

הלכה ח' מתני' שאור של תרומה ושל פלאי הכרם שנפלו לתוך עפה, לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ, והצטרפו והימיצו – אסור לזרים ומתיר לכהנים. רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים.

תבלין של תרומה ושל פלאי הכרם שנפלו לתוך קדרה, לא באלו כדי לתבל ולא באלו כדי לתבל, ונצטרפו ותיבלו – אסור לזרים ומתיר לכהנים. רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים:

גמרא שאור של תרומה ושל שביעית שנפלו לתוך העפה, לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו והימיצו אסור לזרים ומתיר לכהנים. ר"ש מתיר לזרים ולכהנים. בזה כדי לחמץ ובזה כדי לחמץ ונצטרפו והימיצו – אסור לזרים ולכהנים. רבי ליעזר ברבי שמעון מתיר לזרים.

רבי אבהו אומר: רבי יוחנן בעי: מה בין תרומה אצל הזרים, מה בין שביעית אצל הכהנים? תרומה אצל הזרים – אסורה, שביעית אצל הכהנים – מתרת!

חור ואמר רבי יוחנן: תפתר שנפל שאור של תרומה תחלה, לא באת שביעית אלא לפגם. רבי ליעזר בי רבי שמעון בשיטת אביו. מהו בשיטת אביו? כמה דרבי שמעון אומר: נותני טעמים לפגם – מתיר בן רבי ליעזר בי רבי שמעון אומר: נותני טעמים לפגם – מתיר.

אמר רבי אבא מרי: מהו בשיטת אביו? כמה דרבי שמעון אומר: כל הספיחין – מתריז, בן רבי ליעזר בי רבי שמעון אומר: כל הספיחין – מתרין.

בלום אמר רבי שמעון אלא בספיחי ירק, דלמא בספיחי זרעים? וקמת היא ספיחי יירק היא ספיחי זרעים.

רבניו דקיסרין אמרין: אחת בשיטת אבינו ואחת בשיטת חכמים. בשיטת אבינו, משום נותני טעם לפגם – מתר. בשיטת חכמים, משום שמות מצטרפין:

הלכה ט' מתני' התיבה של קדשי קדשים, ושל פגול, ושל נותר שנתבטלו עם התיבות – אסור לזרים ומתר לפנהנים. רבי שמעון מתיר לזרים ולפנהנים.

בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים שנתבטלו עם בשר התאנה – אסור

[דף ט"ז ע"א]

לטמאים ומתר לטהורים:

גמרא תני של פגול ושל נותר ושל קדשים קלים. אמר רבי יונה: לא אמר אלא קדשים קלים.

פגול ונותר לאחר זריקה לא בלפני זריקה הזו? לא אמר אלא פגול ונותר דבר שאין זריקה מתרתו, בקדשי קדשים, הא בקדשים קלים הואיל והן מתרין אחר זריקה, אפילו לפני זריקה – אין לוקין עליהן משום זרות.

אמר רבי יוסי: לא אמרו אלא קדשים קלים פגול ונותר לאחר זריקה, לא בלפני זריקה הזו, לאיזה דבר נאמר פגול ונותר? להוציא קדשים קלים לאחר זריקה, הא לפני זריקה, הואיל והן אסורין בקדשים קלים – לוקין עליהן משום זרות.

אמר רבי אבין: לישן מתניתא מסייע לרבי יוסי (דברים יב) **ונדבותיך** – זו תודה ושלמים, שאם אכל מהן לפני זריקת דמים – לוקה. רבי שמעון בן לקיש אמר: במחלקת. רבי יוחנן אמר: דברי הכל.

וקשיא על דרבי שמעון בן לקיש, לא בן סברין מימר, פולחן לשון תרומה – מצטרפין, וכא יצטרפו פולחן לשון טמאה ולשון זרות! סבר רבי שמעון בן לקיש בהדא דתני בר קפרא: התיבה

[דף ט"ז ע"ב] של קודש ושל פגול ושל נותר שנתבטלו עם התיבות – רבי שמעון מתיר וחכמים אסורין:

הדרן עלה התרומה

פירק שלישי

הלכה א' מתני' בנגד שצבעו בקליפי ערלה – ידלק. נתערב באחרים בלן ודלוקו: דברי רבי מאיר. וחכמים אומרין: יעלו באחד ומאתים:

מִסְכַּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פָּרָק חֲמִישִׁי

א. מִצָּא כָּלִי וְכָתוּב עָלָיו: אֶלֶף, דָּלָת, חֵי"ת, טֵי"ת, רִי"ש, תִּי"ו - הָרִי זֶה תְּרוּמָה! יו"ד מ"ם - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר. פ"א שִׁי"ן - הָרִי זֶה שְׁנֵי עִי"ן - הָרִי זֶה עֲנִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּלֵן שְׁמוֹת אָדָם הֵן. אֲבָל מִצָּא חֲבִית מְלֵאָה פְּרוֹת, וְכָתוּב עָלֶיהָ: 'תְּרוּמָה' - הָרִי זֶה תְּרוּמָה. 'מַעֲשֵׂר' - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִפְלוּ מִצָּא חֲבִית מְלֵאָה פְּרוֹת, וְכָתוּב עָלֶיהָ: 'תְּרוּמָה' - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין. שְׁאֲנִי אוֹמֵר: אֲשַׁתְּקַד הִיתָה מְלֵאָה תְּרוּמָה וּפְנֵה, וְחֹזֵר וּמְלֵאָה חֲלִין. מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי: שְׂאֵם כָּתוּב בְּחֶרֶס וְנִתּוֹן עַל גְּבִי חֲבִית, בְּנִיר וְנִתּוֹן עַל פִּי עֵגוּל, אִם תְּרוּמָה - הָרִי זֶה תְּרוּמָה, אִם מַעֲשֵׂר - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר:

ב. מִצָּא כָּלִי חֶרֶס וְכָתוּב עָלֶיהָ קו"ף קָרְבָן - הָרִי זֶה קָרְבָן, וּמָה שֶּׁבְּתוֹכוֹ קָרְבָן; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין דֶּרֶךְ אָדָם לְהִיּוֹת מְקַדֵּשׁ כָּלִי חֶרֶס. מִצָּא כָּלִי מִתְּכוֹת כָּתוּב עָלָיו 'קָרְבָן', אִם הָיָה רִיקָן - אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ, עַד שֶׁיּוֹדַע שֶׁהוּא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְנִפְדָּה. אִם הָיָה מְלֵא - הוּא וּמָה שֶּׁבְּתוֹכוֹ קָרְבָן:

ג. מִצָּא כָּלִי חֶרֶס וְכָתוּב עָלֶיהָ קָרְבָן - הָרִי זֶה קָרְבָן. מִצָּא כָּלִי חֶרֶס וְכָתוּב עָלֶיהָ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. מַעֲשֵׂר סֶתֶם - מִטִּילִין עָלָיו שְׁנֵי חוּמְרִין. לַעֲלוֹת וּלְאוֹכְלוֹ:

בִּירוּשָׁלַיִם - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין. 'לְשֵׁם יוֹסֵף' וְלְשֵׁם שְׁמַעוֹן' - אֵינּוּ כְּלוּם:

ד. הָאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שִׁישׁ לִי בְּבֵיתִי, וְנִמְצָא בְּעֻלְיָה. 'בְּעֻלְיָה', וְנִמְצָא בְּבֵיתִי. 'בְּכִיס' וְנִמְצָא בְּדִלְסָקִים. 'בְּדִלְסָקִים' וְנִמְצָא בְּכִיס - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין. 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יֵשׁ לִי', וְהִלֵּךְ לוֹ, וְנִמְצָאוּ בֵּין בְּבֵיתִי בֵּין בְּעֻלְיָה בֵּין בְּכִיס בֵּין בְּדִלְסָקִים - הָרִי אֵלּוּ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. 'כִּיס מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יֵשׁ לִי בְּתוֹף הַבַּיִת', הִלֵּךְ וְנִמְצָא שֵׁם שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה כִּיסִין, הַגְּדוּל - מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְשְׁנַיִם הַקְּטָנִים - חֲלִין. לֹא יֵאָכֵל מִן קְטָנִים עַד שֶׁיִּחַלְלֵם עַל הַגְּדוּל:

ה. 'שְׁמוֹנָה שָׁל זֶהָב יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהִלֵּךְ וְנִמְצָא שְׁמֹנֶה דִּינָרֵי זֶהָב - הָרִי אֵלּוּ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. 'שְׁמוֹנֶה דִּינָרֵי זֶהָב יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהִלֵּךְ וְנִמְצָא שְׁמֹנֶה שָׁל זֶהָב - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין. 'שְׁמֹנֶה שָׁל חֲלִין יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהִלֵּךְ וְנִמְצָא חֲמִשִּׁים סֶלַע אוֹ מֵאֵתִים זוּז. 'מֵאֵתִים זוּז' אוֹ 'חֲמִשִּׁים סֶלַע', וְאַחֵר כֶּף מִצָּא שְׁמֹנֶה דִּינָרֵי זֶהָב - הָרִי אֵלּוּ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. 'שְׁמוֹנֶה דִּינָרֵי זֶהָב יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהִלֵּךְ וְנִמְצָא חֲמִשִּׁים זוּז אוֹ מֵאֵתִים זוּז. 'מֵאֵתִים זוּז' אוֹ 'חֲמִשִּׁים סֶלַע', אַחֵר כֶּף מִצָּא שְׁמֹנֶה - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין. 'הָרִי שֵׁם מְנָה וְנִמְצָא מֵאֵתִים' - חֲלִין וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מַעֲרָבִין זֶה בְּזָה; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הַכֹּל חֲלִין. 'מֵאֵתִים וְנִמְצָא מְנָה' - מְנָה מְנַח וּמְנָה מוּטָל; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הַכֹּל חֲלִין:

שְׁנָאֵמֵר "מִכֵּל חֲלָבוּ תְּרִימוּ תְּרוּמָה". טֵי"ת - רוֹמֵז אֵל טוֹבוֹ שֶׁהוּא תְּרוּמָה. רִי"ש - רֵאשִׁית שֶׁתְּרוּמָה נִקְרָאת רֵאשִׁית. תִּי"ו תְּרוּמָה. פ"א שִׁי"ן - שְׁנֵי, כִּי הָאוֹת פ' רוֹמֵזת שְׁצָרִיף פְּדִיוֹן. וּבְאוֹתֵיּוֹת יו"ד מ"ם - חוֹשֵׁשׁ שְׂמוֹא הוּא מַעֲשֵׂר, הָאוֹת י' - רוֹמֵז לְאַחַד מִן עֶשֶׂר, וְהָאוֹת מ' - רוֹמֵזת לְמַעֲשֵׂר.

1 בִּירוּשָׁלַיִם מִסְכַּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי (פָּרָק רַבִּיעִי הִלְכָה ו') מִבְּאֵר טַעַם הַדְּבָר. אֶלֶף - קִדְמִיתָא הָאוֹת אֶלֶף תַּחֲלָה לְאוֹתוֹת, וְרוֹמֵזת לְתְּרוּמָה שֶׁהִיא תַּחֲלָה לְהַפְּרָשׁוֹת. דָּלָת - רוֹמֵזת אֵל דְּמוּעַ וְדְמוּעַ הוּא תְּרוּמָה שְׁנָאֵמֵר "מִלְּאֲתָךְ וְדְמוּעָךְ לֹא תֵּאָחֵר". חֵי"ת - רוֹמֵזת לְתַבַּת חֲלָבוּ וְחֲלָבוּ רוֹמֵז לְתְּרוּמָה,

ו. הִיָּה חוֹלָה וּמִשְׁתַּק, אָמְרוּ לוֹ: 'הֵיכָן מַעֲשֶׂר שְׁנֵי שָׁלָךְ?' הֲרֵאָן בְּאֶצְבְּעוֹ, כִּף וְכַף הֵן. 'שָׁמָּא בְּמָקוֹם פְּלוּנֵי הֵן? הֲרַפִּין בְּרֵאשׁוֹ - בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים. אִם אָמַר עַל 'לְאוּ' לֹא וְעַל 'הֵן' הֵן - דְּבָרֵינוּ קִיְמִין. הִיָּה מַצְטַעַר: 'הֵיכָן מַעֲשֶׂר שְׁנֵי שָׁל אַבָּא? בָּא עַל חֵלוֹם אָמַר לוֹ: 'כִּף וְכַף הֵן', בְּמָקוֹם פְּלוּנֵי הֵן' - זֶה הִיָּה מַעֲשֶׂה, וּמִצְאוּ שָׁם מְעוֹת, וּבָאוּ וְשָׁאלוּ אֶת הַחֲכָמִים וְאָמְרוּ: הֲרֵי אֵלֶיךָ חֲלִין, שְׂדֵבְרֵי חֲלוּמוֹת - לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ז. הָאוֹמֵר לְבָנָיו: 'אֲפֹלוּ אַתֶּם מֵתִים, אֵל תִּגְעוּ בְּזוּיַת זוֹ'. הִלְכוּ וּמִצְאוּ שָׁם מְעוֹת - הֲרֵי אֵלֶיךָ חֲלִין. רָאוּ אֶת אָבִיהֶן שֶׁהִטְמִין מְעוֹת בְּשָׂדֵה בִּתְבָה בַּמַּגְדֵּל, וְאָמַר: 'שָׁל פְּלוּנֵי הֵן'; 'שָׁל מַעֲשֶׂר שְׁנֵי הֵן', אִם כְּמַעֲרִים - לֹא אָמַר כְּלוּם, אִם כְּמַתְכַּנֵּן לְעֵדוֹת - דְּבָרֵינוּ קִיְמִין. אָמַר לָהֶם אֶחָד: 'אֲנִי רֵאִיתִי אֶת אָבִיכֶם שֶׁהִטְמִין בְּשָׂדֵה, בִּתְבָה, וּבַמַּגְדֵּל' דְּבָרֵינוּ קִיְמִין. 'בְּמָקוֹם פְּלוּנֵי, בְּשָׂדֵה פְּלוּנֵי' - לֹא אָמַר כְּלוּם. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל הַמְצוּי לָהֶם - לֹא אָמַר כְּלוּם. כָּל שְׂאִין מְצוּי לָהֶם - דְּבָרֵינוּ קִיְמִין:

ח. אָמַר לוֹ כּוּכַס: 'טְלִית זוֹ, שֶׁל אָבִיךָ הִיָּתֵה, וּלְקַחְתִּיהָ הֵימְנוּ' - נֶאֱמַן, הוּא הִפֵּה שְׂאֶסֶר הוּא הִפֵּה שֶׁהִתִּיר. אִם יֵשׁ עֲדִים שֶׁהִיָּה שֶׁל אָבִיו, וְאוֹמַר: 'לְקַחְתִּיהָ הֵימְנוּ' - אֵינּוּ נֶאֱמַן:

ט. אַחֲרֵים אוֹמְרִים: אֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - סוֹקְרִין אוֹתוֹ בְּסִקְרָא. בֵּית עֲבוּדָה זָרָה - מִפְּחָמִין אוֹתוֹ בְּפַחְמִין. בֵּית מִנְגַע - מִטְּוִילִין עֲלָיו אִפְרָא מִקְלָה. מָקוֹם הַרוּג - מְצִינִין אוֹתוֹ בְּדָם. עֲגֵלָה עֲרוּפָה - מְצִינִין אוֹתוֹ בַּמְּגוּרָה שֶׁל אֲבָנִים:

י. כָּרֶם רְבֵעִי - עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מֵהַלֶּךְ יוֹם לְכָל צֵד. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּכָרֶם שִׁישׁ בּוֹ חֲמֹשֶׁה גִפְנִים. אֲבָל כָּרֶם שְׂאִין בּוֹ חֲמֹשֶׁה גִפְנִים, וְשָׂאֵר כָּל הָאֵילָן - הֲרֵי זֶה נִפְדָּה סְמוּךְ לַחֹמָה. רִבֵּן שְׂמֵעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: אֶחָד כָּרֶם שִׁישׁ בּוֹ חֲמֹשֶׁה גִפְנִים, וְאֶחָד כָּרֶם שְׂאִין בּוֹ חֲמֹשֶׁה גִפְנִים - הֲרֵי זֶה

עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם, וּמַחֲלֵק הֵימְנוּ לְשַׁכְנֵינוּ וּלְקוֹרְבָנוּ וּלְמִידְעֵינוּ, וּמַעֲטֵר בּוֹ אֶת הַשּׁוֹק. אָמַר רַבִּי שְׂמֵעוֹן: אֵין בְּזֶה עֲטוּר הַשּׁוֹק. אֲלֵא פוֹדְהוּ בְּשַׁעַר הַזּוּל, וְדָמִיו נֶאֱכַל כְּמַעֲשֶׂר שְׁנֵי. מִשְׁחָרֵב הַבַּיִת, בֵּית דִּין הֲרֵאשׁוֹן לֹא אָמְרוּ בּוֹ כְּלוּם. בֵּית דִּין הָאֲחֵרוֹן גָּזְרוּ שִׁיָּהָא זֶה נִפְדָּה סְמוּךְ לַחֹמָה. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהִיָּה לוֹ כָּרֶם בְּצַד כְּפָר טָבִי בְּמִזְרַח לוֹד, וְרָצָה לְהַפְקִירוֹ. אָמְרוּ לוֹ תְּלַמִּידָיו: אֵין אַתָּה צָרִיךְ לְהַפְקִירוֹ, כְּכָר נִמְנוּ חֲבָרִיךְ לְהִתִּירוֹ. וְלֹא רָצָה לְפָדוֹתוֹ. אָמְרוּ תְּלַמִּידָיו: רַבִּי! מִשְׁגָּזְרוּ שִׁיָּהָא זֶה נִפְדָּה סְמוּךְ לַחֹמָה אַתָּה צָרִיךְ לְפָדוֹתוֹ. עָמַד רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבִצְרוּ וּפְדָאוּ. וְשָׂאֵר כָּל הָאֵילָן נִטַע רְבֵעִי - כְּמַעֲשֶׂר שְׁנֵי:

יא. כָּרֶם רְבֵעִי - בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים: אֵין לוֹ חֵמֶשׁ וְאֵין לוֹ בַעוֹר. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ חֵמֶשׁ. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשִׁבְעִיעִית, אֲבָל בְּשָׂאֵר שְׁנֵי שְׁבוּעַ - יֵשׁ לוֹ חֵמֶשׁ וְיֵשׁ לוֹ בַעוֹר; דְּבָרֵי רַבִּי. רִבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: אֶחָד שְׁבִיעִית וְאֶחָד שְׁנֵי שְׁבוּעַ. בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים: אֵין לוֹ חֵמֶשׁ וְאֵין לוֹ בַעוֹר, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים: אֵין גּוּמְמִין אוֹתוֹ, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: גּוּמְמִין אוֹתוֹ. בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ עֲנָבִים אֲלֵא יֵינן, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: יֵינן וְעֲנָבִים. אֲבָל הַכֹּל מוֹדִים שְׂאִין פּוֹדִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע. בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים: אֵין נוֹטְעִין אוֹתוֹ בְּרַבִּיעִית שֶׁהַרְבִּיעִית שְׁלוֹ חֵל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְעִיעִית, וּבֵית הֵלֵל מִתִּירִין:

יב. אֵילָן שְׁנֹטְעוֹ בְּעֵרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין מַעֲשֶׂר שְׁנֵי שְׁלוֹ מִתְּבַעַר אֲלֵא בְּשִׁבְעִיעִית. הַמְקַדֵּשׁ מַעֲשֶׂר שְׁנֵי שְׁלוֹ - הֲרֵי זֶה פּוֹדָה עַל מְנַת לַתָּן לְהַקְדֵּשׁ אֶת שְׁלוֹ, וּלְמַעֲשֶׂר שְׁנֵי אֶת שְׁלוֹ:

יג. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: (דְּבָרִים כו, יג) "בְּעֵרְתִי הַקֹּדֶשׁ" - זוֹ תְּרוּמָה. "מִן הַבַּיִת" - זוֹ חֵלָה. "נִתְחַיּוּ לְלוּי" - זוֹ מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן. "וְגַם נִתְחַיּוּ" - זוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר. "לְגֹר לִיתוּם וְלֹאֲלַמְנָה" - זוֹ מַעֲשֶׂר עֲנִי. "כָּכֵל מִצּוֹתָךְ

אֲשֶׁר צוֹיִתְנִי – וְאֶכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׁבְעוּ –
זו מעשר שני. דבר אחר: כיון שהפרשתו מן
הבית – אין אתה זקוק לו:

יד. כל העוסקין במצות – פיהם פתוח
בתפלה לפני המקום. שנאמר (איוב כב,
כח): "ויתגזר אמר ויקם לך" וגו'. ואומר
(ישעיה לח, ב): "ויסב חזקיהו לפניו וגו'
ויאמר אנא ה' זכר נא" וגו'. ואומר (דברים
כו, טו): השקיפה ממעון קדשך וגו' – זו
מקום השקפה, שנאמר (תהלים פה, יב):
"אמת מארץ תצמח" וגו'. מן השמים –
מאוצר טוב שבשמים, שנאמר (דברים כח,
יב): "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את
השמים". וברוך את עמך – הכל בכלל
הברכה. (שם): "ברוך אתה בעיר". את
ישראל – הכל בזכות ישראל, שנאמר
(דברים לג, כח): "וישכון ישראל בטח בְּדָד
עין יעקב". ואת האדמה – בזכות המזבח,
שנאמר (שמות כ, כא): "מזבח אדמה
תעשה" וגו'. אשר נתת לנו – הכל בכלל לפי
מתנות, שנאמר (דברים ו, יא): "ובתים
מלאים כל טוב" וגו'. פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ – זו
שבועה של אברהם שנאמר (בראשית כב,
טז): "ויאמר בי נשבעתי נאם ה' יען כי"
וגו'. לֶאֱבוֹתֵינוּ – הכל בזכות שבטים,
שנאמר (חבקוק ג, ט): "שבעות מטות אמר
סלה". ארץ – זו ארץ עצמה. שנתת לנו –
כמו שנאמר (יחזקאל מח): "מפאת קדים
עד פאת ים דן אחד. מפאת קדים ועד פאת
ים ראובן אחד. מפאת קדים עד פאת ים
נפתלי אחד". זבת חלב ודבש – מלמד:
שהמעשרות נותנין טעם וריח ושמן הדגן
בפרות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: טהרה
– נטלה את הטעם ואת הריח. מעשרות –
נטלו את השמן ואת הדגן:

מִסְכַּת חֵלֶה פָּרָק ראשון

א. רבי יוחנן בן נורי אומר: אף הקרמית
חיבת בחלה. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר
משם אביו: איזהו חלוט? הנותן קמח לתוף
חמין. המעיסה, חמין לתוף קמח. וחכמים

אומרים: אחד זו ואחד זו, הנעשית באלפס
ובקדרה – פטורה. הנעשית בתנור – חיבת:

ב. המלוי של ישראל ופועלי נכרים עושין
בתוכו – חיב בחלה. המלוי של נכרים
ופועלי ישראל עושין בתוכו – פטור מן
החלה. העושה עסה לרבים – חיב בחלה.
העושה עסה לאכלה בצק – חיב בחלה:

ג. קמח קלוי שגבלו ועשאו עסה – חיב
בחלה. עסת ארנונא – חיבת בחלה, מפני
שחיב באחריותה עד שעה שימסר. עסת
מעשר שני בירושלים – חיבת בחלה. ספק
מדמע – חיב בחלה; דברי רבי מאיר. ורבי
יוסי פוטר. וחכמים אומרים: מדמע – פטור
מן החלה. ספק מדמע – נאכל משום דמע
וחיב בחלה:

ד. אמר רבי אלעאי: שאלתי את רבי יהושע:
חלות תודה ורקיקי נזיר, מה הן בחלה?
אמר לי: פטורות. וכשבאתי ושאלתי את
רבי אליעזר, אמר לי: עשאן לעצמו – פטור.
למכור בשוק – חיב. וכשבאתי והרצתי
דברים לפני רבי אלעזר בן עזריה, אמר לי:
הברית! אלו דברים נאמרו מהר חורב:

ה. רבי יהודה אומר: עסת כלבים – מעצמה
נפרת. עשאן כעבין – חיבת. עשאה למודין
– פטורה:

ו. כהן ששיר קמח בעסק עסתו, וכן האשה
ששירה קמח בעסתה – הקמח והשאור
מצטרפין לחמשת רבעים לאסור את העסה.
אמר רבי יהודה: מפני מה אמרו: בעל הבית
– אחד מעשרים וארבע? מפני שעינו יפה
בעסתו. נחתום – אחד מארבעים ושמונה,
מפני שעינו צרה בעסתו. וחכמים אומרים:
לא מן השם הוא זה, אלא בעל הבית – עסתו
מעוטה, ואין בה כדי מתנה לכהן. נחתום –
עסתו מרבה, ויש בה כדי מתנה לכהן:

ז. הלוקח מן הנחתום ומן האשה שעושה
למכור בשוק – צריך להפריש חלת דמאי.
מן בעל הבית ומן המתארחין אצלו – אין
צריך להפריש חלת דמאי. נטלת אחד

בשעורים - פטורה. אחרים אמרו משם רבי יהודה בן בתירה: משתעשה מקרצות:

מסכת חלה פרק שני

א. העושה עסה מן החטים ומן הארז, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין חיבת בחלה עד שיהא בדגן כשעור. ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח עד שיהא בה כשעור:

ב. הנוטל שאור מעסה שלא הורמה חלתה, ונותן לתוך עסה שהורמה חלתה - הרי זה מביא קמח ממקום אחר, ומצרפו לחמשת רבעים קמח, ומפריש עליו לחיב עליו לפי חשבון:

ג. קב מכאן, וקב מכאן, וקב חדש באמצע. קב מכאן, וקב מכאן, וקב שעורים באמצע - הרי אלו מצטרפין. הוסיפו עליהן: קב מכאן, וקב מכאן, וקב של אשה אחרת באמצע, וקב מכאן, וקב מכאן, וקב דבר שנטלה חלתו באמצע - הרי אלו מצטרפין. קב מכאן, וקב מכאן, וקב הנכרי באמצע. קב מכאן, וקב מכאן, וקב ארז באמצע. קב מכאן, וקב מכאן, וקב תרומה באמצע - אין מצטרפין. קב חטין, וקב שעורין, וקב כסמין - הרי אלו מצטרפין. כשהוא תורם - תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. חצי קב חטים, וחצי קב שעורים, וחצי קב כסמין - נוטל מן הכסמין, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. אמר רבי עקיבא: הנוטל חלה מן הקב, למה הוא דומה? לתורם תבואה שלא הביאה שלישי, שאין תרומתו תרומה. חזרו לומר: לא כך ולא כך, שהרי הקב הזה אינו חיב בחלה ומצטרף עם אחרים:

ד. קמח טמא שנתערב בקמח טהור, ואין בטמא כשעור, כשהוא נוטל, אומר: 'הרי זו חלה חוץ מן הטמא שיש בו'. חטים טמאות שנתערבו בחטים טהורות, ואין בטמאות כשעור, כשהוא תורם, אומר: 'הרי זו תרומה חוץ מן הטמאות שבהן':

מארבעים ושמונה. רבי שמעון אומר: אפלו לא עלה בידו אלא אחד מששים - יצא:

ח. מי שאין יכול לעשות עסתו בטרה - יעשנה קבין ואל יעשנה בטמאה. רבי עקיבא אומר: יעשנה בטמאה ואל יעשנה קבין. שכשם שקורא על הטהורה - כך קורא על הטמאה. על זו קורא חלה לשם, ועל זו קורא חלה לשם. אבל קבין - אין בהן חלק לשם. אמרו לפני רבי עקיבא: אין אומרים לו לאדם: עמד וחסא בשביל שתזכה, עמד וקלקל בשביל שתתקן:

ט. רבי אליעזר אומר: חלה - נטלת מן הטהור על הטמא. וחכמים אוסרין. אמרו לפני רבי ישמעאל: הלא פלוני יש בדרום והיה מורה כהוראה הזאת! אמר להם: לבוש שלכש בו אבא, וציץ שנתן בין עיניו, אם לא אלמד בו לכל מורה הוראות! אמרו לו בשם רבי אליעזר: אמר להם: אף הוא יש לו במה יתלה:

י. האשה שהפקירה עסתה, או שמכרתה, או שנתנתה במתנה - פטורה, עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים. אין חיבת בחלה, עד שיהא בכל אחד כשעור. גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים, אף על פי שאין בכל אחד ואחד אלא כזית - חיבת בחלה:

יא. נולד לעיסה ספק טמאה, עד שלא גלגלה - תעשה בטמאה. משגלגלה - תעשה בטרה, וחלתה תלויה. באיזה ספק אמרו? בדבר הספק לחלה. וכן פרות שנוולד להן ספק טמאה, עד שלא נגמרה מלאכתן - יעשו בטמאה. משנגמרה מלאכתן - יעשו בטרה, ותרומתן תלויה. באיזה ספק אמרו? בדבר הספק לתרומה:

יב. גר שנתגיר והיתה לו עסה, נעשה עד שלא קרמו פניה - חיבת. משקרמו פניה - פטורה; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי אומר: עד שלא תתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים - חיבת. גלגלה בחטים וטמטמה

הניסין שבבים - רואין אותן כאלו חוט מתוח מטורי אמנון ועד נחל מצרים, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מלחוט ולחוץ - חוצה לארץ. רבי יהודה אומר: כל שהוא כנגד ארץ ישראל - הרי הוא כארץ ישראל, שנאמר (במדבר לד, ו): "וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול". הניסין שבפדין - רואין אותן כאלו חוט מתוח מקפלארץ ועד אוקינוס, מנחל מצרים ועד אוקינוס, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ:

י. ספינה שהיא באה מחוצה לארץ לארץ, והיתה בה עסה, עד שלא קרמו פניה - חיבת, משקרמו פניה - פטורה:

מִסְכַּת עֶרְלָה פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. הנוטע לסיג לקורות ולעצים - פטור מן הערלה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שנטע לסיג ולקורות ולעצים דבר הראוי להם, אבל נטע לסיג ולקורות לעצים דבר שאין ראוי להם - חיב בערלה. נטעו לעצים וחשב עליו לאכילה, מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו:

ב. הנוטע לרבים - חיב. ורבי יהודה פוטר. רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו: הנוטע לרבים - חיב בערלה. העולה לרבים - פטור מן הערלה:

ג. הנוטע בספינה בעציץ ובראש הגג - חיב בערלה. נזרעו בעציץ שאינו נקוב, נשבר וחרוץ וזרעו בעציץ נקוב, אם יכול לחיות - חיב. ואם לאו - פטור. כיצד יודע אם יכול לחיות ואם לאו? חופר לו גומא בארץ ונוטעו בה, אם יכול לחיות - חיב, ואם לאו - פטור:

ד. אילן העולה בין מן הגזע ובין מן השרשים - חיב. רבי יהודה אומר: העולה מן הגזע - חיב, מן השרשים - פטור. הקדישו ואחר כך נטע - פטור. נטע ואחר

ה. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: אף על פי שהיה רבן גמליאל פוטר את אריסות בסוריא, אוסר היה מלארס. אם ארס - הרי זה פטור, ובלבד שלא יהא הוא מלקט והן אוגדים על ידו, הוא בוצר והן דורכים על ידו, הוא מוסק והן עוטנין על ידו. אלא: הן מלקטין והוא אוגד על ידיהן, הן בוצרין והוא דורף על ידיהן, הן מוסקין והוא עוטן על ידיהן. וכן היה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: לא היה רבן גמליאל מחיב בסוריא אלא חלה אחת בלבד:

ו. הלוקח מן הנחתום בסוריא - צריך להפריש חלת דמאי; דברי רבן גמליאל. וחקמים אומרים: אין צריך להפריש חלת דמאי מנהר דרומה של כזיב ואילך. שתי חלות דמאי, רבי שמעון אומר: אם לא תרם את האחד כשעור - לא יאכל מן השני:

ז. חלות הנכרים בחוצה לארץ ותרומת הנכרים בחוצה לארץ - מזריעין אותו, שאינו חיב בחלה נאכלת לזרים:

ח. עשרים וארבע מתנות כהונה נתנו לאהרן ולבניו, בכלל, ובפרט, ובבבית מלח. אלו הן: עשר במקדש, וארבע בירושלים, ועשר בגבולין. עשר במקדש: חטאת, ואשם, וזבחי שלמי צבוא, וחטאת העוף, ואשם תלוי, ולג שמן של מצורע, שתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, והעמר. ארבע בירושלים: הבכורה, והבפורים, והמורים מתודה ואיל נזיר, ועורות קדשים. עשר בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, ראשית הגז, הזרוע והלחיים והקבה, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, והתרמים, ושדה אחוזה, וגזל גר. כל אלו נתנו לאהרן ולבניו, בכלל ופרט ובבית מלח, לחיב על הכלל, ולחיב על הפרט. לתן שכר על כלל, ולתן שכר לפרט. העובר עליהן - כעובר משום כלל ומשום פרט:

ט. איזו היא הארץ ואיזו היא חוצה לארץ? כל השופע מטורי אמנון ואילך - ארץ ישראל. מטורי אמנון ולהלן - חוצה לארץ.

כּף הַקִּדִּישׁ וּפְדָאוֹ, מֵאִמְתִּי מוֹנֶה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעֶתוֹ:

דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא מְבִיא וְלֹא קוֹרָא:

ה. נִכְרִי שֶׁהֶרְכִּיב עֵץ מֵאֶכֶל עַל גְּבִי עֵץ סֶרֶק – מוֹנֶה לוֹ מִשְׁעַת נְטִיעֶתוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נוֹטְעִים יְחוּר שֶׁל עֵרְלָה, וְאֵין נוֹטְעִים אַגּוּז שֶׁל עֵרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי. וְאֵין מְרַפְּיבִין כַּפְּנִיּוֹת שֶׁל עֵרְלָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: סִמְנֵי עֵרְלָה – עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאֲחֵים, צוֹבַע בָּהֶן בְּבִלּוּל, וְהוֹלְכִין אַחַר הָרֹב:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הַגֵּרִים כָּלֵן מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין. בְּנֵי קִינֵי חוֹתֵן מִשֶּׁה – מְבִיאִין וְקוֹרִין, שְׁנֵאמַר (בַּמִּדְבָּר י, לֵב): "וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ" וְגו':

ד. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הִיָּה רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: כֹּהֲנִים – מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁלֹא נִטְלוּ חֶלֶק בְּאֶרֶץ. וְאֵנִי אוֹמֵר: כִּשְׁם שֶׁנִּטְלוּ לוֹיִם – כֶּף נִטְלוּ כֹהֲנִים, בֵּין מְדַבֵּר מְרַבֵּה בֵּין מְדַבֵּר מוֹעֵט:

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: בְּשׂוֹר בְּחֶלֶב – מֵתוֹר בַּהֲנָאָה. בְּעֵלֵי מוּמִין – אֲסוּרִין כָּל שֶׁהֵן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּעֵלֵי מוּמִין – יִבְקַר:

ה. הַפְּרִישׁ אֶת בְּכוּרָיו וּמְכַר אֶת שְׂדֵהוּ – מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרָא. וְהַשְּׂנִי מֵהוּ לְהִבְיֵא? מֵאוֹתוֹ הַמִּין – אֵינוֹ מְבִיא, מִמִּין אַחֵר – מְבִיא וְקוֹרָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף מֵאוֹתוֹ הַמִּין – מְבִיא וְקוֹרָא:

ז. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּקִלְפֵי עֵרְלָה, אִם חֲדָשׁ – יִתֵּץ, אִם יָשָׁן – יוֹצֵן. אָפָה וּבִשְׁל בְּגַחְלִים – מֵתוֹר. אָפָה כְּכֵלֵן – מֵתוֹר, חוּץ מִעֲצֵי אֲשִׁירָה. אֶפֶר בְּגֵדִים שֶׁנִּתְּנָגְעוּ, וְעֶפֶר בְּתִים שֶׁנִּתְּנָגְעוּ – אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה:

ו. הָרִי שֶׁהִפְרִישׁ אֶת בְּכוּרָיו וְקָרָא עֲלֵיהֶן, וְחִזַּר וְקָנָה שְׂדֵה אַחֲרַת וְנִתְּבַכְרוּ לוֹ מִחֻמְשַׁת הַמִּינִין, אִף עַל פִּי שְׁנֵתֵן לְתוֹכָן מֵאוֹתוֹ הַמִּין – מְבִיא וְלֹא קוֹרָא, שְׂאִין אָדָם קוֹרָא פְּעַמִּים בַּשָּׁנָה:

ח. סֶפֶק עֵרְלָה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – אֲסוּר, בְּסוּרְיָא בַּחוּצָה לְאֶרֶץ – מֵתוֹר. כִּיצַד? כֶּרֶם וְשָׂדֵה שֶׁנִּטְעַע יֶרֶק, וְיֶרֶק נִמְכַר חוּצָה לוֹ, סֶפֶקוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – אֲסוּר, בְּסוּרְיָא וּבַחוּצָה לְאֶרֶץ – מֵתוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף זֶה סֶפֶקוּ בְּסוּרְיָא – אֲסוּר. אֵיזְהוּ סֶפֶקוּ מֵתוֹר? כֶּרֶם שֶׁנִּטְעַע יֶרֶק וְשָׂדֵה יֶרֶק בְּצֵדוֹ, וְיֶרֶק נִמְכַר חוּצָה לוֹ, סֶפֶקוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – אֲסוּר, בְּסוּרְיָא וּבַחוּצָה לְאֶרֶץ – מֵתוֹר. הָרִי שֶׁנִּמְצָא נְטִיעָה קִטְנָה בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, סֶפֶקוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – אֲסוּר. בְּסוּרְיָא וּבַחוּצָה לְאֶרֶץ – מֵתוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי בֶּן דּוֹרְמִסְקִית, שְׂאֵמַר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, שְׂאֵמַר מִשֵּׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל: אֵין עֵרְלָה בַּחוּצָה לְאֶרֶץ:

ז. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד בְּאֶר הַגּוֹלָה – חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן. מִבְּאֶר הַגּוֹלָה – אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: שְׁנִים – אֵין חֵיבִין עֲלֵיהֶן חֻמֶּשׁ:

ח. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים מִתְּמָרִים, חוּץ מִן הַתְּמָרִים שְׁבִירִיחוֹ. וְאֵין קוֹרִין אֶלָּא עַל הַכּוֹתְבוֹת בְּלִבָּד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: רְמוּנֵי עֻמְקִים – מְבִיאִין וְקוֹרִין:

מִסְכַּת בְּכוּרִים פָּרָק רֵאשׁוֹן
א. אֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים קִדְּם לְעֶצְרַת. וְאִם הִבִּיא – יִמְתִּין עַד שֶׁתָּבֵא עֶצְרַת וְיִקְרָא עֲלֵיהֶן:

ט. חֲמֹר בְּתְרוּמָה שְׂאִין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וּבְכוּרִים, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׂאִין בְּתְרוּמָה. שֶׁהִתְרוּמָה – אֵין נִטְלָת אֶלָּא מִן הַמִּקְרָף, וְאֵין נִטְלָת אֶלָּא מִן הַגְּמוּר, וְאֵין נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וּמִדְּמַעַת, וְחֵיבִין עֲלֵיהֶן חֻמֶּשׁ, וְנוֹהֲגִת בְּכָל הַפְּרוּת. מֵה שְׂאִין כֵּן בְּבְכוּרִים.

ב. הַקּוֹנֶה אֵילָן אֶחָד בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבָרוֹ – הָרִי זֶה מְבִיא וְלֹא קוֹרָא, מִפְּנֵי שֶׁלֹא קָנָה קֶרֶקַע:

וְנוֹהֶגֶת בְּשָׂאָר שְׁנַיִם, מַה שָּׂאִין כֵּן בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי:

י. חֹמֶר בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי, שֶׁמַּעֲשֵׁר שְׁנִי – קָנָה אֶת הַקֶּנֶקֶן, וְאוֹסֵר דְּמִי, וְעִרוּבָיו וְסִפְק עֲרוּבוֹ – כֹּל שֶׁהוּא, אֲסוּר לְאוֹנֵן, וְטַעוֹן חֶמֶשׁ וְטַעוֹן וְדוּי, וְלֹא הִתֵּר לְאֲכִילָה אֲלֵא בַפְדִּיּוֹן, וְאִין מְדַלִּיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר. מַה שָּׂאִין כֵּן בְּתֵרוּמָה:

יא. חֹמֶר בְּתֵרוּמָה וּבְמַעֲשֵׁר שְׁנִי שָׂאִין בַּבְּכוּרִים, שֶׁהִתְרוּמָה וּמַעֲשֵׁר שְׁנִי – נוֹהֵגִין בְּעַמּוֹן וּמוֹאָב, וְנוֹהֶגֶת בְּכָל הַפְּרוֹת. מַה שָּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים. חֹמֶר בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי וּבְכוּרִים שָׂאִין בְּתֵרוּמָה, שֶׁמַּעֲשֵׁר שְׁנִי וּבְכוּרִים – טַעוֹנִין הִבָּאת מְקוּם, וְטַעוֹנִין וְדוּי, וְאֲסוּרִין לְאוֹנֵן. מַה שָּׂאִין כֵּן בְּתֵרוּמָה. וְרַבִּי שֶׁמַּעוֹן מִתִּיר. וְחִיבִין בְּבַעוּר. רַבִּי שֶׁמַּעוֹן אוֹמֵר: בְּכוּרִים – פְּטוּרִין מִן הַבַּעוּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מַעֲשֵׁר שְׁנִי – טַעוֹן וְדוּי, וּבְכוּרִים טַעוֹנִין וְדוּי, מַה מַּעֲשֵׁר שְׁנִי – טַעוֹן בַּעוּר, אִף בְּכוּרִים – טַעוֹנִין בַּעוּר. אָמַר לוֹ רַבִּי שֶׁמַּעוֹן: מַה לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי שֶׁטַּעוֹן בַּעוּר – שֶׁכֵּן דְּמִי טַעוֹנִין בַּעוּר, תֹּאמַר בַּבְּכוּרִים – שָׂאִין דְּמִיָּהֶן טַעוֹנִין בַּעוּר! ?

יב. וְכֵן הָיָה רַבִּי שֶׁמַּעוֹן אוֹמֵר: בְּכוּרִים לֹא אָמְרוּ גְדוּלְיָהֶן לְאֲכוּל בִּירוּשָׁלַיִם. מַעֲשֵׁר². בְּאִיזָה מַעֲשֵׁר אָמְרוּ? בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כֶּלֶה, נִכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְיִוצֵא, בְּשָׂאִין בּוֹ שְׁוֵה פְרוּטָה וּבְשָׂאִין לוֹ פְדִיּוֹן. רַבִּי שֶׁמַּעוֹן כֵּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שֶׁמַּעוֹן: בְּכוּרִים – אִין חִיבִים עֲלֵיהֶם בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע:

מִסְכַּת בְּכוּרִים פֶּרֶק שְׁנִי

א. כּוּי כִּיצַד דּוּמָה לַחֲתִיהָ? דְּמוֹ טַעוֹן כְּסוּי כְּמוֹ הַחֲתִיהָ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲתִיבִין עַל חֻלְבוֹ אֶשֶׁם תְּלוּי. כִּיצַד שְׁוֵה לַחֲתִיהָ וְלַבְּהֵמָה? הַמְּפָשִׁיט בּוֹ – חֲבוּר כַּחֲתִיהָ וּכְבֵהֶמָה. וְנוֹהֵג בּוֹ גִיד הַנֶּשֶׁה כַּחֲתִיהָ

וּכְבֵהֶמָה. אִם אָמַר: 'הֲרִינִי נִזִּיר שְׁוֵה חֲתִיהָ וּכְבֵהֶמָה' – הֲרִי זֶה נִזִּיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כּוּי – בְּרִיָּה לְעֶצְמוֹ, וְלֹא יִכְלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו אִם חֲתִיהָ אִם בְּהֵמָה:

ב. אֲנִדְרוּגִינוּס – יֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁוֵה לְאֲנָשִׁים, וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁוֵה לְנָשִׁים, וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁוֵה לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים, וְיֵשׁ בּוֹ שְׂאִינוֹ שְׁוֵה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים:

ג. דְרָכִים שְׁוֵה בְּהֵן לְאֲנָשִׁים: מְטַמֵּא בְּלֶבֶן כְּאֲנָשִׁים. נוֹשֵׂא אֲבָל לֹא נוֹשֵׂא כְּאֲנָשִׁים. וְאִין מִתְיַחַד עִם הַנָּשִׁים כְּאֲנָשִׁים. וְאִינוֹ נִתְּזֵן עִם הַבְּנוֹת כְּאֲנָשִׁים. וְאִין מְטַמֵּא לְמֵתִים כְּאֲנָשִׁים. וְעוֹבֵר עַל "בַּל תִּקַּף" ו"בַּל תִּשְׁחַת" כְּאֲנָשִׁים. וְאִינוֹ יוֹשֵׁב עָלָיו דָּם טֹהַר כְּאֲנָשִׁים. 'הֲרִינִי נִזִּיר שְׁוֵה אִישׁ' – הֲרִי זֶה נִזִּיר כְּאֲנָשִׁים. וְחִיב בְּכָל הַמְּצוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה כְּאֲנָשִׁים:

ד. דְרָכִים שְׁוֵה לְנָשִׁים: מְטַמֵּא בְּאֲדָם כְּנָשִׁים. וְאִין מִתְיַחַד עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים. וְאִין זוֹקֵק לִיבּוּם כְּנָשִׁים. וְאִין חוֹלֵק עִם הַבְּנִים כְּנָשִׁים. וְאִין אוֹכֵל בְּקִדְשֵׁי קְדָשִׁים כְּנָשִׁים. וּפְסוּל לְכָל עֲדוֹת שְׁבִתוֹרָה כְּנָשִׁים. וְאִם נִבְעַל בְּעַבְרָה – פְּסוּל בְּתֵרוּמָה כְּנָשִׁים. וְאִינוֹ יוֹשֵׁב עָלָיו דָּם טָמֵא כְּנָשִׁים. וְאִם אָמַר: 'הֲרִינִי נִזִּיר שְׁוֵה אִשָּׁה' – נִזִּיר:

ה. דְרָכִים שְׁוֵה בְּהֵן לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים: חֲתִיבִין עַל נִזְקוֹ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה. הַהוֹרְגוּ בְּמִזִּיד – נִהַרְג, בְּשׁוּגַג – גּוֹלָה לְעָרֵי מִקְלָט. אִמוֹ יוֹשֵׁב עָלָיו בְּדָם טֹהַר כְּאֲנָשִׁים וּכְנָשִׁים, וּמְבִיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים וּכְנָשִׁים, וְנוֹחַל בְּכָל נַחְלוֹת כְּאֲנָשִׁים וּכְנָשִׁים, חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל כְּאֲנָשִׁים וּכְנָשִׁים. וְאִם אָמַר 'הֲרִינִי נִזִּיר שְׁוֵה אִישׁ וְאִשָּׁה' – הֲרִי זֶה נִזִּיר:

ו. דְרָכִים שְׁאִינוֹ שְׁוֵה בְּהֵן לֹא לְאֲנָשִׁים וְנָשִׁים: אִין חֲתִיבִין עַל זִבְתּוֹ. וְאִין שׁוֹרְפִין עַל

בְּטַל בְּרַב. וּבְאִיזָה מַעֲשֵׁר שְׁנִי אָמְרוּ? בְּמַעֲשֵׁר שָׂאִין בּוֹ שְׁוֵה פְרוּטָה וְשֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְיִוצֵא.

² ב'חזון יהונקאל' גרס על פי הבריתא המובאת בגמרא בכא מצינא (דף נא ע"א): מעשר שני

טמאתו. ואין נַעֲרָךְ לא כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. אין נִמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָדִי, לא כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. אם אָמַר: 'הֲרִינִי נְזִיר שְׂאִין זֶה אִישׁ וְאִשָּׁה' - הֲרִי זֶה נְזִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֲנִדְרוּגִינוּס - בְּרִיָּה בִפְנֵי עֲצֻמוֹ, וְלֹא הִכְרִיעוּ בּוֹ חֻכְמִים אִם אִישׁ, הוּא אוֹ אִם אִשָּׁה הוּא. אֲבָל טוֹמְטוּס אִינוֹ כֵּן, אֲלֹא אוֹ סִפְקֵי אִישׁ אוֹ סִפְקֵי אִשָּׁה:

ז. פִּיצֵד מִפְּרִישֵׁין אֶת הַבְּכוּרִים? יוֹרֵד אֲדָם לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ, וְרוֹאֶה תִּאֲנָה שֶׁבְכֶרָה, אֲשֶׁכּוּל שֶׁבְכָר - קוֹשְׁרֵן בְּמִשְׁיָה וְאוֹמֵר: 'הֲרִי אֵלוֹ בְּכוּרִים'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חוּזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָן 'בְּכוּרִים' מֵאַחַר שֶׁיִּתְלָשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע:

ח. מִצְוָה לְהִבְיֵאֵם בְּשִׁבְעָה כְּלִים. וְאִם הִבְיֵאֵן בְּכִלֵי אֶחָד - יֵצֵא. פִּיצֵד הוּא עוֹשֶׂה? מִבִּיא שְׁעוֹרִין וְנוֹתֵן לְמִטָּה וְדֹבֵר אַחַר עַל גְּבִיָּהֶן. חֲטִיץ מִלְמַטָּן וְדֹבֵר אַחַר עַל גְּבִיָּהֶן. תְּמָרִים עַל גְּבִיָּהֶן וְדֹבֵר אַחַר עַל גְּבִיָּהֶן. זִיתִים עַל גְּבִיָּהֶן וְדֹבֵר אַחַר עַל גְּבִיָּהֶן. רְמוֹנִים עַל גְּבִיָּהֶן וְדֹבֵר אַחַר עַל גְּבִיָּהֶן. תְּאֲנִים עַל גְּבִיָּהֶן וְדֹבֵר אַחַר עַל גְּבִיָּהֶן. עֲנָבִים לְמַעְלָה מִכְּלָן, וּמְקִיפִין לָהֶם אֲשֶׁכּוּלוֹת שֶׁל עֲנָבִים מִבְּחוּץ. לֹא הָיוּ עוֹלִין יַחֲדִים אֲלֵא פְּלָכִים פְּלָכִים. לֹא הָיוּ מְהַלְכִים כָּל הַיּוֹם כְּלוּ אֲלֵא שְׁתֵּי יָדוֹת בַּיּוֹם. חוּזֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת עוֹלִין עִמָּהֶם וְלִנְיָן בְּרַחֲבֹהָ שֶׁל עִיר. לֹא הָיוּ נִכְנָסִים לְבָתִּים מִפְּנֵי אֵהָל טְמֵאָה. וְטַעוּנָה עוֹלָה וְשִׁלְמִים. לֹא הָיוּ מִתְעַסְקִין בַּחֲזֵרָה כְּדֶרֶךְ שְׁמִתְעַסְקִין בֵּהֶן בַּהֲלִיכָה. זְמַן עֲצִי הַכֹּהֲנִים וְהָעָם - בְּתִשְׁעָה בָּאָב וְטַעוּנִין לִיָּנָה. לֹא הָיוּ מִתְעַסְקִין בֵּהֶן כְּדֶרֶךְ שְׁמִתְעַסְקִין בְּבְכוּרִים. כָּל הַדֶּרֶךְ כָּלָה הַרְשׁוֹת בִּידוֹ לְתַנֵּן לְעַבְדוֹ אוֹ לְקֹרְבוֹ, עַד שְׁמַגִּיעַ לְהַר הַבַּיִת, הִגִּיעַ לְהַר הַבַּיִת אֲפִלוֹ אֲגָרִיפּס הַמְּלָךְ נוֹטֵל אֶת הַסֵּל עַל כַּתְּפוֹ וְנִכְנָס עַד שְׁמַגִּיעַ לְעֲזָרָה. הִגִּיעַ לְעֲזָרָה, דִּבְרוּ הַלּוּיִם בְּשִׁיר: "אֲרוֹמְמֶךָ ה' כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אוֹיְבֵי לִי" (תהלים ל, ב). הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים - הָיוּ עוֹלוֹת, וּמָה שֶׁבִּידָן נוֹתְנִים לַכֹּהֲנִים:

ט. תּוֹסֶפֶת הַבְּכוּרִים - מִיֵּן בְּמִינוֹ. וְעֵטוֹר הַבְּכוּרִים - מִיֵּן בְּשֵׂאִינוֹ מִינוֹ. תּוֹסֶפֶת

הַבְּכוּרִים - נֶאֱכַלְתָּ בְּטַהֲרָה, וּפְטוּרָה מִן הַיֵּדוּי וְאִין צְרִיף לֹא מִן הַדְּמָאִי. עֵטוֹר הַבְּכוּרִים - מִמִּין עַל מִינוֹ, מְדַבֵּר שֶׁהוּא חֵיב בְּבְכוּרִים, פְּטוֹר מִן הַיֵּדוּאִי וְאִין צְרִיף לֹא מִן הַדְּמָאִי. עֵטוֹר הַבְּכוּרִים - מִיֵּן בְּשֵׂאִינוֹ מִינוֹ, דְּבָר שֵׂאִין חֵיב בְּדְמָאִי וְאִין צְרִיף לֹא מִן הַיֵּדוּאִי. עֵטוֹר הַבְּכוּרִים - מִמִּין עַל מִינוֹ. דְּבָר שֵׂאִין חֵיב בְּבְכוּרִים, אוֹ מַעֲמוֹן וּמִאֲבָב אֲפִלוֹ דְּבָר שְׁחֵיב בְּבְכוּרִים - אִין מְקַבְּלִין הַיֵּמְנוֹ:

י. הַמוֹכֵר סֶפֶר תּוֹרָתוֹ - אִינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם. כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, הֵן וְתַגְרִיָּהֶן, וְתַגְרֵי תַגְרִיָּהֶן, וְכָל הָעוֹסְקִין שֶׁלֹּא לְשֵׁם שְׁמַיִם - אִינָן רוֹאִין סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם. אִם הָיוּ עוֹסְקִין לְשֵׁם שְׁמַיִם - הֲרִי הֵן בְּכָלל בְּרָכָה. תַּגְרֵי שְׁמִיטָה, וּמַגְדְּלֵי בְּהֵמָה דְקָהָ, וְקוֹצְצֵי אֵילָנוֹת טוֹבוֹת - אִינָן רוֹאִין סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם. וְכָל הָעוֹסְקִין לְגְבוּהָ, אִם הָיוּ עוֹסְקִין לְשֵׁם שְׁמַיִם - הֲרִי הֵן בְּכָלל בְּרָכָה:

מִסְכַּת שַׁבָּת

פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. אַרְבַּע רְשׁוֹת לְשַׁבָּת: רְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד, רְשׁוֹת הַרְבִּים, וְכַרְמְלִית, וּמְקוֹם פְּטוֹר. אִיזְהוּ רְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד? חֲרִיץ שְׁעֵמֶק עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבָּעָה. וְכֵן גְּדֵר שְׁגָבוֹהָ עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבָּעָה - זֶה הֵיא רְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד גְּמוּרָה. אִיזוֹ הֵיא רְשׁוֹת הַרְבִּים? סְרֻטָּא וּפְלֻטָּא גְדוּלָּה, וּמְבוֹאוֹת הַמְּפֻלְשִׁין - זֶה הֵיא רְשׁוֹת הַרְבִּים גְּמוּרָה. אִין מוֹצִיאִין מִרְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד זֶה לְרְשׁוֹת הַרְבִּים זֶה, וְאִין מְכַנְּסִין מִרְשׁוֹת הַרְבִּים זֶה לְרְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד זֶה, וְאִם הוֹצִיא וְהִכְנִיס, בְּשׁוּגָג - חֵיב חֲטָאָת. בְּמִזִּיד - עֲנוּשׁ כָּרַת וְנִסְקָל. אֶחָד הַמוֹצִיא וְאֶחָד הַמְּכַנְּסִי, וְאֶחָד הַמּוֹשִׁיט, וְאֶחָד הַזּוֹרֵק - חֵיב.

ב. אָבֵל הֵיִם וְהַבְּקָעָה וְכַרְמֵלִית, וְהָאֶסְטוֹנִית, וְהָאֶסְקוּפָה - אֵינָן לֹא כְרִשּׁוֹת הַיְחִיד וְלֹא כְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. אֵינן נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין לְתוֹכָן, וְאִם נִשָּׂא וְנָתַן - פְּטוּר. אֵינן מוֹצִיאִין, לֹא מִתּוֹכָן לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְלֹא מִרִשּׁוֹת הָרַבִּים לְתוֹכָן. וְאֵינן מְכַנְיָסִין מִתּוֹכָן לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד וְלֹא מִרִשּׁוֹת הַיְחִיד לְתוֹכָן. וְאִם הוֹצִיא וְהִכְנִיס - פְּטוּר. חָצַר שֶׁל רַבִּים וּמְבוֹאוֹת שְׂאִין מְפֹלְשִׁין, עָרְבוּ - מִתְרִין. לֹא עָרְבוּ - אֶסוּרִין.

ג. אָדָם עוֹמֵד עַל הָאֶסְקָפָה: נוֹטֵל מִבְּעַל הַבַּיִת - וְנוֹתֵן לוֹ. מְעַנֶּי - וְנוֹתֵן לוֹ. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִטּוֹל מִבְּעַל הַבַּיִת וְנוֹתֵן לְעַנִּי, מְעַנֶּי וְנוֹתֵן לְבְּעַל הַבַּיִת, אִם נִטֵּל וְנָתַן - שֶׁלֹּשְׁתָּן פְּטוּרִים. אַחֲרֵים אוֹמְרִים: אֶסְקָפָה מְשֻׁמֶשֶׁת שְׁתֵּי רִשׁוּיֹת, כָּל זְמַן שֶׁפְּתַח פְּתוּחַ - כְּלַפְנֵים. פְּתַח נְעוּל - כְּלַחוּץ. הֵיטָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים וְרַחְבָּה אַרְבָּעָה, הָרִי זֶה רִשּׁוֹת לְעֲצָמָה.

ד. כֶּשֶׁם שֶׁמִּפְּסִיקִין לְקִרְיַאת שְׁמַע - כֵּן מִפְּסִיקִין לְקִרְוֹת הַמְּגִלָּה, לְקִרְיַאת הַלֵּל, וְלִתְקִיעַת שׁוֹפָר, וְלִנְטִילַת לוּלָב, וְלִכְלַל מִצְוֹת הָאֲמִירוֹת בַּתּוֹרָה.

ה. לֹא יֵצֵא הַחֵיטּ בְּמַחְטוֹ הַתְּחוּבָה לוֹ בְּכַדּוֹ עָרַב שֶׁבֶת סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה - שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא. וְלֹא נִגַר בְּקִיסָם שְׁלוֹ, וְלֹא הִצְבַּע בְּדַגְמָא שְׁלוֹ, וְלֹא שֶׁלַחְנֵי בְּדִינָר שְׁבָאֲזֵנוּ, וְלֹא סוּרָק בְּמִשְׁיָחָה שְׁבָאֲזֵנוּ, וְלֹא גִרְדֵי בְּאִירָא שְׁבָאֲזֵנוּ, וְאִם יֵצֵאוּ - כֵּלָן פְּטוּרִין; וְדַבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲמֵן דֶּרֶךְ אֲמִנּוֹתוֹ בְּכֶךְ - חֵיב. וְשֵׁאֵר כָּל אָדָם פְּטוּרִין. הַסּוֹחֵר לֹא יֵצֵא בְּכִסּוֹת הַמְּקַפְלֵת וּמִנַּחַת עַל כְּתָפוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְאִם יֵצֵא - הָרִי זֶה חֵיב. לֹא יֵצֵא אָדָם בְּמַעוֹת הַצְּרוּרִין לוֹ בְּסִדְיָנוּ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְאִם יֵצֵא - הָרִי זֶה חֵיב.

ו. יוֹצֵאִין בַּתְּפִלִּין עִם חֲשֻׁכָה וְקוֹרִין בְּכַתְבֵי הַקֶּדֶשׁ עִם חֲשֻׁכָה, אָבֵל אֵינן קוֹרִין בְּלִילֵי שֶׁבֶת לְאוֹר הַנֵּר, וְאֶפְלוּ גְבוּהָ מִמֶּנּוּ, וְאֶפְלוּ בְּבֵית אַחֵר, וְאֶפְלוּ עֲשָׂרָה בַתִּים זֶה לְפָנִים מִזֶּה, אָבֵל מִסְתַּפֵּל לְתוֹךְ הַקְּעָרָה וְאֵינּוּ

ז. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר: בֵּא וּרְאֵה עַד הֵיכָן פָּרְצָה טְהוֹרָה, שֶׁלֹּא אָמְרוּ הָרֵאשׁוֹנִים: לֹא יֵאָכֵל טְהוֹר עִם הַנִּדָּה, שֶׁהָרֵאשׁוֹנִים לֹא הָיוּ אוֹכְלִין עִם הַנִּדּוֹת. אֲלֵא אָמְרוּ: לֹא יֵאָכֵל הַזֶּב עִם הַזֶּבֶה מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֲבָרָה, כִּיּוֹצֵא בּוֹ, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לֹא יֵאָכֵל זֶב פְּרוּשׁ עִם זֶב עִם הָאָרֶץ, וּבֵית הַלֵּל מִתְרִין.

ח. אֵלוּ מִן הַהִלְכוֹת שֶׁאָמְרוּ בַּעֲלֵית חֲנֻנְיָה בֶּן חֲזַקְיָהוּ בֶּן גּוּרְיֹן, כִּשְׁעָלוּ לְבַקְרוֹ, נִמְנָו וּרְבוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל, וְשִׁמוּנָה עֲשׂוֹר דָּבָר גָּזְרוּ בּוֹ בַּיּוֹם, וְהָיָה אוֹתוֹ הַיּוֹם קֶשֶׁה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל כִּיּוֹם שֶׁנִּעְשָׂה בּוֹ הַעֲגָלָה. רַבִּי אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: בּוֹ בַּיּוֹם גָּדְשׁוּ סָאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בּוֹ בַּיּוֹם מִחְקוֹ סָאָה. מִשָּׁל דְּרַבִּי אֱלֶעָזָר, לְמָה הַדָּבָר דּוּמָה? לְקַפָּה מְלֵאָה קְשׁוּאִין וְדִלּוּעִין, אָדָם נוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֲרָדֵל וְהִיא מִחֲזַקְתָּ. מִשָּׁל דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לְמָה הַדָּבָר דּוּמָה? לְעַרְבָה מְלֵאָה דְּבַשׁ, נוֹתֵן לְתוֹכָהּ רְמוּנִים וְאֶגְזִיזִים וְהִיא מְקִיאָה. בּוֹ בַּיּוֹם אָמְרוּ: כָּל הַמְּטַלְטְלִין מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה בְּעֵבֵי הַמְּרָדֵעַ, וְנִמְנָו וּרְבוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל. בּוֹ בַּיּוֹם אָמְרוּ: הַשׁוֹכֵחַ כְּלִים תַּחַת הַצְּנוּר בְּעָרַב שֶׁבֶת עִם חֲשֻׁכָה. וְנִמְנָו וּרְבוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל.

ט. אָמְרוּ בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הַלֵּל: אֵי אַתֶּם מוֹדִים שְׂאִין צוֹלִין בְּשׂוֹר, בְּצֵל וּבִיּוֹצָה בְּעָרַב שֶׁבֶת עִם חֲשֻׁכָה, אֲלֵא כְּדֵי שִׁיּצְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם? - אֵף דִּיּוֹ סִמְנִין וְכַרְשִׁינִין וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: אֵי אַתֶּם מוֹדִים שְׁטוּעֲנִים קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד, וְתוֹלִין עֲגוּלֵי הַגֵּת עָרַב שֶׁבֶת עִם חֲשֻׁכָה? - אֵף דִּיּוֹ סִמְנִין

וְכַרְשִׁינִין וְכִיּוֹצֵא בְהֵן ! אֵלּוּ עֲמָדוֹ בְּתַשׁוּבְתָן
 וְאֵלּוּ עֲמָדוֹ בְּתַשׁוּבְתָן, אֶלְא שְׁבִית שְׁמַאי
 אוֹמְרִים: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל
 מְלֶאכֶתֶךָ" (שְׁמוֹת כ, ט) - שְׁתֵּהָא כָּל
 מְלֶאכֶתֶךָ גְּמוּרָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת. וּבֵית הַלֵּל
 אוֹמְרִים: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה"
 (שְׁמוֹת כג, יב) - אָתָּה עוֹשֶׂה כָּל שְׁשָׁה.

י. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִים לְנַכְרִי,
 וְלֹא טוֹעֲנִים עִמּוֹ, וְלֹא מַגְבִּיּהִים עָלָיו, אֶלְא
 כְּדִי שִׁיגִיעַ לְמָקוֹם קְרוֹב, וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין.
 אִיזְהוּ מָקוֹם קְרוֹב? עַד שִׁיגִיעַ לְבֵית הַסְּמוּךְ
 לְחוּמָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּדִי שִׁיּוֹצֵא מִן
 הַפֶּתַח וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם. אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר
 בְּרַבִּי צְדוּק: שֶׁל בֵּית רַבִּין גְּמְלִיאֵל הָיוּ
 מוֹלִיכִין כָּלִי לְבָן שְׁלֵהֵן לְכוּבֶס נַכְרִי - שְׁלֹשָׁה
 יָמִים קֹדֶם לַשַּׁבָּת, וְצָבוּעִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת. לְפִי
 דְּרַכְנֵנוּ לְמַדְנֵנוּ, שְׁהַלְבָּנִים קָשִׁים לְכַבֵּסֵן יוֹתֵר
 מִן הַצָּבוּעִים.

יא. פּוֹתְקִין מִים לַגְּנָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם
 חֲשֻׁכָה, וְהִיא שׁוֹתָה וְהוֹלֶכֶת כָּל הַשַּׁבָּת כְּלָה.
 נוֹתְנִין קִילוֹר לְעֵין, וְאִיסְפְּלִנִית עַל גְּבִי
 הַמֶּכָּה בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֻׁכָה, וְהֵן מְתַרְפְּאִין
 וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כְּלָה. נוֹתְנִין גְּפְרִית תַּחַת
 הַכְּלִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְהֵן מְתַגְּפְרִין וְהוֹלְכִין
 כָּל הַשַּׁבָּת כְּלָה. נוֹתְנִין מַגְמֵר עַל גְּבִי גְּחָלִים
 בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֻׁכָה וְהֵן מְתַגְּמְרִין וְהוֹלְכִין
 כָּל הַשַּׁבָּת כְּלָה, אֲבָל אֵין נוֹתְנִים חֲטִים לְתוֹךְ
 רַחִים שֶׁל מִים - אֶלְא בְּכַדִּי שִׁיטְחָנוּ מִבְּעוֹד
 יוֹם.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּלְךָ חֲרָנָה:

וַיִּפְגַּע יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַאֲזַל לַחֲרוֹן:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב – על ידי שבשבייל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב, וכתב "וַיֵּצֵא עֵשׂוּ כִּי בָרַךְ... ", ומשגמר חזר לענין הראשון. וַיֵּצֵא – לא היה צריך לכתוב אלא "וַיִּלְךָ יַעֲקֹב חֲרָנָה", ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיוציאת צדיק מן המקום עושה רושם. שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודיה הוא זינה הוא הדרה. יצא משם, פנה הודיה פנה זינה פנה הדרה. וכן "וַיֵּצֵא מִן הַמְּקוֹם" האמור בנעמי ורות. וַיִּלְךָ חֲרָנָה – יצא ללכת לחרוֹן.

וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם וַיִּלְךְ שָׁם כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמְּקוֹם וַיִּשָּׁכַב בַּמְּקוֹם הַהוּא:

וַעֲרַע בְּאַתְרָא וּבַת תַּמֶּן אַרִי עָאל שִׁמְשָׁא וַנְּסִיב מֵאֲבָנֵי אַתְרָא וְשׁוּי אִיסְדוּהִי וְשָׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא:

וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם – לא הזכיר הכתוב באיזה מקום. אלא "בַּמְּקוֹם" הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריקה, שנאמר בו: "וַיֵּצֵא מִן הַמְּקוֹם". וַיִּפְגַּע – כמו: "וַיִּפְגַּע בִּירֵיחוֹ", "וַיִּפְגַּע בְּדַבְּשָׁת". ורבותנו פָּרְשׁוּ לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כמו: "וְאֵל תִּפְגַּע בִּי". וְלִמְדוּנוּ שֶׁתִּקַּח תְּפִלַּת עֲרֵבִית. וְשָׁנָה הַכְּתוּב וְלֹא כֹתֵב "וַיִּתְפַּלֵּל", לְלַמְּדֵנוּ שֶׁקִּפְצָה לוֹ הָאֲרֶז, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ בְּפֶרֶק אֵיךְ הַנְּשֵׂא. כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ – הִנֵּה לוֹ לְכַתּוּב: "וַיִּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּלְךְ שָׁם". "כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ" מִשְׁמַע שֶׁשִּׁקְעָה לוֹ חֲמָה פְּתֹאֹם שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ, כְּדִי שֶׁיִּלְךְ שָׁם. וַיִּשָּׁכַח מֵרְאִשׁוֹתָיו – עֲשָׂאן כְּמִין מְרֻזָּב סָבִיב לְרֵאשׁוֹ, שֶׁנִּירָא מִפְּנֵי חִיּוֹת רְעוּת. הַתְּחִילוּ מְרִיבוֹת זֶה עִם זֶה: זֹאת אֹמְרַת "עָלִי יֵנִיחַ צְדִיק אֶת רֵאשׁוֹ", וְזֹאת אֹמְרַת "עָלִי יֵנִיחַ". מִיָּד עֲשָׂאן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲבָן אַחַת, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח אֶת הָאֲבָן אֲשֶׁר שָׁם מֵרְאִשׁוֹתָיו". וַיִּשָּׁכַב בַּמְּקוֹם הַהוּא – לְשׁוֹן מְעוּט: בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שָׁכַב, אֲבָל אֲרַבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁשִּׁמְשׁ בְּבֵית עֶבֶר לֹא שָׁכַב בְּלִילָה, שֶׁהִנֵּה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה.

וַיִּחַלְם וַהֲגִה סֵלֶם מַצֵּב אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּרְדִּים בּוֹ:

וַחֲלֵם וְהָא סוּלְמָא גַעֲיַן בְּאַרְעָא וְרֵישִׁיָּה מְטִי עַד צִית שְׁמִיָּא וְהָא מִלְּאֲכִיָּא דִּי סְלִקוּ וַנְּחַתִּין בֵּיהּ:

עלים וירדים – עולים תחלה ואחר כך יורדים? מלאכים שלוהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו.

וַהֲגִה י-הוָה נֶצֶב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי י-הוָה א-לֵהִי אַבְרָהָם אֲבִיָּה וְא-לֵהִי יִצְחָק הָאֲרֶז אֲשֶׁר אֶתָּה שָׁכַב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנְּה וּלְזַרְעֶךָ:

וְהָא יִקְרָא דִּי מַעֲתַד עֲלוּהִי וַאֲמַר אָנָּה יי א-לֵהִיָּה דְאַבְרָהָם אֲבִיָּה וְא-לֵהִיָּה דִּיִּצְחָק אֲרַעָא דְאֶתָּה שָׁכִיב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנְּה וּלְבָנְךָ:

נֶצֶב עָלָיו – לְשִׁמְרוֹ. וְא-לֵהִי יִצְחָק – אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא מִצִּינוּ בַּמְּקָרָא שֶׁיַּחֲד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ עַל הַצְּדִיקִים בְּחַיֵּיהֶם לְכַתּוּב "א-לֵהִי פְלוּנִי", מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "הֵן בְּקִדּוּשׁוֹ לֹא יֵאֱמִין" – כֹּאן יַחֲד שְׁמוֹ עַל יִצְחָק, לְפִי שֶׁכֵּהוּ עֵינָיו וְכִלּוּא בְּבֵית וְהָרִי הוּא כְּמַת, וַיִּצְרַח הָרַע פֶּסֶק מִמֶּנּוּ. תְּנַחֲמוּמָא. שָׁכַב עָלֶיהָ – קִפַּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל אֲרֶז יִשְׂרָאֵל תַּחֲתָיו, רַמַּז לוֹ שֶׁתֵּהָא נּוֹחָה לְכַבֵּשׁ לְבָנָיו כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁזֶה מְקוּמוֹ שֶׁל אָדָם.

וַהֲגִה זַרְעֶךָ כַּעֲפָר הָאֲרֶז וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וּנְגַבָּה וּנְבַרְכּוּ בְךָ כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ:

וַיְהוֹן בְּנָךְ סְגִיָּאִין כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא וְתַתְּקַף לְמַעְרְבָא וּלְמַדְנָחָא וּלְצַפּוֹנָא וּלְדַרּוֹמָא וַיִּתְּבַרְכוּן בְּדִילָךְ כָּל זַרְעֵיתָ אֲרַעָא וּבְדִיל בְּנָךְ:

ופרצת – וְחֻזְקַתָּ, כְּמוֹ "וְכֹן יִפְרוּץ".

וַהֲגִה אֲנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ:

וְהָא מִימְרֵי בְּסַעֲדָךְ וְאַטְרֻנָּךְ בְּכָל אֶתְר דְּתֵהָ וְאַתִּיבְנָךְ לְאַרְעָא הַזֹּאת אֲרִי לֹא אֶשְׁבַּקְנָךְ עַד דְּאֶעֱבִיד יְת דְּמִלִּילִית לָךְ:

אֲנֹכִי עִמָּךְ – לְפִי שֶׁהִנֵּה נֵרָא מַעֲשׂוֹ וּמִלְכּוֹן. עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי – "אִם" מִשְׁמַע בְּלִשׁוֹן "כִּי". דִּבַּרְתִּי לָךְ – לְצַרְכְּךָ וְעָלֶיךָ: מֵהַ שֶׁהִבְטַחְתִּי לְאַבְרָהָם עַל זַרְעוֹ – לָךְ הִבְטַחְתִּי וְלֹא לְעֵשׂוֹ. שֶׁלֹּא אֹמְרַתִּי לוֹ "כִּי יִצְחָק יִקְרָא לָךְ זַרְע" אֲלֵא "כִּי בִיִּצְחָק", וְלֹא כָּל יִצְחָק. וְכֹן כָּל "לִי" ו"לָךְ" ו"לוֹ" ו"לָהֶם" הַסְּמוּכִים אֲצֵל דְּבוּר, מִשְׁמָשִׁים לְשׁוֹן "עַל". וְזֶה יוֹכֵחַ, שֶׁהָרִי עִם יַעֲקֹב לֹא דָּבַר קוֹדֵם לְכוֹן.

וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ י-הוָה בַּמְּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

וַאֲתַעַר יַעֲקֹב מִשְׁיַנְתִּיה וַאֲמַר בְּקוֹשְׁטָא יִקְרָא דִּי יָשְׁרִי בְּאַתְרָא הַדִּין וְאָנָּה לֹא הוֹיִתִי יָדַע:

ואנכי לא ידעתי – שָׁאֵם יָדַעְתִּי, לֹא יִשְׁנָתִי בַּמְּקוֹם קְדוֹשׁ כְּזֶה.

וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֵהַ-נּוֹרָא הַמְּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם-בֵּית א-לֵהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

וַדְחִיל וַאֲמַר מָא דְחִילוֹ אַתְרָא הַדִּין לִית דִּין אֶתְר הַדִּיוֹט א-לֵהִין אֶתְר דְּרַעוּא בֵּיה מִן קָדָם יי וְדִין תַּרְע

קביל שמיא:

כי אם בית א-להים – אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא: הסלם הזה עומד בבאר שבע, ואמצע שפועו מגיע כנגד בית המקדש. שפאר שבע עומד בקדומה של יהודה, וירושלים בצפונה בגבול שבין יהודה ובנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף. נמצא סלם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל, מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים. וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא: "צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה?", ואמרו: בעקב קרא לירושלים "בית אל" – וזו לוי היא ולא ירושלים, ומהיכן למדו לומר כן? אני אומר שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה ב"שחיטת חליו": שפא בית המקדש לקראתו עד בית אל, וזהו "ויפגע במקום". ואם תאמר: כשעבר בעקב על בית המקדש, מדוע לא עכבו שם? איהו לא יתב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעבדוהו. איהו עד תרון אזול, כדאמרינו בפרק "גיד הנשה". וקרא מוכיח: "וילך חרנה". כי מטא לתרו, אמר: אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו? יתב דעתייה למקדד, וחרז עד בית אל, וקפצה לו הארץ. מה גורא – תרגום: "מא דחילו אתרא הזיו". "דחילו" שם דבר הוא, כמו "סוכלתנו", "וכסו למלבש". וזה שער השמים – מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו: שבית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה.

וישפם יעקב בבקר ויקח את-האבן אשר-שם ומראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על-ראשה: ואקדים יעקב בצפרא ונסיב ית אבנא דשוי איסדוהי ושוי יתה קמא ואריק משחא על רישה:

ויקרא את-שם-המקום ההוא בית-אל ואולם לוי שם-העיר לראשנה: וקרא ית שמייה דאתרא ההוא בית אל וברם לוי שמה דקראת מלקדמיו:

ויצד יעקב גדר לאמר אם-יהיה א-להים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן-לי לחם לאכל ובגד ללבש: וקיים יעקב קים למימר אם יהי מימרא די בסעדי ויטרנני באורחא הדא דאנא אזיל ויתין לי לחים למיכל וכסו למלבש:

אם יהיה א-להים עמדי – אם ישמור לי הבטחות הללו שהבטיחני להיות עמדי, כמו שאמר לי: "והגה אנכי עמך". ושמרני – כמו שאמר לי: "וישמרתיה בכל אשר תלך". ונתן לי לחם לאכל – כמו שאמר: "כי לא אעזבך". והמבקש לחם הוא קרוי "נעזב", שנאמר: "ולא ראיתי צדיק נעזב ונרעו מבקש לחם".

ושבתי בשלום אל-בית אבי והיה י-הונה לי לא-להים: ואתוב בשלם לבית אבא ויהי מימרא די לי לאלה:

ושבתי – כמו שאמר לי: "נהשיבותיה אל האדמה". בשלום – שלם מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן. והיה ה' לי לא-להים – שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שכתוב: "אשר דברתי לך". והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר: "להיות לך לא-להים ולזרעך אחרית".

והאבן הזאת אשר-שמתל מצבה יהנה בית א-להים וכל אשר תתן-לי עשר אעשרנו לך: ואבנא הדא דשויתי קמא תהי דאיהי פלח עליה קדם יי וכל דתתין לי חד מן עסרא אפרשגיה קדמך:

והאבן הזאת – כך תפרש נ"ו זו של "והאבן": אם תעשה לי את אלה, אני אעשה זאת. והאבן הזאת אשר שמתל מצבה... – כמתרגומי: "תהי דאיהי פלח עליה קדם יי". וכן עשה בשובו מפדן ארם, כשאמר לו: "קום עליה בית אל". מה נאמר שם? "ויצב בעקב מצבה... וינסך עליה נסך".

פרשת הגעת יעקב לתרו

שני

וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני-קדם: ונטל יעקב רגלוהי ואזל לארע בני מדנחא:

וישא יעקב רגליו – משנתבשר בשורה טובה, שהבטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת. כך מפורש בבראשית רבה.

וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עדרים-צאן רבצים עליה פי מו-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר: וחזא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דשאן רביעין עליה ארי מן בירא ההיא משקו עדריא ואבנא רבתא על פמא דבירא:

ישקו העדרים – משקים הרועים את העדרים; והמקרא דבר בלשון קצרה.

ונאספו-שמה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר והשקו את-הצאן והשיבו את-האבן על-פי ומתכונשין תמן פל עדריא ומגנדרין ית אבנא מעל פמא דבירא ומשקו ית ענא ומתיבין ית אבנא על

הבאר למקמה:

פמא דבירא לאתרה:

ונאספו – רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה. וגללו – וגולליו, ומרגומו "ומגנדריו". כל לשון הנה משמנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר ההונה תמיד – כבד הנה, ועתיד להיות. והשיבו – מרגומו "ומתיביו".

ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מתרן אנחנו:

ואמר להון יעקב אחי מן אתון ואמרו מתרן אנחנו:

ויאמר להם הידעתם את-לבן בן-נחור ויאמרו ידענו:

ואמר להון הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידעין:

ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם-הצאן:

ואמר להון השלם ליה ואמרו שלם והא רחל ברתיה אתיא עם ענא:

באה עם הצאן – השעם באל"ף, ומרגומו "אתיא". "ורחל באה" – השעם למעלה בבי"ת, ומרגומו "אתת"; הראשון לשון 'עושה', והשני לשון 'עשתה'.

ויאמר הן עוד היום גדול לא-עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו:

ואמר הא עוד יומא סגי לא עדן למכנש בעיר אשקו ענא ואיזילו רעו:

הן עוד היום גדול – לפי שראה אותם רובצים, פסבור שרוצים לאסף המקנה הבייתה ולא ירעו עוד. אמר להם: "הן עוד היום גדול", כלומר: אם שכירים אתם – לא שלמתם פעלת היום; ואם הבתמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגומר.

ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן:

ואמרו לא נפול עד דיתכנשון כל עדריא ויגנדרון ית אבנא מעל פי הבאר ונשקי ענא:

לא נוכל – להשקות, לפי שהאבן גדולה. וגללו – זה מתרגם "ויגנדרון", לפי שהוא לשון עתיד.

עודנו מדבר עמם ורחל באה עם-הצאן אשר לאביה פי רעה הוא:

עד דהוא ממליל עמהון ורחל אתת עם ענא דלאבוהא ארי רעיתא היא:

ויהי כאשר ראה יעקב את-רחל בת-לבן אחי אמו ואת-צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את-האבן מעל פי הבאר וישק את-צאן לבן אחי אמו:

והנה פד חנא יעקב ית רחל בת לבן אחוהא דאמיה וית ענא דלבן אחוהא דאמיה וקריב יעקב ויגנדר ית אבנא מעל פי הבאר ונשקי ית ענא דלבן אחוהא דאמיה:

ויגש יעקב ויגל – באדם שמעביר את הסקק מעל פי צלוחית, להודיעך שפחו גדול.

וישק יעקב לרחל וישא את-קלו ויבך:

ונשיק יעקב לרחל וארים ית קליה ויבכא:

ויבך – לפי שצפה ברוח הקדש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר, לפי שבא בנדים ריקניות; אמר: אליעזר עבד אבי אבא – היו בנדי נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בנדי כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצנת אביו אחריו להרגו, והשיגו; ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק, משך ידו. אמר לו: מה אעשה לצווי של אבא? אמר לו יעקב: טל מה שבנדי, והעני חשוב כמת.

ויגד יעקב לרחל פי אחי אביה הוא וכי בן-רבקה הוא ותרג ותגד לאביה:

וחוי יעקב לרחל ארי בר אחת אבוהא הוא וארי בר רבקה הוא ורשתת וחויאת לאבוהא:

פי אחי אביה הוא – קרוב לאביה, כמו: "אנשים אחים אנחנו". ומדרשו: אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות; ואם אדם פשוט הוא, גם אני בן רבקה אחותו הנשרה. ותגד לאביה – לפי שאמה מתה, ולא הנה לה להגיד אלא לו.

ויהי כשמע לבן את-שמעו יעקב בן-אחיתו ויגש לקראתו ויחבק-לו וינשק-לו ויביאהו אל-ביתו ויספר ללבן את כל-הדברים האלה:

והנה פד שמע לבן ית שימע יעקב בר אחתיה ורשת לקדמותיה וגפיה ליה ונשיק ליה ואעליה לביתיה ואשתעי ללבן ית כל פתגמיא האליון:

ויגש לקראתו – פסבור ממון הוא טעון, שהרי עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים. ויחבק – כשלא ראה עמו כלום, אמר: שמא זהובים הביא והנם בחיקו. וינשק לו – אמר: שמא מרגליות הביא והם בפיו. ויספר ללבן – שלא בא אלא מתוך אגס אחיו,

ויאמר לו לָבֹן אַךְ עֲצָמֵי וּבָשָׂרֵי אֶתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֲדָשׁ יָמִים:

וַאֲמַר לִיה לָבֹן בָּרַם קָרִיבִי וּבִסְרֵי אֶת וַיִּתֵּיב עֲמִיה יָרַח יוֹמִין:

אך עצמי ובשרי – מעתה אין לי לאספסוף הביתה, הואיל ואין בנדך כלום; אלא מפני קרבה, אטפל בך חדש ימים. וכן עשה; ואף זו – לא בחנם, שהיה רועה צאנו.

ויאמר לָבֹן לִיעֲקֹב הֲכִי-אֲחֵי אֶתָּה וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מַה-מְשַׁפְּרָתְךָ:

וַאֲמַר לָבֹן לִיעֲקֹב הַמְדַאֲחֵי אֶת וְתַפְלַחְנִי מִגֶּן חוֹ לִי מֵא אֲגַרְךָ:

הכי אחי אתה – לשון תימה: וכי בשביל שאחי אתה, תעבדני חנם? ועבדתני – כמו 'ותעבדני'. וכן פל תבה שהיא לשון עבר, הוסיף וי"ו בראשה והיא הופכת התבה להבא.

וּלְלָבֹן שְׁתֵּי בָנוֹת שָׁם הִגְדִּלָה לְאֵה וְשָׁם הַקְטָנָה רָחֵל:

וּלְלָבֹן תַּרְמִיז בְּנֵן שׁוֹם רַבָּתָא לְאֵה וְשׁוֹם זַעִירָתָא רָחֵל:

וְעֵינֵי לְאֵה רַפּוֹת וְרָחֵל הֵיטָהּ יַפְתָּ-תָּאָר וַיַּפֵּת מְרָאָה:

וְעֵינֵי לְאֵה יָאִין וְרָחֵל הֵנָּה שְׁפִירָא בְּרִינָא וַיֵּאָא בַּחֲזוּא:

רפות – שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו, ובזכה; שהיו הכל אומרים: שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן. תאר – הוא צורת הפרצוף, לשון 'יתארהו בשרד', קונפא"ש בלעז. מראה – הוא זיו קלסתר.

שלישי

וַיֵּאָתֵב יַעֲקֹב אֶת-רָחֵל וַיֵּאֱמָר אֶעֱבְדְּךָ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרָחֵל בַּתְּךָ הַקְטָנָה:

וְרַחֲמִים יַעֲקֹב יַת רָחֵל וַאֲמַר אֶפְלַחְנָךְ שִׁבְעַת שָׁנִין בְּרָחֵל בַּתְּךָ זַעִירָתָא:

אעבדך שבע שנים – הם "ימים אחדים" שאמרה לו אמו: "ונשבת עמו ימים אחדים". ותדע שכן הוא, שהרי פתיב: "ויהיו בעיניו כנימים אחדים". ברחל בתך הקטנה – כל הסימנים הללו למה? לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי. אמר לו: אעבדך ברחל. ושמה תאמר: רחל אחרת מן השוק? תלמוד לומר בתך. ושמה תאמר: אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל? תלמוד לומר: הקטנה. ואף על פי כן לא הועיל, שהרי רמהו.

וַיֵּאֱמָר לָבֹן טוֹב תַּתִּי אֶתָּה לָךְ מִתַּתִּי אֶתָּה לְאִישׁ אַחֵר שָׁבָה עִמָּדִי:

וַאֲמַר לָבֹן טַב דְּאֲתִין יַתָּה לָךְ מִדְּאֲתִין יַתָּה לְגַבְר אַחֵרן תֵּיב עֲמִי:

וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים וַיִּהְיוּ בְּעֵינָיו כְּנִימִים אֶחָדִים בְּאֵהְבָתוֹ אֶתָּה:

וּפְלַח יַעֲקֹב בְּרָחֵל שִׁבְעַת שָׁנִין וַהּוּוּ בְּעֵינֹהֵי כְּיוֹמִין זַעִירִין בְּדָרְחִים יַתָּה:

וַיֵּאֱמָר יַעֲקֹב אֶל-לָבֹן הֲבֵה אֶת-אֲשֵׁרֵי כִּי מְלָאוּ נָמִי וְאֲבוֹאָה אֵלָיָה:

וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבֹן הֵב יַת אֶתְתֵּי אָרִי שְׁלִימוּ יוֹמֵי פוּלְחָנִי וְאִיעוֹל לְוַתָּה:

מלאו נמי – שאמרה לי אמי. ועוד, מלאו נמי, שהרי אני כן שמונים וארבע שנה, ואימתי אעמיד שנים עשר שבטים? וזהו שאמר: ואבואה אליה; והלא קל שבקלים אינו אומר כן! אלא להוליד תולדות אמר כן.

וַיֵּאֱסֹף לָבֹן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ:

וּכְנַשׁ לָבֹן יַת כָּל אֲנָשֵׁי אַתְרָא וְעַבְד מִשְׁתָּיָא:

וַיְהִי בְּעָרֵב וַיִּקַּח אֶת-לְאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֶתָּה אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלָיָה:

וַהּוּוּ בְּרַמְשָׂא וּדְבַר יַת לְאֵה בְּרַתִּיה וְאֵעִיל יַתָּה לְוַתִּיה וְעָאֵל לְוַתָּה:

וַיִּתֵּן לָבֹן לָהּ אֶת-זֹלְפָה שְׁפָחָתוֹ לְלָאָה בַּתוֹ שְׁפָחָה:

וַיְהִי לָבֹן לָהּ יַת זֹלְפָה אֶמְתִּיה לְלָאָה בְּרַתִּיה לְאֶמְהוּוּ:

וַיְהִי בְּבִקְר וַהֲנֵה-הוּא לְאֵה וַיֵּאֱמָר אֶל-לָבֹן מַה-זֹּאת עֲשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְּרָחֵל עַבְדְּתִי עִמָּךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי:

וַהּוּוּ בְּצַפְרָא וְהָא הִיא לְאֵה וַאֲמַר לְלָבֹן מַה דָּא עַבְדְּתָ לִּי הֲלֹא בְּרָחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ וְלָמָּה שְׁקַרְתָּ בִּי:

ויהי בבקר והנה היא לאה – אבל בלילה לא היתה לאה. לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה שמכניסין לו לאה, אמרה: עכשו

תפלים אחרותי; עמדה ומסרה לה אותן סימנים.

ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה: ואמר לבן לא מתעבד פין באתרנא למתן זעירתא קדם רבתא:

מלא שבע זאת ונתנה לה גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות: ואשלים שבועתא דדא ונתין לה אף ית דא בפולחנא דתפלת עמי עוד שבע שנים אחרנין:

מלא שבע זאת – דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף, שבווע של זאת, והן שבעת ימי המשמה, בגמרא ירושלמית במועד קטן.. ונתנה לה – לשון רבים, כמו "גרדה ונבלה", "ונשרפה"; אף זה לשון "ונתן". גם את זאת – מיד, ומעבד לאחר נשואיה.

ויעש יעקב פן וימלא שבע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה: ועבד יעקב פין ואשלים שבועתא דדא ויהב ליה ית רחל ברתיא ליה לאתו:

וינתן לבן לרחל בתו את בלהה שפחתו לה לשפחה: ויהב לבן לרחל ברתיא ית בלהה אמתיא לה לאמהו:

ויבא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות: ועאל אף לנת רחל ורחים אף ית רחל מלאה ופלת עמיה עוד שבע שנים אחרנין:

עוד שבע שנים אחרות – הקישון לראשונות: מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות בא עליו.

וירא י-הוה פיי שנואָה לאה ויפתח את רחמה ורחל יקרא: ונתן יי ארי סנואתא לאה ויהב לה עדוי ורחל יקרא:

ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן פי אמרה פיי-ראָה י-הוה בענני פי עתה יאהבני אישי: ועדיאת לאה וילידת בר וקרת שמיא ראובן ארי אמרת ארי גלי קדם יי עלפני ארי כען ירחמני בעלי:

ותקרא שמו ראובן – רבותינו פרשו, אמרה: ראו מה בין בני לבן חמי, שמכר את הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף; ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שבקש להוציאו מן הבור.

ותהר עוד ותלד בן ותאמר פיי שמע י-הוה פיי שנואָה אנכי ויתן לי גם את זה ותקרא שמו שמעון: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת ארי שמיע קדם יי ארי סנואתא אנא ויהב לי אף ית דין וקרת שמיא שמעון:

ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילנה אישי אלי פיי ילדתי לו שלשה בנים על-כן קרא שמו לוי: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת קדא זמנא יתחבר לי בעלי ארי ילידית ליה תלתא בנין על פן קרא שמיא לוי:

הפעם ילנה אישי – לפי שהאמהות נביאות היו, ויודעות ששנים עשר שבטים יוצאים מייעקב, וארבע נשים ישא. אמרה: מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי בבנים. על פן – כל מי שנאמר בו "על פן", מרבה באכלוסיו, חוץ מלוי, שהארוך הנה מכלה בהם. קרא שמו לוי – בכלם פתיב "ותקרא", וזה כתב בו "קרא". ויש מדרש אגדה באלה הדברים רבה, ששלח הקדוש ברוך הוא גבריאל, והביאו לפניו, וקרא לו שם זה, ונתן לו עשרים וארבע מתנות כהנה, ועל שם שלוחו במתנות קראו לוי.

ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את י-הוה על-כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת: יי על פן קרת שמיא יהודה וקמת מלמילד:

הפעם אודה – שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות.

ותרא רחל פי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה ותאמר אלי יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי: ונתת רחל ארי לא ילידת ליעקב וקניאת רחל באחתה ואמרת ליעקב הב לי בנין ואם לא מיתא אנא:

ותקנא רחל באחתה – קנאה במעשיה הטובים; אמרה: אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים. הבה לי – וכי כך עשה אביה לאמה? והלא התפלל עליה. מתה אנכי – מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת.

וַיֹּאמֶר אֵף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֶ-לֵהִים אֲנֹכִי
אֲשֶׁר-מָנַע מִמֶּךָ פְּרִי-בֶטֶן:

התחת – וכי במקומו אני? אשר מנע ממך – את אומרת שאעשה כאבא? אני איני כאבא: אבא לא היו לו בנים, אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני.

וַתֹּאמֶר הֲנֵה אֲמַתִּי בִלְהָה בָּא אֵלַיָּה וְתִלְדַּעַל-בְּרַפִּי
וְאִבְנָה גַם-אֲנֹכִי מִמֶּנָּה:

על ברפי – כתרגומו, "ואנא ארבי". ואבנה גם אנכי – מהו "גם"? אמרה לו: זקנה אברהם היו לו בנים מהגר, וחגר מתניו פגד שרה. אמר לה: זקנתי הכניסה צרתה לביתה. אמרה לו: אם הדבר הזה מעט, הנה אמת. ואבנה גם אנכי ממנה – פשרה.

וַתִּתְּנֵנִי לָוּ אֶת-בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלַיָּה
וַיַּעֲקֹב:

וַעֲדִיאת בִּלְהָה וַיִּלְיֶדָת לַיַּעֲקֹב בָּר:

וַתֹּאמֶר רַחֵל דָּנְוִי אֶ-לֵהִים וְגַם שָׁמַע בְּקִלִּי וַיִּתְּנֵנִי-לִי
בֶּן עַל-פֶּן קָרָאָה שְׁמוֹ דָּן:

דנני א-להים – דנני ותיבני, דנני וזכני.

וַתִּהְיֶה עוֹד וַתִּלְדַּעַל בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ רַחֵל בֶּן שְׁנַי לַיַּעֲקֹב:
לַיַּעֲקֹב:

וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתּוּלִי אֶ-לֵהִים וְנִפְתַּלְתִּי עִם-אֲחֹתִי
גַם-יִכְלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי:

נפתולי א-להים – מנחם בן סרוק פרשו במחברת "צמיד פתיל": חבורים מאת המקום נתחברתי עם אחותי לנכות לבנים. ואני מפרשו לשון "עקש ופתלתל": נתעקשתי והפציתי פצירות ונפתולים הרבה למקום להיות שנה לאחותי. גם יכלתי – הסכים על ידי. ואונקלוס תרגם לשון תפלה: נפתולי א-להים נפתלתי – בקשות החביבות לפניו נתקבלתי כאחותי. נפתלתי – נתקבלה תפילתי. ומדרשי אגדה יש רבים בלשון נוטריקון.

וַתִּרְאֵה לְאִהָּה פִּי עֹמֵדָה מְלֻדָּת וַתִּקַּח אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ
וַתִּתֵּן אֹתָהּ לַיַּעֲקֹב לְאִשָּׁה:

וַתִּלְדַּעַל זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ לְאִהָּה לַיַּעֲקֹב בָּר:

ותלד זלפה – בכלל נאמר הריון חוץ מזלפה, לפי שהיתה בחורה מפלו ותינוקת בשנים ואין הריון גפר בה. וכדי לרמות ליעקב נתנה לבן ללאה, שלא יבין שמכניסין לו את לאה, שפך מנהג לתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה.

וַתֹּאמֶר לְאִהָּה בַּגֵּד וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ גָּד:
בָּא גָד – בָּא מִזֶּל טוֹב, כְּמוֹ "גָּד גִּדִּי וְסוּגָה לֹא"; וְדוּמָה לוֹ: "הַעֲרֹכִים לַגֵּד שֶׁלְחָן". וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה, שְׁנוּלֵד מֵהוּל, כְּמוֹ "גִּדּוֹ אֵילָנָא". וְלֹא יִדְעָתִי עַל מָה נִכְתְּבָה תְּבָה אַחַת...

וַתִּלְדַּעַל זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ לְאִהָּה בֶּן שְׁנַי לַיַּעֲקֹב:
וַיִּלְיֶדָת זֶלְפָּה אֲמַתָּה דְלָאָה בָּר תַּנְיָן לַיַּעֲקֹב:

וַתֹּאמֶר לְאִהָּה בְּאֲשֶׁרִי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנֹת וַתִּקְרָא אֶת-
שְׁמוֹ אֲשֶׁר:

רביעי

וַיִּלְדֶּה רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר-חֹטָיִם וַיִּמָּצָא דוֹדָאִים
בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל-לְאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֶל-

וַאֲזַל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֶצֶד חֹטִיָּן וְאֲשִׁפַּח יְבָרוּחִין בְּחִקְלָא
וְאִמִּיתִי יְתִהוֹן לְלָאָה אֲמִיָּה וְאֲמַרְתָּ רַחֵל לְלָאָה הֲבִי כַעַן

לֹאֵה תִגִּי־נָא לִי מִדֹדָאֵי בְנֶךָ:

לִי מִיְבָרוּחֵי דְבָרֶיךָ:

בִּימֵי קִצִּיר חֲטִימִים – לְהַגִּיד שְׂבָחוֹן שֶׁל שְׂבָטִים, שְׁעַת הַקִּצִּיר הִנֵּה, וְלֹא פָשַׁט יָדוֹ בְּגִזֹּל לְהַבִּיא חֲטִימִים וּשְׁעוּרִים, אֲלֵא דָבָר הַפְקָר שְׂאִין אָדָם מִקְפִּיד בּוֹ. דֹדָאִים – סָגְלִי. עֹשֵׁב הוּא, וּבְלִשׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל נִסְמֵי"ן.

וּתְאֹמַר לָהּ הַמַּעַט קַחְתְּךָ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתְּ גַּם אֶת־
דֹדָאֵי בְנֵי וּתְאֹמַר רַחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת
דֹדָאֵי בְנֶךָ:

וְאָמַרְתְּ לָהּ הַזְעִיר דְּדַבְּרַתְךָ יֵת בְּעַלִּי וְתַסְבִּין אִף יֵת
יְבָרוּחֵי דְבָרֵי וְאָמַרְתְּ רַחֵל בְּכִין יִשְׁכּוּב עִמָּךְ בְּלַיְלָא
חִלְף יְבָרוּחֵי דְבָרֶיךָ:

וְלִקַּחְתְּ גַּם אֶת דֹדָאֵי בְנֵי – בְּתַמִּיחָה: וְלַעֲשׂוֹת עוֹד זֹאת, לִקַּח גַּם אֶת דֹדָאֵי בְנֵי? וְתַרְגּוּמוֹ "וְתַסְבִּין". לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה – שְׁלִי הִיְתָה שְׂכִיבַת לַיְלָה זֶה, וְאֵינִי נוֹתְנָה לָךְ תַּחַת דֹדָאֵי בְנֶךָ. וּלְפִי שְׂזוּלְזָלָה בְּמִשְׁכַּב הַצְּדִיקָה, לֹא נִכְתָּה לְהַקְבֵּר עִמּוֹ.

וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בְּעָרֶב וַתֵּצֵא לָאֵה לְקַרְאָתָהּ
וַתְאֹמַר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ בְּדֹדָאֵי בְנֵי
וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא:

וְעֵאֵל יַעֲקֹב מִן חַקְלָא בְּרַמְשָׁא וּנְפַקְתָּ לָאֵה לְקַדְמוּתִיהָ
וְאָמַרְתְּ לְנָתִי תִיעוֹל אֲרִי מִיָּגֵר אֲגַרְתְּךָ בְּיְבָרוּחֵי דְבָרֵי
וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָא הוּא:

שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ – נָתַתִּי לְרַחֵל שְׂכָרָה. בַּלַּיְלָה הוּא – הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיעוֹ שְׂיֵצֵא מִשָּׁם יִשְׁשָׁכֵר.

וַיִּשְׁמַע אֱ-לֹהִים אֶל־לָאֵה וַתַּהַר וַתֵּלֵד לְיַעֲקֹב בֶּן
חַמִּישִׁי:

וְקָבִיל יְיָ צְלוּתָהּ דְּלָאֵה וְעֵדִיאָתָּ וַיִּלְיֵדָתָּ לְיַעֲקֹב בֶּר
חַמִּישָׁאֵי:

וַיִּשְׁמַע אֱ-לֹהִים אֶל לָאֵה – שֶׁהִיְתָה מִתְאַוָּה וּמְחַזְרַת לְהַרְבוֹת שְׂבָטִים.

וּתְאֹמַר לָאֵה נָתַן אֱ-לֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שְׂפָחְתִּי
לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשָׁכֵר:

וְאָמַרְתְּ לָאֵה יֵהָב יְיָ אֲגָרִי דִּיהִבִּית אֲמָתִי לְבַעֲלִי וְקָרַת
שְׁמִיהָ יִשְׁשָׁכֵר:

וַתַּהַר עוֹד לָאֵה וַתֵּלֵד בֶּן־שֵׁשִׁי לְיַעֲקֹב:

וְעֵדִיאָתָּ עוֹד לָאֵה וַיִּלְיֵדָתָּ בֶּר שְׁתִּיתָאֵי לְיַעֲקֹב:

וּתְאֹמַר לָאֵה זָבְלַנִּי אֱ-לֹהִים אֲתִי זָבַד טוֹב הַפַּעַם
יְזַבְּלַנִּי אִישִׁי כִּי־יִלְדַתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בְּנִים וַתִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ זְבֻלוֹן:

וְאָמַרְתְּ לָאֵה יֵהָב יְיָ יִתִּיָּה לִי חוּלְקָ טָב הַדָּא זְמָנָא יֵהִי
מִדְּזוּרִיָּה דְּבַעֲלִי לְנָתִי אֲרִי יְלִידִית לִיָּה שְׁתָּא בְּנִין
וְקָרַת יֵת שְׁמִיָּה זְבֻלוֹן:

זָבַד טוֹב – כְּתַרְגּוּמוֹ. יְזַבְּלַנִּי – לְשׁוֹן "בֵּית זְבוּל", הִירְבִּירִירִיא"ה בְּלַעֲז, בֵּית מְדוּר. מַעֲתָה לֹא תִהְיֶה עַקֵּר דִּירְתוֹ אֲלֵא עִמִּי, שְׁשֵׁשׁ לִי בְּנִים כְּנָגַד כָּל נְשִׁיו.

וַאֲחֵר יִלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה:

וּבַתֵּר כִּין יְלִידִית בְּרַתָּא וְקָרַת יֵת שְׁמָהּ דִּינָה:

דִּינָה – פְּרָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ שֶׁדִּנָּה לָאֵה דִין בַּעֲצָמָה: אִם זֶה זָכַר, לֹא תִהְיֶה רַחֵל אֲחוּתִי כַּאֲחַת הַשְּׂפָחוֹת? וְהַתְּפַלְלָה עָלָיו, וְהַפְּדֵךְ לְגַקְבָּה.

וַיִּזְכֹּר אֱ-לֹהִים אֶת־רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱ-לֹהִים
וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֵמָהּ:

וְעֵאֵל דּוּכְרָנָה דְּרַחֵל קָדָם יְיָ וְקָבִיל צְלוּתָהּ יְיָ וַיֵּהָב לָהּ
עַדוּי:

וַיִּזְכֹּר אֱ-לֹהִים אֶת רַחֵל – זָכַר לָהּ שֶׁמְסָרָה סִימְנִיָּה לְאֲחוּתָהּ, וְשֶׁהִיְתָה מְצַרָּה שְׂמָא תַעֲלָה בְּגוּרְלוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ, שְׂמָא יְגַרְשָׁנָה יַעֲקֹב, לְפִי שְׂאִין לָהּ בְּנִים. וְאִף עֲשׂוֹ הִרְשַׁע כִּף עָלָה בְּלִבּוֹ כְּשִׁשְׁמַע שְׂאִין לָהּ בְּנִים; הוּא שְׂפִיטָה הַפְּיֵט: "הַאֲדַמּוֹן כָּבֹט שְׂלֵא חִלָּה, צָבָה לְקַחְתָּהּ לוֹ וְנִתְבַּחְלָה".

וַתַּהַר וַתֵּלֵד בֶּן וַתְאֹמַר אֶסְפָּה אֶת־חַרְפְּתִי:

וְעֵדִיאָתָּ וַיִּלְיֵדָתָּ בֶּר וְאָמַרְתְּ כְּנִשׁ יְיָ יֵת חַסְדִּי:

אֶסְפָּה – הַכְּנִיסָה בְּמִקּוֹם שְׂלֵא תִרְאָה. וְכֵן: "אֶסְפָּה חַרְפְּתֵנוּ", "וְלֹא יֵאֲסֹף הַבֵּיתָה", "אֶסְפּוּ נְגָהִם"; "וַיִּרְחַף לֹא יֵאֲסֹף", לֹא יִשְׁמַן. חַרְפְּתִי – שֶׁהִיְתִי לְחַרְפָּה, שְׂאֵנִי עַקְרָה, וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלַי שְׂאֵעֲלָה לְחַלְקוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ הִרְשַׁע. וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה, כָּל זְמַן שְׂאִין לֹאֲשָׁה בֶן – אִין לָהּ בְּמִי לְתוֹלֹת סְרַחְזוּנָה; מִשְׁנִישׁ לָהּ בֶן – תּוֹלָה בּוֹ. מִי שְׂבַר כְּלִי זֶה? בְּנֶךָ; מִי אָכַל תְּאֵנִים אֵלָיו? בְּנֶךָ.

וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יוֹסֵף יִהְיֶה לִּי בֶן אַחֲרָי:

וְקָרַת יֵת שְׁמִיָּה יוֹסֵף לְמִימַר יוֹסִיף יְיָ לִי בֶר אַחֲרָיו:

יוֹסֵף ה' לִי בֶן אַחֵר – יוֹדַעַת הִיְתָה בְּנּוּבּוּאָה שְׂאִין יַעֲקֹב עֲתִיד לְהַעֲמִיד אֲלֵא שְׁנַיִם עֲשָׂר שְׂבָטִים; אֲמָרָה: יֵהִי רַצוֹן שְׂאוֹתוֹ שֶׁהוּא עֲתִיד לְהַעֲמִיד – יֵהִא מִמְּנִי. לְכַף לֹא הַתְּפַלְלָה אֲלֵא עַל בֶּן אַחֵר.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיִּאֲמַר יַעֲקֹב אֶל־

וַיְהִי כִּד יְלִידִית רַחֵל יֵת יוֹסֵף וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלִבּוֹ שְׁלַחְנִי

לָבֹן שֶׁלִּחְנִי וְאַלְכָה אֶל-מְקוֹמִי וְלֹאֲרָצִי:

וְאַהֲרָה לְאַתְרִי וְלֹאֲרָעִי:

כְּאִשֶּׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף – מִשְׁנוּלָד שָׁטְנוּ שֶׁל עָשׂוּ, שְׁנֹאֲמַר: "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וּבֵית עָשׂוּ לְקֵשׁ". אִשׁ בְּלֹא לְהִבָּה אֵינּוּ שׁוֹלֵט לְמַרְחֹק; מִשְׁנוּלָד יוֹסֵף, בָּטַח יַעֲקֹב בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְרָצָה לְשׁוּב.

תָּנָה אֶת-נָשִׁי וְאֶת-יְלָדֶי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֶתְךָ בְּהֶן וְאַלְכָה בִּי אֶתָּה יְדַעַת אֶת-עֲבַדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ:

הֵב יָת נָשִׁי וְיָת בְּנֵי דְפִלְחִית יָתְךָ בְּהֶן וְאֵינִיל אָרִי אֶתְךָ יְדַעַת יָת פּוֹלְחָנִי דְפִלְחִתְךָ:

תָּנָה אֶת נָשִׁי וְגוֹמַר – אֵינִי רוֹצֶה לְצִאת כִּי אִם בְּרִשׁוֹת.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבֹן אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ גַּחְשִׁיתִי וַיְבָרְכֵנִי י-הוָה בְּגִלְגָּד:

וַאֲמַר לִיה לָבֹן אִם כָּעַן אֲשַׁכַּחֲתִי רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ נְסִיתִי וַיְבָרְכֵנִי יי בְּדִילְךָ:

נִחְשִׁיתִי – מִנְחַשׁ הָיָה, נְסִיתִי בְּנֹחַשׁ שְׁלִי שֶׁעַל יָדְךָ בָּאָה לִי בְּרָכָה. כְּשֶׁבָאת לְכָאן לֹא הָיוּ לִי בְּנִים, שְׁנֹאֲמַר: "וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאֵן"; אֲפָשֶׁר נִשׁ לּוֹ בְּנִים, וְהוּא שׁוֹלֵחַ בְּתוֹ אֶצֶל הָרוּעִים? וְעָכְשׁוּ הָיוּ לוֹ בְּנִים, שְׁנֹאֲמַר: "וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְּנֵי לָבֹן".

חֲמִישִׁי

וַיֹּאמֶר נִקְבָה שְׁכָרְךָ עָלַי וְאֶתָּנָה:

וַאֲמַר פְּרִישׁ אֲגִרְךָ עָלַי וְאֶתִּין:

נִקְבָה שְׁכָרְךָ – כְּתַרְגוּמוֹ: "פְּרִישׁ אֲגִרְךָ".

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶתָּה יְדַעַת אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶיךָ אֶתִּי:

וַאֲמַר לִיה אֶתְךָ יְדַעַת יָת דְּפִלְחִתְךָ וְיָת דְּהוּהָ בְּעִירְךָ עַמִּי:

וְאֶת אֲשֶׁר הָיָה מִקְנֶיךָ אֶתִּי – אֶת חֲשֻׁבוֹן מַעוֹט מִקְנֶיךָ שֶׁבָא לְיָדִי מִתְחִלָּה, כְּמָה הָיוּ.

כִּי מַעֲטֹ אֲשֶׁר-הָלָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרָץ לְרֹב וַיַּבְרֶךְ י-הוָה אֶתְךָ לְרַגְלֵי וְעַתָּה מַתִּי אֲעֲשֶׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי:

אָרִי זַעִיר דְּהוּהָ לְךָ קְדָמִי וְתַקִּיף לְסִגִּי וַיְבָרִיךְ יי יָתְךָ בְּדִילִי וְכָעַן אֲמַתִּי אֲעַבִּיד אִתְךָ אֲנָא לְבֵיתִי:

לְרַגְלֵי – בְּשִׁבִיל בִּיאַת רַגְלֵי אֶצֶלְךָ בְּאֵת הַבְּרָכָה; כְּמוֹ: "הַעֲם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיךָ"; "לְעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵי", הַבָּאִים עִמִּי. גַּם אֲנֹכִי לְבֵיתִי – לְצַרְךָ בֵּיתִי. עָכְשׁוּ אֵין עוֹשִׁין לְצַרְכִּי אֶלָּא בְּנִי, וְצַרְיָךְ אֵנִי לְהִיֹּת עוֹשֶׂה גַם אֲנִי עִמָּהֶם לְסַמְכּוֹ, וְזֶהוּ "גַּם".

וַיֹּאמֶר מָה אֶתְּ-לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתְּנֶנִּי לִי מְאוּמָה אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעֶה אֶצְאֹנְךָ אֲשַׁמְרֶ:

וַאֲמַר מָה אֶתִּין לְךָ וַאֲמַר יַעֲקֹב לֹא תִתְּנֶנִּי לִי מִדְּעַם אִם תַּעֲבִיד לִי פִתְגָמָא הַדִּין אֶתּוֹב אֶרְעִי עָנְךָ אֲטַר:

אֲעַבֵּר בְּכָל-צְאֹנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל-שָׂהָה וְנִקְדַּ וְטָלוּא וְכָל-שָׂה-חֹמֶם בְּכַשְׂבִּים וְטָלוּא וְנִקְדַּ בְּעֵזִים וְהָיָה שְׁכָרִי:

אֲעַבֵּר בְּכָל עָנְךָ יוֹמָא דִּין אַעֲדִי מִתְּמָן כָּל אֲמַר גְּמוֹר וְרַקוּעַ וְכָל אֲמַר שְׁחֹמֶם בְּאֲמַרִּיא וְגְמוֹר וְרַקוּעַ בְּעֵזִיא וַיְהִי אֲגָרִי:

נִקְדַּ – מְגַמֵּר בְּחִבְרָבוֹרוֹת דְּקוֹת כְּמוֹ נִקְדָּה, פּוֹינטוֹר"א וְ בְּלַעַז. וְטָלוּא – לְשׁוֹן טָלָאִי, חִבְרָבוֹרוֹת רַחְבּוֹת. חֹמֶם – שְׁחֹמֶם, דּוּמָה לְאָדָם, רו"ש בְּלַעַז; לְשׁוֹן מִשְׁנָה: "שְׁחַמְתִּית וְנִמְצָאת לְבָנָה" לַעֲנִין תְּבוּאָה. וְהָיָה שְׁכָרִי – אוֹתוֹן שְׁיִנְלָדוֹ מִכָּאן וְלַהֲבָא נִקְדִים וְטָלוּאִים בְּעֵזִים וְשַׁחוּמִים בְּכַשְׂבִּים, יְהִיוּ שְׁלִי. וְאוֹתוֹן שְׁיִשְׁנֹן עָכְשׁוּ – הַפְּרָשׁ מָהֶם וְהַפְּקִידִם בְּיַד בְּנֵיךָ, שְׁלֹא תֹאמַר לִי עַל הַנּוֹלָדִים מֵעַתָּה, אֵלוֹ הָיוּ שָׁם מִתְחִלָּה. וְעוֹד, שְׁלֹא תֹאמַר לִי: עַל יְדֵי הַזְּכָרִים שֶׁהֵן נִקְדִים וְטָלָאִים תִּלְדְּנָה הַנְּקֻבוֹת הַגְּמָתָן מִכָּאן וְאֵילָךְ.

וְעִנְתָהּ-בִּי צְדָקְתִּי בְּיוֹם מִחְרָ כִּי-תָבוּא עַל-שְׁכָרִי לְפָנֶיךָ כָּל אֲשֶׁר-אֵינְנֹו נִקְדַּ וְטָלוּא בְּעֵזִים וְחֹמֶם בְּכַשְׂבִּים גָּנוּב הוּא אֶתִּי:

וְתִסְהִיד עָלַי זְכוּתִי בְּיוֹם מִחְרָ אָרִי תִיעוֹל עַל אֲגָרִי קְדָמְךָ כָּל דְּלִיתוּהִי גְמוֹר וְרַקוּעַ בְּעֵזִיא וְשַׁחֹמֶם בְּאֲמַרִּיא גָנוּבָא הוּא עַמִּי:

וְעִנְתָהּ בִּי וְגוֹמַר – אִם תַּחֲשַׁדְנִי שְׁאֵנִי נוֹטֵל מִשְׁלָךְ כְּלוּם, תַּעֲנֶה בִּי צְדָקְתִּי, כִּי תָבוּא צְדָקְתִּי וְתַעֲדִד עַל שְׁכָרִי לְפָנֶיךָ; שְׁלֹא תִמְצָא בְּעֵדְרִי כִּי אִם נִקְדִים וְטָלוּאִים, וְכָל שְׁתִּמְצָא בְּהֶן שְׁאֵינּוּ נִקְדַּ אוֹ טָלוּא אוֹ חֹמֶם, כִּיְדוּעַ שְׁגָנוּבְתִּי לְךָ וּבְגָנוּבָה הוּא שְׁרוּי אֶצְלִי.

וַיֹּאמֶר לָבֹן הֲלוֹ יְהִי כְדָבְרְךָ:

וַאֲמַר לָבֹן בְּרַם לְוִי יְהִי כְּפִתְגָמְךָ:

הֵן – לְשׁוֹן קְבֻלַּת דְּבָרִים. לּוֹ יְהִי כְּדָבְרְךָ – הִלְנָאִי שְׁתַּחֲפִץ בְּךָ.

וַיִּסַּר בְּיוֹם הַהוּא אֶת-הַתִּישָׁים הָעֲקָדִים וְהַטָּלָאִים וְאֲעֲדִי בְּיוֹמָא הַהוּא יָת תִּישָׁא רַגּוּלִיא וְרַקוּעִיא וְיָת

וְאֵת כָּל-הָעֲזִים הַנִּקְדָּוֹת וְהַטְּלָאֵת כָּל אֲשֶׁר-לָבֶן בּוֹ
וְכָל-חֹם בְּכִשְׂבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו:

כָּל עֲזֵיָא גְמוּרְתָא וּרְקוּעָתָא כָּל דְחִינּוּר בִּיהַּ וְכָל
דְשָׁחוּם בְּאַמְרֵיָא וַיְהִי בְיַד בְּנוֹהֵי:

וַיִּסַּר – לָבֶן בַּיּוֹם הַהוּא. אֵת הַתִּישִׁים – עֲזִים זָכָרִים. כָּל אֲשֶׁר לָבֶן בּוֹ – כָּל אֲשֶׁר הִיָּתָה בּוֹ חֲבַרבוּרָה לְבָנָה. וַיִּתֵּן – לָבֶן בְּיַד בְּנָיו.

וַיִּשֶׂם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה
אֶת-צֹאן לָבֶן הַנוֹתֶרֶת:

וַיְשׁוּי מֵהַלֶּךְ תְּלַתָּא יוֹמִין בֵּינוֹהֵי וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעִי
יָת עֲנָא דְלָבֶן דְאַשְׁתָּאֲרָא:

הַנוֹתֶרֶת – הִרְעוּעוֹת שִׁבְהוּ, הַחֹלוֹת וְהַעֲקָרוֹת שְׂאִינָן אֵלָא שִׁירִים, אוֹתָן מִסַּר לוֹ.

וַיִּקְחֻ-לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בֵּהֶן
פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מִחֲשֵׁף הַלָּבֶן אֲשֶׁר עַל-הַמַּקְלוֹת:

וַיִּנְסִיב לִיהַּ יַעֲקֹב חֲטָרִין דְלָבֶן רִשִׁיבִין וְדָלוּז וְדָדְלוּב
וְקַלִּיף בְּהוֹן קַלְפִין חִינְרִין קַלוּף חִינּוּר דְעַל חֲטָרֵיָא:

מִקָּל לְבָנָה – עֵץ הוּא וְשִׁמּוֹ "לְבָנָה", כְּמָה דְתִימָא: "תַּחַת אֵלוֹן וּלְבָנָה". וְאוֹמֵר אֲנִי, הוּא שְׁקוּרִין טַרִינְבַל"א | בְּלַעַז שֶׁהוּא לָבֶן. לַח – כְּשֶׁהוּא רֹטֵב. וְלוֹז – נְעוּד לְקַח מִקָּל לִיז, עֵץ שֶׁגִּדְלִין בּוֹ אֲגוּזִים דְקִים, קוּלְדֵר"א | בְּלַעַז. וְעֶרְמוֹן – קִשְׁטִינִי"ר בְּלַעַז. פְּצָלוֹת – קַלוּפִים קַלוּפִים, שֶׁהֵיָה עוֹשֶׂהוּ מִגְּמֵר. מִחֲשֵׁף הַלָּבֶן – גְּלוּי לָבֶן שֶׁל מִקָּל; כְּשֶׁהֵיָה קוּלְפוֹ, הֵיָה נִרְאָה וְנִגְלָה לָבֶן שְׁלוֹ בְּמִקוֹם הַקַּלוּף.

וַיַּצֵּג אֶת-הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים בְּשִׁקְתוֹת
הַמַּיִם אֲשֶׁר תְּבֹאֵן הַצֹּאן לִשְׁתוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן וַיִּתְמַנְהַ
בְּבֹאֵן לִשְׁתוֹת:

וַדְעִיץ יָת חֲטָרֵיָא דְקַלִּיף בְּרִשִׁיָא אֲתֵר בֵּית שְׁקֵיָא
דְמֵיָא אֲתֵר דְאַתְנָן עֲנָא לְמִשְׁתִּי לְקַבְּלֵהוֹן דְעֲנָא
וּמִתְחַמָּן בְּמִיתֵיהוֹן לְמִשְׁתִּי:

וַיַּצֵּג – תְּרַגְמוֹ "וַדְעִיץ", לְשׁוֹן תְּחִיבָה וְנַעֲיָצָה הוּא בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּי. וְהִרְבֵּה נִשׁ בְּגִמְרָא: "דְעָצָה וּשְׁלִפָּה", "דָּץ בִּיהַּ מִיָּדִי", "דְעָצָה" כְּמוֹ "דְעָצָה", אֵלָא שְׁמַקְצֵר אֵת לְשׁוֹנוֹ. בְּרֶהֱטִים – בְּמַרוּצוֹת הַמַּיִם. – בְּבִרְכוֹת הַעֲשׂוּיֹת בְּאַרְצָא לְהַשְׁקוֹת שֵׁם הַצֹּאן. אֲשֶׁר תְּבֹאֵן וְגוֹמֵר – בְּרֶהֱטִים אֲשֶׁר תְּבֹאֵן הַצֹּאן לִשְׁתוֹת, שֵׁם הַצֵּיג הַמַּקְלוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן. וַיִּתְמַנְהַ – הִתְמַמָּה רוּאָה אֵת הַמַּקְלוֹת וְהִיא נִרְמַעַת לְאַחֲרֵיהַ, וְהִזְכָּר רוֹבְעָה, וַיּוֹלְדַת כִּיּוֹצָא בּוֹ. רַבִּי הוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: הַמַּיִם נַעֲשִׂין זַרַע בְּמַעֲיָהֶן וְלֹא הִיוּ צָרִיכוֹת לְזָכָר, וְזֵהוּ "וַיִּתְמַנְהַ" וְגוֹמֵר.

וַיִּחַמְּו הַצֹּאן אֶל-הַמַּקְלוֹת וַתִּלְדָּן הַצֹּאן עֲקֻדִים
וְקֻדִים וּטְלָאִים:

וַאֲתִיחַמָּא עֲנָא בְּחֲטָרֵיָא וַיִּלְיָדוּ עֲנָא רְגוּלִין גְּמוּרִין
וּרְקוּעִין:

אֵל הַמַּקְלוֹת – אֵל מִרְאוֹת הַמַּקְלוֹת. עֲקֻדִים – מְשֻׁנִּים בְּמִקוֹם עֲקֻדָתָן, הֵם קִרְסְלֵי יָדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם.

וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל-עֵקֶד
וְכָל-חֹם בְּצֹאן לָבֶן וַיִּשְׁתֵּ-לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתַם
עַל-צֹאן לָבֶן:

וְאַמְרֵיָא אֲפִרִישׁ יַעֲקֹב וַיְהִי בְרִישׁ עֲנָא כָּל דְרַגּוּל וְכָל
דְשָׁחוּם בְּעֲנָא דְלָבֶן וַיְשׁוּי לִיהַּ עֲדָרִין בְּלַחֲזוּדֵהֵי וְלֹא
עָרִיבְנוּן עִם עֲנָא דְלָבֶן:

וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב – הַנּוֹלָדִים עֲקֻדִים וְנִקְדָּים הַבְּדִיל וְהַפְּרִישׁ לְעֲצָמוֹן, וְעָשָׂה אוֹתָן עֲדָר עֲדָר לְבָדוֹ, וְהוֹלִיד אוֹתוֹ הַעֲדָר הַעֲקֵד לְפָנֵי הַצֹּאן, וּפְנֵי הַצֹּאן הִהוֹלְכוֹת אַחֲרֵיהֶם צוֹפוֹת אֲלֵיהֶם. וְזֵהוּ שְׂאֵמֵר: "וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל עֵקֶד", שֶׁהִיוּ פְּנֵי הַצֹּאן אֵל הַעֲקֻדִים, וְאֵל "כָּל חוֹם" שְׂמַצָּא "בְּצֹאן לָבֶן". וַיִּשְׁתֵּ לוֹ עֲדָרִים – כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁתִי.

וְהָיָה בְּכָל-יָחַם הַצֹּאן הַמַּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת-
הַמַּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן בְּרֶהֱטִים לְיַחְמָנָה בַּמַּקְלוֹת:

וְהָיָה בְּכָל עֵדוֹן דְמִתְחַמָּן עֲנָא מִבְּכַרְתָּא וּמִשׁוּי יַעֲקֹב
יָת חֲטָרֵיָא לְעֵינֵי עֲנָא בְּרִשִׁיָא לְיַחְמוֹתֵהוֹן בְּחֲטָרֵיָא:

הַמַּקְשָׁרוֹת – כְּתַרְגוּמוֹ, הַכְּבִירוֹת, וְאֵין לוֹ עַד בְּמַקְרָא. וּמִנְחָם חֲבָרוּ עִם "אֲחִיתָפֵל בְּקוּשְׁרִים"; "וַיְהִי הַקָּשֶׁר אֲמִיץ", אוֹתָן הַמַּתְקִשְׁרוֹת יַחַד לְמַהֵר עֲבוּרָן.

וּבַהֲעֲטִיף הַצֹּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֲטָפִים לְלָבֶן
וְהַקָּשָׁרִים לְיַעֲקֹב:

וּבַלְקִישׁוֹת עֲנָא לֹא מִשׁוּי וְהָיוּ לְקִישִׁיָא לְלָבֶן וּבְכִירֵיָא
לְיַעֲקֹב:

וּבַהֲעֲטִיף – לְשׁוֹן אַחֲוֵר, כְּתַרְגוּמוֹ, "וּבַלְקִישׁוֹת". וּמִנְחָם חֲבָרוּ עִם "הַמַּחְלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת", לְשׁוֹן עֲטִיפַת כְּסוּת; כְּלוּמֵר: מִתְעַטְפוֹת בְּעוּרָן וְצַמְרוֹן, וְאֵינָן מִתְאוֹת לְהַתְנַחֵם עַל יָדֵי הַזָּכָרִים.

וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי-לוֹ צֹאן רְבוֹת וּשְׁפָחוֹת
וַעֲבָדִים וּגְמָלִים וַחֲמָרִים:

וַתְּקִיף גְּבַרָא לַחְדָּא לַחְדָּא וְהָוּוּ לִיהַּ עֲאֵן סְגִיָאֵן וְאַמְהוֹן
וַעֲבָדִין וּגְמָלִין וַחֲמָרִין:

צֹאן רְבוֹת – פְּרוֹת וְרְבוֹת יוֹתֵר מִשְׂאֵר צֹאן. וּשְׁפָחוֹת וְעֲבָדִים – מוֹכְרֵ צֹאנוֹ בְּדָמִים יְקָרִים וְלוֹקַח לוֹ כָּל אֵלָה.

וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לָבֶן לְאֹמֵר לְקַח יַעֲקֹב
וַיִּשְׁמַע יָת פִּתְגָמֵי בְנֵי לָבֶן דְאַמְרִין גְּסִיב יַעֲקֹב יָת כָּל

את פל־אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את פל־הפגז הזה:

עשה – פנס, כמו: "וישש חיל נידך את עמלק".

וירא יעקב את־פני לבן והנה איגנו עמו בתמול שלשום: וחוֹזא יעקב ית סבר אפי לבן והא ליתנון עמיה כמאתמלי ומדקמוהי:

וילאמר י־הנה אל־יעקב שוב אל־ארץ אבותיה ולמולדתה ואתנה עמה: ויאמר יי ליעקב טוב לארע אבהתך וילידותך ויהי מימרי בסעדך:

שוב אל ארץ אבותיה – ושם אהיה עמה; אבל בעודה מחבר לטמא, אי אפשר להשרות שכינתו עליה.

וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל־צאנו: וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה לחקלא לות עניה:

ויקרא לרחל וללאה – לרחל תחלה ואחר כך ללאה, שהיא היתה עקרת הבית, שבשבילה נזדוג יעקב עם לבן. ואף בניה של לאה מודים בדבר, שהרי בעז ובית דינו משבט יהודה אומרים: "כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם" וגומר, הקדימו רחל ללאה.

וילאמר להן ראה אנכי את־פני אביכו פיי־איגנו אלי בתמל שלשם וא־להי אבי הנה עמדי: ויאמר להון חזי אנא ית סבר אפי אבוכוון ארי ליתנון עמי כמאתמלי ומדקמוהי וא־להיה דאפא הנה בסעדי:

ואתנה ידעתו פי בכל־פתי עבדתי את־אביכו: ואתיו ידעתיו ארי בכל חילי פלחית ית אבוכוון:

ואביכו התל בי והחלה את־משפתי עשרת מגים ולא־נתנו א־להים להרע עמדי: ואבוכוון שקר בי ואשני ית אגרי עסר זמנין ולא שבקיה יי לאבאשא עמי:

עשרת מונים – אין מונים פחות מעשרה. מונים – לשון סכום כלל החשבון, והן עשיריות; למדנו שהחליף תנאו מאה פעמים.

אם־פה יאמר נקדים יהיה שוכרך וילדו כל־הצאן נקדים ואם־פה יאמר עקדים יהיה שוכרך וילדו כל־הצאן עקדים: אם פדיו הנה אמר נמוריו יהי אגרך וילידו כל ענא נמוריו ואם פדיו הנה אמר רגוליו יהי אגרך וילידו כל ענא רגוליו:

ויצל א־להים את־מקנה אביכם ויתן־לי: ואפריש יי מן בעירא דאבוכוון ויהב לי:

ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום והנה העתדים העלים על־הצאן עקדים נקדים וברדים: והנה בעדן דאתיחמא ענא וזקפית עיני וחזית בחלמא והא תישנא דסלקין על ענא רגוליו נמוריו ופציחין:

והנה העתדים – אף על פי שהבדילם לבן פלם, שלא יתעברו הצאן דגמתו, היו המלאכים מביאין אותו מעד המסור בידי בני לבן לעדר שבני יעקב. וברדים – פתרגומו: "ופציחין", פיישי"ד | בלעז: חוט של לבן מקיף את גופו סביב, ותכרפרת שלו פתוחה ומפלשת מזו אל זו. ואין לי להביא עד מן המקרא.

וילאמר אלי מלאך הא־להים בחלום יעקב ואמר הגני: ויאמר לי מלאכא דיי בחלמא יעקב ואמרית האנא:

וילאמר שא־נא עיגיד וראה פל־העתדים העלים על־הצאן עקדים נקדים וברדים פי ראיתי את פל־אשר לבן עשה לך: ויאמר זקוף כעו עינדו וחזי פל תישנא דסלקין על ענא רגוליו נמוריו ופציחין ארי גלי קדמי ית פל דלבן עביד לך:

אנכי האל בית־אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן־הארץ הזאת ושוב אל־ארץ מולדתך: אנא אלהא דאתגליתי עלך בבית אל דמשחתא תמן קמא דקיימתא קדמי תמן קים כעו קום פוק מן ארעא הדא ותוב לארע ילדותך:

האל בית אל – כמו 'אל בית אל', ה"ה" א יתרה. ודרך מקראות לדבר כן, כמו: "כי אתם באים אל הארץ כנען". משחת שם – לשון רבוי וגדלה, כשנמשח למלכות, כך "ויצק שמן על ראשה" להיות משוחה למזבח. אשר נדרת לי – וצריד אתה לשלמו, שאמרת: "יהנה בית א-להים", שתקריב שם קרבנות.

ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו תלק ונתלה ואתיבת רחל ולאה ואמרא ליה העוד לנא חולק בבית אבינו:

העוד לנו – למה נעכב על דך מלשוב? כלום אנו מנחלות לירש בנכסי אבינו כלום בין הנזכרים?

הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם-אכול את-כספנו: הלא נוכראן אתחשבנא ליה ארי זבננא ואכל אף מיכל ית כספנא:

הלוא נכריות נחשבנו לו – אפלו בשעה שדרך בני אדם לתת גזוניה לבנותיו, בשעת נשואיו, נהג עמנו כנכריות, כי מכרנו לך בשכר הפעלה. את כספנו – שעכב דמי שכר פעלתה.

כי כל-העשר אשר הציל א-להים מאבינו לנו הוא ולבגינו ועתה כל אשר אמר א-להים אליך עשה: ארי כל עותרא דאפריש יי מאבונא דילנא הוא ודבננא וכען כל דאמר יי לך עביד:

כי כל העשר – "כי" זה משמש בלשון "אלא", כלומר: משל אבינו אין לנו כלום, אלא מה שהציל הקדוש ברוך הוא מאבינו – שגנו הוא. הציל – לשון הפריש; וכן כל לשון הצלה שבמקרא – לשון הפרשה, שמפרישו מן הרעה ומן האויב.

שישי

ויקם יעקב וישא את-בניו ואת-נשיו על-הגמלים: וקם יעקב ונטל ית בנוהי וית נשוייה על גמליא:

את בניו ואת נשיו – הקדים זכרים לנקבות; ועשו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר: "ויקח עשו את נשיו ואת בניו" וגומר.

וינהג את-פל-מקנהו ואת-פל-רכשו אשר רכש מקנה קנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל-יצחק אביו ארצה כנען: ודבר ית פל גיתוהי וית פל קניניה דקנא גיתוהי וקניניה דקנא בפדן ארם למיתי לנת יצחק אבוהי לארעא דכנען:

מקנה קנינו – מה שקנה מצאנו, עבדים ושפחות וגמלים וחמורים.

ולבן ה' לה' את-צאנו ותגנב רחל את-התרפים אשר לאביה: ולבן אזל למגז ית עניה ונסיבת רחל ית צלמניא דלאבוהא:

לגז את צאנו – שנמן בנד בניו דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב. ותגנב רחל את התרפים – להפריש את אביה מעבודה נרה נתפונה.

ויגנב יעקב את-לב לבן הארמי על-בלי הגיד לו פי ברח הוא: וכסי יעקב מן לבן ארמאה על דלא חוי ליה ארי אזיל הוא:

ויברח הוא וכל-אשר-לו ויקם ויעבר את-הנהר וישם את-פניו הר הגלעד: ואזל הוא וכל דליה וקם ועבר ית פרת ונשוי ית אפוהי לטורא דגלעד:

ויגד ללבן ביום השלישי פי ברח יעקב: ואתחנא ללבן ביומא תליתאה ארי אזל יעקב:

ביום השלישי – שהרי דרך שלשת ימים הנה ביניהם.

ויקח את-אחיו עמו וירדף אתריו דרך שבעת ימים וידבק אתו בהר הגלעד: ודבר ית אחוהי עמיה וירדף בתרוהי מהלך שבועא יומיו ואדביק יתיה בטורא דגלעד:

את אחיו – קרוביו. דרך שבעת ימים – כל אותן שלשה ימים שהלך המגיד להגיד ללבן, הלך יעקב לדרכו, נמצא יעקב רחוק מלבן ששה ימים, ובשביעי השיגו לבן; למדנו שכל מה שהלך יעקב בשבעה ימים, הלך לבן ביום אחד.

ויבא א-להים אל-לבן הארמי בתלם הלילה ויאמר לו השמר לך פון-תדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: ואתא מימר מן קדם יי לנת לבן ארמאה בתלמא דליליא ואמר ליה אסתמר לך דלמא תמליל עם יעקב מטב עד ביש:

מטוב עד רע – כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים.

וַיִּשָׁג לִבּוֹ אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תַּקְעָה אֶת־אֹהֶלֹו בְּהָר וּלְבוֹן תַּקְעָה אֶת־אֹהֶלֹו בְּהָר הַגֹּלְעָד:

וַיִּשָׁג לִבּוֹ אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תַּקְעָה אֶת־אֹהֶלֹו בְּהָר וּלְבוֹן תַּקְעָה אֶת־אֹהֶלֹו בְּהָר הַגֹּלְעָד:

וַיֹּאמֶר לִבּוֹ לַיַּעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וַתִּגְנַב אֶת־לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת־בְּנֹתַי כַּשְּׂבוֹת חָרָב:

וַיֹּאמֶר לִבּוֹ לַיַּעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וַתִּגְנַב אֶת־לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת־בְּנֹתַי כַּשְּׂבוֹת חָרָב:

כַּשְּׂבוֹת חָרָב – כָּל חַיִל הָבָא לְמַלְחָמָה קְרוּי חָרָב.

לָמָּה אֶטְמַרְתָּא לְמִיּוֹל וְכַסִּיתָא מִנִּי וְלֹא חֲנִית לִי וְשַׁלַּחְתָּךְ פּוֹן בְּחֻדְנָא וּבְתַשְׁבְּחוֹן בְּתוֹפְסִין וּבְכַנְרִין:

לָמָּה נַחֲבַאתְ לְבָרַח וַתִּגְנַב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאֲשַׁלַּחְךָ בְּשִׁמְחָה וּבַשְּׂרִים בְּתַף וּבְכַנּוֹר:

וַתִּגְנַב אוֹתִי – גָּנַבְתָּ אֶת דַּעְתִּי.

וְלֹא שָׁבַקְתָּנִי לְנִשְׁקָא לְבָנִי וּלְבָנֹתַי כַּעֲשׂוֹ: לְמַעַבְד:

וְלֹא נִשְׁתַּמְנִי לְנִשְׁקָא לְבָנִי וּלְבָנֹתַי עִתָּה הַסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ: לְמַעַבְד:

אֵית חֵילָא בִּידֵי לְמַעַבְד עִמְכוֹן בִּישָׂא וְאֵלֶּהָא דְאַבוּכוֹן בְּרַמְשָׂא אָמַר לִי לְמִימַר אֶסְתַּמַּר לָךְ מְלַמְלָלָא עִם יַעֲקֹב מְטָב עַד בִּישׁ:

יִשְׁ-לֵאלֵל יָדֵי לַעֲשׂוֹת עִמְכֶם רַע וְא־לֵהִי אָבִיכֶם אָמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמַר לָךְ מִדְּבַר עִם־יַעֲקֹב מְטָב עַד־רַע:

יֵשׁ לֵאל יָדֵי – יֵשׁ כַּח וְחֵיל בְּיַדֵי לַעֲשׂוֹת עִמְכֶם רַע. וְכָל "אֵל" שֶׁהוּא לְשׁוֹן קֹדֶשׁ, עַל שֵׁם עֲזוּז וְרַב אוֹנִים הוּא.

וְעִתָּה הִלְוֹךְ הִלְכְתָּ כִּי־נִכְסָה נִכְסֶפְתָּה לְבַיִת אַבִּיךָ לָמָּה גָּנַבְתָּ אֶת־אִי־לֵהִי:

וְעִתָּה הִלְוֹךְ הִלְכְתָּ כִּי־נִכְסָה נִכְסֶפְתָּה לְבַיִת אַבִּיךָ לָמָּה גָּנַבְתָּ אֶת־אִי־לֵהִי:

נִכְסֶפְתָּה – חֲמַדְתָּ. וְהַרְבֵּה יֵשׁ בַּמִּקְרָא: "נִכְסֶפְתָּה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי", "לְמַעֲשֵׂה יְדִידָה תִּכְסֶּפְתָּ".

וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבּוֹן כִּי נִרְאִיתִי כִּי אֶמְרָתִי כִּי־תִגְזַל אֶת־בְּנוֹתֶיךָ מֵעַמִּי:

וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבּוֹן כִּי נִרְאִיתִי כִּי אֶמְרָתִי כִּי־תִגְזַל אֶת־בְּנוֹתֶיךָ מֵעַמִּי:

כִּי נִרְאִיתִי וְגוֹמַר – הִשְׁבִּיבוּ עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, שְׁאָמַר לוֹ: "וַתִּנְהַג אֶת בְּנוֹתַי" וְגוֹמַר.

עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אִי־לֵהִי לֹא יִחַיְהִי גִגַּד אַחֲיָיו הַכְּרִי לָךְ מַה עִמְדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גָּנַבְתָּם:

עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אִי־לֵהִי לֹא יִחַיְהִי גִגַּד אַחֲיָיו הַכְּרִי לָךְ מַה עִמְדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גָּנַבְתָּם:

לֹא יִחַיְהִי – וּמֵאוֹתָה קָלְלָה מֵתָה רָחֵל בְּדַרְךָ. מַה עִמְדִי – מִשְׁלָךְ.

וַיָּבֵא לִבּוֹן בְּאֵהֶל יַעֲקֹב | וּבְאֵהֶל לֵאָה וּבְאֵהֶל שְׁתֵּי הָאֵמָהֹת וְלֹא מִצָּא וַיִּצָּא מֵאֵהֶל לֵאָה וַיָּבֵא בְּאֵהֶל רָחֵל:

וַיָּבֵא לִבּוֹן בְּאֵהֶל יַעֲקֹב | וּבְאֵהֶל לֵאָה וּבְאֵהֶל שְׁתֵּי הָאֵמָהֹת וְלֹא מִצָּא וַיִּצָּא מֵאֵהֶל לֵאָה וַיָּבֵא בְּאֵהֶל רָחֵל:

בְּאֵהֶל יַעֲקֹב – הוּא אֵהֶל רָחֵל, שֶׁהִינָה יַעֲקֹב תְּדִיר אֲצִלָּהּ. וְכֵן הוּא אוֹמַר: "בְּנֵי רָחֵל אִשְׁתַּי יַעֲקֹב". וַיָּבֵא בְּאֵהֶל רָחֵל – כִּשְׂנִצָּא מֵאֵהֶל לֵאָה, חֲזַר לוֹ לֵאֵהֶל רָחֵל קֹדֶם שֶׁחִפְשׁ בְּאֵהֶל הָאֵמָהֹת. וְכָל כֹּךְ לָמָּה? לְפִי שֶׁהִינָה מְכִיר בַּהּ שֶׁהִיא מִשְׁמִשְׁנִית.

וְרָחֵל לְקַחְתָּה אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׁמַם בְּכַר הַגָּמֶל וַתִּשָּׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לִבּוֹן אֶת־כָּל־הָאֵהֶל וְלֹא מִצָּא:

וְרָחֵל לְקַחְתָּה אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׁמַם בְּכַר הַגָּמֶל וַתִּשָּׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לִבּוֹן אֶת־כָּל־הָאֵהֶל וְלֹא מִצָּא:

בְּכַר הַגָּמֶל – לְשׁוֹן "כְּרִים וְכַסְּתוֹת", כְּתַרְגוּמוֹ: "בְּעֵבִיטָא דְגַמְלָא", וְהִיא מְרַדַּעַת הַעֲשׂוּיָה כְּמִין כַּר. וּבְעָרוּבִין שְׁנִינֹו: "הַקִּיפוּתָה בְּעֵבִיטִין", וְהֵן עֵבִיטֵי גַמְלִים, כַּשְׂטִי"ל | בְּלַעַז.

וַתֹּאמֶר אֶל־אֲבִיָּה אֶל־יִחָר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכַל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי־יִדְרֹךְ נָשִׁים לִי וַיִּחַפְּשׂוּ וְלֹא מִצָּא אֶת־הַתְּרָפִים:

וַתֹּאמֶר אֶל־אֲבִיָּה אֶל־יִחָר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכַל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי־יִדְרֹךְ נָשִׁים לִי וַיִּחַפְּשׂוּ וְלֹא מִצָּא אֶת־הַתְּרָפִים:

יֵת צִלְמַנְיָא:

ונחזר ליַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלִבּוֹ וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבּוֹ מֵה־פִּשְׁעֵי מַה חֲטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי: וַתִּקְרֵף לַיַּעֲקֹב וַיִּצָּא עִם לָבָן וְאַתִּיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלִבּוֹ: מָא חֹבִי מָא סוֹרְחָנִי אָרִי רַדְפָּתָא בְּתָרִי:

דלקת – רדפת, כמו: "על הקרים דלקנו", וכמו: "מדלק אחרי פלשתים".

כִּי־מִשְׁנִשְׁתָּ אֶת־פְּלִי־כְלֵי מַה־מְצִאתָ מִכָּל פְּלִי־בֵיתְךָ וְשִׁים כֹּה־נָגַד אַחֲרֵי וַיּוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: אָרִי מִשְׁיִשְׁתָּ ית כָּל מְנִי מָא אֲשַׁכְחָתָא מִכָּל מְנִי בֵיתְךָ שׁוֹ הֵכָא קְדָם אַחֲרֵי וַיּוֹכְחוּ בֵּין תְּרוּנָא:

ויוכיחו – ויבררו עם מי הדין, אפרובי"ר | בלעז.

זֶה עֲשׂוּרִים שָׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעַזְרִיךָ לֹא שִׁכְלוּ וְאֵילֵי צִאנָךְ לֹא אֲכָלְתִּי: דָּנוּ עֲסָרִין שְׁנִין אָנָּא עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעַזְרִיךָ לֹא אֲתִפִּילוּ וְדַכְרֵי עִנָּךְ לֹא אֲכָלִית:

לא שכלו – לא הפילו עבורם, כמו: "רחם משכיל"; "תפלט פרתו ולא תשכל". ואילי צאנך – מפאן אמרו: איל בן יומו קרוי איל; שאם לא כן, מה שבחו? אילים לא אכל, אבל כבשים אכל? אם כן גזלן הוא.

טַרְפָּה לֹא־הִבָּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחְטָנָה מִיַּדִּי תִּבְקַשְׁנָה וְגִנְבֹתִי יוֹם וְגִנְבֹתִי לַיְלָה: דַּתְבִּירָא לֹא אֵיתִיתִי לָךְ דְּהוֹת שְׁגִיָּא מִמְּגִינָא מְנִי אַתְּ בָּעֵי לֵה גִטְרִית בִּימָמָא וְגִטְרִית בְּלֵילִיָּא:

טרפה – על ידי ארי וזאב. אנכי אחטנה – לשון "קולע באבן אל השערה ולא נתטיא"; "אני ובני שלמה חטאים", חסרים. אנכי אחסרנה; אם חסרה – חסרה לי, ש' מידי תבקשנה". [אנכי אחטנה – תרגומו: "דהות שגיאה ממגינא", שהיתה נפקדת ומחסרת; כמו: "ולא נפקד ממנו איש", תרגומו: "ולא שגא". גנבתי יום וגנבתי לילה – גנבות יום או גנבות לילה, הכל שלמתי. גנבתי – כמו "רבתי בגוים שרתי במדינות"; "מלאתי משפט", "אוהבתי לדוש".

הֵייתִי בַּיּוֹם אֲכָלְנִי חֶרֶב וְקָרַח בְּלֵילָה וַתַּדַּד שְׁנַתִּי מְעִינִי: הוֹיִתִי בִּימָמָא אֲכָלְנִי שְׂרָבָא וְגִלְדָּא נַחַת עָלַי בְּלֵילִיָּא וְנַדַּת שִׁינְתִּי מְעִינִי:

אכלני חרב – לשון "אש אוכלה". וקרח – כמו: "משליך קרחו"; תרגומו "גלדא". שנתי – לשון שנה.

זֶה־לִּי עֲשׂוּרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה וְשָׁנָה בְּשִׁתִּי בְּנִתִּיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצִאנָךְ וַתַּחֲלֶף אֶת־מִשְׁפַּרְתִּי עֲשָׂרַת מִגִּים: דָּנוּ לִי עֲסָרִין שְׁנִין בְּבֵיתְךָ פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֲסָרֵי שְׁנִין בְּתַרְתִּין בְּנִתְךָ וְשֵׁשׁ שְׁנִין בְּעִנָּךְ וְאַשְׁנִיתָא ית אַגְרֵי עֶסֶר זְמַנִּין:

ותחלף את משפירתי – היית משנה תנאי שבינינו, מנקד לטלוא ומעקדים לברדים.

לוֹלִי אֶ־לֵהִי אָבִי אֶ־לֵהִי אַבְרָהָם וּפְחַד יַצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָמָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנָנִי וְאַת־יָגִיעַ פִּכִּי רָאָה אֶ־לֵהִים וַיּוֹכַח אָמֶשׁ: אֵלוּ לֹא פוֹן אֶ־לֵהִיָּה דְאַבְרָא אֶ־לֵהִיָּה דְאַבְרָהָם וּדְדַחִיל לֵיָּה יַצְחָק הָוָה בְּסַעְדֵי אָרִי כְּעוֹן רִיקוֹן שְׁלַחְתָּנִי ית עִמְלֵי וַיִּתְּ לֵיָּאוֹת יְדֵי גְלִי קְדָם יְיָ וְאוֹכַח בְּרַמְשָׁא:

ופחד יצחק – לא רצה לומר "אֶ־לֵהִי יצחק", שאין הקדוש ברוך הוא מנחד שמו על הצדיקים בחייהם. ואף על פי שאמר לו בצאתו מבאר שבע: "אני ה' אֶ־לֵהִי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֶ־לֵהִי יַצְחָק", בשביל שקהו שינוי וקרי הוא פמת – יעקב נתקרא לומר "ואֶ־לֵהִי", ואמר ופחד. ויוכח – לשון תוכחה הוא ולא לשון הוכחה.

שביעי

וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהִצָּאן צִאנִי וְכָל אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מַה־אֲעֲשֶׂה לְאַלְהֵי הַיּוֹם אֹו לְבָנִיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ: וְאַתִּיב לָבָן וַאֲמַר לַיַּעֲקֹב בְּנֹתַי וּבְנֵיָּא בְּנֵי וְעַנָּא עֲנֵי וְכָל דְאַתְּ חֲזִי דִילִי הוּא וְלִבְנֹתִי מָא אַעֲבִיד לְאַלִּין יוֹמָא דִּין אֹו לְבָנִיהוֹן דִּילִידָא:

מה אעשה לאלה – איך תעלה על לבי להרע להן?

וְעָתָה לִכְהֵ נִכְרַתָּה בְּרִית אֲנִי וְאַתָּה וְהִנֵּה לַעַד בִּינֵי וּבִינָךְ: וַכְּעוֹן אֵיתָא נִגְזַר קִיָּים אָנָּא וְאַתְּ וַיְהִי לְסַהִיד בִּינָא וּבִינָךְ:

והנה לעד – הקדוש ברוך הוא.

וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְרָתָא וַיִּרְיַמָּה מִצִּבְיָה: וַיִּסִּיב יַעֲקֹב אֲבָנָא וַזְקַפָּה קָמָא:

ב וַיִּמְן י-הוָה דָּג גְּדוֹל לְבַלַּע אֶת-יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת: וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל-י-הוָה אֵ-לֵהוּ מִמַּעַי הַדָּגָה: וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל-י-הוָה וַיַּעֲנֵנִי מִבְּטֶן שָׂאוֹל שׁוֹעֲתִי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי: וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצִּוְלָה בְּלִבְבַּי יָמִים וְנָהָר וְסַבְבָּנִי כֹל-יְמֵי הַדָּג וְגַלְיָה עָלַי עָבְרוּ: וַאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אֵךְ אוֹסִיף לְהַפְיֵט אֵ-לֵי-חֵיבַל קְדָשְׁךָ: וְאֶפְסוּנִי מִיָּם עַד-נַפְשׁ תְּהוֹם וְסַבְבָּנִי סוּף חֲבוּשׁ לְרֹאשֵׁי: לְקַצְבֵי הַרִים יִרְדְּתִי הָאָרֶץ בְּרַחֲמֶיךָ בְּעַדִּי לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשְׁחַת חַיִּי י-הוָה אֵ-לֵהוּ: בְּהַתְּעַטֶּפֶף עָלַי נִפְשִׁי אֶת-י-הוָה זָכַרְתִּי וַתִּבֹּא אֵלַיךְ תִּפְלַתִּי אֵ-לֵי-חֵיבַל קְדָשְׁךָ: מִשְׁמֵרִים הַבְּלִי-שׁוֹא חֲסִדֶם יַעֲזֹבוּ: וַאֲנִי בְּקוֹל תוֹדָה אֶזְבְּחָה-לְךָ אֲשֶׁר נִדְרַתִּי אֲשַׁלְּמָה יִשׁוּעַתָּה לִי-הוּא: וַיֹּאמֶר י-הוָה לְדָג וַיִּקַּא אֶת-יוֹנָה אֵ-לֵהִיבַשָּׁה:

ג וַיְהִי דְבַר-י-הוָה אֶל-יוֹנָה שְׁנִית לְאָמְרוֹ: בָּקוּם לָךְ אֶל-נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרָא אֵלֶיךָ אֶת-הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלֶיךָ: וַיִּקַּם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל-נִינְוָה כְּדָבָר י-הוָה וְנִינְוָה הִיְתָה עִיר-גְּדוֹלָה לֹא-לֵהִיִּם מֵהַלְךָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: וַיַּחַל יוֹנָה לְבֹא בָעִיר מֵהַלְךָ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבַּעַיִם יוֹם וְנִינְוָה נִהְפַכְתָּ: וַיֹּאמְרֵנוּ אֲנָשֵׁי נִינְוָה בָּא-לֵהִיִּם וַיִּקְרָאוּ-צוּם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְּדוֹלָם וְעַד-קִטְנֵם: וַיִּגַע הַדָּבָר אֶל-מֶלֶךְ נִינְוָה וַיִּקַּם מִפְּסָאוֹ וַיַּעֲבֵר אֶדְרֵתוֹ מֵעַלְיוֹ וַיִּכַּם שֶׁקַּ וַיֵּשֶׁב עַל-הָאָפֶר: וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוָה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וַגְּדָלְיוֹ לֵאמֹר הֲאִדָּם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן אֵלֵינוּ מֵאֲוֵמָה אֵל-יִרְעוּ וַיִּמְנוּ אֵל-יִשְׁתָּנוּ: וַיִּתְכַּסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה

וַיִּקְרָאוּ אֵל-י-הוָה בְּחֻזְקָה וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה וּמִן-הַחֲמָם אֲשֶׁר כִּכְפִּיָּהֶם: מִי-יִרְדַּע יֵשׁוּב וְנַחֵם הָא-לֵהִיִּם וְשָׁב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נֹאכַד: וַיֵּרָא הָא-לֵהִיִּם אֶת-מַעֲשֵׂיהֶם כִּי-שָׁבוּ מִדְּרָפָם הַרְעָה וַיִּנַּחֵם הָא-לֵהִיִּם עַל-הַרְעָה אֲשֶׁר-דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת-לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:

ד וַיִּרַע אֶל-יוֹנָה רָעָה גְּדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ: וַיִּתְפַּלֵּל אֶל-י-הוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה י-הוָה הֲלוֹא-זֶה דְבַרִּי עַד-חַיּוֹתַי עַל-אֲדָמָתִי עַל-כֵּן קָדַמְתִּי לְבָרַח תְּרַשִּׁישָׁה כִּי יִדְעָתִי כִּי אַתָּה אֶל-חַנּוּן וְרַחוּם אַרְךָ אַפִּים וְרַב-חֶסֶד וְנַחֵם עַל-הַרְעָה: וַעֲתָה י-הוָה קַח-נָא אֶת-נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מֵחַיִּי: וַיֹּאמֶר י-הוָה חֲהַיֵּטֵב תְּרָה לָךְ: וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לָעִיר וַיַּעֲשֵׂ לֹ שָׂם סֶכֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיָהּ כַּצִּלַּעַד אֲשֶׁר יֵרָאֵה מִהַיְהִיָּה בָּעִיר: וַיִּמְן י-הוָה אֵ-לֵהִיִּם קוֹקִיזוֹן וַיַּעַל מֵעַל לְיוֹנָה לְחַיּוֹת צִלַּעַד עַל-רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מִרְעַתוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל-הַקּוֹקִיזוֹן שִׁמְחָה גְּדוֹלָה: וַיִּמְן הָא-לֵהִיִּם תּוֹלַעַת בַּעֲלֹת הַשָּׂחַר לְמֹחֲרַת וַתֵּךְ אֶת-הַקּוֹקִיזוֹן וַיִּיבֹשׁ: וַיְהִי כַזֶּרֶחַ הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמְן אֵ-לֵהִיִּם רוּחַ קָדִים חַרִּישִׁית וַתֵּךְ הַשָּׁמֶשׁ עַל-רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלֶּף וַיִּשְׂאֵל אֶת-נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מֵחַיִּי: וַיֹּאמֶר אֵ-לֵהִיִּם אֶל-יוֹנָה חֲהַיֵּטֵב תְּרָה-לְךָ עַל-הַקּוֹקִיזוֹן וַיֹּאמֶר חֲהַיֵּטֵב תְּרָה-לִּי עַד-מוֹת: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶתָּה חֲסַת עַל-הַקּוֹקִיזוֹן אֲשֶׁר לֹא-עֲמַלְתָּ כּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שׁוֹבֵן-לִילָה חַיָּה וּבֹן-לִילָה אָבִד: וַאֲנִי לֹא אֲחֹם עַל-נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁכְּחָה חֲרִבָּה מִשְׁתִּים-עֲשִׂרָה רְבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעַל בֵּין-יָמֵינוּ לְשִׁמְאֵלוֹ וּבְהֵמָה רַבָּה:

מִיכָה

עַל-שִׁמְרוֹן וַיְרוּשָׁלַיִם: שְׁמַעוּ עַמִּים כָּלֵם הַקְּשִׁיבִי אָרֶץ וּמְלֵאָה וַיְהִי אֵ-דָנִי י-הוָה בְּכֶם

א דְבַר-י-הוָה | אֲשֶׁר הָיָה אֶל-מִיכָה הַמִּרְשָׁתִּי בֵּינִי יוֹתָם אַחַז יַחֲזִקִיָּה מְלִכֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר-חָזָה

לְעַד אֶ-דָּנִי מִהִכָּל קִדְשׁוֹ׃ כִּי־הִנֵּה י-הוָה יֵצֵא
מִמְקוֹמוֹ וְיֵרֵד וְדָרַךְ עַל־בְּמֹתַי בְּמוֹתַי אֶרֶץ׃
וְנִמְסוּ הַחַרְיִם תַּחְתָּיו וְהָעִמְקִים יִתְבַּקְּעוּ
כַּדוֹנֵג מִפְּנֵי הָאֵשׁ כַּמִּים מִגְרִים בְּמוֹרָד׃
בַּבֶּשֶׁע יַעֲקֹב כֹּ-ל־זֹאת וּבַחֲטָאוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל מִי־בֶשֶׁע יַעֲקֹב הֲלוֹא שְׁמֵרוֹן וּמִי בְּמֹת
יְהוָה הֲלוֹא יְרוּשָׁלָּיִם׃ וְשִׁמְתִי שְׁמֵרוֹן לְעֵי
הַשָּׂרָה לְמִטְעֵי כָרֶם וְהַגְּרָתִי לְגִי אֲבֹנֶיהָ וּיסִדֶּיהָ
אֲגַלֶּה׃ וּכְל־פְּסִילֶיהָ יִפְתּוּ וּכְל־אֲתַנְנֶיהָ יִשְׂרָפוּ
כָּאֵשׁ וּכְל־עֲצֵבֶיהָ אֲשִׁים שְׂמֵמָה כִּי מֵאֲתַנֵּן
זוֹנָה קִבְּצָה וְעַד־אֲתַנֵּן זוֹנָה יִשׁוּבוּ׃ עַל־זֹאת
אֶסְפְּרָה וְאִילִילָה אִילִיכָה שִׁילָל שׁוּלָל וְעָרוֹם
אֶעֱשֶׂה מִסֶּפֶד פְּתִימִים וְאֶבֶל בְּבָנוֹת יַעֲנָה׃ כִּי
אֲנוּשָׁה מִכּוֹתֶיהָ כִּי־בָאָה עַד־יְהוָה נָגַע עַד־
שַׁעַר עַמִּי עַד־ירוּשָׁלָּיִם׃ בָּגַת אֶל־תִּגִּידוּ בְכוֹ
אֶל־תִּבְכוּ בְּבֵית לַעֲבֹרָה עָפָר הַתַּפְּלִשְׁתִּי
הַתַּפְּלִשִׁי׃ עֲבָרֵי לֶכֶם יוֹשְׁבַת שְׁפִיר עָרִיחֵי
בִשְׂתֵּל לֹא יֵצֵאָה יוֹשְׁבַת צִיָּוִן מִסֶּפֶד בֵּית
הָאֶצֶל יִקַּח מִכֶּם עֲמֻדָתוֹ׃ כִּי־חָלָה לְטוֹב
יוֹשְׁבַת מְרוֹת כִּי־יֵרֵד רַע מֵאֵת י-הוָה לְשַׁעַר
ירוּשָׁלָּיִם׃ רַתֶּם הַמְרַכְּבָה לְרִכְשׁ יוֹשְׁבַת
לְכִישׁ רֵאשִׁית חֲטָאת הִיא לְבַת־צִיָּוִן כִּי־בָרַךְ
נִמְצְאוּ פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל׃ לָכֵן תִּתְּנִי שְׁלוֹחִים עַל
מִזְרַשְׁת גַּת פְּתֵי אֲבֹיִב לְאֲבֹיב לְמִלְכֵי
יִשְׂרָאֵל׃ עַד הִירָשׁ אֲבִי לָךְ יוֹשְׁבַת מְרֻשָּׁה עַד־
עַדְלָם יָבוֹא כְבוֹד יִשְׂרָאֵל׃ קִרְחִי וְגֹזִי עַל־בְּנֵי
תַעֲנוּגֶיךָ הִרְחִבִי קִרְחָתְךָ בְּנֶשֶׁר כִּי גָלוּ מִמֶּנִּי׃
ב הוִי חֲשָׁבִי־אָוֶן וּפְעִלֵי רַע עַל־מִשְׁכַּבּוֹתֶם
בְּאוֹר הַבֶּקֶר יַעֲשׂוּהָ כִּי יִשְׁלָאֵל יָדָם׃ וְחִמְדוּ
שָׂדוֹת וְגִזְלוּ וּבָתִּים וְנִשְׁאָו וְעִשְׂקוּ גֶבֶר וּבֵיתוֹ
וְאִישׁ וְנַחֲלָתוֹ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר י-הוָה הֲנֵנִי חֹשֵׁב
עַל־הַמְּשַׁפְּחָה הַזֹּאת רַעַה אֲשֶׁר לֹא־תִמְיוּשׁוּ
מִשָּׁם צוֹאֲרֹתֵיכֶם וְלֹא תִלְכוּ רוּמָה כִּי עַת רַעַה
הִיא׃ בַּיּוֹם הַהוּא יִשָּׂא עֲלֵיכֶם מִשָּׁל וְנָחָה נָחִי
נָחִיהָ אָמַר שְׂדוֹד נִשְׁדָּנוּ חֶלֶק עַמִּי יָמִיר אִיךָ

וּמִי־שׁ לִי לְשׁוֹכֵב שׁ-רִינוּ יַחֲלֹק׃ לָכֵן לֹא־יִחִיָּה
לָךְ מִשְׁלִיךְ הַכֹּל בְּגוֹרָל בַּקְּהֵל י-הוָה׃ אֲלֵ־
תִטְּפוּ וַיִּטְּפוּן לֹא־יִטְּפוּ לְאֵלֶּה לֹא יִסַּג כְּלָמוֹת׃
הָאֲמוֹר בֵּית־יַעֲקֹב תִּקְצַר רוּחַ י-הוָה אִם־אֵלֶּה
מִעֲלָלוֹ הֲלוֹא דְבָרִי יִיטְּבוּ עִם הַיִּשְׂרָר הַלֵּךְ׃
וְאֲתַמּוּל עַמִּי לְאֹיִב יְקוּלְמָם מִמּוּל שְׁלֹמָה אָדָר
תַּפְּשִׁטוֹן מִעֲבָרִים בְּטַח שׁוֹבֵי מִלְחָמָה׃ נִשְׂי
עַמִּי תִגְרָשׁוֹן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מִעַל עַלְלֶיהָ תִקְחוּ
חֲדָרֵי לְעוֹלָם׃ קוּמוּ וּלְכוּ כִּי לֹא־זֹאת הַמְּנוּחָה
בְּעֵבֹר טְמֵאָה תַחֲבֵל וְחֵבֵל נִמְרָץ׃ לִי־אִישׁ
הַלֵּךְ רוּחַ וְשִׁקָר בְּזָב אֲטַף לָךְ לִיּוֹן וְלִשְׂכָר וְהִיָּה
מִטִּיף הָעַם הַזֶּה׃ אֲסַפֵּ אֲסַפֵּ יַעֲקֹב כַּלֵּךְ קַבֵּץ
אֲקַבֵּץ שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל יַחַד אֲשִׁימְנוּ בְּצִאֵן
בְּצֹרָה כְּעֵדֶר בְּתוֹךְ הַר־בְּרוֹ תְהִימְנָה
מֵאֲדָם׃ עֲלָה הַפָּרִץ לְפָנֶיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ
שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בּוֹ וַיַּעֲבֹר מִלְכָּם לְפָנֶיהֶם וַי-הוָה
בְּרֵאשִׁים׃

ג וְאָמַר שְׂמַעוּ־נָא רֵאשִׁי יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית
יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָכֶם לָדַעַת אֶת־הַמְּשַׁפֵּט׃ שִׁנְאֵי
טוֹב וְאֲהַבֵי רַעַה רַע גִּזְלוּ עוֹרָם מִעֲלֵיהֶם
וּשְׂאֲרָם מִעַל עֲצֻמוֹתָם׃ וְאֲשֶׁר אֲכָלוּ שְׂאֵר עַמִּי
וְעוֹרָם מִעֲלֵיהֶם הַפְּשִׁיטוּ וְאֶת־עֲצֻמֹתֵיהֶם פְּצַחוּ
וּפָרְשׁוּ כַּאֲשֶׁר בְּפִיר וּכְבִּשְׂרָ בְּתוֹךְ קִלְחָת׃ אִזּו
יִזְעַקוּ אֵלֵי־הוָה וְלֹא יַעֲנֶה אֹתָם וַיִּסְתַּר פָּנָיו
מֵהֶם בָּעַת הַהִיא כַּאֲשֶׁר תִּרְעוּ מִעֲלֵיהֶם׃ כֹּה
אָמַר י-הוָה עַל־הַנְּבִיאִים חֲמַתְעִים אֶת־עַמִּי
הַנְּשָׁכִים בְּשִׁנֵּיהֶם וּקְרָאוּ שְׁלוֹם וְאֲשֶׁר לֹא־יִתֵּן
עַל־פִּיהֶם וּקְדָשׁוֹ עָלָיו מִלְחָמָה׃ לָכֵן לִילָה לָכֶם
מַחֲזוֹן וְחֲשֹכָה לָכֶם מִקְּסָם וּבָאָה הַשְּׁמֶשׁ עַל־
הַנְּבִיאִים וְקָדַר עֲלֵיהֶם הַיּוֹם׃ וּבִשְׁנֵי הַחֲזִים
וְחִפְרוּ הַקְּסָמִים וְעָטוּ עַל־שַׁפְּם כָּלָם כִּי אִין
מִעֲנָה אֶ-לֵהִים׃ וְאוֹלָם אֲנֹכִי מִלְּאֲתִי כֹחַ אֶת־
רוּחַ י-הוָה וּמִשְׁפֵּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד לְיַעֲקֹב
פְּשָׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל חֲטָאתוֹ׃ שְׂמַעוּ־נָא זֹאת
רֵאשִׁי בֵּית יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל

הַמֵּת עַבְדִּים מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל־הַיִּשְׂרָאֵל יַעֲקֹשׂוּ׃
בַּיּוֹם צִוּוּ בְּדַמִּים וִירוּשָׁלַיִם בַּעֲזָלָה׃
וַיֵּרָא שִׁיחַ | בְּשַׁחַד יִשְׁפָּטוּ וּבַחֲנִיחַ בַּמַּחִיר יִזְרוּ
וַיִּבְיֹאֲחַּהּ בְּכַסֵּף יִקְסְמוּ וְעַל־יְהוָה יִשְׁעֵנוּ
לֵאמֹר הֲלוֹא יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ לֹא־תָבוֹא עָלֵינוּ
רָעָה׃ יִלְכֹן בַּגְּלִלְכֶם צִוּוּ שָׂדֵה תַחֲרַשׁ
וִירוּשָׁלַיִם עֵינֵי תִהְיֶה וְהָרַחֵב לְבַמּוֹת יַעֲר׃
ד ׀ וְהִיחַ | בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יִהְיֶה הָרַחֵב בֵּית־יְהוָה
נִכּוֹן בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂאָה הוּא מִגְּבָעוֹת וְנִהְרֹו
עָלָיו עַמּוּם׃ וְהִלְכוּ גִזְוִים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ |
וְנַעֲלֶה אֶל־הָרֵי־יְהוָה וְאֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
וְיִזְרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְבָּה בְּאַרְחֻתָיו כִּי מִצִּוּוֹן
תֵּצֵא תוֹרָה וְדַבְרֵי־יְהוָה מִירוּשָׁלַיִם׃ וְשֹׁפֵט
בֵּין עַמּוּם רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגִזְוִים עַצְמִים עַד־
רַחֹוק וּכְתָתוּ חֲרַבְתִּיהֶם לְאֹתִים וְחֲנִיתִתִּיהֶם
לְמוֹמְרוֹת לֹא־יִשְׁאָו גִזְוִי אֶל־גִּזְוִי חָרָב וְלֹא־
יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה׃ וַיִּשְׁכְּבוּ אִישׁ תַּחַת גַּבּוֹ
וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ וְאִין מִחֲרִיד כִּי־כִי יְהוָה
צַ-בָּאוֹת דְּבַר׃ כִּי כָל־הָעַמּוּם יִלְכוּ אִישׁ
בְּשֵׁם אֱלֹהֵי וְהָיוּ וְאֲנַחְנוּ נִלְךְ בְּשֵׁם־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעַד׃ בַּיּוֹם הַהוּא נֵאֱמָר־יְהוָה
אִסְפָּה הַצִּלְעָה וְהַנְּדָחָה אֶקַּבְצָה וְאֲשֶׁר הִרְעֵתִי׃
וְשִׁמְתִי אֶת־הַצִּלְעָה לְשֹׂאֲרֵית וְהַנְּחַלְצָה לְגִזְוִי
עַצּוֹם וּמִלֶּךְ יְהוָה עָלֵיהֶם בְּחַר צִוּוֹן מִעַתָּה
וְעַד־עוֹלָם׃ וְאֵתָה מִגְּדֹל־יַעֲדָר עַפְל בַּת־צִוּוֹן
עָדִידָה תֵּאֲתָה וּבָאָה הַמִּמְשָׁלָה הָרֹאשִׁנָּה
מִמְלַכַת לְבַת יְרוּשָׁלַיִם׃ עַתָּה לָמָּה תִרְיַעִי רַע
הַמֶּלֶךְ אִין־בְּךָ אִם־יִוָּעַצֶּךָ אֲכַד כִּי־חִזְקֶךָ חֵיל
כִּי־יִלְדָה׃ חוֹלִי וְגַחִי בַת־צִוּוֹן כִּי־יִלְדָה כִּי־עַתָּה
תֵּצֵאִי מִקְרִיָּה וְשִׁכְנָתִי בַשָּׂדֵה וּבָאֵת עַד־בְּכַל
שָׁם תִּנְצְלִי שָׁם יִגְאָלְךָ יְהוָה מִכַּף אִי־כִיָּה׃
וְעַתָּה נִאֲסַפּוּ עָלֶיךָ גִזְוִים רַבִּים הַאֲמָרִים תַּחֲנֹף
וְתַחֲזוּ בְּצִוּוֹן עֵינֵינוּ׃ וְהַחֲמָה לֹא יִדְעוּ מַחֲשַׁבּוֹת
יְהוָה וְלֹא חֲבִינוּ עַצְתוֹ כִּי קַבְצָם בְּעַמּוּר
גְּרָנָה׃ קָוְמִי וְדוֹשִׁי בַת־צִוּוֹן כִּי־קִרְבְּךָ אֲשִׁים

בְּרֹזֶל וּבְרַסְתִּיךָ אֲשִׁים נַחֲוֹשָׁה וְחֲדָקוֹת עַמּוּם
רַבִּים וְחֲחַרְמַתִּי לִי־הוּא בַּצֵּעַם וְחֵילָם לְאֲדוֹן
כָּל־הָאָרֶץ׃ עַתָּה תִתְגַּדְּדִי בַת־גְּדוֹד מְצוֹר
שָׁם עָלֵינוּ בַשֵּׁבֶט יָפוּ עַל־הַלְחִי אֵת שֹׁפֵט
יִשְׂרָאֵל׃

ה ׀ וְאֵתָה בֵּית־לֶחֶם אֶפְרָתָה צָעִיר לְהִיזַת
בְּאֵלֶפֶי יְהוּדָה מִמֶּךָ לִי יֵצֵא לְהִיזַת מוֹשֵׁל
בְּיִשְׂרָאֵל וּמוֹצֵאתִיו מִקְדָּם מִיָּמֵי עוֹלָם׃ גִּלְכֹן
וְתַנֵּם עַד־יַעַת יוֹלְדָה יוֹלְדָה וַיִּתֵּר אֲחִיו יִשׁוּבּוֹן
עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְעַמֶּד וְרָעָה בָּעֵז יְהוָה
בְּגֵאוֹן שָׁם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַיִּשְׁכְּבוּ כִי־עַתָּה יִגְדֹל
עַד־אֶפְסֵי־אָרֶץ׃ וְהִיחַ זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּר | כִּי־
יָבוֹא בְּאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְחֲקַמְנוּ
עָלָיו שִׁבְעָה רַעִים וְשִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם׃ וְרָעוּ
אֶת־אָרֶץ אֲשׁוּר בְּחָרָב וְאֶת־אָרֶץ נִמְרֹד
בְּכַתְחִיחַ וְהַצִּיל מֵאֲשׁוּר כִּי־יָבוֹא בְּאַרְצֵנוּ וְכִי
יִדְרֹךְ בְּגִבּוֹלֵנוּ׃ וְהִיחַ | שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב בְּקִרְב
עַמּוּם רַבִּים כְּטַל מֵאֵת יְהוָה כְּרַבִּיבִים עָלֵי־
עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא־יִקְוָה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי
אָדָם׃ וְהִיחַ שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב בְּגִזְוִים בְּקִרְבַּ עַמּוּם
רַבִּים בְּאַרְיָה בְּבַחֲמוֹת יַעֲר בְּכַפִּיר בְּעֵדְרֵי־
צֹאן אֲשֶׁר אִם־עָבַר וְרַמַּס וְטָרַף וְאִין מִצִּיל׃
תִּרְם יִדְךָ עַל־צִרְיָךְ וְכַל־אִי־בִיךָ יִפְרָתוּ׃ וְהִיחַ
בַּיּוֹם־הַהוּא נֵאֱמָר־יְהוָה וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקְרַבְךָ
וְהִאֲבַדְתִּי מִרְפַּבְתֶּיךָ׃ וְהִכְרַתִּי עָרֵי אֲרָצְךָ
וְחֲרַסְתִּי כָל־מִבְצָרֶיךָ׃ וְהִכְרַתִּי כְּשָׁפִים מִיַּדְךָ
וּמַעוֹנָנִים לֹא יִחִיו־לְךָ׃ וְהִכְרַתִּי כְּסִילֶיךָ
וּמַצְבּוֹתֶיךָ מִקְרַבְךָ וְלֹא־תִשָּׁתַחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה
יָדֶיךָ׃ וְנָתַשְׁתִּי אֲשִׁירֶיךָ מִקְרַבְךָ וְהִשְׁמַדְתִּי
עָרֶיךָ׃ וְעַשְׂוִיתִי בָּאָף וּבַחֲמָה נָקַם אֶת־הַגִּזְוִים
אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ׃

ו ׀ שְׁמַעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר־יְהוָה אֹמֵר קוֹם רִיב
אֶת־הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלְךָ׃ שְׁמַעוּ
הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהִאֲתַנְּנוּ מוֹסְדֵי אָרֶץ כִּי
רִיב לִי־הוּא עַם־עַמּוֹ וְעַם־יִשְׂרָאֵל יִתּוֹפַח׃ עַמּוּ

מִהֲעֲשִׂיתִי לְךָ וּמִהֲלָאתִיךָ עֲנֵה בִי: כִּי
הֲעֵלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבְּרִית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ
וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמְרִיָּם: עֲמֹי
זְכַרְנָא מִהֲיִיעֵץ בְּלֶקַח מִלְּךָ מוֹאֵב וּמִהֲעֲנֵה
אֲתוּ בַלְעָם בֶּן־בְּעֹר מִן־הַשְּׂטִימִם עַד־הַגְּלִלָּה
לְמַעַן הָעֵת צְדָקוֹתַי יִהְיוּ: בַּמָּה אֶקְדֶּם יִהְיֶה
אֲפֹר לֹא־לִהְיֶה מָרוֹם הָאֶקְדָּמְנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעַגְלִים
בְּנֵי שִׁנְיָה: הִירְצָה יִהְיֶה בְּאֶלְפֵי אִילִים
בְּרַבָּבוֹת נְחֹלֵי־שֶׁמֶן הָאֵתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי
בִטְנֵי חֲטָאת נִפְשָׁי: הַגִּיד לְךָ אָדָם מִהֲטוֹב
וּמִהֲיִי־הָיָה דוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מוֹשֶׁפֶט
וְאֶהְבֵּת חֶסֶד וְהִצַּנַּע לֵבֵת עִם־אֱלֹהִים: קוֹל
יִהְיֶה לְעִיר יִקְרָא וְתוֹשִׁיחַ יִרְאֶה שְׁמֶךָ שְׁמֵעוּ
מִטָּה וּמִי יַעֲדֶה: עוֹד הָאֵשׁ בֵּית רָשָׁע אֲצַרֹת
רָשָׁע וְאִי־בֵת רִזּוֹן זְעוּמָה: הֲאִזְכָּה בְּמֵאֲזֵנִי
רָשָׁע וּבְכִים אֲבִנִי מִרְמָה: אֲשֶׁר עֲשִׂירִיחַ
מִלְּאוֹ חֶלֶם וַיִּשְׁבִּיחַ דְּבַר־שֶׁקֶר וּלְשׁוֹנָם רַמְיָה
בְּפִיָּהֶם: וְגַם־אֲנִי חֲחַלִּיתִי הַפּוֹתֶךָ הַשָּׁמַם עַל־
חֲטָאתֶךָ: אֲתָה תֹאכַל וְלֹא תִשָּׁבַע וַיִּשְׁחַךְ
בְּקַרְבֶּךָ וְתִסַּג וְלֹא תִפְלִיט וְאֲשֶׁר תִּפְלֹט לַחֲרֹב
אֵתָן: אֲתָה תִזְרַע וְלֹא תִקְצֹר אֲתָה תִדְרֹךְ־
זֵית וְלֹא־תִסּוֹף שְׁמֹן וְתִירוֹשׁ וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶיֶן:
וַיִּשְׁתַּמְּרֵךְ חֲקוֹת עַמְּרֵי וְכֹל מַעֲשֵׂה בֵית־אֲחָאֵב
וְתִלְכוּ בְּמַעֲצוֹתֵם לְמַעַן תִּתִּי אֲתָךְ לְשִׁמְחָה
וַיִּשְׁבִּיחַ לְשִׁרְקָה וְחֲרַפְתָּ עַמִּי תִשְׁאוּ:

ז אֲלֵלֵי לִי כִּי חִיִּיתִי בְּאֶסְפִּי־קוֹיִן כְּעֹלֹת בַּצִּיר
אִין־אֲשַׁבּוּל לְאֹכֹל בַּפּוֹרָח אֲוֹתָה נִפְשָׁי: אֲבָד
חֶסֶד מִן־הָאָרֶץ וַיִּשָּׁר בְּאָדָם אִין פֶּלֶם לְדָמִים
יִאָּרְבוּ אִישׁ אֶת־אֶחָיָהוּ יַעֲוִדוּ חֶרֶם: עַל־חֲרַע
פְּשִׁים לְהִיטִיב הַשָּׁר שִׁאֵל וְהַשְׁפֵּט בַּשְּׁלוֹם

נְחֻם

וְהַגְּדוּל דְּבַר הַתְּ נִפְשׁוֹ הוּא וַיַּעֲבֹתוּהָ: טוֹבָם
כְּחֹדֶק יִשְׂרָאֵל מִמְּסוּכָה יוֹם מִצְפִּיךָ כְּקִדְתְּךָ כְּאֵה
עֲתָה תִהְיֶה מְבוֹכָתָם: אֲלֵת־אֲמִינוּ בְרַע אֲלֵי
תִבְטָחוּ בְּאֵלֹהֵי מוֹשָׁבֶת חִיקֶךָ שְׁמֹר פְּתָחֵי
פִיךָ: כִּי־בֶן מְנַבֵּל אָב בֵּת קָמָה בְּאֵמָה פִּלְחָה
בְּחִמְתָּה אֲלֵבִי אִישׁ אֲנִשִּׁי בֵיתוֹ: וְאֲנִי כִי־הָיָה
אֲצִפֶּה אֲוֹחִילָה לֹא־לִהְיֶה יִשְׁעֵי יִשְׁמַעְנֵי אֱלֹהִים:
אֲלֵת־שְׁמָחֵי אֲלִבְתִּי לִי כִּי נִפְלְתִי קָמָתִי כִּי־
אֲשַׁב בְּחֹשֶׁךְ יִהְיֶה אֹר לִי: זַעַף יִהְיֶה אֲשָׂא
כִּי חֲטָאתִי לוֹ עַד אֲשֶׁר יָרִיב רִיבִי וְעֲשֵׂה
מִשְׁפָּטֵי יוֹצִיאֵנִי לְאוֹר אֲרָאָה בְּצַדִּיקוֹתָי: וְתִרְאֵה
אֲלִבְתִּי וְתִכַּסֶּה בּוֹשָׁה הָאֲמָרָה אֲלֵי אִין יִהְיֶה
אֱלֹהִים עֵינַי תִּרְאִינָה כֹּה עֲתָה תִהְיֶה לְמִרְמָם
כְּטִיט חוֹצוֹת: יוֹם לְבָנוֹת גְּדָרֶיךָ יוֹם הַהוּא
יִרְחִיקֶךָ: יוֹם הוּא וְעִדֶיךָ יָבוֹא לְמַנִּי אֲשׁוּר
וְעָרֵי מִצּוֹר וּלְמַנִּי מִצּוֹר וְעַד־נְהַר וַיִּם מַיִם וְהַר
חָהָר: וְהִיתָה הָאֶרֶץ לְשִׁמְמָה עַל־יִשְׁבִּיחַ מִפְּרִי
מַעֲלִיָּהֶם: רָעָה עַמְּךָ בְּשִׁבְטֶךָ צֹאן נְחַלְתֶּךָ
שְׁכֵנֵי לְבָדֹד יַעַר בְּתוֹךְ כְּרַמֵּל יִרְעוּ כִּשְׁן וְהַלְעֹד
כִּימֵי עוֹלָם: כִּימֵי צִדִּיק מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת: וַיִּרְאוּ גוֹיִם וַיִּבְשׂוּ מִכֹּל
גְּבוּרָתָם וַיִּשְׁיִמוּ יָד עַל־פֶּה אֲזַנֵּיהֶם תַּחֲרֹשְׁנָה:
יִלְחָכוּ עִפְרָה כְּנַחֵשׁ כְּזַחֲלֵי אָרֶץ יִרְגְּזוּ
מִמְּסוּגְרֵתֵיהֶם אֲלֵי־הָיָה אֱלֹהֵינוּ יִפְחָדוּ וַיִּרְאוּ
מִמֶּנּוּ: מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע
לְשִׂאֲרֵית נְחַלְתוֹ לֹא־חֲחֹזִיק לְעַד אֲפֹ כִּי־חַפֵּץ
חֶסֶד הוּא: וַיִּשׁוּב יִרְחַמְנוּ וַיִּכַּפֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יוֹם כֹּל־חֲטָאוֹתָם: תִּתֵּן
אֱמֶת לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאֲבָרָהֶם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ
לְאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קָדָם:

אֲפִים וְגַדוּל וְגַדְלִיכָה וְנִקְחָה לֹא יִנְקָה יִהְיֶה
בְּסוּפָה וּבְשַׁעְרָה דְּרָבּוּ וְעַנְן אֲבָק רִגְלֵיו: גּוֹעַר
בָּיִם וַיִּבְשָׁחוּ וְכָל־הַנְּהָרוֹת חֲחָרִיב אֲמַלֵּל בְּשִׁן

א מִשְׂא נִינְוָה סֶפֶר חֲזוֹן נְחֻם הָאֶלְקִשִׁי: אֵל
קָנֹא וְנִקָּם יִהְיֶה נִקָּם יִהְיֶה וּבְעַל חִמָּה נִקָּם
יִהְיֶה לְצַרְיוֹ וְנוֹטֵר הוּא לְאֲבָיו: יִהְיֶה אֶרֶךְ

וְכַרְמֶל וּפְרַח לְבָנוֹן אֲמַלֵּל: הַתְּרִים רָעִשׁוּ מִמְּנוֹ
וְהַגְּבֻעוֹת הִתְמַגְּגוּ וְתִשָּׂא הָאָרֶץ מִפְּנֵי וְתִבֵּל
וּכְלִי־יֹשְׁבֵי בָהּ: לִפְנֵי זַעֲמוֹ מִי יַעֲמֹד וּמִי יִקּוּם
בַּחֲרוֹן אַפּוֹ תִמְתּוֹ נִתְּכַח כָּאֵשׁ וְהַצָּרִים נִתְּצוּ
מִמְּנוֹ: טוֹב יִ—הִזָּה לְמַעֲזוֹ בַּיּוֹם צָרָה וְיִדַע חֲסִי
כּוֹ: וְכִשְׁטַף עֶבֶר פְּלָח יַעֲשֶׂה מִקּוֹמָה וְאֵיכּוֹ
יִרְדֹּף־הַשֶּׁדֶּה: מִהִיתְחַשְׁבוֹן אֱלֹהֵי—הִזָּה פְּלָח הוּא
עֹשֶׂה לֹא־תִקּוּם פְּעַמִּים צָרָה: כִּי עַד־סִירִים
סִבְכִּים וּכְסֻבָּאִם סְבוּאִים אֲכָלוּ פִקֵּשׁ יִבְשׁ
מִלֵּא: מִמֶּה יֵצֵא חֹשֶׁב עֲלֵי—הִזָּה רָעָה יַעֲזֵן
בְּלִיעֵל: כֹּה | אָמַר יִ—הִזָּה אִם־שִׁלְמִים וְכֹן
רָפִים וְכֹן נִגְזַזוּ וְעֶבֶר וְעֵתָהּ לֹא אֶעֱנֶה עוֹד:
וְעֵתָה אֶשְׁפַּר מִטָּהוּ מֵעֲלִיָּהּ וּמוֹסְרֵתֶיהָ אֲנִתְקִי:
וְצָוָה עֲלֶיךָ יִ—הִזָּה לֹא־יִזְרַע מִשְׁמֶךָ עוֹד מִפִּית
אֶ—לְחִידָה אֲכָרִית פֶּסֶל וּמִסֻּכָּה אֲשֵׁים קִבְּרֶה כִּי
קָלוֹת:

ב הַיָּה עַל־הַהָרִים רִגְלֵי מְבַשֵּׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם
חֲנִי יְהוּדָה חֲנִיָּה שְׁלָמִי נִדְרֶיךָ כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד
לְעִבּוֹר לְעַבְרֵי־כֶּה בְּלִיעֵל פְּלָח נִכְרַת: עֲלָה
מִפִּיץ עַל־פְּנֵיךָ נִצּוֹר מְצוּרָה צִפְהִדְרָךְ חֲזֵק
מִתְנַיִם אֲמִין כַּח מְאֹד: כִּי שָׁב יִ—הִזָּה אֶת־
גְּאוֹן יַעֲקֹב בְּגְאוֹן יִשְׂרָאֵל כִּי בִקְרוֹם בִּקְקִים
וְזִמְרִיָּהם שִׁחַתוּ: מִגֹּן גְּבִרְיָהוּ מְאֹדָם אֲנָשִׁי
חֵיל מִתְלָעִים בְּאִש־פְּלֹדֹת הָרֶכֶב בַּיּוֹם הַכִּינּוּ
וְהַפְּרָשִׁים תִּרְעֵלוּ: בַּחֲוִיצוֹת יִתְהוֹלְלוּ הָרֶכֶב
יִשְׁתַּקְשְׁקוּן בְּרַחֲבוֹת מִרְאִיהֶן בְּלִפְיָדִים
כְּבָרְקִים יִרוּצְצוּ: יִזְכֹּר אֲדִירָיו יִפְשְׁלוּ
בַּחֲלוֹתָם בַּחֲלוֹכָתָם יִמְהַרוּ חוֹמָתָהּ וְחֵן
חִסְקָה: שְׁעָרֵי הַנְּתָרוֹת נִפְתָּחוּ וְחַיִּכָּל נִמְזַג:
וְהַצֵּב גִּלְתָּה הֶעֱלָתָה וְאִמְהַתִּיָּה מִנְּהַגוֹת פְּקוּל
יוֹנִים מִתְפַּפֵּת עַל־לִבְבָהּ: וְנִינְנָה כְּבִרְכַת־
מַיִם מִימֵי הָיָה וְהִמָּה נָפִים עֲמָדוֹ עֲמָדוֹ וְאִין
מִפְּנֵה: בַּיּוֹם כֶּסֶף בַּיּוֹם זָהָב וְאִין קֶצֶה לְתַכּוּנָה
כְּבֹד מִפֶּל כְּלֵי חֲמֻדָּה: בּוֹקָה וּמְבוֹקָה וּמְבִלְקָה
וְלֵב נָמֵס וּפִק בְּרָפִים וְחִלְחָלָה בְּכִל־מִתְנַיִם

וּפְנֵי כָלֵם קִפְצוּ פְּאֵרוֹר: אֵיִה מְעוֹן אֲרִיֹּת
וּמִרְעָה הוּא לְכַפְרִים אֲשֶׁר הִלְךְ אֲרִיָּה לְכִיָּא
שָׁם גֹּר אֲרִיָּה וְאִין מַחְרִיד: אֲרִיָּה טִרְף בְּדֵי
גְרוֹתָיו וּמְחַנֵּק לְלִבָּאתָיו וַיִּמְלֵא־טִרְף חֲרוֹן
וּמְעַנְתָּיו טִרְפָּה: הַנְּנִי אֱלֹהֶיךָ נָאִם יִ—הִזָּה
צֶ—כָּאוֹת וְהַבְּעֵרְתִּי בְּעֵשֶׂן רִכְבָּה וּכְפִירֶיךָ
תֹּאכַל חֶרֶב וְהַכְּרַתִּי מֵאָרֶץ טִרְפָּה וְלֹא־יִשְׁמַע
עוֹד קוֹל מִלְּאֲכָבָה:

ג הוּי עִיר דְּמַיִם פְּלָח פְּחֵשׁ פָּרַק מִלֵּאָה לֹא
יִמִּישׁ טִרְף: קוֹל שׁוֹט וְקוֹל רָעִשׁ אֲוִפֵן וְסוֹם
דִּחַר וּמִרְכָּבָה מְרַקְדָּה: פִּרְשׁ מֵעֲלָה וְלַחֵב חֶרֶב
וּבָרַק חֲנִית וְרֵב חֶלֶל וְכַבֵּד פֶּגֶר וְאִין קֶצֶה
לְגוֹיָה יִכְשָׁלוּ וְכִשְׁלוּ בְּגוֹיֹתָם: מִרֵּב זְנוּנֵי זוּנָה
טוֹבַת חֵן בַּעֲלַת כְּשָׁפִים הַמְּכַרֵּת גוֹיִם בְּזוּנִיָּה
וּמִשְׁפָּחוֹת בְּכִשְׁפִּיהָ: הַנְּנִי אֱלֹהֶיךָ נָאִם יִ—הִזָּה
צֶ—כָּאוֹת וְגִלְתִּי שׁוֹלְךָ עַל־פְּנֵיךָ וְתִרְאִיתִי
גוֹיִם מְעֵרָה וּמִמְלַכּוֹת קְלוֹנָה: וְהַשְׁלַכְתִּי עֲלֶיךָ
שִׁקְצִים וְנִבְלָתֶיךָ וְשִׁמְתֶיךָ בְּרֹאֵי: וְהָיָה כִּלִּי
רֹאֶיךָ יִדוֹד מִמֶּךָ וְאָמַר שֶׁ־יָדָה נִינְנָה מִי יִנּוֹד
לָהּ מֵאִין אֲבִקֵּשׁ מִנְּחֻמִּים לָהּ: הַתְּחַיְטְבִי מִנְּאֵ
אֲמוֹן הַיִּשְׁבָּה בִּיֹּאֲרִים מַיִם סְבִיב לָהּ אֲשֶׁר־חֵיל
וְם מַיִם חוֹמָתָהּ: כְּפֹשׁ עֲצָמָה וּמְצָרִים וְאִין
קֶצֶה פּוֹט וְלוֹבִים חָיו בְּעִזְרָתָהּ: גַּם־הָיָה לְגִלְתָּהּ
חַוִּיצוֹת וְעַל־נִכְבְּדֶיהָ יָדוּ גוֹרָל וְכִל־גְּדוּלְתֶיהָ
רַתְקוּ בְּזִקִּים: גַּם־אֶת־תִּשְׁכָּרֵי תְּחִי נַעֲלָמָה גַּם־
אֶת־תְּבַקְשֵׁי מְעוֹז מֵאוֹיֵב: כִּי־לִמְבַצְרֶיךָ
תֵּאֲנִים עַם־בְּבוּרִים אִם־יִנְוְעוּ וְנִפְּלוּ עַל־פִּי
אוֹכֵל: הַיָּה עֲמָדָה נָשִׁים בְּקַרְפֶּה לְאֵיכּוֹה פִּתּוּחַ
נִפְתָּחוּ שְׁעָרֵי אֲרָצְךָ אֲכַלָּה אֵשׁ בְּרִיחֶיךָ: מִי
מְצוֹר שְׂאֵבֵי־לֶךְ חֲזָקִי מִבְּצָרֶיךָ בְּאֵי בְטִיט
וְרִמְסֵי בַּחֲמֹר חֲחֲזִיקוּ מִלְּבָן: שָׁם תֹּאכְלֶךָ אֵשׁ
תְּכַרִּיתֶךָ חֶרֶב תֹּאכְלֶךָ פִּילֵק הַתְּפַכֵּד פִּילֵק
הַתְּכַפְּרֵי פְּאֲרָפָה: הַתְּרַפִּית רִכְלֶיךָ מִפּוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם יִלֵּק פֶּשֶׁט וַיַּעֲפֵ: מִמְּנוֹרֶיךָ פְּאֲרָפָה

וּטְפֹסְרֵיהֶם בְּגוֹב גִּבֵּי הַחוֹנִים בְּגִדְרוֹת בְּיוֹם
קָרָה שֶׁמֶשׁ זָרַח וְנוֹדָד וְלֹא-נֹדַע מְקוֹמוֹ אַיִם:
נָמְנו רְעִידָה מִלֶּדֶת אֲשׁוּר וְשָׁבְנו אֲדוּרֵיהֶם נִפְשׁוּ

עִמְךָ עַל-הַחֲרִים וְאִין מִקְבֵּיךָ: «אִין-פָּחָה לְשִׁבְרֵךָ
נִחְלָה מִבְּתֵךָ כֹּל | שְׁמַעֲנִי שְׁמַעֲנִי תִקְעוּ כֹה עָלֶיךָ
כִּי עַל-מִי לֹא-עָבְרָה רַעְתְּךָ תִּמְיֵד:

חֲבִקוּק

א «הַמֶּשֶׁא אֲשֶׁר חָזָה חֲבִקוּק הַנְּבִיא: «עַד-אֲנָה
י-הוּה שְׁוֹעֵתִי וְלֹא תִשְׁמַע אֶזְעַק אֱלֹהֵי חַמָּם
וְלֹא תוֹשִׁיעַ: לָמָּה תִרְאֶנִּי אֶזְוֹן וְעַמִּל תִּבְיֵט
וְשׂוֹד וְחַמָּם לְנַגְדֵי וַיְהִי רִיב וּמְדוֹן יִשְׂאָ: «עַל-
כֵּן תִּפְוֹג תוֹרָה וְלֹא-יֵצֵא לְנֶצַח מִשְׁפָּט כִּי רָשָׁע
מִכְתִּיר אֶת-הַצְּדִיק עַל-כֵּן יֵצֵא מִשְׁפָּט מִעֵקֶל:
הֲרֵאוּ בְּגוֹיִם וְהַפִּיטוּ וְהַתְמַהוּ תִמְהוּ כִּי-פִעֵל
פִּעֵל בִּימִיכָם לֹא תִאֲמִינוּ כִּי יִסְפָּר: «כִּי-הִנְנִי
מִקִּים אֶת-הַפֶּשַׁע-יָיִם הַגּוֹי הַמֵּר וְהַנְּמַחֵר הַחֹלֵל
לְמִרְחַב־אָרֶץ לָרֶשֶׁת מִשְׁכָּנוֹת לֹא-לוֹ: «אִים
וְנֹרָא הוּא מִפְּנֵי מִשְׁפָּטוֹ וְשִׂאתוֹ יֵצֵא: «וְקָלוֹ
מִנְּמָרִים סוֹפִיו וְחֵדוֹ מוֹאָבִי עָרַב וּפְשׁוּ פְרָשׁוֹ
וּפְרָשׁוֹ מִרְחוֹק יָבֹאוּ יִלְעָפוּ בְּנֶשֶׁר חָשׁ לְאַכּוֹל:
«כִּלְחָ לְחַמָּם יָבֹאוּ מִגְּמַת פְּנִיחָם קָדִימָה וַיִּאֲסֹף

כִּחֹל שָׁבִי: וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְקַלֵּם וְרוֹזְנִים
מִשְׁחָק לוֹ הוּא לְכָל-מִבְּצָר יִשְׁחָק וַיִּצְבֹּר עָפָר
וַיִּלְבְּדָהּ: «אִז חָלַף רוּחַ וַיִּעֲבֹר וְאֲשָׁם זֶו כָּחוֹ
לֹא-לָהּ: «כִּלְוֹא אֶתָּה מִקְדָּם י-הוּה א-לֹהֵי
קֹדְשֵׁי לֹא נָמֹת י-הוּה לְמִשְׁפָּט שְׁמֹתוֹ וְצוּר
לְחֹזְקִי יִסְדַּתּוֹ: «טָחֹר עֵינַיִם מִרְאֹת רָע
וְחַבִּיט אֶל-עַמִּל לֹא תוֹכֵל לָמָּה תִבְיֵט בְּזוּגֵי
תַּחְרִישׁ בְּבִלְע רָשָׁע צְדִיק מִמְּנוֹ: «וְתַעֲשֶׂה
אָדָם כְּדָגֵי חַיִּים כְּרִמְשׁ לֹא-מִשְׁלַל בּוֹ: «כִּלְחָ
בְּחַכְּהָ הִעֲלָה יִגְרָהוּ בְּחֶרְמוֹ וַיִּאֲסֹפָהוּ
בְּמִכְמֹרְתוֹ עַל-כֵּן יִשְׁמַח וַיִּגִּיל: «עַל-כֵּן יוֹכַח
לְחֶרְמוֹ וַיִּקְטֹר לְמִכְמֹרְתוֹ כִּי בְּהַמָּה שְׁמֹן חֲלָקוֹ
וּמִאֲכָלוֹ בְּרֵאחָ: «תַּעֲלֵ כֵן יִרִיק חֶרְמוֹ וְתִמְיֵד
לְחֶרֶג גּוֹיִם לֹא יִחְמוֹל:

הלכות אישות פרק ה

בתרומות ומעשרות שנפלו לו בירשה מאבי אמו; ואם קדש בהן אשה, הרי זו מקדשת, שאף על פי שאינן ראויין לו לאכילה, יש לו למכרן למי שהן ראויין לו.

ה, ח אבל ישראל שקדש בתרומה שהפריש מגרנו, אינה מקדשת: שהרי אין לו למכרה, ואין לו בה אלא טובת הנאה, לפי שנותנה לכל כוהן שירצה; וטובת הנאה אינה ממון.

ה, ט המקדש את האשה בגזל, או בגנבה, או בחמס—אם נתיאשו הבעלים ונדע שקנה אותו דבר ביאוש, הרי זו מקדשת; ואם לאו, אינה מקדשת. ה, י הנכנס לבית חברו, ולקח לו פלי או אכל וכיוצא בהן, וקדש בו אשה, ובא בעל הבית—אף על פי שאמר לו, למה לא נתת לה דבר זה, שהוא טוב ממה שנתת לה—אינה מקדשת: שלא אמר לו דבר זה, אלא כדי שלא להתביש עמו, והואיל וקדש בממון חברו שלא מדעת חברו, הרי זה גזל ואינה מקדשת. ואם קדשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמרה או אגוז—הרי זו מקדשת מספק.

ה, יא היתה סחורה בינו ובין חברו, וחלקה שלא מדעת חברו, וקדש בחלקו—הואיל וצריכה שומת בית דין, אינה מקדשת: שאין זה נוטל לעצמו מה שירצה, ויניח מה שירצה.

ה, יב גזל את האשה או גנב ממנה או חמסה, וחזר וקדשה בגזל ובגנבה ובחמס שלה, ואמר לה, הרי את מקדשת לי בו—אם קדם ביניהן שדוכין, ונטלה ושתקה—הרי זו מקדשת; ואם לא שדך אותה מעולם—אף על פי ששתקה כשנתן לה דברים אלו בתורת קדושין, אינה מקדשת; ואם אמרה הין, הרי זו מקדשת.

ה, יג וכן אם נתן לה פקדון ואמר לה, כנסי פקדון זה, וחזר ואמר לה, הרי את מקדשת לי בו—אם אמר לה קדם שתטלנו, ונטלתו ושתקה—הרי זו

ה, א המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה—כגון חמץ בפסח או בשר בחלב, וכיוצא בהן משאר אסורי הנאה—אינה מקדשת; ואפלו היה אסור בהנאה מדבריהם, כגון חמץ בשעה ששית מיום ארבעה עשר—אינה מקדשת.

ה, ב עבר ומכר דבר האסור בהנאה, וקדש בדמיו—הרי זו מקדשת: חוץ מעבודה זרה—שאם קדש בדמיה, אינה מקדשת, מפני שדמי עבודה זרה, אסורין בהנאה פמזה.

ה, ג המקדש בפרש עגל עבודה זרה, אינה מקדשת, שהכל מעבודה זרה אסור בהנאה, שנאמר "ולא ידבק בידך מאומה, מן-החרם". אבל המקדש בפרש שור הנסקל, הרי זו מקדשת—אף על פי ששור הנסקל אסור בהנאה, פרשו אינו אסור בהנאה, שאינו דבר חשוב לגבי השור.

ה, ד המקדש בפרות שביעית, או באפר פרה אדמה, או במים שמלאן לעשותן מי נדה—הרי זו מקדשת.

ה, ה המקדש בהקדש שלבדק הבית בשוגג—הרי זו מקדשת, והוא ישלם קרן וחמש להקדש, ויביא אשמו כדין כל מועל בשגגה; ואם קדש בו במזיד, אינה מקדשת. קדשה במעשר שני, בין בשוגג בין במזיד—אינה מקדשת: לפי שאין לו לעשות בו שאר חפציו עד שיתחלל, שנאמר במעשר "לה", הוא.

ה, ו כוהן שקדש בחלקו מקדשי קדשים, או מקדשים קלים—אינה מקדשת, מפני שלא התרו אלא לאכילה בלבד; אבל כוהן שקדש בתרומה גדולה, ובתרומת מעשר, ובבפורים, וכן לוי שקדש במעשר ראשון, וישראל שקדש במעשר עני—הרי זו מקדשת.

ה, ז מתנות שלא הורמו, הרי הן כמי שהורמו. לפיכך ישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כוהן, והפריש מהן תרומה ומעשרות—הרי הן

מְקַדְּשֵׁת; וְאִם אַחַר שְׁנַטְלָתוֹ בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן אָמַר
לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת בּוֹ, וְשִׁתְּקָה—אֵין זֶה כְּלוּם,
שְׁכַל שְׁתִּיקָה שְׁלֵאֲחֵר מִתֵּן מְעוֹת אֵינָה מוֹעֵלֶת;
אָבֵל אִם אָמְרָה הֵינן אַחַר שְׁנַטְלָהּ, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת.
הַיָּד הַחֲזִיר לָהּ חוֹב שֶׁהִיָּה לָהּ אֶצְלוֹ, וְאָמַר לָהּ הֲרִי
אֶת מְקַדְּשֵׁת בּוֹ קִדְּם שֶׁתְּטַלְּנּוּ, וְנִטְלָתוֹ וְשִׁתְּקָה—אִם
הִיָּה בִּינֵיהֶן שְׂדוּכִין, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת; וְאִם לֹא
שִׁדְךָ—אֵינָה מְקַדְּשֵׁת, עַד שֶׁתֹּאמַר הֵינן. וְאִם אָמַר
לָהּ אַחַר שְׁנַטְלָהּ הַחֹב שֶׁלָּהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת בּוֹ—
וְאִפְלוֹ אָמְרָה הֵינן, אֵינָה מְקַדְּשֵׁת: שֶׁהֲרִי לֹא הִגִּיעַ
לְיָדָהּ מִמֶּנּוּ כְּלוּם, אֵלֹא שֶׁלָּהּ נִטְלָהּ; וְכִבֵּר נִפְרַע
חוֹבוֹ מִשְׁעָה שְׁנַטְלָהּ, וְאֵינָה יְכוּלָה לַחֲזוֹר וּלְתַבְּעוֹ
בְּחוֹב פְּעַם אַחֲרָת.

הַטוֹ הַמְּקַדֵּשׁ בְּמִלּוֹה—אִפְלוֹ הִיתָה בְּשִׁטְרָה, אֵינָה
מְקַדְּשֵׁת. כִּי־צַד: כְּגוֹן שֶׁהִיָּה לוֹ אֶצְלָהּ חוֹב דִּינָר,
וְאָמַר לָהּ הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּדִינָר שֵׁישׁ לִי בִּידְךָ—
אֵינָה מְקַדְּשֵׁת, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּלּוֹה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה, וְאֵין
כָּאֵן דְּבַר קָיָם לְהַנּוֹת בּוֹ מֵעַתָּה, שֶׁכִּבֵּר הוֹצִיאָה
אוֹתוֹ דִּינָר וְעִבְרָה הִנָּאֵתוֹ.
הַטז הִיָּה לוֹ אֶצְלָהּ מִלּוֹה עַל הַמִּשְׁכּוֹן, וְקִדְּשָׁה
בְּאוֹתָהּ מִלּוֹה, וְהַחֲזִיר לָהּ אֶת הַמִּשְׁכּוֹן—הֲרִי זֶה
מְקַדְּשֵׁת: שֶׁהֲרִי הִיא נִהְיִית בַּמִּשְׁכּוֹן מֵעַתָּה, וְהֲרִי
הִגִּיעָה הַנָּאָה לְיָדָהּ.

הַיז הַמְּקַדֵּשׁ בְּהִנָּאֵת מִלּוֹה, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת. כִּי־צַד:
כְּגוֹן שֶׁהִלּוֹה אוֹתָהּ עֵתָה מֵאֲתִים זוּז, וְאָמַר לָהּ הֲרִי
אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּהִנָּאֵת זְמַן שְׂאֲרוּיָה לִיךָ בְּמִלּוֹה זֶה,
שֶׁתְּהִיָּה בִּידְךָ כֶּף וְכֶף יוֹם, וְאֵינִי תוֹבְעָה מִמֶּךָ עַד
זְמַן פְּלוּנִי—הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת, שֶׁהֲרִי יֵשׁ לָהּ הַנָּאָה
מֵעַתָּה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִלּוֹה זֶה עַד סוֹף זְמַן שְׁקַבְּעִ;
וְאִסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּרַבִּית. וּפְרָשׁוֹ
רְבוּתִי בְּהִנָּאֵת מִלּוֹה, דְּבָרִים שְׂאֵין רְאוּי לְשִׁמְעוֹן.

הַיח אָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּפְרוּטָה זֶה,
וּבְחוֹב שֵׁישׁ לִי אֶצְלִיךָ—הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת; וְכֵן אִם
אָמַר לָהּ, בְּמִלּוֹה שֵׁישׁ לִי אֶצְלִיךָ, וּבְפְרוּטָה זֶה—הֲרִי
זֶה מְקַדְּשֵׁת. הִיָּה לוֹ חוֹב בְּיַד אַחֲרִים, וְאָמַר לָהּ, הֲרִי
אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּחוֹב שֵׁישׁ לִי בְּיַד זֶה, בְּמַעֲמַד

שְׁלִשְׁתֵּן—הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת.

הַיט קִדְּשָׁה בְּפְקֻדוֹן שֵׁישׁ לוֹ בִּידָהּ, אוֹ בְּשֵׂאלָה
שֶׁהִשְׂאִילָהּ—אִם הִיָּה הַפְּקֻדוֹן וְהַשְׂאִילָה אוֹ שׁוּוּה
פְּרוּטָה מִהֵן קָיָם בְּרִשׁוּתָהּ, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת. אָמַר
לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּשִׁכְרָה שְׂאֲדַבֵּר עֲלֶיךָ
לְשִׁלְטוֹן, וְדַבֵּר עֲלֶיךָ, וְהִנִּיחָה הַשְּׁלִטוֹן וְלֹא תִבְעָה—
אֵינָה מְקַדְּשֵׁת, אֵלֹא אִם נָתַן לָהּ פְּרוּטָה מִשְׁלוֹ:
שֶׁהִנָּאָה שְׂבָאָה לָהּ מִדְּבָרֵינוּ—הֲרִי הִיא כְּמִלּוֹה,
וְהַמְּקַדֵּשׁ בְּמִלּוֹה אֵינָה מְקַדְּשֵׁת.

הַכ הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּמִלְאָכָה זֶה שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ,
וְעֵשָׂה עִמָּה—אֵינָה מְקַדְּשֵׁת, אֵלֹא אִם כֵּן נָתַן לָהּ
פְּרוּטָה מִשְׁלוֹ: לְפִי שֶׁהִשְׁכִּירוֹת, יִזְכָּה בָּהּ הַפּוֹעֵל
מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף—כֹּל זְמַן שֶׁיַּעֲשֶׂה מִקְצַת מִן
הַמִּלְאָכָה, יִזְכָּה בְּמִקְצַת מִן הַשִּׁכְרָה; וְנִמְצָא הַשִּׁכְרָה
כְּלוֹ מִלּוֹה אֶצְלָהּ, וְהַמְּקַדֵּשׁ בְּמִלּוֹה אֵינָה מְקַדְּשֵׁת.
הַכא הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה, תֵּן דִּינָר לְפְלוּנִי מִתְּנָה
וְאֶתְקַדֵּשׁ אֲנִי לָךְ, וְנָתַן וְאָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת
לִי בְּהִנָּאֵת מִתְּנָה זֶה שֶׁנָּתַתִּי עָלַי פִּיךָ—הֲרִי זֶה
מְקַדְּשֵׁת: אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לָהּ כְּלוּם, הֲרִי נִהְיִית
בְּרִצּוֹנָה שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִהְיִית פְּלוּנִי בְּגִלְלָהּ.

הַכב וְכֵן אִם אָמְרָה לוֹ, תֵּן דִּינָר לְפְלוּנִי מִתְּנָה
וְאֶתְקַדֵּשׁ לוֹ, וְנָתַן לוֹ, וְקִדְּשָׁה אוֹתוֹ פְּלוּנִי וְאָמַר
לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּהִנָּאֵת מִתְּנָה זֶה שֶׁקִּבְּלָתִי
בְּרִצּוֹנְךָ—הֲרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת.

הַכג אָמַר לָהּ, הֵא לָךְ דִּינָר זֶה מִתְּנָה וְהִתְקַדְּשִׁי
לְפְלוּנִי, וְקִדְּשָׁה אוֹתוֹ פְּלוּנִי וְאָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת
מְקַדְּשֵׁת לִי בְּהִנָּאֵת זֶה הַבָּאָה לָךְ בְּגִלְלִי—הֲרִי זֶה
מְקַדְּשֵׁת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן לָהּ הַמְּקַדֵּשׁ כְּלוּם.

הַכד אָמְרָה לוֹ, הֵא לָךְ דִּינָר זֶה מִתְּנָה וְאֶתְקַדֵּשׁ
לָךְ, וְלִקְחוּ וְאָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּהִנָּאֵת
זֶה שֶׁקִּבְּלָתִי מִמֶּךָ—אִם אָדָם חָשׁוּב הוּא, הֲרִי זֶה
מְקַדְּשֵׁת, שֶׁהִנָּאָה יֵשׁ לָהּ בְּהִיּוֹתוֹ נִהְיִית מִמֶּנָּה,
וּבְהִנָּאָה זֶה תִּקְנָה עֲצָמָה לוֹ.

הַכה הָאוֹמֵר לָאִשָּׁה, הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר, וְהֲרִי זֶה
הַמִּשְׁכּוֹן בִּידְךָ עַד שֶׁאֲתֵן הַדִּינָר—אֵינָה מְקַדְּשֵׁת: לֹא
הַדִּינָר הִגִּיעַ לְיָדָהּ, וְלֹא הַמִּשְׁכּוֹן נָתַן לְהִיּוֹתוֹ שְׁלָהּ.

הִיָּה בְּיָדוֹ מִשְׁכּוֹן עַל חוּב שְׁיֵשׁ לוֹ אֶצֶל אֲחֵרִים, וְקִדְשׁ בּוֹ אִשָּׁה-אֶף עַל פִּי שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁבַעֲלָ חוּב, יֵשׁ לוֹ מְקַצֵּת קִנְיָן בְּגוּפוֹ שֶׁלִּמְשֻׁכּוֹן.

ה, כּוֹ הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי בְּדִינָר זֶה, עַל מִנֵּת שֶׁתְּחִזְרִיהוּ לִי-אֵינָה מְקַדְּשֶׁת, בֵּין הַחֲזִירָה בֵּין לֹא הַחֲזִירָה: שְׁאֵם לֹא הַחֲזִירָתוֹ, הֲרִי לֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי; וְאֵם הַחֲזִירָתוֹ, הֲרִי לֹא נִהְנֵת וְלֹא הִגִּיעַ לְיָדָה כְּלוּם.

ה, כּוֹ נִתֵּן לָהּ אֲגָדָה שֶׁלְּהִדָּם וְכִיּוֹצֵא בָּהּ וְאָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי בְּזוֹ, וְקִבְּלָהּ אוֹתָהּ, וְאָמְרוּ לוֹ וְהָלוּא אֵין בָּהּ שׁוּוּה פְּרוּטָה, וְאָמַר תִּתְקַדְּשׁ בְּאַרְבַּעַה זְוִיִּים הַמְּחַבְּאִים בְּתוֹךְ הָאֲגָדָה-אֵם אֲמָרָה הֵינן, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת. וְאֵם שֶׁתְּקָה-אֵינָה מְקַדְּשֶׁת בְּמַעוֹת אֱלוֹ, שֶׁהַשְּׁתִּיקָה שֶׁלְּאַחַר מִתֵּן מַעוֹת לְיָדָה אֵינָה מוֹעֵלֶת; וְתִהְיֶה מְקַדְּשֶׁת בְּסַפֵּק, מִפְּנֵי הָאֲגָדָה-שְׁמָא תְּשׁוּה פְּרוּטָה, בְּמַקּוֹם אַחֵר.

ה, כּח הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בַתְּמָרָה זֶה, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּזוֹ, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּזוֹ-אֵם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֵן שׁוּוּה פְּרוּטָה, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת; וְאֵם לֹא-אֵינָה מְקַדְּשֶׁת אֲלֵא מְסַפֵּק, שְׁמָא תְּשׁוּה תְּמָרָה אַחַת

פְּרוּטָה בְּמִדְיָנָה אַחֲרָת.

ה, כּט אָמַר לָהּ, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּזוֹ וּבְזוֹ וּבְזוֹ-אֵם יֵשׁ בְּכֻלָּם שׁוּוּה פְּרוּטָה, מְקַדְּשֶׁת; וְאֵם לֹא, אֵינָה מְקַדְּשֶׁת אֲלֵא מְסַפֵּק. הִיתָה אוֹכְלֶת רֵאשׁוֹנָה רֵאשׁוֹנָה-אֵם יֵשׁ בְּאַחֲרוֹנָה שׁוּוּה פְּרוּטָה, מְקַדְּשֶׁת; וְאֵם לֹא, אֵינָה מְקַדְּשֶׁת אֲלֵא מְסַפֵּק-שְׁאוֹתָן תְּמָרִים שְׁאֲכָלָהּ, הֲרִי הֵן כְּמִלּוֹה, וְהַמְּקַדְּשׁ בְּמִלּוֹה אֵינָה מְקַדְּשֶׁת, וְנִמְצָא שְׁאֵין הַקְּדוּשִׁין אֲלֵא בַתְּמָרָה אַחֲרוֹנָה.

ה, ל אָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי בְּאֵלוֹ-אֵם יֵשׁ בְּכֻלָּן שׁוּוּה פְּרוּטָה, מְקַדְּשֶׁת: אֶף עַל פִּי שְׁהִיא אוֹכְלֶת רֵאשׁוֹנָה רֵאשׁוֹנָה, שְׁלָהּ הִיא אוֹכְלֶת. ה, לֹא הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי בְּכּוּס זֶה-אֵם הִיָּה מְלֵא מִיָּם-הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת בּוֹ, וּבְמָה שֶׁבַתּוֹכוֹ; וְאֵם הִיָּה מְלֵא יַיִן-הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת בּוֹ, וְלֹא בְּמָה שֶׁבַתּוֹכוֹ. וְאֵם הִיָּה מְלֵא שְׁמֵן-הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת בְּמָה שֶׁבַתּוֹכוֹ, וְלֹא בּוֹ; לְפִיכָּךְ אֵם לֹא הִיָּה בְּשֶׁמֶן שׁוּוּה פְּרוּטָה, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת בְּסַפֵּק, וְאֵם הִיָּה בְּשֶׁמֶן שׁוּוּה פְּרוּטָה, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת וְדֹאִי: וְאֵין מִשְׁגִּיחִין עַל הַכּוּס.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ו

מִן הָאַרְבַּעַה.

ו, ג פִּיֶּצֶד: הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה אֵם תִּתְּנִי לִי מְאֵתִים זְוִי, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי בְּדִינָר זֶה, וְאֵם לֹא תִתְּנִי לִי, לֹא תִהְיֶה מְקַדְּשֶׁת, וְאַחַר שֶׁהִתְּנָה תְּנָאִי זֶה, נִתֵּן לָהּ הַדִּינָר-הֲרִי הַתְּנָאִי קָיָם, וְהֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת עַל תְּנָאִי; וְאֵם נִתְּנָה לוֹ מְאֵתִים זְוִי, הֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת, וְאֵם לֹא נִתְּנָה, אֵינָה מְקַדְּשֶׁת.

ו, ד אָבֵל אֵם אָמַר לָהּ הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי בְּדִינָר זֶה, וְנִתֵּן הַדִּינָר בְּיָדָהּ, וְהַשְּׁלִיִּם הַתְּנָאִי וְאָמַר אֵם תִּתְּנִי לִי מְאֵתִים זְוִי, תִּהְיֶה מְקַדְּשֶׁת, וְאֵם לֹא תִתְּנִי לִי, לֹא תִהְיֶה מְקַדְּשֶׁת-הֲרִי הַתְּנָאִי בְּטָל, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּדִים הִמְעֵשָׂה וְנִתֵּן לְיָדָהּ וְאַחַר כִּךְ הִתְּנָה, וְאֶף עַל פִּי שֶׁהִכֵּל, בְּתוֹךְ פְּדֵי דְבוּר; וְהֲרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת

ו, א הַמְּקַדְּשׁ עַל תְּנָאִי-אֵם נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי, מְקַדְּשֶׁת; וְאֵם לֹא נִתְקַיֵּם, אֵינָה מְקַדְּשֶׁת: בֵּין שֶׁהִיָּה הַתְּנָאִי מִן הָאִישׁ, בֵּין שֶׁהִיָּה מִן הָאִשָּׁה. וְכֹל תְּנָאִי שֶׁבְּעוֹלָם-בֵּין בְּקְדוּשִׁין, בֵּין בְּגְרוּשִׁין, בֵּין בְּמַקָּח וּמְמִכָּר, בֵּין בְּשֶׂאֵר דִּינֵי מְמוֹן-צְרִיךְ לִהְיוֹת בַּתְּנָאִי, אַרְבַּעַה דְּבָרִים.

ו, ב וְאֵלוֹ הֵן הָאַרְבַּעַה דְּבָרִים שֶׁלְּכֹל תְּנָאִי-שִׁיְהִיָּה תְּנָאִי כְּפוּל, וְשִׁיְהִיָּה הֵינן שְׁלוֹ קוּדָם לְלֹא, וְשִׁיְהִיָּה הַתְּנָאִי קוּדָם לְמַעֲשָׂה, וְשִׁיְהִיָּה הַתְּנָאִי דְּבַר שְׁאִפְשָׁר לְקַיְּמוֹ. וְאֵם חָסַר הַתְּנָאִי אֶחָד מֵהֵן-הֲרִי הַתְּנָאִי בְּטָל, וְכִאֲלוֹ אֵין שֵׁם תְּנָאִי כְּלָל; אֲלֵא תִהְיֶה זֶה מְקַדְּשֶׁת אוֹ מְגֻרְשֶׁת וְיִתְקַיֵּם הַמַּקָּח אוֹ הַמְּתַנָּה מִיָּד, וְכִאֲלוֹ לֹא הִתְּנָה כְּלָל, הוֹאִיל וְחָסַר הַתְּנָאִי, אֶחָד

מִיד, וְאִינָה צְרִיכָה לִתֵּן לוֹ כָּלוּם.

וְהָ וְכֵן אִם אָמַר לָהּ אִם תִּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֹוּז, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּדִינָר זֶה, וְאַחַר כֵּךְ נָתַן הַדִּינָר לְיָדָהּ—הֲרִי הִתְּנָאִי בְּטֹל, מִפְּנֵי שְׁלֹא כִפֵּל תְּנָאוֹ, שְׁהֲרִי לֹא אָמַר לָהּ וְאִם לֹא תִתְּנִי, לֹא תִהִי מְקַדְּשֵׁת; וְהֲרִי זֹו מְקַדְּשֵׁת מִיָּד, וְאִינָה צְרִיכָה לִתֵּן לוֹ כָּלוּם.

וְהָ וְכֵן אִם אָמַר לָהּ אִם לֹא תִתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֹוּז, לֹא תִהִי מְקַדְּשֵׁת לִי, וְאִם תִּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֹוּז, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּדִינָר זֶה, וְאַחַר כֵּךְ נָתַן הַדִּינָר לְיָדָהּ—הֲרִי הִתְּנָאִי בְּטֹל, מִפְּנֵי שְׁהִקְדִּים לָאוּ לְהִינִי; וְהֲרִי זֹו מְקַדְּשֵׁת מִיָּד, וְאִינָה צְרִיכָה לִתֵּן.

וְזֹו וְכֵן אִם אָמַר לָהּ אִם תִּעֲלִי לְרִקִיעַ, אוֹ תִרְדִּי לְתַהוֹם, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּדִינָר זֶה, וְאִם לֹא תִעֲלִי לְרִקִיעַ, וְלֹא תִרְדִּי לְתַהוֹם, לֹא תִהִי מְקַדְּשֵׁת, וְאַחַר כֵּךְ נָתַן הַדִּינָר בְּיָדָהּ—הֲרִי הִתְּנָאִי בְּטֹל, וְהֲרִי הִיא מְקַדְּשֵׁת מִיָּד: שְׁהַדְּבַר יְדוּעַ שְׂאִי אִפְשָׁר לָהּ לְקַיֵּם תְּנָאִי זֶה, וְאִין זֶה אֲלֹא כַּמְפְּלִיגָה בְּדַבְרִים דְּרַךְ שְׁחוֹק וְהֶתֵּל.

וְחָ הֲרִי שְׁהַתְּנָה בְּדַבָּר שְׂאִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ, אֲלֹא שְׁהַתְּנָה אֶסְרָה אוֹתוֹ—כַּגּוֹן שְׂאִמַּר לְאִשָּׁה אִם תֹּאכְלִי חֶלֶב וְדָם, הֲרִי אֶת מְקַדְּשֵׁת לִי בְּדִינָר זֶה, וְאִם לֹא תֹאכְלִי, לֹא תִהִי מְקַדְּשֵׁת, אִם תֹּאכְלִי בְּשֵׁר חֲזוּר, הֲרִי זֶה גְטִיךָ, וְאִם לֹא תֹאכְלִי, לֹא יִהְיֶה גֵט, וְאַחַר שְׁהַתְּנָה, נָתַן הַדִּינָר אוֹ הַגֵּט בְּיָדָהּ—הֲרִי הִתְּנָאִי קַיִם; וְאִם לֹא אֲכָלָהּ, אִינָה מְקַדְּשֵׁת וְאִינָה מְגֻרֶשֶׁת. וְאִין אוֹמְרִים בְּזֶה, הֲרִי הִתְּנָה עַל מַה שְׁכִּתוּב בַּתּוֹרָה, שְׁהֲרִי בְּיָדָהּ שְׁלֹא תֹאכַל, וְלֹא תִתְּקַדֵּשׁ וְלֹא תִתְּגַרֵּשׁ.

וְטָ וּבַמָּה אָמְרוּ כָּל הַמִּתְּנָה עַל מַה שְׁכִּתוּב בַּתּוֹרָה, תְּנָאוֹ בְּטֹל חוּץ מִדְּבַר שְׂבַמְמוֹן: כַּגּוֹן שְׁקַדֵּשׁ אוֹ גֵרֵשׁ אוֹ נָתַן אוֹ מָכַר עַל תְּנָאִי שְׁהוּא רוּצָה בַּתְּנָאוֹ שְׂיִזְכָּה עֲצָמוֹ בְּדַבָּר שְׁלֹא זָכָתָה לוֹ תּוֹרָה וּמִנְעָה מִמֶּנּוּ, אוֹ יִפְטֹר עֲצָמוֹ בַּתְּנָאוֹ מִדְּבַר שְׁחִיבָה אוֹתוֹ בּוֹ תּוֹרָה—שְׂאוּמְרִין לוֹ תְּנָאוֹ בְּטֹל, וְכִבֵּר נִתְקַיְמוּ מַעֲשֵׂיךָ, וְאִין אֶתָּה נִפְטֹר מִדְּבַר שְׁחִיבָה אוֹתָךְ בּוֹ

הַתּוֹרָה, וְלֹא תִזְכָּה בְּדַבָּר שְׂמִנְעָה אוֹתָךְ מִמֶּנּוּ.

וְיָ פִּיּוּצָד: כַּגּוֹן שְׁקַדֵּשׁ אִשָּׁה עַל תְּנָאִי שְׂאִין לָהּ עָלָיו שְׂאִר כָּסוֹת וְעוֹנָה—שְׂאוּמְרִין לוֹ כָּסוֹת וּשְׂאִר, תְּנָאוֹךְ קַיִם מִפְּנֵי שְׁהוּא תְּנָאִי שְׂבַמְמוֹן. אֲבָל בְּעוֹנָה—תְּנָאוֹךְ בְּטֹל, שְׁהַתּוֹרָה חִיבָה אוֹתָךְ בְּעוֹנָה: וְהֲרִי זֹו מְקַדְּשֵׁת, וְאֶתָּה חִיב בְּעוֹנָתָה; וְאִין בְּיַדְךָ לְפָטֹר עֲצָמְךָ בַּתְּנָאוֹךְ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

וְיָ וְכֵן הַמְּקַדֵּשׁ יִפֹּת תֹּאֵר עַל תְּנָאִי שְׂיִתְעַמֵּר בָּהּ—הֲרִי זֹו מְקַדְּשֵׁת, וְאִין לוֹ לְהִתְעַמֵּר בָּהּ: שְׁהֲרִי הַתּוֹרָה מְנַעָה אוֹתוֹ מִלְּהִשְׁתַּעֲבֵד בָּהּ, אַחַר שְׁנִבְעָלָהּ; וְלֹא מִפְּנֵי תְּנָאוֹ יִזְכָּה בְּדַבָּר שְׂמִנְעָה אוֹתוֹ תּוֹרָה, אֲלֹא תְּנָאוֹ בְּטֹל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

וְיָ הַתְּנָה עַל הָאִשָּׁה בְּשַׁעַת קְדוּשִׁין, אוֹ בְּשַׁעַת גְּרוּשִׁין, שְׁתִּבְעַל לְאִבִּיהָ וּלְאִחֶיהָ אוֹ לְבִנָּהּ, וְכִיּוּצָא בְּזֶה—הֲרִי זֶה כְּמִי שְׁהַתְּנָה עָלֶיהָ שְׁתִּבְעָלָהּ לְרִקִיעַ, אוֹ שְׁתִּרְדַּד לְתַהוֹם; וְתְּנָאוֹ בְּטֹל, שְׂאִין בְּיָדָהּ שְׂיַעֲבְרוּ אַחֲרֵים וַיְבֹאוּ עַל הָעֲרוּהָ, וְנִמְצָא שְׁהַתְּנָה בְּדַבָּר שְׂאִין בְּיָדָהּ לְקִיּוֹמוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

וְיָ אֲבָל אִם הִתְּנָה עָלֶיהָ שְׂיִתֵּן לִי פְלוּנִי חֲצֵרוֹ, אוֹ שְׂיִשִּׂיא בֵּתוֹ לְבִנִי, וְכִיּוּצָא בְּזֶה—תְּנָאוֹ קַיִם: שְׁהֲרִי אִפְשָׁר בְּיָדָהּ לְקִיּוֹמוֹ, וְתִתֵּן לְפְלוּנִי מִמּוֹן הַרְּבֵה, עַד שְׂיִתֵּן לוֹ חֲצֵרוֹ, וְעַד שְׂיִשִּׂיא בֵּתוֹ לְבִנּוֹ—שְׁהֲרִי אִין כָּאֵן עֲבָרָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

וְיָ שִׁים אֵלּוֹ הַדְּבָרִים שְׁלִתְּנָאִים לְנִגְדַּ עֵינֶיךָ תְּמִיד, וְכָל מְקוֹם שְׂאֶתָּה שׁוֹמַעַ הַמְּקַדֵּשׁ עַל תְּנָאִי כֵךְ וְכֵךְ, אוֹ הַנּוֹתֵן גֵּט עַל תְּנָאִי כֵךְ וְכֵךְ, אוֹ הַמוֹכֵר, אוֹ הַנּוֹתֵן עַל תְּנָאִי—תִּדְעַ שְׁהַתְּנָאִי יֵשׁ בּוֹ אַרְבַּעַה דְּבָרִים אֵלּוֹ שְׂבִאֲרָנוּ, כְּדִי שְׁלֹא נִהְיֶה צְרִיכִין לְפָרֵשׁ אוֹתָן בְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם; וְאִם חָסַר אֶחָד מֵהֶן, אִין כָּאֵן תְּנָאִי.

וְטָ יֵשׁ מְקַצַּת גְּאוּנִים אַחֲרוֹנִים שְׂאִמְרוּ אִין אָדָם צְרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ, אֲלֹא בְּגִטִּין וְקְדוּשִׁין בְּלִבְד; אֲבָל בְּדִינֵי מִמּוֹן, אִינוּ צְרִיךְ לְכַפֵּל. וְאִין רְאוּי לְסַמֵּךְ עַל דְּבַר זֶה, שְׂכַפְּפִילַת הַתְּנָאִי עִם שְׂאִר הָאֲרַבְעָה דְּבָרִים, מִתְּנָאִי בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גַד לְמַדּוֹ אוֹתָן חֲכָמִים, "אִם—יַעֲבְרוּ בְּנֵי—גַד... וְאִם—לֹא

יעברו" – ותנאי זה, לא היה בגטין ולא בקדושין. וכזה הורו גדולי הגאונים הראשונים, וכן ראוי לעשות.

ו, טז המקדש על תנאי – כשיתקיים התנאי – תהיה מקדשת משעה שנתקיים התנאי, לא משעה שנתקדשה.

ו, יז פיצד: האומר לאשה אם אתן לך מאתים וזו בשנה זו, הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא אתן לך, לא תהי מקדשת, ונתן הדינר לידה בניסן, ונתן לה המאתים וזו שהתנה עמה בתשרי – הרי זו מקדשת מתשרי; לפיכך אם קדשה שני, קדם שיתקיים התנאי שלראשון – הרי זו מקדשת לשני. וכן הדין בגטין, ובממונות – בשעה שיתקיים התנאי – הוא שיהיה גט, או יתקיים המקח או המתנה.

ו, יח במה דברים אמורים, בשעה שם תנאי, ולא אמר מעכשו; אבל אם אמר לה, הרי את מקדשת לי מעכשו בדינר זה, אם אתן לך מאתים וזו, ולאחר זמן נתן לה המאתים – הרי זו מקדשת למפרע, משעת הקדושין, אף על פי שלא נעשה התנאי, אלא לאחר זמן מרבה; לפיכך אם קדשה אחר, קדם שיעשה התנאי – אינה מקדשת. וכן הדין

בגטין, ובממונות.

ו, יט כל האומר מעכשו, אינו צריך לכפל תנאו; ולא להקדים התנאי למעשה, אלא אף על פי שהקדים המעשה, תנאו קיים. אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקימו; ואם התנה בדבר שאי אפשר לקימו – הרי זה כמפליג בדברים, ואין שם תנאי. וכל האומר על מנת – הרי זה כאומר מעכשו, ואינו צריך לכפל התנאי, ולא להקדימו למעשה.

ו, כ פיצד: האומר לאשה, הרי את מקדשת לי, על מנת שתתני לי מאתים וזו, הרי זה גטיך, על מנת שתתני לי מאתים וזו, הרי חצר זו נתונה לך במתנה, על מנת שתתן לי מאתים וזו – הרי תנאו קיים, ונתקדשה האשה, או נתגרשה, וזכה זה בחצר: והם, יתנו המאתים וזו; ואם לא נתנו – לא תהיה זו מקדשת, ולא תתגרש זו, ולא יזכה זה בחצר. ואף על פי שלא כפל תנאו, ואף על פי שהקדים המעשה לתנאי, ונתן הקדושין או הגט בידה והחזיק זה בחצר, ואחר כך השלים תנאו: שהרי כשיתקיים התנאי – יזכה זה בחצר, ותתקדש זו ותתגרש זו, משעה ראשונה שבה נעשה המעשה, כאלו לא היה שם תנאי כלל.

הלכות אישות פרק ז

אין לו כדי לקלקלה.

ז, ג הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שיש לי מאתים וזו, או בית כור עפר במקום פלוני – אם יש לו באותו מקום, מקדשת; ואם אין לו באותו מקום שאמר, הרי זו מקדשת מספק – שמא יש לו שם, והוא מתפונן לקלקלה.

ז, ד הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שאראך מאתים וזו, או בית כור עפר – הרי זו מקדשת, ויראנה; הראה הזוים ביד אחרים, או שהראה בית כור עפר בשדה אחרים – אינה מקדשת, עד שיראנה משלו. לקח המעות במלוה, או בשתפות, או ששכר השדה, או לקחה באריסות והראה – אינה

ז, א האומר לאשה, הרי את מקדשת לי, על מנת שירצה אבי – רצה האב, מקדשת; לא רצה, או ששתק, או שמת קדם שישמע הדבר – אינה מקדשת. על מנת שלא ימחה אבי – שמע ומחה, אינה מקדשת; לא מחה, או שמת – הרי זו מקדשת. מת הבן, ואחר כך שמע האב – מלמדין את האב שיאמר איני רוצה, כדי שלא יהא שם קדושין, ולא תפל לפני יבם.

ז, ב האומר לאשה, הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שיש לי מאתים וזו, או בית כור עפר – אם יש שם עדים שיש לו, הרי זו מקדשת; ואם אין לו, הרי זו מקדשת מספק – שמא יש לו, והוא אומר

מקדשת, עד שיראנה משלו: שמשמע שאראך, שאראך שעמי לעצמי דבר זה שאמרתי לך. זה היה לו בית פור עפר, והיה בו נקעים עמוקים עשרה טפחים, או סלעים גבוהים עשרה טפחים—אם היו הנקעים מלאים מים—הרי הן כסלעים ואין נמדדין עמו, מפני שאינן ראויין לזריעה; ואם אינן מלאין מים—נמדדין עמו, מפני שהן ראויין לזריעה.

זו האומר לאשה, הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שאין עליך נדרים, ונמצאו עליה אחד משלושה נדרים אלו—שלא תאכל בשר, או שלא תשתה יין, או שלא תתקשט במיני צבעונין—אינה מקדשת; נמצא עליה נדר חוץ מאלו—אף על פי שהוא אומר מקפיד אני אפלו על זה, הרי זו מקדשת. ואם אמר לה, על מנת שאין עליך כל נדר—אפלו נמצאת שנדרה שלא תאכל חרובין, אינה מקדשת.

זו האומר לאשה הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שאין ביד מומין, ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלין בנשים—אינה מקדשת; נמצא בה מום אחר חוץ מאותן המומין—אף על פי שאמר מקפיד אני אפלו על זה, הרי זו מקדשת.

ז, ח ומה הן המומין הפוסלין בנשים—כל המומין הפוסלין בכוהנים, פוסלין בנשים; ובהלכות ביאת המקדש, יתבארו כל מומי הכוהנים. ויותר עליהן בנשים—ריח הרע, וזיעה, וריח הפה, וקול עבה, ודדין גסין מחברותיה טפה, וטפח בין דד לדד, ונשיכת פלב ונעשה המקום צלקת; ושומה שעל הפדחת, אפלו היתה קטנה ביותר, ואפלו קרובה משער ראשה ואף על פי שאין בה שער, וזו היא השומה שיתרה באשה על הכוהנים.

ז, ט אבל אם היתה שומה שיש בה שער בשאר הפנים, או שומה גדולה כאיסר אף על פי שאין בה שער—הרי זה מום, בין בכוהנים בין בנשים. ז, י המקדש אשה סתם, ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלין בנשים, או נמצא עליה אחד משלושה

נדרים—הרי זו מקדשת מספק. ז, יא קדשה על מנת שאין עליה נדרים, והיו עליה נדרים, והלכה אצל חכם והתיר לה—הרי זו מקדשת; קדשה על מנת שאין בה מומין, והיו בה מומין, והלכה אצל רופא ורפא אותה—אינה מקדשת. אבל אם התנה האיש שאין עליו נדרים, ושאינו בו מומין, והיו עליו נדרים, והיו בו מומין, והלך אצל חכם והתירו, אצל רופא ורפאו—הרי זו מקדשת: שאין לאיש גנאי במומין שכבר נרפאו, ואין האשה מקפדת על זאת.

ז, יב האומר לאשה, הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שאתן לך מאתים וזו מכאן ועד שלושים יום—אם נתן לה בתוך שלושים יום, מקדשת; ואם עברו השלושים ולא נתן, אינה מקדשת.

ז, יג הרי את מקדשת לי בזוים אלו, לאחר שלושים יום—אף על פי שנתאפלו המעות בתוך שלושים יום, הרי זו מקדשת לאחר השלושים; ואם חזר בו בתוך השלושים, או חזרה היא—אינה מקדשת.

ז, יד בא שני וקדשה בתוך השלושים יום, הרי זו מקדשת לשני לעולם—לפי שבשעה שקדשה השני, לא היתה מקדשת, ותפסו בה קדושי שני, ונעשת אשת איש; ולאחר השלושים יום, כשיבואו קדושי ראשון, ימצאו אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שקדש אשת איש שאין הקדושין תופסין בה. ז, טו האומר לאשה, הרי את מקדשת לי מעכשו לאחר שלושים יום בדינר זה, ובא אחר וקדשה בתוך השלושים—הרי זו מקדשת מספק לשניהם; לפיכך שניהם נותנין גט, בין בתוך השלושים יום בין לאחר השלושים יום.

ז, טז הרי את מקדשת לי מעכשו לאחר שלושים יום, ובא אחר ואמר לה, הרי את מקדשת לי מעכשו לאחר עשרים יום, ובא אחר ואמר לה, הרי את מקדשת לי מעכשו לאחר עשרה ימים, אפלו הן מאה על הסדר הנה—קדושי כלן תופסין בה; וצריכה גט מפל אחד ואחד, מפני שהיא מקדשת

לכלן בספק.

ז, יז האומר לאשה, הרי את מקדשת לי חוץ מפלוני, פלומר שלא תאסר עליו, אלא תהיה אשת איש על כל העולם ולפלוני כפנויה-הרי זו ספק מקדשת. אבל אם אמר לה, הרי את מקדשת לי, על מנת שתהיי מתרת לפלוני-הרי זו מקדשת; ותהיה אסורה על אותו פלוני כשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקימו.

ז, יח הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה, הרי את מקדשת לי היום באחת, ובאחת לאחר שאגרשך-הרי זו מקדשת; וכשיגרש אותה, תהיה מקדשת-עד שיגרש אותה פעם שניה, מן קדושי פרוטה שניה.

ז, יט אבל האומר לאשה, הרי את מקדשת לי בזה לאחר שאתגיר, לאחר שתתגירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר שתמות אחותיך-אינה מקדשת, מפני שאינו יכול עתה לקדשה.

ז, כ האומר ליבמה, הרי את מקדשת לי בזה לאחר שיחליץ לך יבמיך-הרי זו מקדשת מספק, הואיל ואלו קדשה עתה, היו קדושין תופסין בה מספק.

ז, כא האומר לחברו, אם ילדה אשתך נקבה, הרי היא מקדשת לי בזה-לא אמר כלום; ואם היתה אשת חברו מעברת והכר העבר, הרי זו מקדשת.

ז, כב האומר לאשה, הרי את מקדשת לי במאה דינר, ונתן לה אפלו דינר אחד-הרי זו מקדשת משלקחה הדינר, והוא ישלים לה את השאר: שזה כמי שאמר לה, הרי את מקדשת לי בדינר זה, על מנת שאשלים לך מאה דינר-שהיא מקדשת לו מעכשו.

ז, כג במה דברים אמורים, בשאמר לה במאה דינר סתם. אבל אם פרש ואמר לה, הרי את מקדשת לי במאה דינר אלו, והתחיל למנות לתוך ידה-אינה מעכשו.

ז, כד במה דברים אמורים, בשאמר לה במאה דינר סתם. אבל אם פרש ואמר לה, הרי את מקדשת לי במאה דינר אלו, והתחיל למנות לתוך ידה-אינה מעכשו.

מקדשת עד שישלים; ואפלו בדינר האחרון, שניהם יכולים לחזור זה בזה. וכן אם נמצא מנה חסר דינר, או נמצא מהן דינר נחשת-אינה מקדשת. נמצא בהם דינר רע-אם יכולה להוציא על ידי הדחק, יחליפנו; ואם לאו, אינה מקדשת.

ז, כד אמר לה, הרי את מקדשת לי בבגדים אלו שהן שווין חמשים דינר, והיו שלמשי וכיוצא בהן שהאשה מתאוה להן-אם היו שווין חמשים, הרי זו מקדשת משעת לקיחה, ואינו צריכין שומה בשוק ואחר כך תהיה מקדשת, כדי שתסמך דעתה; אלא הואיל והן שווין כשאמר לה, הרי זו מקדשת משעה ראשונה. ואם אינן שווין, אינה מקדשת.

ז, כה איש ואשה שהיו עסקין בדברי ארוסין, הוא אומר במאה דינר אקדש אותך, והיא אומרת איני מתקדשת לך אלא במאתים וזו; והלך זה לביתו, והלכה זו לביתה. ואחר כך תבעו זה את זה, וקדשו סתם-אם האיש תבע את האשה, יעשו דברי האשה; ואם האשה תבעה את האיש, יעשו דברי האיש.

ז, כו העושה שליח לקדש לו אשה, והלך השליח וקדשה על תנאי-אינה מקדשת; וכן אם אמר לו לקדשה על תנאי, והלך וקדשה סתם, או על תנאי אחר, או ששנה את התנאי-אינה מקדשת.

ז, כז אמר לו קדשה לי במקום פלוני, והלך וקדשה במקום אחר-אינה מקדשת; קדשה לי והרי היא במקום פלוני, והלך וקדשה במקום אחר-הרי זו מקדשת, מפני שמראה מקום הוא לו.

ז, כח וכן היא שאמרה לשלוחה, קבל לי קדושי במקום פלוני, וקבלו לה במקום אחר-אינה מקדשת; הרי הבעל במקום פלוני, וקבל לה במקום אחר-הרי זו מקדשת, מפני שמראה מקום היא לו.

ז, כט המקדש את האשה וחזר בו מיד, הוא או היא-אף על פי שחזרו בתוך כדי דבור-אין חזרתם כלום, והרי היא מקדשת. המקדש על תנאי, וחזר אחר כמה ימים ובטל התנאי-אף על פי שבטלו

בינו לבינה שלא בפני עדים-בטל התנאי, והרי היא מקדשת סתם.

ז, ל וכן אם היה התנאי מן האשה, ובטלה אותו אחר פן בינה לבינו-בטל התנאי; לפיכך המקדש על תנאי וכנס סתם, או בעל סתם-הרי זו צריכה גט, אף על פי שלא נתקיים התנאי, שמא בטל

הלכות אישות פירק ח

ח, א האומר לאשה, התקדשי לי בכוס זה שליין ונמצא שלדבש, שלדבש ונמצא שליין, בדינר שלכסף ונמצא שלזהב, שלזהב ונמצא שלכסף, על מנת שאני כוהן ונמצא לוי, לוי ונמצא כוהן, נתין ונמצא ממזר, ממזר ונמצא נתין, בן עיר ונמצא בן כרך, בן כרך ונמצא בן עיר, על מנת שאני עשיר ונמצא עני, עני ונמצא עשיר, על מנת שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק, רחוק ונמצא קרוב, על מנת שיש לי בת או שפחה גודלת או אופה ואין לו, על מנת שאין לו ויש לו, על מנת שיש לי אשה ובנים ואין לו, על מנת שאין לו ויש לו-בכל אלו והדומין להן, אינה מקדשת; וכן, היא שהטעתו.

ח, ב ובכלם-אף על פי שאמרה בלבי היה להתקדש לו, אף על פי שהטעני ואין הדבר כמו שאמר, וכן אם אמר הוא בלבי היה לקדשה, אף על פי שהטעני-אינה מקדשת: דברים שבלב, אינם דברים.

ח, ג הרי את מקדשת לי, על מנת שאני בסם, ונמצא בסם וברסי, על מנת שאני בן עיר, ונמצא בן עיר ובן כרך, על מנת ששמי יוסף, ונמצא שמו יוסף ושמעון-הרי זו מקדשת; אבל אם אמר לה, על מנת שאין שמי אלא יוסף, ונמצא שמו יוסף ושמעון, שאיני אלא בסם, ונמצא בסם וברסי, שאיני אלא בן עיר, ונמצא בן כרך ובן עיר-אין זו מקדשת.

ח, ד האומר לאשה, הרי את מקדשת לי בזה, על מנת שאני יודע לקרות-צריך שיקרא התורה

התנאי, כשבעל או כשכנס.

ז, לא וכן המקדש בפחות מפרוטה, או במלוה, וחזר ובעל סתם בפני עדים-צריכה גט, שעל בעילה זו סמך לא על אותן הקדושים הפסולין: חזקה היא-שאין אדם מישאל הפשרים עושה בעילתו בעילת זנות, והרי בידו עתה לעשותה בעילת מצוה.

ויתרגם אותה תרגום אנקלוס הגר; על מנת שאני קראה-צריך להיות יודע לקרות תורה נביאים וכתובים, בדקדוק יפה.

ח, ה על מנת שאני יודע לשנות, צריך להיות יודע לקרות המשנה; על מנת שאני תנאה, צריך להיות יודע לקרות המשנה וספרא וספרי ותוספתא שלרבי חיא.

ח, ו על מנת שאני תלמיד-אין אומרין כבן עזאי וכבן זומא, אלא כל ששואלין אותו דבר אחד בתלמודו ואומרו, ואפלו בהלכות החג שמלמדין אותן ברבים מדברים הקלים סמוך לחג, כדי שיהיו כל העם בקיאים בהן.

ח, ז על מנת שאני חכם-אין אומרין רבי עקיבה וחבריו, אלא כל ששואלין אותו דבר חכמה בכל מקום ואומר. על מנת שאני גבור-אין אומרין כאבנר בן נר וכיואב, אלא כל שחבריו מתיראים ממנו מפני גבורתו.

ח, ח על מנת שאני עשיר-אין אומרין רבי אלעזר בן עזריה, אלא כל שבני עירו מכבדין אותו מפני עשרו.

ח, ט על מנת שאני צדיק-אפלו רשע גמור-הרי זו מקדשת מספק, שמא הרהר בתשובה בדעתו. על מנת שהוא רשע-אפלו צדיק גמור-הרי זו מקדשת מספק, שמא הרהר בעבודה זרה בדעתו: שעוון עבודה זרה גדול הוא, ומשיהרהר לעבד בלבו נעשה רשע, שנאמר "פן יפתה לבבכם", וכתוב "למען תפוש את-בית-ישראל, בלבם".

ח, י המקדש את האשה ואמר סבור הייתי שהיא

כֹּהֲנֵת וְהָרִי הִיא לְוִיָּה, לְוִיָּה וְהָרִי הִיא כֹּהֲנֵת, עֲנִיָּה וְהָרִי הִיא עֲשִׂירָה, עֲשִׂירָה וְהָרִי הִיא עֲנִיָּה—הָרִי זֶה מְקַדְּשֵׁת, מִפְּנֵי שְׁלֹא הִטְעָתוֹ; וְכֵן הִיא שְׂאֵמֶרָה,

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פָּרֶק ט

אָבֵל אִם קִדְּשָׁה הַשְּׁלִיחַ לְאָב וְקִדְּשָׁה הִיא עֲצֻמָּה לְבֶן, אוֹ לְאָחִיו, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן—שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין גָּט, וְהִיא אִסּוּרָה לְשְׁנֵיהֶם.

ט, ז האומר לשלוחו, צא וקדש לי אשה, ומת השליח, ואינו יודע אם קדש לו אשה אם לא קדש—הרי זה בחזקת שקדש, שחזקת השליח לעשות שליחותו. והואיל ואין ידוע איזו אשה קדש לו, הרי זה אסור בכל אשה שיש לה קרובות שהן ערוה עליו, כגון אשה שיש לה בת או אחות וכיוצא בהן: שאם תאמר ישא זו—שמא אמה קדש לו שלוחו, או אחותה, או בתה. ומתר באשה שאין לה קרובות כגון אלן.

ט, ח היתה לה קרובה, אחות או אם וכיוצא בהן, והיתה הקרובה אשת איש בשעה שעשהו שליח—אף על פי שנתגרשה קדם שימות השליח—הרי זה מתר בה; ואין אומרים שמא קדש השליח את קרובתה אחר שנתגרשה, מפני שלא היתה ראויה בשעה שעשה השליח, ואין אדם עושה שליח לקדש לו, אלא אשה שיכול הוא לקדשה בשעת השליחות.

ט, ט מי שהיו לו חמשה בנים, ועשו כלן את אביהם שליח לקדש להם אשה, ואמר אבי הבנים לאיש שהיו לו חמש בנות, אחת מבנותיה מקדשת לאחד מבני, וקבל האב הקדושין—כל אחת מהן צריכה חמשה גטין מכל האחין, הואיל וכלן נתנו רשות לאב לקדש להן; מת אחד מהם, כל אחת מהן צריכה ארבעה גטין, וחליצה מאחד מהם.

ט, י האב שהיתה לו בת קטנה, או נערה שהיא ברשותו, ובת בוגרת, ונתנה לו הבוגרת רשות לקדשה, וקדש בתו סתם לאחד—אין הבוגרת בכלל, עד שיפרש ויאמר, בתי הבוגרת, שעשת

ט, א המקדש שתי נשים שאסור לשא שתייהן משום ערוה, כאחת—אין מקדשות. כיצד: כגון שקדש אשה ובתה, או שתי אחיות כאחת—אין אחת מהן מקדשת.

ט, ב קדש נשים רבות כאחת ואמר, הרי כלכם מקדשות לי, והיו בהן שתי אחיות, או אשה ובתה, וכיוצא בהן—אין אחת מכלן מקדשת; ואם אמר להן, הראויה מכם לביאה מקדשת לי—הרי כלן מקדשות, חוץ מן האחיות, או אשה ובתה, וכיוצא בהן.

ט, ג וכן אם אמר להן, הרי כלכם מקדשות לי, והיתה בהן שפחה, או גויה, או אשה אחת ערוה, כגון אשת איש או בתו או אחותו וכיוצא בהן—אין אחת מכלם מקדשת; ואם אמר הראויה מכם לביאה מקדשת לי—הרי כלן מקדשות לו, חוץ מאותה אשה שאין הקדושין תופסין בה.

ט, ד אמר לשתי אחיות, הרי אחת מכם מקדשת לי בזה, ונתן להן פרוטה, או שקבלתה אחת על יד חברתה, וכן האומר לאב, אחת מבנותיה מקדשת לי, וקבל האב קדושיה—כלן צריכות גט ממנו; ואסור לו לבוא על אחת מהן, מפני שהקדושין תופסין בהן, ואף על פי שאי אפשר לבוא על אחת מהן.

ט, ה העושה שליח לקדש לו אשה פלונית, והלך לקדשה לו, וקדש המשלח בעצמו לאמה או לבתה או לאחותה, ואין ידוע איזו מהן נתקדשה ראשונה—שתייהן צריכות גט, ואסורות עליו.

ט, ו וכן האשה שעשתה שליח לקדשה, והלכה וקדשה היא עצמה לאחר, ואין ידוע איזה מהן קדם—שניהן נותנין לה גט; ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס. במה דברים אמורים, ברחוקין;

אותי שליח; לפיכך אין הבוגרת מקדשת, ואחותה מקדשת.

ט, יא מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים, וכלן ברשותו, וקדש אחת מהן ובשעת הקדושין אמר לבעל, קדשתי לך את בתי הגדולה-אף על פי שיש לומר, שמא גדולה שבגדולות קדש לו, או גדולה שבקטנות, או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות-הרי כלן מתרות, חוץ מן הגדולה שבגדולות; והיא לבדה המקדשת.

ט, יב וכן אם קדש בתו הקטנה-אף על פי שיש לומר, שמא קטנה שבקטנות, או קטנה שבגדולות, או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנה שבגדולות-הרי כלן מתרות, חוץ מן הקטנה שבקטנות; והיא לבדה המקדשת: שמשמע בתי הגדולה, שאין בבנותיו גדולה ממנה; ומשמע קטנה, שאין בהן קטנה ממנה.

ט, יג נאמן האב לומר על בתו קדם שתבגר, שהיא מקדשת; ואוסרה על הכל. האב שאמר, קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה-הרי זו אסורה לעולם על כל אדם, עד שיאמר האב נודע לי שלפלוני קדשתיה; ותהיה צריכה גט ממנו בלבד, ואף על פי שנודע לו אחר שבגרה.

ט, יד אמר האב, איני יודע למי קדשתיה, ובא אחד ואמר, אני הוא שקדשתיה-נאמן אף לכנס, ואינו צריך קדושין אחרים. באו שנים, זה אומר אני קדשתיה, וזה אומר אני קדשתיה-שניהן נותנין גט; ואם רצו, אחד פותב גט ואחד כונס. כנסה, ואחר כך בא אחר ואמר, אני הוא שקדשתיה-אינו נאמן, ואינו אוסרה על בעלה.

ט, טו האשה שאמרה, נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי, ובא אחד ואמר, אני הוא שקדשתיה-נאמן לתן לה גט, ותהיה מתרת לכל אדם חוץ ממנו; אבל אינו נאמן לכנס, שמא יצרו תקפו והיא תרגיל לו כדי להתירה.

ט, טז האומר לאשה, קדשתיך, והיא אומרת, לא קדשתי-הוא אסור בקרובותיה, והיא מתרת

בקרוביו. היא אומרת, קדשתיני, והוא אומר, לא קדשתיך-הוא מתר בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו. קדשתיך, והיא אומרת, לא קדשתי אלא בתי-הוא אסור בקרובות גדולה, וגדולה מתרת בקרוביו; ומתר בקרובות הבת, והבת מתרת בקרוביו.

ט, יז קדשתי את בתך, והיא אומרת, לא קדשתי אלא אותי-הוא אסור בקרובות הבת, והבת מתרת בקרוביו; ומתר בקרובות האם, והאם אסורה בקרוביו.

ט, יח וכל אלו שטוענין הקדושין, בשטען הטוען שהיו שם קדושין בפני עדים, והלכו למדינה אחרת או מתו; אבל אם הודו שהיו הקדושין בלא עדים-אין כאן קדושין, כמו שבארנו.

ט, יט וכל מקום שתאמר האשה לאיש קדשתיני, והוא אומר לא קדשתיך-מבקשים ממנו שיכתב לה גט כדי להתירה לשאר העם, שאין לו בזה הפסד; ואם נתן לה גט מעצמו, כופין אותו לתן כתבה.

ט, כ העושה לו שליח לקדש לו אשה, והלך וקדשה לעצמו-הרי זו מקדשת לשליח; ואסור לעשות כן. וכל העושה דבר זה וכיוצא בו בשאר דברי מקח וממכר, נקרא רשע.

ט, כא העושה שליח לקדש לו אשה, והלך וקדשה, השליח אומר, לעצמי קדשתיה, והאשה אומרת, לראשון ששלחו נתקדשתי-אם לא עשה השליח בעדים, הרי השליח אסור בקרובותיה, והיא מתרת בקרוביו; והאשה אסורה בקרובי המשלח, והמשלח מתר בקרובותיה. ואם החזק השליח בעדים, הרי זו מקדשת לראשון.

ט, כב אמרה, איני יודעת למי נתקדשתי, אם לשולח או לשלוחו-אם לא החזק השליח בעדים, הרי זו מקדשת לשני; ואם החזק שהוא שלוחו, שניהן נותנין גט. ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס.

ט, כג האשה שעשת שליח לקדשה, והלך וקדשה,

ובעת הליכתו בטלה השליחות וחזרה בה, ואין ידוע
אם קדם שקבל לה הקדושין חזרה או אחר
הקדושין-הרי זו מקדשת מספק; וכן האיש שעשה
שליח, וחזר בו.

ט, כד המקדש אחת מחמש נשים, ואינו יודע איזו
מהן קדש, וכל אחת ואחת אומרת, אותי קדש-
אסור בקרובות פלן; ונותן גט לכל אחת ואחת,
ומניח כתובה אחת ביניהן ומסתלק. ואם קדש
בפיאה, קנסו אותו חכמים שיתן כתובה לכל אחת
ואחת. והדבר ידוע שהכתובה שכתב לאחת מהן,
אבדה, וכל אחת ואחת אומרת, אני היא שקדשתיני
וכתבת לי ואבדה כתבתי.

ט, כה האשה שיצא עליה קול שהיא מקדשת
לפלוגי-הרי זו בחזקת מקדשת, אף על פי שאין
שם ראיה ברורה; וכל קול שלא החזק בבית דין,
אין חוששין לו. וכיצד הוא הקול שתחזק זו בו
שהיא מקדשת: כגון שבאו שנים והעידו שראו
הנרות דולקים ומטות מצעות, ובני אדם נכנסין
ויוצאין, ונשים שמחות לה ואומרות, נתקדשה
פלוגית היום נתקדשה פלוגית היום. שמעו אותן
אומרות, פלוגית תתקדש היום-אין חוששין לה,
שמא נזדמנו לקדש ולא נתקדשה: עד שישמעו
שנתקדשה.

ט, כו וכן אם באו שנים ואמרו, ראינו כמו שמחת
ארוסין ושמענו הברה, ושמענו מפלוגי ששמע
מפלוגי שנתקדשה פלוגית בפני פלוגי ופלוגי,
והלכו להם העדים למדינה אחרת, או מתו-הרי זה
קול שמחזיק אותה מקדשת.

ט, כז במה דברים אמורים, שלא היתה שם
אמתלה; אבל אם היתה שם אמתלה, ושמעו
האמתלה ושמעו שנתקדשה-לא החזקה מקדשת.
פיצד היא האמתלה: פלוגית נתקדשה על תנאי,
או קדושי ספק-לא החזקה; אלא שואלין אותה,
וסומכין על דבריה, הואיל ואין שם לא ראיה
ברורה, ולא קול חזק.

ט, כח יצא עליה קול שנתקדשה לפלוגי, ולאחר

ימים אמרו אמתלה-אם מראין הדברים לבית דין
שהוא פן-סומכין על האמתלה, ולא תחזק
מקדשת; ואם לאו-הואיל ולא נשמעה האמתלה
בעת שנשמעו הקדושין, אין חוששין לאמתלה.

ט, כט כט מעשה באחת שיצא עליה קול שנתקדשה
לבנו שלפלוגי, ולאחר זמן שאלו את אביו ואמר,
על תנאי כך נתקדשה לו, ולא נתקם התנאי; ולא
סמכו חכמים על דבריו, אלא אמרו, הרי זו ספק
מקדשת, וכאלו אין שם אמתלה.

ט, ל יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוגי, ובא
שני וקדשה בפנינו-בודקין על קדושי ראשון,
שהן בקול: אם באו עדים בראיה ברורה שהיא
מקדשת לראשון, אין קדושי שני פלוס; ואם לאו-
מגרש ראשון שקדושו בקול, ונושא השני
שקדושו ודאי. ואם גרש השני, לא יכנס
הראשון-שמא יאמרו החזיר גרושתו מן הארוסין,
אחר שנתארסה לאחר.

ט, לא יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוגי, ויצא
עליה קול אחר פמותו שהיא מקדשת לאחר-אחד
כותב גט ואחד פונס, בין ראשון בין אחרון.

ט, לב מקום שנהגו לשלח סבלונות לארוסה אחר
שתתארס, ובאו עדים שראו סבלונות הובלו לה-
חוששין לה, שמא נתקדשה; וצריכה גט מספק,
אף על פי שרוב אנשי העיר אין משלחין אלא קדם
הארוסין. ומקום שנהגו פלן לשלח הסבלונות
תחלה, ואחר כך מקדשין, וראו סבלונות-אין
חוששין לה.

ט, לג החזק שטר פתבתה-אם דרך מקצת אנשי
המקום שמקדשין ואחר כך פותבין, חוששין לה:
ואף על פי שאין שם סופר, אין אומרין שמא מפני
הסופר שמצא הקדים וכתב. ואם דרך כל אנשי
המקום שפותבין הפתבה קדם הקדושין, אין
חוששין לה.

ט, לד שנים אומרין ראיונה שנתקדשה ביום פלוגי,
ושנים אומרין לא ראיונה-אף על פי שכלם
שוכנים בחצר אחת, הרי זו מקדשת: שאין לא

ראינה ראייה, שדרך העם לקדש בצנעה.

ט, לה אמר עד אחד מקדשת היא, והיא אומרת לא נתקדשתי-הרי זו מתרת. אחד אומר מקדשת, ואחד אומר אינה מקדשת-לא תנשא; ואם נשאת, לא תצא, שהרי היא אומרת, לא נתקדשתי.

ט, לו אמרה מקדשת אני, ולאחר זמן עמדה וקדשה עצמה-אם נתנה אמתלה לדבריה, ואמרה מפני כך וכך אמרתי בתחלה שאני מקדשת, וראינו בדבריה

הלכות אישות פרק י

ממש-הרי זו מתרת לשני. ואם לא נתנה אמתלה, או שנתנה ואין בה ממש-הרי זו אסורה, וקדושי שני קדושי ספק. לפיכך נותן לה גט; ותהיה אסורה עליו ועל הכל, עד שיבוא ארוסה.

ט, לו וכן האשה שבאת ואמרה אשת איש אני, וחזרה ואמרה פנויה אני-אם נתנה אמתלה לדבריה, ויש בדבריה ממש-הרי זו נאמנת.

ה', משמח עמו ובונה ירושלים. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה ורנה אהבה ואחוה שלום ורעות, מהרה ה' אלהינו ישמע מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון קול שמחה קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים ממשתה ונערים מנגינתם; ברוך אתה ה', משמח חתן עם הכלה.

י, ד ואם היה שם יין-מביאין כוס שליין, ומברך על היין תחלה, ומסדר את כלן על הכוס; ונמצא מברך שבע ברכות. ויש מקומות שנהגו להביא הדס עם היין, ומברך על ההדס אחר היין, ואחר כך מברך השש. ואין מברכין ברכת חתנים, אלא בעשרה גדולים ובני חורין, וחתן מן המניין.

י, ה המאיר את האשה, וברך ברכת חתנים, ולא נתיחד עמה בביתו-עדין ארוסה היא: שאין ברכת חתנים עושה הנשואין, אלא כניסה לחפה. ארס וכנס לחפה, ולא ברך ברכת חתנים-הרי זו נשואה גמורה; וחוזר ומברך, אפלו אחר כמה ימים. ולא תנשא נדה, עד שתטהר; ואין מברכין לה ברכת חתנים, עד שתטהר. ואם עבר ונשא וברך, אינו חוזר ומברך.

י, ו וצריך לכתב כתבה קדם כניסה לחפה, ואחר כך יהיה מתר באשתו; והחתן, נותן שכר הסופר. וכמה הוא כותב לה: אם היתה בתולה, אין כותבין לה פחות ממאתים דינר; ואם היתה בעולה, אין כותבין לה פחות ממאה דינר. וזה הוא הנקרא עיקר

י, א הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים, כל זמן שהיא בבית אביה; והבא על ארוסתו בבית חמיו, מפין אותו מפת מרדות. ואפלו קדשה בביאה, אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה, עד שיביא אותה לתוך ביתו, ויתיחד עמה ויפרישנה לו; ויחוד זה-הוא הנקרא כניסה לחפה, והוא הנקרא נשואין בכל מקום. והבא על ארוסתו לשם נשואין אחר שקדשה-משיערה בה, קנאה; ונעשת נשואה, והרי היא אשתו לכל דבר.

י, ב כיון שנכנסה הארוסה לחפה-הרי זו מתרת לו לבוא עליה בכל עת שירצה, והרי היא אשתו גמורה לכל דבר. ומשתכנס לחפה-נקראת נשואה, אף על פי שלא נבעלה; והוא, שתהיה ראויה לבעילה; אבל אם היתה נדה-אף על פי שנכנסה לחפה, ונתיחד עמה-לא גמרו הנשואין, והרי היא כארוסה עדין.

י, ג וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן, קדם הנשואין; והן שש ברכות, ואלו הן: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהפיל ברא לכבודו. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, יוצר האדם. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנין עדי עד; ברוך אתה ה', יוצר האדם. שוש תשיש ותגל עקרה, בקבוץ בניה לתוכה בשמחה; ברוך אתה ה', משמח ציון בבניה. שמח תשמח רעים אהובים, כשמחך יצירך מקדם בגן עדן; ברוך אתה

כתבה; ואם רצה להוסיף לה, אפלו כפר זהב-
מוסיף. ודין התוספת ודין העיקר, אחד הוא לרב
הדברים; לפיכך כל מקום שנאמר בו כתבה סתם,
הוא העיקר והתוספת כאחד. וחכמים הם שתקנו
כתבה לאשה, כדי שלא תהיה קלה בעיניו
להוציאה.

י, ז דינרים אלו—לא תקנו אותם מן הכסף הטהור
אלא ממטבע שהיה באותן הימים, שהיה שבעה
חלקים נחשת וחלק אחד כסף, עד שיהיה בסלע,
חצי זוז כסף; ונמצאו מאתים דינר שלבתולה,
חמשה ועשרים דינר שלכסף, ומאה שלבעולה,
שנים עשר דינר ומחצה. ומשקל כל דינר—שש
ותשעים שעורות, כמו שבארנו בתחלת ערובין.
והדינר—הוא הנקרא זוז בכל מקום, בין שהיה מן
הכסף הטהור, בין שהיה ממטבע אותן הימים.

י, ח אין פוחתין לבתולה ממאתים, ולבעולה ממאה;
וכל הפוחת, בעילתו בעילת זנות. אחד הכותב את
הכתבה בשטר, ואחד שהעידו עליו עדים וקנו
ממנו שהוא חיב לה מאה או מאתים—הרי זה מתר;
וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתבתה—הרי זה
מתר לבעל, עד שיהיה להם פנאי לכתב.

י, ט הפונס את האשה, ולא כתב לה כתבה, או
שפתב ואבד שטר הכתבה, או שמחלה כתבתה
לבעלה, או שמכרה לו כתבתה—חוזר וכותב לה
כתבה עיקר, אם רצה לקימה: לפי שאסור לו
לאדם לשהות עם אשתו אפלו שעה אחת, בלא
כתבה.

י, י אבל המוכרת כתבתה לאחרים בטובת הנאה,
אינו צריך לכתב לה כתבה אחרת: שלא תקנו
חכמים כתבה, אלא כדי שלא תהיה קלה בעיניו
להוציאה; ואם הוציאה זה, משלם כתבה ללוקח,
כדרך שהיה משלם לה, אם לא מכרה.

י, יא המאיר את האשה, וכתב לה כתבה, ולא
נכנסה לחפה—עדין ארוסה היא, ואינה נשואה:
שאינן הפתבה עושה נשואין. ואם מת או גרשה,
גובה עיקר כתבתה מבני חורין; ואינה גובה תוספת

כלל, הואיל ולא נכנסה. אבל אם אירס ולא כתב
כתבה, ומת או גרשה והיא ארוסה—אין לה כלום,
ואפלו העיקר: שלא תקנו לה עיקר כתבה, עד
שתנשא או עד שיכתב. והמאיר את בתו, וכתב
לה המאיר כתבה, ומת או גרשה, כשהיא נערה—
כתבתה לאביה, כמו שבארנו.

י, יב וכן תקנו חכמים, שכל הנושא בתולה, יהיה
שמח עמה שבעת ימים—אינו עוסק במלאכתו, ולא
נושא ונותן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח, בין
שהיה בחור בין שהיה אלמון; ואם היתה בעולה,
אין פחות משלושה ימים: שתקנת חכמים היא
לבנות ישראל, שיהיה שמח עם הבתולה שבעה
ימים, ועם הבעולה שלושה ימים, בין בחור בין
אלמון.

י, יג יש לו לאדם לשא נשים רבות כאחת, ביום
אחד, ומברך ברכת חתנים לכל, כאחד. אבל
לשמחה, צריך לשמח עם כל אחת ואחת שמחה
הראויה לה—אם בתולה, שבעה, ואם בעולה,
שלושה; ואין מערבין שמחה בשמחה.

י, יד מתר לאדם לשא בכל יום חל, אפלו בתשעה
באב, בין ביום, בין בלילה. אבל אין נושאים נשים,
לא בערב שבת ולא באחד בשבת—גזרה שמא יבוא
לידי חלול שבת בתקון הסעודה, שהחתן טרוד
בסעודתו; ואין צריך לומר, שאסור לשא בשבת.
ואפלו בחלו שלמועד, אין נושאים נשים, כמו
שבארנו—לפי שאין מערבין שמחה בשמחה,
שנאמר "מלא, שבע זאת; ונתנה לך גם-את—
זאת". ושאר הימים, מתר לשא בכל יום שירצה—
והוא שיטרח בסעודת נשואין, שלושה ימים קדם
יום הנשואין.

י, טו מקום שאין בית דין יושבין בו אלא בשני
ובחמישי בלבד, בתולה נשאת ביום רביעי—שאם
היתה לו טענת בתולים, ישכים לבית דין; ומנהג
חכמים הוא, שהנושא את הבעולה ישא בחמישי,
כדי שיהיה שמח עמה חמישי וערב שבת ובשבת,
ויצא למלאכתו ביום הראשון.

י, טז המאָרס בתו קטנה, ותבֵּעה הַבֵּעַל לְנִשְׂוֹאֵין-
בין היא בין אביה יכולין לעכב, שלא תנשא עד
שֶׁתִּגְדִּיל וְתַעֲשֶׂה נֵעֶרָה. ואם רצו וכנסה, כונס; ואין
ראוי לעשות כן. ארסה ושהה כמה שנים ותבֵּעה
לְנִשְׂוֹאֵין, והרי היא נֵעֶרָה-נותנין לה שנים עשר
חדש מיום התביעה לפרנס את עצמה ולתקן מה
שהיא צריכה לו, ואחר כך תנשא.

י, יז תבֵּעה אחר שבגרה, נותנין לה שנים עשר
חדש מיום הבגר; וכן אם קדשה ביום הבגר, נותנין
לה שנים עשר חדש מיום הקדושין, שהוא יום
הבגר.

י, יח קדשה אחר שבגרה-אם עברו עליה שנים
עשר חדש בבגרותה, ואחר כך נתקדשה-אין
נותנין לה אלא שלושים יום מיום שתבֵּעה; וכן
המאָרס את הבעולה, נותנין לה שלושים יום מיום

הלכות אישות פרק יא

התביעה.
י, יט כשם שנותנין זמן לאשה משתבֵּעה הבעל,
לפרנס את עצמה ואחר כך תנשא-כך נותנין
לאיש זמן לפרנס את עצמו, משתבֵּעה אותו
האשה. וכמה נותנין לו: כמו שנותנין לה-אם שנים
עשר חדש, שנים עשר חדש; ואם שלושים יום,
שלושים יום.

י, כ הגיע זמן שנתנו לאיש, ולא נשאה-נתחייב
במזונותיה, אף על פי שלא כנס; ואם הגיע הזמן
באחד בשבת, או בערב שבת-אינו מעלה לה
מזונות לאותו היום, מפני שאינו יכול לכנס. וכן
אם חלה הוא, או היא, או שפרסה נדה כשהגיע
הזמן-אינו מעלה לה מזונות: שהרי אינה ראויה
להנשא עד שתטהר, או תבריא; וכן הוא אינו יכול
לשא אשה, עד שיבריא.

שֶׁתִּחְזֹר בתולה כשאר הבתולות. וכן גדולה שבא
עליה קטן מכן תשע שנים ולמטה-כתבתה מאתים,
כאלו לא נבעלה כלל: שביאת בן תשע שנים ויום
אחד, ביאה; פחות מזה, אין ביאתו ביאה.

יא, ו בתולה שהיא בוגרת, או סומה, או אילונית-
כתבתן מאתים; אבל החרשת והשוטה, לא תקנו
להן חכמים כתבה. השוטה, לא תקנו לה נשואין
כלל; והחרשת, אף על פי שיש לה נשואין
מדבריהם, לא תקנו לה כתבה, כדי שלא ימנעו
ולא ישאו אותה. וכשם שאין לה כתבה, כך אין
לה מזונות, ולא תנאי מתנאיי כתבה; ואם פנסה
חרשת, ונתפקחה-יש לה כתבה ותנאיי כתבה,
וכתבתה מאה. נשא חרשת או שוטה, וכתב להן
מאה מנה-כתבתן קיימת, מפני שרצה להזיק נכסיו.

יא, ז חרש או שוטה שנשאו נשים פקחות-אף על
פי שנתפקח החרש ונשתפה השוטה, אין לנשיהם
עליהם כלום; רצו לקימן אחר שהבריא, יש להן
כתבה מאה. ואם בית דין הם שהשיאו החרש,
וכתבו לה כתבה על נכסיו-נוטלת כל מה שכתבו

יא, א הנושא בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או
נחלצה-אם מן הארוסין נתאלמנה או נתגרשה או
נחלצה, כתבתה מאתים; ואם מן הנשואין, כתבתה
מאה, שמשנשאת, הרי היא כבעולה.

יא, ב וכן הנושא בתולה משחררת או גיורת או
שבויה-אם נשתחררה השפחה ונתגירה הגויה
ונפדית השבויה, והן פחותות משלוש שנים ויום
אחד-כתבתן מאתים; ואם היו בנות שלוש שנים
ויום אחד ומעלה, כתבתן מאה.

יא, ג ומפני מה תקנו חכמים לאלו כתבה מאה,
ואף על פי שהן בתולות-הואיל וחזקת הנשואה
שתבֵּעַל, וחזקת השפחה והנכרית והשבויה
שתבֵּעַל, תקנו להן מאה בין נבעלו בין לא נבעלו,
והרי הן כבעולות לכל דבר.

יא, ד מפת עץ, כתבתה מאה; אפלו נשאה על מנת
שהיא בתולה שלמה, ונמצאת מפת עץ-כתבתה
מאה.

יא, ה קטנה בת שלוש שנים ולמטה שנבעלה,
אפלו בא עליה אדם גדול-כתבתה מאתים: סופה

לָהּ בֵּית דִּין; אֲבָל הַשּׁוֹטָה, אֵין בֵּית דִּין מְשִׂיאִין
אוֹתוֹ—בְּמָקוֹם שֶׁאֵין תְּקַנַּת חֲכָמִים עוֹמְדָת, לֹא תִקְנֶנוּ
לוֹ נְשׂוּאִין.

יא, ח וְכֵן קָטָן—לֹא תִקְנֶנוּ לוֹ חֲכָמִים נְשׂוּאִין, הוֹאִיל
וְסוּפוֹ לָבוֹא לְיַדִּי נְשׂוּאִין גְּמוּרִין; וּמִפְּנֵי מַה תִּקְנֶנוּ
נְשׂוּאִין לְקַטְנָה, וְאִף עַל פִּי שְׁהִיא בְּאֵה לְיַדִּי
נְשׂוּאִין גְּמוּרִין—כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנְהַגוּ בָּהּ מִנְהַג הַפְּקָר.
וְאֵין מְשִׂיאִין אֶת הַקָּטָן, עַד שֶׁבּוֹדֵקִין אוֹתוֹ וַיּוֹדַע
שֶׁהֵבִיא סִימְנִין.

יא, ט קָטָן, אִפְלוּ בֶן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, שֶׁנִּשְׂאָ
אִשָּׁה—אֵין לָהּ כְּתֻבָּה; וְאִם הִגְדִּיל וְקִיְמָה אַחַר
שֶׁהִגְדִּיל, יֵשׁ לָהּ עֵיקָר כְּתֻבָּה מִנֶּה. וְכֵן גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵר,
הוּא וְאִשְׁתּוֹ—כְּתֻבָּתָהּ מִנֶּה, שֶׁעַל מְנַת בֶּן קִיְמָה.

יא, י כָּל בְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מֵאֲתִים, יֵשׁ לָהּ טְעַנַּת
בְּתוּלִים; וְכָל שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מֵאֵה, אוֹ שֶׁלֹּא תִקְנֶנוּ לָהּ
חֲכָמִים כְּתֻבָּה—אֵין לָהּ טְעַנַּת בְּתוּלִים. וְהִמְתִּיחַד עִם
אֲרוֹסָתוֹ קִדְּם נְשׂוּאִין, אֵין לוֹ טְעַנַּת בְּתוּלִים.

יא, יא וְיָמָה הִיא טְעַנַּת בְּתוּלִים—זֶה שֶׁנִּשְׂאָ בְּתוּלָה
שֶׁחֻזְקָתָהּ שְׁהִיא בְּתוּלָה, וְטוֹעֵן וְאוֹמֵר, לֹא מִצְּאֵתִיהָ
בְּתוּלָה. וְשֵׁנִי סִימְנִין הֵן לְבְּתוּלִים—הָאֶחָד, דְּמִים
שֶׁשׁוֹתֵתִין מִמֶּנָּה; וְהַשֵּׁנִי, הַדְּחַק שֶׁיִּמְצָא בָּהּ בְּבִיָּאָה
רֵאשׁוֹנָה בְּשַׁעַת הַתְּשֻׁמִּישׁ.

יא, יב הַנּוֹשֵׂא אֶת הַבְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מֵאֲתִים, וְטוֹעֵן
וְאוֹמֵר לֹא מִצְּאֵתִיהָ בְּתוּלָה—שׂוֹאֵלִין אוֹתָהּ: אִם
אִמְרָה אִמֶּת הוּא לֹא מִצְּאֵנִי בְּתוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁנִּפְלְתִי
וְהַכְּנִי עֵץ אוֹ קֶרֶקַע וְהִלְכּוּ בְּתוּלִי—הֲרִי זֶה נֶאֱמַנָת,
וְתַחֲזוֹר כְּתֻבָּתָהּ לְמִנֶּה. אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טוֹעֵן וְאוֹמֵר,
שֶׁמָּא אִישׁ בָּא עֲלֵיךָ וְאֵין לִיךָ כְּלוּם—אֵין מְשַׁגְּיחִין
בְּטְעַנָּתוֹ; וַיֵּשׁ לוֹ לְהַחְרִים סִתָּם, שֶׁלֹּא בָּא עֲלֵיהָ
אִישׁ, שֶׁאֵין הַדְּבָר לוֹ וְדָאִי.

יא, יג אִמְרָה הִיא אִמֶּת אָמַר שֶׁלֹּא מִצְּאֵנִי בְּתוּלָה,
וְאִישׁ בָּא עֲלֵי בְּאִנְס אַחַר שֶׁנִּתְאַרְסֵתִי לוֹ—הֲרִי זֶה
נֶאֱמַנָת, וְכְתֻבָּתָהּ מֵאֲתִים כְּמוֹת שֶׁהִיָּתָה; וְאִם טוֹעֵן
וְאוֹמֵר, שֶׁמָּא עַד שֶׁלֹּא אֲרַסְתִּיךָ נֶאֱמַנָת וּמִקְחֵי מִקְח
טְעוֹת, אוֹ אַחַר שֶׁאֲרַסְתִּיךָ נִבְעַלְתָּ בְּרִצּוֹנְךָ—הֲרִי זֶה
מִחְרִים סִתָּם, עַל מִי שֶׁטוֹעֵן שֶׁקָּרַךְ כְּדֵי לְחַיְבֵנִי מִמוֹן

שֶׁאֵינִי חַיֵּב בּוֹ.

יא, יד טוֹעֵן וְאוֹמֵר, לֹא מִצְּאֵתִיהָ בְּתוּלָה, וְהִיא
אוֹמְרָת, לֹא בָּא עָלַי וְעַדִּין בְּתוּלָה אֲנִי—בּוֹדֵקִין
אוֹתָהּ, אוֹ חוֹזֵר וּבּוֹעֵל בְּפָנֵי עֵדִים.

יא, טו אִמְרָה, בָּא עָלַי וּבְתוּלָה מִצְּאֵנִי כְּכָל
הַבְּתוּלוֹת, וְשֶׁקָּרַךְ הוּא טוֹעֵן—שׂוֹאֵלִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִין
לוֹ, מַה הָיָה הַדְּבָר עַד שֶׁאִמְרָת אֵינָה בְּתוּלָה: אִם
אָמַר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מִצְּאֵתִי דָם—בּוֹדֵקִין בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ
שֶׁמָּא אֵין לָהֶם דָּם כָּלָל, לֹא דָם גְּדָה וְלֹא דָם
בְּתוּלִים; אִם נִמְצְאוּ כֶּלֶן כֶּן, הֲרִי זֶה בְּחֻזְקָתָהּ. לֹא
נִמְצְאוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ כֶּן—בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ, שֶׁמָּא חֲלִי
גְּדוֹל יֵשׁ בָּהּ שֶׁיִּבְשׁ לְחֻלּוֹחֵית הָאֲבָרִים, אוֹ שֶׁמָּא
הִיָּתָה מִתְעַנָּה בְּרַעַב. וּמִרְטְבִין אוֹתָהּ וּמֵאֲכִילִין
אוֹתָהּ וּמְשַׁקֵּין אוֹתָהּ עַד שֶׁתְּבָרִיא, וְתִבְעַל שְׁנִיָּה,
וְנִרְאָה אִם תּוֹצִיא דָם, אִם לֹא. וְאִם אֵין שֵׁם לֹא
חֲלִי, וְלֹא רַעַב, וְלֹא כִּיּוֹצָא בּוֹ—הֲרִי זֶה טְעַנַּת
בְּתוּלִים; אִף עַל פִּי שֶׁמִּצְּאָ דְחַק בְּעַת הַתְּשֻׁמִּישׁ,
הוֹאִיל וְלֹא יִצָּא דָם, אֵין כָּאֵן בְּתוּלִים—שֶׁכָּל
בְּתוּלָה, יֵשׁ לָהּ דָם, בֵּין קַטְנָה בֵּין נְעֻרָה בֵּין בּוֹגְרָת,
אֲלֹא מִפְּנֵי הַחֲלִי כְּמוֹ שֶׁאִמְרָנוּ.

יא, טז וְאִם אָמַר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מִצְּאֵתִי דְחַק, אֲלֹא
פְּתַח פְּתוּחַ מִצְּאֵתִי—שׂוֹאֵלִין עַל שְׁנוֹתֶיהָ: שֶׁמָּא
בּוֹגְרָת הִיא—שָׂרֵב הַבּוֹגְרוֹת, אֵין לָהֶן דְּחַק
שֶׁמִּרְגִּישִׁין בּוֹ הַרְבֵּה, שֶׁהֲרִי גְּדֻלָּה וְנִתְרַפּוּ אֲבָרֵיהָ,
וְכָלוּ בְּתוּלִיהָ. וְאִם לֹא בְּגֵרָה עַדִּין—אוֹמְרִין לוֹ,
שֶׁמָּא הִטִּיתָה אוֹ בְּעַלְתָּ בְּנַחַת הַרְבֵּה, וּלְפִיכֶךָ לֹא
הִרְגַּשְׁתָּ בְּדְחַק; אִם אָמַר, לֹא כִי אֲלֹא וְדָאִי פְּתַח
פְּתוּחַ הָיָה—הֲרִי זֶה טְעַנַּת בְּתוּלִים לְכָל בְּתוּלָה שֶׁלֹּא
בְּגֵרָתָהּ, בֵּין קַטְנָה בֵּין נְעֻרָה, בֵּין בְּרִיָּאָה בֵּין חוּלָה:
שֶׁכָּל נְעֻרָה בְּתוּלָה, פְּתַחָהּ סִתוּם הוּא; וְאִף עַל פִּי
שֶׁיִּצָּא הַדָּם, הוֹאִיל וּמִצְּאָ פְּתַח פְּתוּחַ, אֵין כָּאֵן
בְּתוּלִים.

יא, יז יֵשׁ גְּאוּנִים שֶׁהוֹרּוּ שֶׁהַבּוֹגְרָת, אֵין לָהּ טְעַנַּת
דְּמִים, וַיֵּשׁ לָהּ טְעַנַּת פְּתַח פְּתוּחַ. וְאֵין דֶּרֶךְ הַתְּלַמוּד
מִרְאָה דְּבָר זֶה, וְטְעוֹת הִיָּתָה בְּנִסְחָאוֹת שֶׁלָּהֶם; וְכִבֵּר
בְּדַקְתֵי עַל סְפָרִים רַבִּים וְקִדְמוּנִים, וּמִצְּאֵתִי שֶׁהַדְּבָר

כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ, שְׂאִין לְבוּגְרַת אֵלָא טְעַנַּת דְּמִים, בְּלִבְד.

יֵא, יח חֲכָמִים, הֵם שְׂתַקְנוּ עֵיקַר כְּתָבָה לְאִשָּׁה; וְהֵם הִתְקִינוּ וְאָמְרוּ שְׂכָל הַטּוֹעֵן טְעַנַּת בְּתוּלִים, וְהָאִשָּׁה מִכְחָשֶׁת אוֹתוֹ—נְאֻמָּן, וְעָלִיָּה לְהִבִּיא רְאִיָּה, לֹא עַל הָאִישׁ: שְׁחֻזְקָה הִיא שְׂאִין אָדָם טוֹרַח בְּסִעוּדָה, וּמִפְסִידָה וְהוֹפֵךְ שְׂמַחְתּוֹ אֲבָל. וְעַד מַתִּי יֵשׁ לוֹ לְטַעֵן טְעַנַּת בְּתוּלִים—אִם נִסְתָּרָה, מִיָּד; וְאִם לֹא נִסְתָּרָה, אֲפֹלוּ לְאַחַר שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

יֵא, יט הוֹרוּ כָּל הַגְּאוּנִים שְׁזָה שְׂאֵמְרוּ חֲכָמִים שְׁהוּא נְאֻמָּן אִם הִכְחִישְׁתּוּ, לְהַפְסִידָה עֵיקַר כְּתָבָה; אֲבָל הַתּוֹסֵפֶת יֵשׁ לָהּ, אֵלָא אִם כֵּן נוֹדַע בְּרְאִיָּה בְּרוּרָה

שְׁהִיָּתָה בְּעוּלָה, אוֹ שְׁהוֹדַת לוֹ שְׁהִיא בְּעוּלָה קִדָּם שְׂתַתְּאָרְס וְהַטְעַנְתּוּ. לְפִיכָךְ יֵשׁ לוֹ לְהַשְׁבִּיעָה בְּנִקְיַת חַפְּזָא, כְּדִין כָּל הַנְּשָׁבְעִין וְנוֹטְלִין, וְאַחַר כֵּךְ תִּגְבַּה הַתּוֹסֵפֶת. וְאִין לָהּ הִיא לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׂלֹא מְצָאָה בְּתוּלָה, וְאַחַר כֵּךְ תִּפְסִיד עֵיקַר כְּתָבָה, שְׁחֻזְקָה הִיא שְׂאִין אָדָם טוֹרַח בְּסִעוּדָה, וּמִפְסִידָה; וְיֵשׁ לָהּ לְהַחֲרִים סֵתָם, עַל מִי שְׂטוֹעֵן עָלֶיהָ שְׂקָר.

יֵא, כ הָרִי שְׂרָצָה לְקִימָה אַחַר שְׁהַפְסִידָה עֵיקַר כְּתָבָה—חֹזֵר וְכוֹתֵב לָהּ מֵאָה, לְפִי שְׂאֵסוּר לְאָדָם לְשָׁהוֹת עִם אִשְׁתּוֹ שְׁעָה אַחַת בְּלֹא כְּתָבָה, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ.

עס איז ב"ה היינט דא צו באקומען אלע סארט עסן מיט גוטע הכשרים, עס איז בכלל נישט שווער צו עסן נאר כשר'ס. אבער ווען א איד געבט אכטונג אויף וואס ער געמט אריין אין מויל, ער זעט אז עס זאל האבן א גוטער הכשר, איז דאס זייער חשוב ביים אייבערשטן, אפילו דאס איז נאר א גרינגע מצוה, און דאס גרענגט אים צו אמונה. דער הייליגער רמב"ם שרייבט אין א בריוו (עין הגל מנהג אפרים פרשת עקב) צו מענטשן וועלכע האבן זיך אפגעזעצט אז זיי האבן קשיות אויף די אמונה, אז דאס קומט פון דעם וואס זיי האבן געזען נישט כשר'ע עסן, און דאס איז אריין אין זייער בלוז און האט פארשטאפט זייער מוח פון די הייליגע אמונה. זעט מען ווי דאס אליין אז א מענטש געבט אכטונג צו עסן נאר כשר'ס, א זאך וואס איז טאקע גרינג צו טון, דאס דערנענטערט אבער דעם מענטש צום אייבערשטן.

מוהרא"ש האט דערציילט אז נאך די ביטערע וועלט מלחמה ווען די אידן זענען געקומען קיין אמעריקע, האבן זיי געטראפן דער מצב פון כשרות זייער שוואך. עס איז נישט געווען קיין געהעריגע כשר'ע שחיטה, און עס איז נישט געווען צו באקומען קיין חלב ישראל. נאר געציילטע ערליכע אידן האבן זיך אריינגעלייגט אין דעם, אזוי ווי דער צעהלימ'ער רב זי"ע וואס האט זיך מוסר נפש געווען אויפצושטעלן א כשר'ע שחיטה, און אויך א פאבריק פון כשר'ע מילך און כשר'ע מילכיגע פראדוקטן, און מיט דעם האט ער געראטעוועט פילע אידן פון צו עסן טריפות ח"ו.

אין יענע צייט איז אמאל געקומען א איד צום הייליגן סאטמאר רבי'ן זי"ע און געפרעגט אויב ער קען מקיל זיין צו געבן גוי'אישע פוטער פאר זיינע קינדער, ווייל אין שלחן ערוך קען מען טרעפן געוויסע התרים אויף פוטער פון א גוי. דער רבי האט אים געענטפערט מיט א שמייכל און געזאגט: "אבער אפֿשר איז עס כשר בחלב?" דער איד האט זיך געוואונדערט אויף די ווערטער, ווי קומט אהער כשר בחלב צו גוי'אישע פוטער? ער האט אבער געפאלגט און נישט גענוצט די פוטער. עס איז נישט אריבער קיין לאנגע צייט און עס האט זיך ארויסגעשטעלט אז דער רבי איז טאקע געווען גערעכט. ווייל דער פאבריק פלעגט אריינמישן פליישגע באשטאנדטיילן אין די פוטער עס צו געבן א גוטן מעם.

<p>19</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>ו 6</p>	<p>עלות השחר 6:47 סו"ז קר"ש - מג"א 8:37 סו"ז תפלה - מג"א 9:38 שקיעה 4:35 בבלי: בבא קמא יז • ירושלמי: ערלה ט • תוספתא: מעשר שני ה נ"ך: יונה ב-ג • רמב"ם: אישות ה</p>
<p>20</p>	<p>שני Monday</p>	<p>ז 7</p>	<p>עלות השחר 6:49 סו"ז קר"ש - מג"א 8:38 סו"ז תפלה - מג"א 9:39 שקיעה 4:34 בבלי: בבא קמא יח • ירושלמי: ערלה י • תוספתא: חלה א נ"ך: יונה ד - מיכה א • רמב"ם: אישות ו</p>
<p>21</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>ח 8</p>	<p>עלות השחר 6:50 סו"ז קר"ש - מג"א 8:39 סו"ז תפלה - מג"א 9:40 שקיעה 4:33 בבלי: בבא קמא יט • ירושלמי: ערלה יא • תוספתא: חלה ב נ"ך: מיכה ב-ג • רמב"ם: אישות ז</p>
<p>22</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>ט 9</p>	<p>עלות השחר 6:51 סו"ז קר"ש - מג"א 8:40 סו"ז תפלה - מג"א 9:40 שקיעה 4:33 בבלי: בבא קמא כ • ירושלמי: ערלה יב • תוספתא: ערלה א נ"ך: מיכה ד-ה • רמב"ם: אישות ח</p>
<p>23</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>י 10</p>	<p>עלות השחר 6:52 סו"ז קר"ש - מג"א 8:40 סו"ז תפלה - מג"א 9:41 שקיעה 4:32 בבלי: בבא קמא כא • ירושלמי: ערלה יג • תוספתא: בכורים א נ"ך: מיכה ו-ז • רמב"ם: אישות ט</p>
<p>24</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>יא 11</p>	<p>עלות השחר 6:53 סו"ז קר"ש - מג"א 8:41 סו"ז תפלה - מג"א 9:41 שקיעה 4:32 בבלי: בבא קמא כב • ירושלמי: ערלה יד • תוספתא: בכורים ב נ"ך: נחום א-ב • רמב"ם: אישות י</p>
<p>25</p>	<p>שבת Shabbos</p>	<p>יב 12</p>	<p>עלות השחר 6:54 סו"ז קר"ש - מג"א 8:42 סו"ז תפלה - מג"א 9:42 שקיעה 4:31 בבלי: בבא קמא כג • ירושלמי: ערלה טו • תוספתא: שבת א נ"ך: נחום ג - חבקוק א • רמב"ם: אישות יא</p>

Candle Lighting 4:14 הדלקת הנרות

Shabbos Ends 5:44 זמן מוצש"ק

הפטרה: ויברח יעקב

דוֹרְךְ שׁוֹחֲטִים רְשָׁעִים וְזֵאֵם גֶּעְבֵן צוֹ עֶסֶן טְרִיפוֹת פֶּאֶר אִידוֹ, דוֹרְךְ דְּעֵם וְזוֹעֵרֵט
פֶּאֶרְמָעֵרֵט גְּזִילוֹת אוֹיְבֵה דְּעֵר וְזוֹעֵלֵט.
(סֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת שׁוֹחֲטֵ סִימָן ג')